

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Universitatea
„Ștefan cel Mare”
din Suceava

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MINERVA 2019-2023
Strengthening Research Management and
Open Science Capacities of HEIs in Moldova and Armenia

Lucrări științifice

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XX-a

(8 – 9 aprilie 2022)

Vol. 2

**Republica Moldova
Chișinău, 2022**

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA“
din IAȘI

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Culegere de lucrări științifice

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XX-a

(8-9 aprilie 2022)

Vol. 2

**Republica Moldova
Chișinău, 2022**

CZU 082=135.1=111
S 58

Lucrări științifice ale simpozionului științific (8-9 aprilie 2022), Volumul II

Copyright 2022

Editori:

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61, MD-2005, Telefon: + 37322224128, Fax: +37322221968, www.ase.md

Editura ASEM, Centrul Editorial-Poligrafic al ASEM. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59, ASEM, bloc B, b. 502, MD-2005, Telefon: + 37322402936, www.ase.md

Toate drepturile sunt rezervate

Editorii nu sunt responsabili pentru conținutul lucrărilor științifice publicate și nici de opiniile autorilor prezentate în acest Volum.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: Prof. univ., dr. hab., m.c. al AȘM Alexandru STRATAN

Membri:

Victoria COCIUG, *dr., conf. univ., Prorector pentru Cercetare și Parteneriate, ASEM*

Liliana STAVER, *cercet. șt., Șef Serviciu Știință, ASEM*

Roman LIVANDOVSKI, *dr., conf. univ., Decan al Facultății „Business și Administrarea Afacerilor”, ASEM*

Veaceslav ZAPOROJAN, *dr., conf. univ., Decan al Facultății „Economie Generală și Drept”, ASEM*

Ludmila COBZARI, *dr. hab., prof. univ., Decan al Facultății „Finanțe”, ASEM*

Lilia GRIGOROI, *dr., conf. univ., Decan al Facultății „Contabilitate”, ASEM*

Zinovia TOACĂ, *dr., conf. univ., Decan al Facultății „Tehnologii Informaționale și Statistică Economică”, ASEM*

Larisa DODU-GUGEA, *dr., conf. univ., Decan al Facultății „Relații Economice Internaționale”, ASEM*

Simpozion Științific al Tinerilor Cercetători : Ediția a 20-a, (8-9 aprilie 2022) : Culegere de lucrări științifice / colegiul de redacție: Alexandru Stratan (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2022 – . – ISBN 978-9975-3590-1-6.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Vol. 2. – 2022. – 298 p. : fig., tab. – Antetit.: Min. Educației și Cercet., Acad. de Studii Econ. a Moldovei. – Texte : lb. rom., engl. – Rez.: lb. rom., engl., fr. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – În red. aut. – ISBN 978-9975-3590-3-0 (PDF).

082=135.1=111

S 58

ISBN 978-9975-3590-3-0 (PDF).

DOI: 10.5281/zenodo.7542985

Acest Volum include lucrările științifice prezentate la Șimpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, 8-9 aprilie 2022, care s-a desfășurat în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), Chișinău, Republica Moldova.

Simpozionul a cuprins următoarele secțiuni:

SECȚIUNILE TEMATICE:

I. MASTERANZI (CILUL II)

Secțiunea: Dimensiuni social – economice și politice ale redresării economiei naționale și mondiale în perioada post-pandemică

II. STUDENȚI (CICLUL I), ELEVI (COLEGIU)

Secțiunea 1: Integrarea economică și cooperare internațională

Secțiunea 2: Managementul și dezvoltarea durabilă a afacerilor în sec.XXI

Secțiunea 3: Perspective de dezvoltare în sfera serviciilor: comerț, turism și alimentație publică

Secțiunea 4: Contabilitate, audit și analiză economică

Secțiunea 5: Tehnologii informaționale și securitate cibernetică

Secțiunea 6: Probleme actuale ale dreptului național public și privat. Provocări și perspective

Secțiunea 7: Contribuția ITC în dezvoltarea economiei digitale

Secțiunea 8: Finanțe și asigurări

Secțiunea 9: Resurse umane, afaceri publice și comunicare

Secțiunea 10: Tendințele marketingului modern

Secțiunea 11: Econometrie și statistică economică

Secțiunea 12: Aspecte teoretice și practici ale unei dezvoltări sustenabile a economiei naționale

Secțiunea 13: Aspecte teoretice și practice ale activității unităților economice

Secțiunea 14: Dezvoltarea instrumentelor și instituțiilor financiare la etapa actuală

International Scientific Conference “ Simpozion Științific al Tinerilor Cercetători, Ediția a XX-a” is a deliverable within MINERVA project” Strengthening research management and open science capacities of HEIs in Moldova and Armenia”, reference number 597912-EPP-1-2018-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP, funded by the European Union through the Erasmus + Programme 2014-2020, KA2 – Cooperation for innovation and the exchange, Key action 2 - Capacity Building in Higher Education..

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MINERVA 2019-2023
Strengthening Research Management and
Open Science Capacities of HEIs in Moldova and Armenia

„This project is funded by the European Commission. Financial support from the European Commission for this project does not constitute endorsement of content that reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.”

CUPRINS

SECȚIUNEA 6:

PROBLEME ACTUALE ALE DREPTULUI NAȚIONAL PUBLIC ȘI PRIVAT. PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE

THE CURRENT STATE OF THE ROAD TRAFFIC IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA STAREA ACTUALĂ A DOMENIULUI CIRCULAȚIEI RUTIERE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	
<i>BROVCENCO Gianina, studentă, Specialitatea: CȘJ</i>	11
ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: CURRENT PROBLEMS ACTIVITATEA DE ÎNTREPRINZĂTOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA: PROBLEME ACTUALE	
<i>SOLOMON Gabriela, studentă, Specialitatea: Drept.....</i>	15
REAL GUARANTEES. PLEDGE // GARANȚII REALE. GAJUL	
<i>BARAN-GORBAN Florina-Grațiana, studentă, Specialitatea: Drept.....</i>	19
THE ROLE OF THE INSOLVENCY ADMINISTRATOR IN THE PORCESS OF INSOLVENCY ROLUL ADMINISTRATORULUI INSOLVABILITĂȚII ÎN PROCESUL DE INSOLVABILITATE A ÎNTREPRINDERILOR	
<i>BOLDURESCU Mihaela, student, Specialitatea: Drept</i>	24
LEGAL ISSUES REGARDING THE TERM OF FORFEITURE ASPECTE LEGALE PRIVIND TERMENUL DE DECĂDERE	
<i>ȚURCANU Alexandra, studentă, Specialitatea: Drept</i>	28
PERSONAL WARRANTIES. SURETYSHIP GARANȚII PERSONALE. FIDEJUSIUNEA	
<i>DOROȘ Diana, studentă, Specialitatea: Drept</i>	32
THE CONCEPT OF CHILD PORNOGRAPHY. REGULATORY INSTRUMENTS CONCEPTUL DE PORNOGRAFIE INFANTILĂ. INSTRUMENTE DE REGLEMENTARE	
<i>DOROȘ Diana, studentă, Specialitatea: Drept.....</i>	38
TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS // TRAFICUL DE FIINȚE UMANE	
<i>DARII Alexandra, MELECA Maria, studente, Specialitatea: Drept.....</i>	43
PARTICULARITIES OF THE EXTINCTIVE PRESCRIPTION PARTICULARITĂȚI ALE PRESCRIȚIEI EXTINCTIVE	
<i>BUGA Anastasia studentă, Specialitatea: Drept.....</i>	47
CALCULATION OF THE TERMS IN CIVIL LAW CALCULAREA TERMENILOR ÎN DREPTUL CIVIL	
<i>DICA Mădălina, studentă, Specialitatea: Drept</i>	51

SECȚIUNEA 8:

FINANȚE ȘI ASIGURĂRI

EFFICIENCY AND ROLE OF THE TAX ADMINISTRATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA // EFICIENȚA ȘI ROLUL ADMINISTRĂRII FISCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	
<i>RACU Andreia, studentă, Specialitatea: FB</i>	56

ADVANCED PRACTICES OF CONTEMPORARY COUNTRIES REGARDING THE USE OF INDIRECT TAXES // PRACTICI ÎNAINȚATE ALE ȚĂRILOR CONTEMPORANE PRIVIND UTILIZAREA IMPOZITELOR INDIRECTE <i>LAVRIC Sorina, studentă, Specialitatea: FB</i>	60
ANALYSIS OF DIRECT TAXES IN FORMING THE REVENUE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA // ANALIZA IMPOZITELOR DIRECTE ÎN FORMAREA VENITURILOR BUGETARE ALE REPUBLICII MOLDOVA <i>COTUN Valeria, studentă, specialitatea FB</i>	65
THE EFFECT OF DIGITAL MARKETING AND ONLINE PAYMENT SYSTEMS ON CUSTOMERS' PURCHASE DECISION // EFECTUL MARKETINGULUI DIGITAL ȘI AL SISTEMELOR DE PLATĂ ONLINE ASUPRA DECIZIEI DE CUMPĂRARE A CLIEȚILOR <i>BÎRGĂU Victoria, studentă, Specialitatea: EMREI</i>	70
THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA SISTEMUL BANCAR AL REPUBLICII MOLDOVA <i>GONCEAR Elena, studentă, Specialitatea: MRU</i>	75
TAXPAYER COMPLIANCE PROGRAM: MONITORING RESULTS FOR THE THIRD QUARTER OF 2021 // PROGRAMUL DE CONFORMARE AL CONTRIBUABILILOR: REZULTATELE MONITORIZĂRII PENTRU TRIMESTRUL III 2021 <i>PANAINTÉ Doina, studentă, Specialitatea: FB</i>	79
THE IMPACT OF TAXES ON THE INVESTMENT PROCESS IMPACTUL IMPOZITELOR ASUPRA PROCESULUI INVESTIȚIONAL <i>CHERDIVARĂ Cristian, studentă, Specialitatea: FB</i>	84
USE OF MONETARY POLICY INSTRUMENTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA UTILIZAREA INSTRUMENTELOR POLITICII MONETARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA <i>BELENIUC Nicoleta, studentă, Specialitatea: MRU</i>	87
BUDGETARY-FISCAL POLICIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THEIR IMPACT ON THE EVOLUTION OF THE PUBLIC FINANCIAL BALANCE POLITICI BUGETAR-FISCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI IMPACTUL LOR ASUPRA EVOLUȚIEI ECHILIBRULUI FINANCIAR PUBLIC <i>RACU Cătălina , student, Specialitatea:MRU</i>	90
BUDGETARY PROCESS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA LOCAL BUDGET FORMATION PROCESUL BUGETAR ÎN REPUBLICA MOLDOVA FORMAREA BUGETULUI LOCAL <i>PETCO Ana, studentă, Specialitatea: MRU</i>	94
MONETARY SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA SISTEMUL MONETAR AL REPUBLICII MOLDOVA <i>UȚICA Doina, studentă, Specialitatea: BA</i>	98
TAXES, THEIR ROLE IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA // IMPOZITELE ȘI TAXELE - ROLUL ACESTORA ÎN DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA <i>STURZA Ion, student, Specialitatea: FB</i>	103

LA NUMÉRISATION - LE CHEMIN DU RÉSOUDRE DES PROBLÈMES SUR LE MARCHÉ DES ASSURANCES DELA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA DIGITALIZARE-CALE SPRE SOLUȚIONAREA PROBLEMELOR PE PIAȚA DE ASIGURĂRI A REPUBLICII MOLDOVA <i>VÎRLAN Ecaterina, studentă, Specialitatea: BA</i>	108
PAYMENT OF IMPORT AND EXPORT DUTIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: ANALYSIS OF CUSTOMS STATISTICS // ACHITAREA DREPTURILOR DE IMPORT ȘI EXPORT ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ANALIZA STATISTICII VAMALE <i>ARCEANIS Andreea, studentă, Specialitatea: FB</i>	112
CHALLENGES OF THE FINANCIAL-BANKING SECTOR IN THE POST-PANDEMIC PERIOD // PROVOCĂRILE SECTORULUI FINANCIAR-BANCAR ÎN PERIOADA POST-PANDEMICĂ <i>MORARU Maria, studentă, Specialitatea: BAA</i> <i>VACARCIUC Ana, studentă, Specialitatea: BAA</i>	117
SECȚIUNEA 9: RESURSE UMANE, AFACERI PUBLICE ȘI COMUNICARE	
PERSPECTIVES OF CIRCULAR ECONOMY DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA // PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII ECONOMIEI CIRCULARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA <i>DIORDIEV Alina, studentă, Specialitatea: SHT</i>	124
THE MASS MEDIA AND ITS ROLE IN THE FORMATION OF MORAL VALUES IN A SOCIETY // ROLUL MASS-MEDIA ÎN FORMAREA VALORILOR ÎNTR-O SOCIETATE <i>CROITORU Alexandra, studentă, Specialitatea: MRU</i>	129
THE ROLE OF MAIB'S HUMAN RESOURCES MANAGEMENT IN ITS SUCCES IN THE MOLDOVAN BANKING SECTOR // ROLUL MANAGEMENTULUI RESURSELOR UMANE A MAIB ÎN SUCCESUL ACESTEIA ÎN SECTORUL BANCAR DIN MOLDOVA <i>GRECU Luminița, studentă, specialitatea: FB</i>	135
EXTERNALITIES AND FORMS OF MANIFESTATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA EXTERNALITĂȚILE ȘI FORMELE DE MANIFESTARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA <i>GONCEAR Elena, studentă, Specialitatea: MRU</i>	139
CONTINUITY OF INTELLECTUAL AND EMOTIONAL ACTIVITIES OF ELDERLY PEOPLE CONTINUITATEA ACTIVITĂȚILOR INTELLECTUALE ȘI EMOȚIONALE A PERSOANELOR ÎN ETATE <i>RACU Cătălina , studentă, Specialitatea:MRU</i>	144
WORKPLACE STRESS MANAGEMENT MANAGEMENTUL STRESULUI LA LOCUL DE MUNCĂ <i>RACU Cătălina , student, Specialitatea:MRU</i>	148
MARKET FAILURES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA EȘECURILE PIEȚEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA <i>BELENIUC Nicoleta, studenta, Specialitatea: MRU</i>	152

CURRENT TRENDS AND PROSPECTS FOR INCREASING THE MOTIVATION OF YOUNG SPECIALISTS TO INTEGRATE IN THE FIELD OF WORK // TENDINȚE ACTUALE ȘI PERSPECTIVE DE SPORIRE A GRADULUI DE MOTIVARE A TINERILOR SPECIALIȘTI DE A SE INTEGRA ÎN CÂMPUL MUNCII <i>CROITORU Alexandra, studentă, Specialitatea: MRU</i>	156
---	-----

SECȚIUNEA 10: TENDINȚELE MARKETINGULUI MODERN

CURRENT DEVELOPMENT TRENDS OF THE COSMETIC INDUSTRY TENDINȚELE ACTUALE DE DEZVOLTARE A INDUSTRIEI COSMETICE <i>APRODU CĂTĂLINA, studentă, specialitatea MKL</i>	162
---	-----

THE ROLE OF EMOTIONAL MARKETING FOR AN ENTERPRISE ROLUL MARKETINGULUI EMOȚIONAL PENTRU O ÎNTREPRINDERE <i>DARIE TATIANA, Studentă, Specialitatea: MKL</i>	166
---	-----

DIGITAL MARKETING - A COMPREHENSIVE TOOL FOR THE PROMOTION OF LITERATURE AMONG YOUNG PEOPLE MARKETINGUL DIGITAL – INSTRUMENT COMPREHENSIV DE PROMOVARE A LITERATURII ÎN RÂNDUL TINERILOR <i>CODREAN Violeta, studentă, specialitatea: CON</i>	170
---	-----

SOCIAL MEDIA MARKETING AND DIGITAL MARKETING SOCIAL MEDIA MARKETING ȘI MARKETINGUL DIGITAL <i>SAJIN Vlada, studentă, specialitatea MKL</i>	175
--	-----

SOCIAL MEDIA MARKETING AND THE STORY'S MAKER ROLE SOCIAL MEDIA MARKETING ȘI ROLUL UNUI STORYMAKER <i>SAJIN Andreea, studentă, specialitatea MKL</i>	179
---	-----

COMPETITIVENESS AND PERFORMANCE OF TRADEMARKS ON THE BANKING SERVICES MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA COMPETITIVITATEA ȘI PERFORMANȚA MĂRCILOR PE PIAȚA SERVICIILOR BANCARE DIN REPUBLICA MOLDOVA <i>CEBOTARI Irina, studentă, Specialitatea: MKL</i>	184
---	-----

THE VITAL IMPORTANCE OF DIGITAL MARKETING FOR COMPANIES FROM ALL OVER THE WORLD // IMPORTANȚA VITALĂ A MARKETINGULUI DIGITAL PENTRU COMPANIILE DIN ÎNTREAGA LUME <i>GHIMP Cristina, studentă, specialitate MKL</i>	189
--	-----

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI MOLDAVIAN WINE MARKET: DEVELOPMENT PERSPECTIVES // PIAȚA VINICOLĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA: PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE <i>GÎNU Diana, studentă, specialitatea BA</i>	194
---	-----

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE COMPANY SLOGANS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA // ANALIZA COMPARATIVĂ A SLOGANELOR COMPANIILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA <i>TONU Nicoleta, studentă, specialitatea BA</i>	199
---	-----

PARTICULARITÉS DE DÉVELOPPEMENT DU MARCHÉ DES SERVICES DE TÉLÉPHONIE MOBILE EN RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA // PARTICULARITĂȚILE DE DEZVOLTARE A PIEȚEI SERVICIILOR DE TELEFONIE MOBILĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA
CHIRILOV Ionela, studentă, specialitatea BA 204

**SECȚIUNEA 11:
ECONOMETRIE ȘI STATISTICĂ ECONOMICĂ**

DEVELOPMENT OF THE CREDIT AND DEPOSIT MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA DURING 2011-2022
EVOLUȚIA PIEȚEI CREDITELOR ȘI A DEPOZITELOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA 2011-2022
BODORIN Jaclin, studentă, specialitatea: BA 210

EVOLUTION OF INFLATION IN THE RM IN THE PERIOD 2011-2022
EVOLUȚIA INFLAȚIEI ÎN RM ÎN PERIOADA 2011-2022
SAVCA Ana-Maria, studentă, Specialitatea: BA 215

EMBAUCHER DES ÉTUDIANTS DE L'ASEM DANS MARCHÉ DU TRAVAIL
ANGAJAREA STUDENȚILOR ASEM ÎN CÂMPUL MUNCII
STRĂȚILĂ Marina, studentă, specialitatea: MKL 220

ONLINE UNIVERSITY EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC
ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR ONLINE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19
SAJIN Andreea, studentă specialitatea MKL 225

LABOR FORCE MIGRATION FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA
MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA
ȚVIGUN Ionela, studentă, specialitatea: MKL 230

ANALYSIS OF THE KNOWLEDGE IN THE IT FIELD OF THE FIRST YEAR FOR THE STUDENTS IN THE CONTEXT OF ONLINE STUDIES // ANALIZA CUNOȘTINȚELOR ÎN DOMENIUL IT A STUDENȚILOR ANULUI I ÎN CONTEXTUL STUDIILOR ONLINE
SAJIN Vlada, studentă, specialitatea MKL 235

EMPLOYMENT STATISTICS OF FIRST CYCLE GRADUATES BACHELOR'S DEGREE
STATISTICA ANGAJĂRII ABSOLVENȚILOR CICLULUI I LICENȚĂ ÎN CÂMPUL MUNCII
BEȘLIU Elizaveta, Studentă, Specialitatea: FB 239

**SECȚIUNEA 12:
ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICI ALE UNEI DEZVOLTĂRI SUSTENABILE A ECONOMIEI NAȚIONALE**

INFLATIONARY PROCESSES IN THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
PROCESELE INFLAȚIONISTE ÎN ECONOMIA REPUBLICII MOLDOVA
GOJIN Carolina, studentă, Specialitatea: MKL 245

LABOR MARKET ANALYSIS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN 2021
ANALIZA PIEȚII MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANUL 2021
FIODOROV Daniela, studentă, Specialitatea: MKL 247

HUMAN DEVELOPMENT INDEX IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA INDICELE DEZVOLTĂRII UMANE ÎN REPUBLICA MOLDOVA <i>APRODU Cătălina, studentă, Specialitatea: MKL</i>	251
EXTERNAL TRADE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA COMERȚUL EXTERIOR AL REPUBLICII MOLDOVA <i>DARIE Tatiana, Studentă, Specialitatea: MKL</i>	255
TITLUL THE ROLE OF FISCAL POLICY IN ENSURING ECONOMIC BALANCE ROLUL POLITICII FISCALE ÎN ASIGURAREA ECHILIBRULUI MACROECONOMIC <i>SAJIN Andreea, studentă, Specialitatea: MKL</i>	258
DÉVELOPPEMENT ÉCONOMIQUE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA: DÉFIS ET SOLUTIONS // DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII <i>RUSSU Ariadna, studentă, specialitatea: MKL</i>	262
SECȚIUNEA 14: DEZVOLTAREA INSTRUMENTELOR ȘI INSTITUȚIILOR FINANCIARE LA ETAPA ACTUALĂ	
IMPORTANCE OF OFAC SANTIONS IN THE ANTI MONEY LAUNDERING COMPLIANCE PROCESS OF COMMERCIAL BANKS // IMPORTANȚA SANȚIUNILOR OFAC ÎN PROCESUL DE CONFORMITATE PRIVING PREVENIREA SPĂLĂRII BANILOR A BĂNCILOR COMERCIALE <i>GRECU Luminița, studentă, specialitatea: Finanțe și Bănci</i>	267
THE FUTURE OF BANKING SERVICES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF THE FINTECH DEVELOPMENT VIITORUL SERVICIILOR BANCARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII TEHNOLOGIILOR FINANCIARE <i>GRECU Luminița, studentă, specialitatea: Finanțe și Bănci</i>	272
IMPROVING CREDIT RISK MANAGEMENT IN A COMMERCIAL BANK СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ В КОММЕРЧЕСКОМ БАНКЕ <i>CURDOVA Iulia, studentă, Specialitatea: FB</i>	277
CREDIT RISK MANAGEMENT IN BANKS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA GESTIUNEA RISCULUI DE CREDIT ÎN BĂNCILE DIN REPUBLICA MOLDOVA <i>TULUM Cătălina, studentă, Specialitatea: FB</i>	282
THE INFLUENCE OF THE NATIONAL BANK OF MOLDOVA ON BANKING SECTOR ACTIVITY IN THE CONTEXT OF COVID-19 // INFLUENȚA BĂNCII NAȚIONALE A MOLDOVEI ASUPRA ACTIVITĂȚII SECTORULUI BANCAR ÎN CONTEXTUL DE COVID-19 <i>NEGRUȘA Alexandru, student, Specialitatea: FB</i>	287
DIGITAL REVOLUTION: THE ADVANTAGES OF A GLOBAL CHINESE DIGITAL CURRENCY // REVOLUȚIA DIGITALĂ: AVANTAJELE UNEI MONEDE DIGITALE CHINEZEȘTI GLOBALE	292
<i>Coica Iulia, studentă, Specialitatea: EMREI</i>	292
<i>Plămădeală Olivia, studentă, Specialitatea: EMREI</i>	292

SECȚIUNEA 6:

PROBLEME ACTUALE ALE DREPTULUI NAȚIONAL PUBLIC ȘI PRIVAT. PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.01>
CZU 343.346.2:656.11(478)

THE CURRENT STATE OF THE ROAD TRAFFIC IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

STAREA ACTUALĂ A DOMENIULUI CIRCULAȚIEI RUTIERE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

BROVCENCO Gianina, studentă, Specialitatea: CȘJ

Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Republica Moldova,
mun. Chișinău, str. Voluntarilor 8/3
e-mail autor: gianina.brovcenco@mail.ru

Abstract: *This article is an analysis of the current state of the road traffic in the Republic of Moldova. In it we researched and analyzed what acts prohibited by the legislative norms in this field are committed in our country, what is their share in the last five years, what impact does it have on our society and who are the subjects of the facts and what categories of victims. We have shown the social danger of these criminal and misdemeanor acts.*

Keywords: *contravention, criminal offence, road accident, road traffic, sanction.*

JEL CLASSIFICATION: K, K 14

Introducere

Transportul este un component primordial al unei societăți, gradul de dezvoltare a infrastructurii acestuia arată gradul de dezvoltare a societății în care convețuiește fiecare persoană de pe această planetă. La stadiul prezent de progres social – economic transportul este unul dintre agenții de bază ce participă la circulația liberă a mărfurilor, forței de muncă, pasagerilor, la constatarea și extinderea relațiilor economice, etc. Într-un clasament efectuat în 2018 de către Forumul Economic Mondial arată că Republica Moldova se află pe locul 128 din 137 de țări la calitatea drumurilor, alături de Mozambic, Ucraina și Paraguay. Cu siguranță printre subiectele actuale cu care se înfruntă societatea noastră trebuie de accentuat problema securității în domeniul circulației rutiere. Fiind influențată de o multitudine de factori cum ar fi comportamentul participanților la trafic, calitatea instruirii șoferilor, gradul de conformare a conducătorilor a mijloacelor de transport, starea tehnică a mijloacelor de transport, supravegherea circulației și reglementarea legislativă care este în vigoare. Pericolul social al încălcărilor de lege la acest capitol este destul de mare. În urma elaborării acestei cercetări ne-am propus drept obiective: elucidarea stării actuale a domeniului circulației rutiere din țară, analizarea acesteia, elucidarea victemelor ale acestui domeniu, analiza generală a legislației din domeniu și elucidarea măsurilor de prevenire ce sunt implimentate de către autorități în domeniul dat.

Conținutul de bază

Drept surse bibliografice am folosit rapoartele anuale și trimestriale ale Inspectoratului Național de Securitate Publică și Hotărârea cu privire la aprobarea Strategiei naționale pentru siguranță rutieră nr. 1214 din 27.12.2010. Dintre metodele de cercetare am folosit metoda documentării, în urma căreia am studiat rapoartele INSP-ului ce conțin informații despre fenomenul criminal supus cercetării și metoda comparativă, în urma căreia am comparat evoluția domeniului circulației rutiere din ultimii 5 ani.

Din numărul total de infracțiuni de pe parcursul a primelor 9 luni din 2021 pe locul doi se află infracțiunile din domeniul transporturilor cu o rată de 23%.

Potrivit datelor statistice din Rapoartele anuale ale Inspectoratului Național de Securitate Publică în ultimii 5 ani se observă o ușoară descreștere a accidentelor rutiere înregistrate, astfel în 2017 observăm o cifră de 2640 accidente rutiere, în 2018- 2615, în 2019-2585, în 2020-2004, iar în 2021 observăm cum cifra se mărește la 2517 accidente rutiere. La fel și cifrele persoanelor ce au fost traumatizate și care au decedat descrește semnificativ până în anul 2021. Astfel făcând o comparație între datele anilor 2020 și 2021 vom observa o creștere de +25,6% la numărul de accidente înregistrate; +3,67% a persoanelor decedate și respectiv +25,12% a persoanelor traumatizate, în cifre s-ar estima ca: +513 accidente înregistrate, +10 persoane decedate și +569 persoane traumatizate.

Tabelul nr.1 Dinamica nr de accidente în RM în anii 2017-2021

Anul	2017	2018	2019	2020	2021
Nr de accidente	2640	2615	2585	2004	2517
Nr. decedaților	302	274	277	245	254
Nr. de persoane traumatizate	2993	3123	3031	2265	2834

Printre cauzele producerii accidentelor rutiere cele mai frecvente sunt: viteza neadecvată vizibilității, condițiilor, situației rutiere, neacordarea priorității pietonilor, neacordarea priorității altor autovehicule, traversarea neregulamentară de către pietoni, neasigurarea schimbării benzii sau direcției de mers, viraj incorect, nerespectarea distanței dintre vehicule, starea de ebrietate alcoolică, adormire la volan, conducerea imprudentă.

Drept victime ale contravențiilor și infracțiunilor din acest domeniu se identifică faptul că pietonii sunt cea mai vulnerabilă categoria a participanților la trafic, supuși riscului de a suporta traumatismul rutier (34,48% din numărul total de accidente rutiere înregistrate pe parcursul a douăsprezece luni ale anului 2021). În același timp în accidentele rutiere au fost implicați și minorii, 479 (a.p.342, +40,1%) persoane, ceea ce constituie 18,15% din numărul total de victime survenite în urma accidentelor înregistrate, din ele 17 (a.p.15, +13,3%) minori au decedat, 313 (a.p.236, +32,6%) au fost traumatizați ușor, 126 (a.p.81, +55,6%) traumatizați grav, iar 23 (a.p.10) nu a suferit careva traumatisme [2].

După numărul de amenzi aplicate a fost observată o creștere în 2020, iar în primele șase luni ale 2021 remarcăm o scădere considerabilă de la 210586 la 165340, pe parcursul anilor 2019 - 2021 se vede și scăderea punctelor de penalizare aplicate de la 548055 la 442513, o creștere a nr. de amenzi

aplicate observăm din 2019 în 2020 de la 189567 la 204440, însă în 2021 scad ușor la 161340. Chiar dacă nr. de amenzi aplicate este într-o descreștere, crește nr. de amenzi neachitate, în 2019 11,7% din amenzi nu au fost achitate, în 2020 crescând la 12,23%, iar în prima jumătate de an a lui 2021 ajungând la 12,8%., fapt ce duce la o gaură în bugetul statului.

Tabelul nr. 2 Numărul de amenzi și puncte de penalizare aplicate în 2019-2021

Anul	2019	2020	2021
Nr. de contavenți constatate	198259	210586	165340
Nr de amenzi aplicate	189567	204440	161340
Nr de punde de penalizare aplicate	548055	539269	442513
Nr contravențiilor achitate	166350	178673	140163
Nr amenzilor neachitate	23217	25767	21177

Securitatea în domeniul circulației rutiere și a transportului este asigurată prin aplicarea eficientă a măsurilor ce sunt specifice dreptului penal și contravențional. La nivel teoretic dintre cercetătorii autohtoni ce au analizat mai pe larg domeniul circulației rutiere din spectrul dreptului contravențional este Guțuleac Victor, doctor în drept și profesor universitar. Iar din spectrul dreptului penal îi putem menționa pe Brânză Sergiu, **Xenofon Ulianovschi, Vitalie Stati, Vladimir Grosu, Ion Țurcanu.**

Legislația Republicii Moldova incriminează faptele săvârșite în domeniul circulației rutiere din punct de vedere contravențional și penal. Astfel în Codul contravențional al Republicii Moldova, Cartea întâi, Titlul II Partea specială, vom găsi un capitol întreg cu aceeași denumire, **Capitolul XIII Contravenții în domeniul circulației rutiere, ce cuprinde art. 228-245. Codul penal la rândul său incriminează și el în Capitolul XII Infrațiuni în domeniul transporturilor, din Partea specială, faptele ce sunt reglementate la art. 264, 264¹, 264², 265, 266, 269.**

Potrivit noilor modificării în Codul Contravențional numărul articolelor în acest domeniu s-a mărit de la 18 articole la 24. Ca subiect al contravențiilor din domeniul circulației rutiere poate fi atât persoana fizică responsabilă ce a atins vârsta de 16 ani cât și persoana juridică, fapt ce se diferențiază de subiectul infracțiunilor din domeniul transporturilor unde poate fi doar persoana fizică responsabilă, ce a atins vârsta de 16 ani sau ca excepție 14 ani.

În scopul de asigurare a traficului rutier și de prevenire a noilor infracțiuni, poliția RM a implementat o serie de activități operaționale precum: operațiunea specială „Pietonul, operațiunea „Motociclistul”, operațiunea „Semaforul”, operațiunea „Girofarul”, organizată în comun cu Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale. Concomitent, în primele 9 luni ale anului au fost desfășurate 68 operațiuni de sensibilizare (filtre) a conducătorilor de vehicule asupra necesității respectării regulamentului circulației rutiere, prin intermediul Sistemului automatizat de supraveghere a circulației rutiere „Controlul traficului”[3].Cu ajutorul acestui sistem supravegherea circulației se efectuează mai ușor cu unități fixe sau mobile de supraveghere dotate cu camere photo sau video. În cadrul politicilor de transport, dar cu referire directă la politicile și strategiile de

siguranță rutieră, Comisia Europeană, în cadrul celui de-al patrulea program european de acțiune pentru siguranță rutieră, menționa că politicile din domeniul siguranței rutiere la nivel național sau local trebuie să cuprindă obiective conexe ale altor politici publice și viceversa. Orientările politicii de siguranță rutieră pentru Republica Moldova, propuse în cele ce urmează, combină reglementările de bază în materie de documente de politici ale acesteia, dar urmăresc și o armonizare cu politicile siguranței rutiere la nivel comunitar, precum și cu directivele aprobate până la acest moment[1].

Concluzii/recomandări

Am putea remarca că la etapa actuală organele statului responsabile mai au de lucrat foarte mult la prevenirea infrafracționalității și contravenționalității din domeniul circulației rutiere, la implementarea unor politici de siguranță eficiente. Noi ca cetățeni și ca participanți la traficul circulației rutiere la fel avem de lucrat, deoarece o mare parte din accidente au loc din cauza că pietonii nu se asigură când traversează strada, nu îmbracă haine sau nu poartă obiecte reflectorizante pe timp nefavorabil sau pe timp de noapte, în calitate de pasageri sustragem atenția șoferilor, iar aceștea ca urmare încalcă regulile circulației rutiere. Unii din viitorii șoferi sau chiar deja șoferi tind să aleagă calea cea mai „ușoară” și oferă mită comisiilor medicale și comisiilor la care susțin examenele de obținere a permiselor de conducători, acest fapt ducând la ceea ce pe străzile acestei țări conduc șoferi incompetenți și fără lipsă de cunoștințe și practică, care pun în pericol nu doar viața acestora, dar și al celor din jur. Poliția Republicii Moldova ar trebui să demareze în permanență operațiuni ce au ca scop asigurarea traficului rutier și prevenirea de noi fapte ce antentează la relațiile sociale cu privire la: **securitatea circulației rutiere și a traficului de pietoni; la securitatea în transport; la sănătatea, viața și integritatea persoanei. Față de persoanele ce sunt indiferenți de regulile de circulație să fie implementate alte măsuri mai dure și mai eficiente. Perioada de expirare a punctelor de penalizare să fie mai mare de 6 luni, astfel șoferii vor fi mai motivați să respecte regulile de circulație rutieră. Celor care li se suspendă permisul de conducere să fie monitorizați așa încât să nu mai poată să își facă altul nou.**

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. HOTĂRÎRE cu privire la aprobarea Strategiei naționale pentru siguranță rutieră nr. 1214 din 27.12.2010 Monitorul Oficial nr.43-45/186 din 25.03.2011
2. <https://politia.md/ro/advanced-page-type/rapoarte-si-evaluari>
3. [https://politia.md/sites/default/files/raport cu privire la activitatea politiei 6 luni 2021.pdf](https://politia.md/sites/default/files/raport%20cu%20privire%20la%20activitatea%20politiei%206%20luni%202021.pdf)

Coordonatorul științific: VASILOI Djulieta, dr. în drept, conf. univ. inter
Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Republica Moldova,
mun. Chișinău, str. Voluntarilor 8/3
e-mail: djuly_v@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.02>

CZU: 334.722.2(478)

ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: CURRENT PROBLEMS

ACTIVITATEA DE ÎNTREPRINZĂTOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA: PROBLEME ACTUALE

SOLOMON Gabriela, studentă, Specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +37368473648
e-mail autor: solomongabriela23@gmail.com

Abstract *Entrepreneurial activity is one of the following institutions and an essential force for the development of the economy on the market of the Republic of Moldova, and the entrepreneur is the dominant subject of this activity.*

Entrepreneurial activity appeared at a certain stage of the company's development.

Entrepreneurial activity means the production of production, the execution of works and the provision of services, carried out by citizens and their associations independently, on their own initiative, in their own name and at their own risk, under their patrimonial responsibility, in the purpose of ensuring a permanent source of income.

As an entrepreneur, you can activate a natural or legal person.

It is the state that regulates the entrepreneurial activity and subsidizes them (agriculture). In a modern industrialized country, the state is involved in all spheres of economic life. The instruments it uses in order to influence private economic activity can be divided into three broad categories: Taxes, Expenditures Regulations or Control Measures.

Key words: Entrepreneurial activity, type of activity, business, taxes, trading company;

JEL CLASSIFICATION: L 26, O 14, O 25

INTRODUCERE

Activitatea de întreprinzător are o importanță **majoră** în **societatea contemporană** și în Republica Moldova. Antreprenoriatul social este activitatea de antreprenoriat al cărei scop principal este soluționarea unor probleme sociale în interesul comunității.

Conform Legislației Republicii Moldova activitatea de întreprinzător este:

- legală
- social utilă
- independentă și din proprie inițiativă
- în nume propriu
- pe risc și răspundere patrimonială proprie
- permanentă, aducătoare de beneficii

Legislația Republicii Moldova permite practicarea următoarelor genuri de activități:

- de fabricare a mărfurilor, de extragere a zăcămintelor și cultivare a produselor agricole;
- de executare a lucrărilor;

- de prestare a serviciilor;
- comercializarea mărfurilor și a produselor.

Afacerile au o bază normativă solidă, constituită din câteva sute de acte care și se referă la diverse domenii ale economiei naționale. Unificarea, sistematizarea și interpretarea doctrinară, într-un curs unitar, a dispozițiilor legale referitoare la activitatea de întreprinzător și la persoana care o desfășoară (întreprinzătorul) este dificilă, și de o necesitate stringentă pentru cei care utilizează normele de drept. Anume acestui scop servește dreptul afacerilor. Generalizăm că dreptul afacerilor are ca obiect raporturile reglementate de normele juridice din care aceasta este formată.

Forma juridică a activității desfășurate este de o importanță deosebită, deoarece poate fi desfășurată numai într-o formă juridică permisă de lege. Forma juridică a activității de afaceri poate fi: -întreprinzător - persoană fizică sau întreprinzător - persoană juridică. Activitățile desfășurate fără respectarea formelor prevăzute de lege sunt clasificate drept ilegale și sancționate cu caracter contravențional sau penal.

În Republica Moldova, cele mai răspândite societăți comerciale sunt societățile cu răspundere limitată și societățile pe acțiuni. Societățile pe acțiuni sunt forme de persoane juridice care încep o afacere pe scară largă. Întreprinderile mici sunt conduse mai des sub forma unor societăți cu răspundere limitată, mai rar sub forma unei cooperative de producție, a unei societăți în nume colectiv și a unei societăți în comandită. Forma societăților în nume colectiv și în comandită este utilizată în cazul întreprinderilor mici, cel mai adesea întreprinderi familiale. Ele nu sunt foarte frecvente în Republica Moldova, dar legiuitorul le reglementează constituția și funcționarea.

Problemele cu care se confruntă antreprenorii din Republica Moldova.

Activitatea de întreprinzător în Republica Moldova se confruntă cu o pluraritate de probleme. În statele europene dezvoltate, business-urile mici și mijlocii formează peste 90% din totalitatea de afaceri. Acestea sunt esențiale pentru creșterea economică și pentru o democrație funcțională. Angajații din Întreprinderile Mici și Mijlocii deseori alcătuiesc pătura de mijloc a unei societăți, acei care solicită reforme democratice, respectarea drepturilor omului, o piață corectă, concurență loială și respectarea regulilor. Conform unor studii efectuate de către Centrul de Politici și Reforme din Moldova putem evidenția următoarele probleme cu care se confruntă antreprenorii business-urilor mici și mijlocii din R Moldova, și anume:

- Controalele abuzive.

Una din marile probleme menționată de antreprenorii (conform statisticii CPR) din aproape toate localitățile Republicii Moldova sunt controalele abuzive din partea autorităților. Argumentând astfel că statul mai degrabă penalizează oamenii de afaceri, decât să îi susțină. Sunt câteva aspecte ale controalelor abuzive:

Nu se aplică **instituția avertismentului** – Legislația, anume Codul fiscal prevede că avertizarea se aplică în cazul încălcărilor fiscale ne semnificative. Antreprenorii au menționat că în cele mai multe cazuri, indiferent de natura abaterii, fie este ne semnificativă, fie este prima abatere, se pune amendă.

Existența unui „**plan de amenzi**” – Antreprenorii Republicii Moldova susțin că există un plan neoficial de colectare a amenzilor care se practica indiferent de locație. Practica este încurajată de superior. Din acest motiv, nu se utilizează instituția avertismentului.

Amenzi disproporționate – deseori, pentru cele mai mici și ne semnificative încălcări se pun amenzi foarte mari.

Abuzul și coruptibilitatea funcționarilor – Conform Legislației în vigoare a Codul Fiscal prevede că sancțiunile se fac pentru prevenirea sau săvârșirea unor încălcări, pentru educarea în spiritul legii, dar, deseori, se abuzează de acestea cu scopul colectării amenzilor. Dacă mediul de afaceri opune rezistență la solicitările ilegale ale funcționarilor, acțiunile organelor de control devin abuzive și grosolane.

- **Lipsa transparenței**- Lipsa transparenței este un factor important din domeniul economic, care la fel influențează negativ activitatea antreprenorilor.

- **Comunicarea deficientă a instituțiilor statului cu antreprenorii** Mediul de afaceri și anume antreprenorii care au participat la sondajul organizat de Centru de Politici și Reforme au menționat că este nevoie de o comunicare și interacțiune mai eficientă cu autoritățile. Aceasta ar trebui să vizeze informații despre: gestionarea bugetului, tendințele economice ale Republicii Moldova, deficitul bugetar, demonopolizarea anumitor sectoare de afaceri, relațiile economice bilaterale și multilaterale ale Republicii Moldova cu alte state etc. Aceste discuții ar putea încuraja antreprenorii să dezvolte relații comerciale cu parteneri din alte state și să-și lărgescă piața de desfacere.

- **Migrația cetățenilor** Acest factor conduce la lipsa resurselor umane, putere tot mai mică de cumpărare și piață nesigură de desfacere. Lipsesc politicile publice de reîntoarcere a cetățenilor și lipsesc proiectele sociale care să sprijine deschiderea afacerilor, și, respectiv, crearea locurilor de muncă.

- **Impozitele mari și lipsa unor mecanisme de susținere** Acest factor se atribuie mai mult la începutul unei activități, descurajează cetățenii să-și conducă propria afacere. Taxele mari pe salarii descurajează întreprinderile să lucreze în mod transparent; ele preferă adesea să-și ofere salariile în plicuri. Pe lângă taxele mari atât proprietarii, cât și angajații se plâng de calitatea proastă a serviciilor sociale și medicale oferite de stat menționează cei de la Centrul de Politici și reforme.

La fel ca probleme importante au mai fost evidențiate: tratamentul preferențial în accesul la subvenții nereturnabile, monopoluri, TVA la trecerea frontierei, reevaluarea vamală a mărfurilor, concurența neloyală între cei care își desfășoară activitatea sub brevetul de întreprinzător și cei care își desfășoară activitatea ca SRL. Toți acești factori descurajează antreprenorii din Republica Moldova.

Pentru a crește activitatea antreprenorială, este necesară limitarea sau modificarea acestor factori importanți care stau la baza falimentului multor companii din Republica Moldova.

CONCLUZII în urma studierii temei ' Activitatea de întreprinzător în R. Moldova: probleme actuale'

Deși, legislația Republicii Moldova reglementează toate aspectele activității de antreprenorat, totuși agenții economici se confruntă cu un șir de probleme existente la moment, după cum arată Centrul de Politici și Reforme, acestea urmează să fie soluționate și mediate legal și pe cale amiabilă de către autoritățile statului, pentru a oferi siguranță și asigurare că pe teritoriul Republicii Moldova este real să dezvolți o întreprindere de succes. Digitalizarea și tehnologiile au influențat pozitiv procesul birocratic de obținere a autorizațiilor, de înregistrare, prezentare a rapoartelor de către întreprinzători, dar concluzionăm că mai este necesar de lucrat la aspect ce țin de factorul uman.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. NICOLAE ROȘCA, SERGIU BAIEȘ. *Dreptul afacerilor*. Chișinău 2001.
2. *Constituția Republicii Moldova*, adoptată la 29 iulie 1994. Monitorul Oficial Nr. 1 din 29-07-1994.
3. *CODUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA*. Monitorul Oficial Nr. 985 din 18.-04.2002.
4. *Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi*. Monitorul Oficial Nr. 845 din 03-01-1992.
5. *Legea cu privire la societățile pe acțiuni*. Monitorul Oficial Nr. 1134 din 02-04-1997.
6. *Legea privind societățile cu răspundere limitată*. Monitorul Oficial Nr. 135 din 14-06-2007
7. *Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali*. Monitorul Oficial Nr. 220 din 19-10-2000

Coordonatorul științific: TIGHINEANU Alexandra, dr., cof. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 37369084661
e-mail: tighineanu.alexandra.grigore@ase.md

REAL GUARANTEES. PLEDGE

GARANȚII REALE. GAJUL

BARAN-GORBAN Florina-Grațiana, studentă, Specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: florinabarangorban@gmail.com

***Abstract:** Civil law is the branch of law that is facing the problems of society in the private sector every day and is looking for ways to solve them more effectively. Real guarantees are a lifeline that optimizes the activity in the civil field and increases the execution of contractual obligations without creating disputes between the parties, because when the debtor knows that he has a pledged asset he is stimulated to fulfill honestly and timely obligations to avoid deprived of that good. The purpose of this article is to familiarize the company with the term of real guarantees and to discuss the issue of the legal nature of the pledge.*

***Key terms:** real guarantees , pledge, security interest, mortgage , special real estate liens, lien, civil law, real rights.*

JEL CLASIFICATION: K11, K15

INTRODUCERE

Dreptul civil reprezintă veriga de bază a dreptului privat, care concentrează în sine o multitudine de termeni, noțiuni, concepții și abordări a diferitor doctrinari în domenii ca persoanele, drepturile reale, obligațiile, contractele și succesiunea. Practic dreptul civil este ramura de drept care coordonează activitatea atât a persoanelor fizice cât și a persoanelor juridice din orice domeniu, și soluționează litigiile ce apar în cadrul raporturilor juridice private.

Un compartiment extrem de interesant al dreptului civil sunt obligațiile, deoarece toată lumea își cunoaște drepturile însă puțini din noi conștientizăm faptul că mai avem și unele obligații. Dar ceea ce cu adevărat prezintă interes în compartimentul obligații sunt garanțiile de executare a obligațiilor, care includ garanțiile reale: ipoteca, gajul, dreptul de retenție și garanțiile personale care sunt tratate diferit de către legislator și de către unii doctrinari.

Scopul acestei cercetări este de a caracteriza fiecare tip de garanție reală în parte și de a stabili unele aspecte ce țin de gaj, în special de a stabili dacă gajul totuși este un drept real sau un drept obligațional.

Consider că este **important** să abordăm această temă pentru a putea totuși să delimităm drepturile de obligații și pentru a cunoaște ce se poate întâmpla atunci când o obligație nu este executată în termenul stabilit sau când nu este executată de loc. Cum se spune dreptul tău se termină când intervine dreptul altuia, respectiv ar trebui să conștientizăm că dacă avem un drept avem și o obligație.

ANALIZA SUCCINTĂ A SURSELOR BIBLIOGRAFICE

Pentru elaborarea articolului am cercetat surse atât autohtone cât și străine și am determinat că conform reglementărilor autohtone garanțiile reale reprezintă mijloacele juridice care conferă creditorului dreptul de a-și satisface creanța cu bunul afectat garanției.

Atât legislația română și rusa, cât și legislația RM recunoaște ca garanții reale fiind ipoteca, dreptul de retenție și gajul, care sunt mijloace de garantare a obligațiilor.

Legislația RM s-a aflat într-o contradicție în ceea ce privește *natura juridică a gajului*, iar studiind Legea cu privire la gaj care actualmente este abrogată, am determinat că gajul a fost reglementat în legea dată ca fiind o garanție, dar în ziua de azi gajul este reglementat în Codul Civil ca fiind un drept real accesoriu.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Codul civil este constituit astfel ca fiecare obligație să fie îndeplinită fie ea benevol fie prin forța de contrângere. Din acest considerent a reglementat în codul civil mijloacele de garantare a obligațiilor, care constau din garanțiile reale și cele personale. În acest studiu vom atrage atenție mai sporită garanțiilor reale.

Garanțiile reale reprezintă mijloacele juridice care conferă creditorului dreptul de a-și satisface creanța cu bunul afectat garanției. Acestea pot fi garanții imobiliare - ipoteca cât și garanții mobiliare – gajul. [7, p. 256]

1. IPOTECA

Codul civil român oferă un întreg capitol privitor la ipotecă, pe când codul civil al RM consideră ipoteca ca fiind o categorie a gajului. Totuși am preluat definiția dată de codul civil român care în art. 2343 definește ipoteca ca fiind un drept real asupra bunurilor mobile sau imobile afectate executării unor obligații. [2]

Legiuitorul Republicii Moldova afirmă că ipoteca se instituie în vederea garantării executării obligației și reprezintă un raport de drept accesoriu față de obligația garantată, fiind condiționată în timp de durata acesteia, dacă legea sau contractul de ipotecă nu prevede altfel. Poate fi garantată cu ipotecă executarea obligațiilor ce rezulta din contractul de credit, contractul de împrumut sau alte obligații. Ipoteca se extinde și asupra achitării dobânzilor, comisioanelor, penalităților, amenzilor, reparării prejudiciului cauzat, compensării cheltuielilor de judecată și altor cheltuieli de executare a dreptului de ipotecă, dacă părțile nu au convenit altfel. [4]

Ipoteca poate fi de 2 tipuri în dependență de temeiul în care a fost instituită și anume:

- Ipoteca legală (instituită în temeiul legii)
- Ipoteca convențională (instituită în baza unui contract)

2. DREPTUL DE RETENȚIE

Doctrina autohtonă definește retenția ca fiind dreptul unei persoane prevăzut de lege, de a reține bunul care este obligat să-l restituie sau să-l remită creditorului, până când creditorul nu-l despăgubește pentru cheltuieli necesare și utile pe care le-a făcut pentru acel bun și pentru prejudiciile pe care bunul i le-a cauzat. [7, p. 256]

Dacă ar fi să reflectăm asupra naturii juridice a dreptului de retenție atunci putem spune ca unii doctrinari consideră că dreptul de retenție este un drept real, deoarece el este opozabil tuturor,

alții consideră că este unul personal, deoarece detentorul, adică persoana care a efectuat anumite îmbunătățiri asupra bunului/lucrului creditorului, nu are drept de urmărire și de preferință asupra acestuia. Deci, el nu are posibilitatea ca să vîndă lucrul/bunul respectiv, pentru a-și recupera toate cheltuielile. Cu toate acestea, dreptul de retenție este un drept real imperfect, deoarece este opozabil tuturor, însă nu există posibilitatea urmăririi și executării dreptului de preferință asupra bunului/lucrului. [11]

Dreptul de retenție, în unele accepțiuni este considerat a fi un drept real de garanție, care se poate naște în 2 cazuri :

- Atunci când este vorba de un raport de drept cu un conținut sinalagmatic, dar care nu este obligatoriu să izvorască dintr-un contract sinalagmatic.
- Când este vorba de o persoană care deține un bun al altei persoane și efectuează cheltuieli necesare și utile în legătură cu acel bun [8, p.317].

Caracterele juridice ale dreptului de retenție:

1. *Caracterul legal al dreptului de retenție.* Dreptul de retenție se naște în temeiul legii, independent de orice manifestare de voință a creditorului, atunci când sunt îndeplinite cerințele nașterii sale.

2. *Caracterul real al dreptului de retenție.* Codul civil privește dreptul de retenție ca fiind o garanție reală, alături de ipotecă și gaj. Totuși, este dificilă caracterizarea dreptului de retenție ca o veritabilă garanție reală în configurația legală ce i-a fost conferită. Pe de-o parte, dreptul de retenție nu conferă titularului său niciun drept de preferință. Doar opozabilitatea mai largă a retenției și indivizibilitatea sa apropie retenția de mecanismul descris de garanțiile reale. În atare condiții, dreptul de retenție se configurează, mai degrabă, ca o garanție reală imperfectă.

3. *Caracterul accesoriu al dreptului de retenție .* Dreptul de retenție nu are o existență de sine stătătoare. El se constituie pentru a însoți și garanta un drept de creanță. Această relație de dependență legitimează caracterizarea retenției drept un accesoriu al creanței garantate. [12]

3. GAJUL

Codul Civil modernizat definește gajul ca fiind dreptul real în al cărui temei titularul (creditorul gajist) poate pretinde, din valoarea obiectului gajului, satisfacerea creanțelor sale garantate cu preferință față de ceilalți creditori ai titularului obiectului gajului (debitorul gajist). [1, art.667 , alin.1]

Dreptul privat roman pe de altă parte oferă gajului o altă definiție , acesta fiind nu un drept real ci o garanție reală care constă în retrimiteră posesiunii unui lucru de către debitor creditorului, prin intermediul tradițiunii sau în momentul încheierii contractului de gaj , urmând ca creditorul să retransmită posesiunea lucrului debitorului când acesta făcea plata la scadență. [10, p.226]

Codul Civil al Federației Ruse nu oferă o definiție concretă a gajului dar spune că în virtutea unui gaj, creditorul aflat sub obligația garantată prin gaj (creditarul gajist) are dreptul, în cazul neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare de către debitor a acestei obligații, să primească satisfacție din valoarea bunului gajat (subiect al gajului) preferențial față de ceilalți creditori ai persoanei care deține bunul gajat (gajant).[3 , art. 334]

În urma celor expuse mai sus totuși concluzionăm că gajul este un drept real dar este unul specific, din considerent că spre deosebire de alte drepturi reale , gajul nu acordă beneficiarului dreptul de a fructifica bunul. Chiar și în cazul în care bunul este transmis în posesia creditorului,

creditorul are calitatea de detentor precar, debitorul păstrând calitatea de proprietar, cu efectele ce rezultă din aceasta.

Legislația RM delimitează mai multe tipuri de gaj:

- Gajul care se constituie asupra unui bun mobil sau imobil ori asupra unei universalități de bunuri mobile.

- Gajul bunurilor imobile este denumit ipotecă.
- Gajul bunurilor mobile care are loc cu sau fără deposedarea de ele.
- Gajul bunului mobil cu deposedare este denumit amanet.[1, art. 671]

- *Obiect al gajului* poate fi orice bun corporal sau incorporeal, prezent sau viitor, determinat individual sau generic, sau o universalitate de bunuri, cu excepția bunurilor scoase din circuit civil, bunurilor inalienabile sau insesizabile. Obiect al gajului poate fi orice drept patrimonial, inclusiv dreptul de creanță al debitorului gajist față de creditorul gajist.

Legiuitorul RM afirmă că poate fi garantată prin gaj una sau mai multe obligații. Obligația garantată poate fi prezentă sau viitoare, pură și simplă sau afectată de modalități, determinată sau determinabilă, fixă sau flotantă. Creanța garantată prin gaj trebuie să fie determinată sau determinabilă la momentul exercitării dreptului de gaj. [1, art. 688]

La fel ca alte garanții reale, gajul are anumite caractere juridice:

- Gajul este o *garanție reală* în baza căruia titularul său deține atât un drept de urmărire, cât și unul de preferință;
- Gajul este o *garanție mobiliară*, deoarece conform art. 2480 noul Cod Civil, gajul poate avea ca obiect numai bunuri mobile corporale sau titluri negociabile emise în formă materializată;
- Gajul este o *garanție convențională* deoarece poate izvorî numai dintr-o convenție. Contractul de gaj este real și se încheie valabil, de regulă, prin transmiterea bunului.
- Gajul este o *garanție accesorie* întrucât el se constituie pentru a însoți și garanta o obligație principală;
- *Gajul este indivizibil*. Mai exact, întregul bun mobil este afectat garantării creanței în integralitatea ei. Când gajul are ca obiect mai multe bunuri, el continuă să le greveze până la stingerea în totalitate a obligației garantate. [13]

Studiind după caracterul său accesoriu, deducem că gajul are și un caracter temporar, respectiv până în final *gajul se stinge, în anumite cazuri*:

- prin stingerea obligației a cărei executare acesta o garantează.
- amanetul se stinge odată cu încetarea posesiei.
- în urma pieririi bunului gajat, scoaterii acestuia din circuitul civil, dacă aceste evenimente se produc asupra bunului în întregime
- acordului scris al creditorului gajist de a radia gajul
- expirării termenului pentru care a fost constituit gajul
- vânzării în cadrul exercitării dreptului de gaj;

CONCLUZII

În urma analizei efectuate am ajuns la anumite concluzii:

➤ Codul Civil a prevăzut toate situațiile care pot apărea în cadrul raporturilor juridice de drept civil și a garantat ca atât drepturile cât și obligațiile cetățenilor să fie îndeplinite fie ele benevol fie prin forța de constrângere a statului.

➤ Totuși legislatorul RM încă nu a ajuns să delimiteze termenul de ipotecă de cel de gaj, considerând ipoteca ca o categorie a gajului, pe când legislația română a realizat o delimitare între aceste 2 noțiuni.

➤ Gajul și ipoteca sunt garanțiile creditorului reprezentând despăgubirea acestuia în cazul în care nu au fost îndeplinite condițiile contractuale, dar dreptul de retenție este o garanție a debitorului, deoarece în cazul în care acesta a suferit cheltuieli pentru bunul pe care e obligat să îl restituie creditorului, debitorul îl poate reține până în momentul în care creditorul nu-l despăgubește pentru cheltuieli necesare și utile pe care le-a făcut pentru acel bun și pentru prejudiciile pe care bunul i le-a cauzat.

➤ Cercetarea realizată m-a ajutat să pun pilonii de bază în studiul garanțiilor reale care sunt una din mijloacele de garantare a obligațiilor, și m-a ajutat să înțeleg că gajul- ca una din formele garanțiilor reale, poate fi privită atât din perspectiva a unui drept real, cât și din perspectiva unei garanții. Important este faptul ca să putem argumenta. Personal totuși sunt de acord cu varianta oferită de dreptul roman privat unde gajul este prezentat ca fiind o garanție, deoarece gajul intervine doar în momentul în care raportul care stă la baza dreptului de gaj nu este exercitat în termenul prestabilit, sau nu sunt executate condițiile raportului.

SURSE BIBLIOGRAFICE

1. Codul civil al Republicii Moldova, Legea nr.1107 din 06.06.2002, Monitorul Oficial al RM 2018, nr. 467-479, art. 784.
2. Codul Civil al României, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011.
3. Гражданский кодекс Российской Федерации (ГК РФ), Гражданский кодекс Российской Федерации (ГК РФ)
4. Legea nr. 142 din 26.06.2008 cu privire la ipotecă, Monitorul Oficial al RM 02.09.2008, nr. 165-166, art. 603.
5. LEGE Nr. 449 din 30-07-2001 cu privire la gaj (abrogată)
6. Baeș S., Băieși A., Cebotari V., Crețu I., Volcinschi V. ,, Drept civil. Drepturi reale, Teoria generală a obligațiilor ”, editura Cartier juridic, 2005, 528 p.
7. Chirtoacă L. ,,Drept civil . Teoria generală a obligațiilor”, tipografia Print – caro, 2015, 263 p.
8. Stoică A. ,,Drept civil. Obligațiile ”, editura Pro universitara , 2014, 343 p.
9. Bârsan C., Stănescu C. ,,Drept civil. Teoria generală a obligațiilor”, editura BERK , 2000, 453 p .
10. Murzea C. ,,Drept roman”, editura ALL BERK ,București , 335 p.
11. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/garantarea-executarii-obligatiilor/dreptul-de-retentie/>
12. <https://legeaz.net/dictionar-juridic/drept-de-retentie>
13. <https://legeaz.net/dictionar-juridic/gajul>

Coordonator științific: GÎSCA Veronica , dr. conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +37369351466

e-mail:veronicagisca1911@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.04>

CZU: 347.736:334.72

THE ROLE OF THE INSOLVENCY ADMINISTRATOR IN THE PORCESS OF INSOLVENCY

ROLUL ADMINISTRATORULUI INSOLVABILITĂȚII ÎN PROCESUL DE INSOLVABILITATE A ÎNTREPRINDERILOR

BOLDURESCU Mihaela, student, Specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: Mihaela.boldurescu@gmail.com

Abstract. *The administrator plays an important role in the process of insolvency. This research is focused on the main responsibilities of the administrator in the process of insolvency, the principles that guide the administrator in their activity and how important is the part they have in this process. It also touches on the notion of insolvency and the legal regulation of the process in national legislation, as well as the requirements to become an insolvency administrator in the Republic of Moldova.*

Keywords: *insolvency, administrator, supervision, management, process.*

JEL CLASSIFICATION: K2, K00.

INTRODUCERE

Insolvabilitatea reprezintă situația în care se află un debitor ale cărui bunuri sunt de o valoare mai mică decât totalitatea obligațiilor care ar urma să fie satisfăcute cu acele bunuri. Cu alte cuvinte, insolvența este incapacitatea unui debitor de a plăti datoriile scadente.

În sens juridic, prin insolvabilitate se înțelege procesul judiciar, care se intentează împotriva societății comerciale incapabile de a-și onora obligațiile ajunse la scadență și care se desfășoară sub supravegherea instanței judecătorești. Scopul procesului de insolvabilitate este stipulat la art. 1 al Legii 149/2012 și se rezumă la asigurarea satisfacerii creanțelor creditorilor din contul patrimoniului debitorului prin aplicarea față de acesta a procedurii de restructurare sau a procedurii falimentului și prin distribuirea produsului finit.

În Republica Moldova, procedura de insolvabilitate este reglementată de Legea Insolvabilității nr.149 din 29.06.2012, și se desfășoară în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă. [1] Potrivit art. 355 CPC, cererea de intentare a procesului de insolvabilitate se depune la instanța de judecată competentă, atât de către debitor, cât și de creditor. [2] La primirea cererii, judecătorul verifică dacă aceasta întrunește exigențele prevăzute de art. 21 al Legii insolvabilității, și de Codul de procedură civilă, și admite cererea.

Administrator al insolvabilității este persoana desemnată de instanță pentru a supraveghea sau administra activitatea debitorului în procesul de insolvabilitate sau pe durata restructurării., în modul și în conformitate cu competențele stabilite de lege. Statutul juridic al administratorului insolvabilității este reglementat de Legea nr.161/2014 cu privire la administratorii autorizați.

Conform acesteia, administratorul asigură respectarea drepturilor și a intereselor legitime ale persoanelor implicate în procedurile de insolabilitate. [3]

Obiective. Conturarea rolului administratorului insolabilității în procesul de insolabilitate a întreprinderilor, identificarea principiilor de activitate ale administratorului de insolabilitate, determinarea principalelor atribuții ale administratorului de insolvență.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Rolul central în cadrul procedurii de insolabilitate îl joacă administratorul. Administratorul insolabilității nu este numai un manager, ci în primul rând un „reglementator” al unei crize eventuale înregistrate în activitatea debitorului. Acesta nu este mandatat doar cu examinarea, supravegherea și conducerea activității debitorului, ci și cu întreprinderea unor măsuri excepționale, cum ar fi introducerea unor acțiuni pentru anularea unor acte juridice frauduloase sau menținerea ori denunțarea unor contracte ale debitorului.

Din aceste motive, legiuitorul a reglementat un șir de cerințe necesare pentru ca o persoană să fie desemnată administrator:

1. Să fie cetățean al Republicii Moldova;
2. Să fie licențiat în drept, în științe economice sau în științe tehnice și să aibă o experiență profesională în unul din domeniile respective de cel puțin 3 ani;
3. Să posede limba de stat;
4. Să aibă o reputație ireproșabilă;
5. Să nu aibă antecedente penale.

Persoana care întrunește condițiile enumerate anterior, poate accede în profesia de administrator dacă a urmat programul de formare profesională pentru admitere în profesia de administrator, și a promovat examenul de calificare în profesia de administrator. [3] Aceste condiții au drept scop asigurarea unei competențe adecvate a persoanei care are intenția de a fi desemnată ca administrator al procesului de insolabilitate.

Cu referire la studiile viitorului administrator de insolabilitate, practica internațională arată că în această profesie preponderent activează persoane cu studii juridice, acestea având rezultate mai bune decât administratorii care au studii în alte domenii. [4] Este esențial ca administratorul de insolabilitate să aibă o calificare corespunzătoare, să posede cunoștințe, experiență și calități personale ce îi vor permite nu doar să asigure derularea efectivă și eficientă a procedurii, dar și asigurarea siguranței în sistemul de insolabilitate. [5]

Principalele atribuții ale administratorului de insolabilitate includ:

- Examinarea activității debitorului asupra căruia se inițiază procedura de insolabilitate în raport cu situația de fapt, întocmirea unui raport amănunțit asupra cauzelor și împrejurărilor care au condus la insolabilitate, și prezentarea acestuia în instanța de insolabilitate;
- Notificarea creditorilor, verificarea creanțelor și, după caz, formularea de obiecții referitor la ele, întocmirea tabelelor de creanțe;
- Solicitarea și primirea gratuită de la participanții la procesul de insolabilitate a informațiilor și explicațiilor necesare pentru executarea atribuțiilor, precum și de la debitor a informațiilor despre veniturile și bunurile ce îi aparțin cu titlu de proprietate, inclusiv despre cele care se află în proprietate comună pe cote-părți;

- Solicitarea instanței de a dispune participarea colaboratorilor organelor afacerilor interne la executarea atribuțiilor;
- Organizarea și vânzarea la licitație sau prin negocieri directe a bunurilor din patrimoniul debitorului;
- Administrarea conturilor bancare speciale, destinate acumulării mijloacelor bănești obținute în procesul de insolvență, cât și alte acțiuni stabilite expres de legea insolvenței, în art. 66 alin. (1).

În activitatea sa, administratorul de insolvență se bazează pe următoarele principii:

- *Principiul legalității, raționalității financiare și promptitudinii;*
- *Principiul independenței și imparțialității;*
- *Principiul onestității, diligenței și obiectivității;*
- *Principiul competenței și eticii profesionale;*
- *Principiul transparenței, cu excepția obligațiilor de păstrare a secretului comercial.*

Administratorul este obligat să asigure respectarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor implicate în procedura de insolvență în condițiile legii.

Toate atribuțiile administratorului de insolvență sunt exercitate sub supravegherea instanței de judecată, acesta fiind obligat să prezinte rapoarte despre starea lucrurilor, cât și să informeze comitetul creditorilor despre orice conflict de interese apărut. Atribuțiile trebuie exercitate cu diligență, fiind orientate spre păstrarea, majorarea și valorificarea cât mai eficientă a masei debitoare prin mijloace legale, pentru executarea cât mai deplină a creanțelor creditorilor.

De asemenea, este important de menționat faptul că administratorul de insolvență poate fi destituit de către instanța de judecată din oficiu, la cererea adunării creditorilor, dacă acesta încalcă normele legale, depășește limita atribuțiilor sale, sau este în incompatibilitate cu funcția deținută. În acest caz, în locul administratorului destituit se desemnează altul. Legea oferă administratorului și posibilitatea de a demisiona, cu obligația de a-și exercita funcția până la data intrării pe post a unui alt administrator.

CONCLUZII.

Procesul de insolvență este un proces complex ce presupune cunoștințe din variate domenii, luând în considerare faptul că administratorul este o persoană care participă direct la circuitul comercial, care la rândul său este și el un circuit complex.

Administratorul insolvenței joacă un rol central în procedura de insolvență. Acesta este responsabil de gestionarea și managementul persoanei juridice, având o profesie ce impune necesitatea aplicării unor metode și mijloace care ar scoate persoana juridică din insolvență. Căci odată cu pronunțarea hotărârii de intentare a procesului de insolvență, debitorul pierde dreptul de folosință, de dispoziție și de administrare a propriului patrimoniu, acestea trecând la administratorul insolvenței, ceea ce impune o excelentă pregătire profesională și o reglementare strictă a modului de organizare a activității acestuia pentru atingerea scopului prevăzut.

Instruirea administratorului de insolvență îi oferă acestuia capacitatea de a administra în mod competent și eficient sarcinile ce îi revin în procedura de insolvență. Pentru a asigura legalitatea activității administratorului este necesar un cadru legal puternic, transparent și previzibil, cât și o reglementare succintă a procesului și criteriilor de accesare în profesie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Legea Insolvabilității nr. 149 din 29.06.2012, Publicat la 14.09.2012 în MO Nr. 193-197 art. 66;
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova Nr. 225 din 30.05.2003, Publicat la 03.08.2018 în MO Nr. 285-294 art. 436;
3. Legea nr. 161 cu privire la administratorii autorizați din 18.07.2014, Publicat la 03.10.2014 în MO Nr. 293-296 art. 605;
4. Studiu privind funcționarea profesiei de administrator al insolvabilității în Republica Moldova, elaborat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Direcția profesii și servicii juridice, Serviciul interpreți și traducători, disponibil pe internet la:
http://www.justice.gov.md/public/files/file/Directia%20notariat%20si%20avocatura/Studiu_funcionarea_profesiei_de_administrator_al_insolvabilitii_-19-07-2013.pdf;
5. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law (2005), disponibil pe internet la:
https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf.

Coordonatorul științific: TIGHINEANU Alexandra, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 69084661
e-mail: tighineanu.alexandra.grigore@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.05>

CZU: 347.22(478+498+470+571)

LEGAL ISSUES REGARDING THE TERM OF FORFEITURE

ASPECTE LEGALE PRIVIND TERMENUL DE DECĂDERE

ȚURCANU Alexandra, studentă, Specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: turcanusanda963@gmail.com

***Abstract** The jurisprudence includes a wide range of elements, among which the most essential are the terms. Referring to the terms we can say that they are the most important means of streamlining social relations, without which it is almost impossible to imagine a single normative act, no matter how legal. This article presents the comparative aspect of these terms in the Republic of Moldova, Romania and the Russian Federation, their importance in the legal field and the essential elements so as not to be confused with the extinctive prescription. With their expiration, the subjective right is extinguished not in connection with its realization or with the impossibility to exercise it forcibly, but because the law limits its exercise only within a predetermined term, at the expiration of which the right, as a rule, ceases. By law or by the will of the parties, deadlines may be established for the exercise of a subjective right or the conclusion of a legal act. Failure to exercise the subjective right within the established term, entails its loss or prevents its commission.*

Key-words :term, subjective right, comparison, Civil Code, law

JEL Clasificarea: K15

INTRODUCERE

Sub noțiunea de „termen” din dreptul civil, se obișnuiește să se înțeleagă momentul sau o anumită perioadă de timp cu care sunt asociate consecințele juridice. Noțiunea de „termen” este utilizată în dreptul civil cu două sensuri: 1) o anumită perioadă, un interval de timp; 2) un anumit moment în timp. Într-o opinie „termen înseamnă o limită cunoscută de timp, la expirarea căruia trebuie să înceteze o anumită acțiune, ori un interval de timp, în interiorul căruia trebuie exercitată o anumită acțiune, sau stabilirea unui moment exact la care apar consecințele juridice”.

Din denumire deja este clar că din categoria termenelor de decădere fac parte astfel de termene care au menirea, în împrejurări cunoscute, de a îngreuna calea, de a împiedica apariția de fenomene sau procese juridice. La simplu vorbind, la expirarea termenului are loc decăderea din drepturi, adică se pierd anumite drepturi prin neîndeplinirea în termenul prevăzut de lege a unor condiții sau formalități. Prin urmare, atunci când exercitarea sau neexercitarea unui sau altui drept subiectiv atinge interesele societății, sau ale terțelor persoane etc., legea impune termenele cu scopul de a încuraja persoana îndreptățită să-și exercite dreptul subiectiv respectiv.

În cadrul acestui articol mi-am propus să abordez obiective precum analiza comparativă a termenelor de decădere în Republica Moldova, România și Federația Rusă, evidențierea asemănărilor și deosebirilor între termenele de prescripție extensivă și termenele de decădere, valorificarea importanței și clasificării termenelor de decădere.

Cercetarea efectuată se bazează pe metoda dialectică a cunoașterii științifice a fenomenelor din realitatea înconjurătoare, reflectând relația dintre teorie și practică. Fundamentarea prevederilor și concluziilor cuprinse în lucrarea s-a realizat prin aplicarea complexă a următoarelor metode de cercetare: logică, comparativă și sistemică. Baza normativă a lucrării a constituit legislația civilă a Republicii Moldova, României și Federației Ruse. Baza teoretică a studiului au constituit lucrările științifice ale oamenilor de știință autohtoni în domeniul dreptului civil, precum și alte surse literare și materiale străine legate de problemele articolului.

În urma cercetărilor efectuate distingem următoarea definiție: sancțiunea de drept civil care constă în stingerea dreptului subiectiv civil, neexercitat în termenul prevăzut de lege sau stabilit de părți reprezintă **termenul de decădere**.

INSTITUIREA TERMENELOR DE DECADERE.

[1, art.409, alin. (1)] prevede „ Prin lege sau prin voința părților se pot stabili termene de decădere pentru exercitarea unui drept subiectiv sau încheierea unui act juridic”. Neexercitarea dreptului subiectiv în termenul stabilit, atrage pierderea lui sau împiedică săvârșirea lui. Este lovită de nulitate absolută clauza prin care se stabilește un termen de decădere ce ar face dificilă exercitarea dreptului sau săvârșirea actului de partea interesată. „ Dacă din lege sau din convenția părților nu rezultă în mod neîndoielnic că un anumit termen este de prescripție extinctivă, termenul se consideră termen de decădere.”[1, art. 409, alin.(2)].

Termenele de decădere au un mecanism de acțiune specific asupra drepturilor și obligațiilor subiective. Odată cu expirarea lor, dreptul subiectiv se stinge nu în legătură cu realizarea lui sau cu imposibilitatea de a o exercita în mod silit, ci deoarece legea limitează exercitarea lui doar în cadrul unui termen prestabilit, la expirarea căruia dreptul, de regulă, încetează. În ansamblu, putem releva următoarele caractere ale termenelor de decădere:

- odată cu împlinirea termenului de decădere, dreptul subiectiv încetează înainte de termen, adică înainte de momentul indicat în lege sau contract pentru exercitarea lui;
- termenul de decădere, după sensul său, nu coincide cu termenul de existență a dreptului subiectiv. Aceste două termene se deosebesc esențial, or termenul de decădere se referă doar la acele drepturi subiective, care ar fi putut exista în continuare, dacă persoana îndreptățită era să-l exercite în termenul indicat de lege, sau dacă era să respecte condițiile și/sau formalitățile necesare în termenul imperativ indicat de lege;
- încetarea dreptului subiectiv înainte de termen, drept urmare a nerespectării termenului de decădere, reprezintă în sine o sancțiune instituită prin lege, aplicabilă persoanei îndreptățite pentru neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a dreptului subiectiv ce-i aparținea;
- termenele de decădere sunt determinați cu precizie de către legiuitor. Normele juridice indică expres nu doar durata termenului, dar și momentul de la care încep a curge.

RENUNTAREA LA BENEFICIUL TERMENULUI DE DECADERE.

Când termenul de decădere a fost stabilit prin contract sau dispoziție legală care ocrotește un interes privat, cel în folosul căruia a fost instituit poate să renunțe după împlinirea termenului, la beneficiul decăderii. Dacă renunțarea intervine înainte de împlinirea termenului, sunt aplicabile regulile privitoare la întreruperea prescripției prin recunoașterea drepturilor. Părțile nu pot renunța la

termenele de decădere de ordine publică, și nici nu le pot modifica, micșora sau mări. Pentru a înțelege mai bine trasăturile specifice termenelor de decădere putem analiza următoarele :

ASEMĂNĂRI:

- ✓ Sunt sancțiuni de drept civil;
- ✓ Presupun curgerea unor termene
- ✓ Ambele au efect extinctive

DEOSEBIRI:

- ✓ Prescripția stinge dreptul la acțiune în sens material, decăderea stinge dreptul însuși
- ✓ Nu există posibilitatea de repunere în termenul de decădere afară de cazul în care printr-o normă specială s-ar dispune altfel, pe când în celălalt termen este posibil
- ✓ Prescripția extintivă are reguli proprii privind suspendarea, întreruperea și repunerea în termen, decăderea nu are asemenea reguli.

În urma cercetării literaturii de specialitate din România am sintetizat clasificarea termenelor de decădere:

1. După izvor

- **legale**

– sunt stabilite de lege (*de exemplu*, [2, art. 1103] privind termenul de opțiune succesorală).

- **convenționale**

– sunt stabilite prin voința părților;

– clauza prin care se stabilește un termen de decădere ce ar face excesiv de dificilă exercitarea dreptului sau săvârșirea actului de către partea interesată este lovită de *nulitate absolută* [2, art. 2546];

– părțile nu pot să transforme un termen de prescripție extintivă în termen de decădere.

2. După interesul ocrotit

- **de ordine publică**

– părțile nu pot renunța, nici anticipat, nici după începerea cursului lor, la termenele de decădere de ordine publică și nici nu le pot modifica, micșorându-le sau măriindu-le [2, art. 2549 alin. (2)].

- **de ordine privată**

– cel în favoarea căruia a fost stipulat (prin contract) ori instituit (printr-o dispoziție legală care ocrotește un interes privat) poate să renunțe, după împlinirea termenului, la beneficiul decăderii. Dacă renunțarea intervine înainte de împlinirea termenului, se aplică regulile de la întreruperea prescripției extintive prin recunoașterea dreptului [2, art. 2549 alin. (1)];

– pot fi modificate prin voința părților [2, art. 2549 alin. (2) C.civ. *per a contrario*].

Precizare: *Termenele legale pot fi de ordine publică sau de ordine privată, în timp ce termenele convenționale sunt întotdeauna de ordine privată.*

Aceste termene sunt un fel de sancțiune pentru neexercitarea la timp a drepturilor subiective. După cum E.V. Kulagina menționează „... dacă condițiile existenței drepturilor subiective sunt menite să asigure o oportunitate reală de a folosi drepturile aparținând unei persoane, atunci termenii de decădere au drept scop prevenirea cazurilor de neexecutare sau implementare necorespunzătoare a unui drept subiectiv. Prin urmare, termenii de decădere în dreptul civil sunt termeni excepționali, stabiliți doar pentru cazuri speciale”.

În legislația actuală a Federației Ruse nu există o normă care să conțină denumirea de „termenul de decădere”. Se presupune că există trăsături esențiale ale acestui concept științific prin expresiile „pierderea drepturilor”, „termeni de acceptare” etc. Tipurile de termene de decădere includ: prevederile [3, art. 228] din Codul civil al Federației Ruse („Dobândirea dreptului de proprietate asupra invenției”), [3, art.231] („Dobândirea dreptului de proprietate asupra animalelor fără stăpân”); [3, Art.1154] („Termenul de acceptare a moștenirii”), care permite, prin excepție de la regulile generale, posibilitatea restabilirii termenului – [3, art. 1155].

CONCLUZII

Împrejurările care determină apariția, schimbarea și încetarea raporturilor juridice includ timpul. Expirarea unei anumite perioade de timp sau apariția unui anumit termen are de foarte multe ori o importanță juridică decisivă. Noțiunea de „termen de decădere” provine din verbul latin „praecludere”, care înseamnă a bloca, a împiedica. Astfel, scopul acestor termene este de a împiedica, în anumite circumstanțe, acțiunea oricăror fenomene sau procese juridice.

Termenele de decădere în dreptul civil sunt termene cu expirarea cărora se încetează existența dreptului subiectiv civil. Atunci când exercitarea sau neexecutarea unuia sau altuia drept subiectiv civil afectează interesele întregii societăți, interesele esențiale ale terților etc., legea stabilește termenele în așa fel încât să încurajeze persoana împuternicită să-și exercite dreptul său subiectiv.

Prin urmare, orice perioadă de timp folosită în normele de drept nu există de la sine, ea poartă întotdeauna o anumită încărcătură funcțională: cu începerea sau expirarea ei, legea asociază niște consecințe juridice - apariția, modificarea sau încetarea drepturilor și obligațiilor civile.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul Civil al Republicii Moldova. Adoptat prin Legea nr.1107-XV din 6 iunie 2002. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 22 iunie 2002, nr.82-86/661
2. Codul Civil al României. Adoptat prin Legea nr. 287 din 17 iulie 2009 . Publicat în Monitorul Oficial al României nr. 505 din 15 iulie 2011
3. Codul Civil al Federației Ruse. Adoptat prin legea N 51-ФЗ, din 30 noiembrie 1994, adoptat de Duma de Stat
4. Baieș, S.; Roșca, N., *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Ediția a IV-a; Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, 400 p.
5. Крашенинников Павел, Кириллова Мария. *Сроки в гражданском праве. Исковая давность*, Типография СТАТУТ, 2016, 59 pag.
6. Гурвич М.Я. Пресекательные сроки в советском гражданском праве. - М.: ВЮЗИ, 1961, 80 pag.
7. Уруков В.Н. Вопросы применения срока исковой давности по ничтожным сделкам // Право и экономика. - 2007. - № 2. – p.19
8. Deleu Natalia, *Natura juridică a termenelor de decădere în dreptul succesoral*, 2019, pag. 116-119

Coordonatorul științific: GÎSCA VERONICA, dr.conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Tel: +373 69 351 466
e-mail: veronicagisca1911@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.06>

CZU: 347.468(478+498)

PERSONAL WARRANTIES. SURETYSHIP

GARANȚII PERSONALE. FIDEJUSIUNEA

DOROȘ Diana, studentă, Specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Tel.: +37378889286, e-mail autor: dorosdiana188@gmail.com

Summary: Personal guarantees represent a person (guarantor) assumed in favor of a creditor in order to guarantee the satisfaction of the creditor's claim against a debtor (principal debtor). The surety is the obligation of the guarantor (guarantor) assumed for the benefit of a creditor in order to guarantee the obligation that the debtor owes to the creditor (secured obligation) and which appears and becomes due only if the secured obligation appears and becomes due. The surety has a double meaning, namely: the right of guarantee, which arises from the contract concluded in favor of the creditor and the obligation assumed by a person outside a legally binding relationship.

Key-words: *personal guarantees, civil Code, legal regulation, debtor, creditor.*

JEL Classification: K15

Introducere

Importanța. Subiectul garanțiilor personale, fidejusiunea este una actuală și importantă. Întreaga reglementare civilă vine să ajute omul în confruntările sale zilnice, iar garanțiile sunt o necesitate. Garanțiile personale sunt inevitabile, deoarece reprezintă un mijloc juridic, recunoscut direct de lege sau născute prin acordul de voință al părților raportului obligațional, prin a căror exercitare se asigură realizarea drepturilor de creanță. Scopul oricărei persoane care urmărește protejarea unui interes propriu, se concretizează în toate cazurile în manifestarea unei minime aparențe de diligență, pentru a evita posibila stare de insolvabilitate a acestuia. În acest sens, apreciem că garanția îndeplinește și acoperă rolul de asigurare împotriva insolvabilității debitorului, în scopul atenuării sau eliminării riscului pierderii unor bunuri din patrimoniul acestuia, fiind o măsură de asigurare a executării.

Obiectivele cercetării. În cadrul cercetării mi-am pus ca scop să identific părerile autorilor despre garanțiile personale, să stabilesc care sunt trăsăturile lor, ce reprezintă fidejusiunea, care este reglementarea juridică a acesteia în România și Republica Moldova. Totodată, unul din obiective este să identific trăsăturile, caracterele juridice, condițiile de validitate și efectele fidejusiunii.

Conținutul de Bază

Analiza surselor: pentru elaborarea articolului am cercetat atât surse din Republica Moldova, cât și pe cele din România și am identificat că:

Conform reglementărilor Române garanțiile personale reprezintă unei persoane (garant) asumată în favoarea unui creditor pentru a garanta satisfacerea creanței creditorului față de un debitor

(debitor principal). În dreptul civil printre garanțiile personale se numără: *fidejusiunea*, *scrisoarea de confort*, *garanția bancară*, *avalul titlurilor de valoare*. Scopul principal al funcției garanției constau în a proteja creditorul de riscul neexecutării de către debitor în general și de riscul insolvenței debitorului în special. Printre trăsăturile garanțiilor personale se enumeră:

-reprezintă o obligație asumată voluntar de către garant, fie prin contract cu creditorul (fidejusiunea), fie prin act unilateral emis în favoarea creditorului (garanție bancară, scrisoare de garanție, aval);

-garantul răspunde cu întregul său patrimoniu pentru obligația asumată, iar creditorul devine creditor devine chirografar al lui;

-garanția se acordă în favoarea creditorului și este un drept suprimantar al acestuia [1, p.567].

Conform Codului Civil al Republicii Moldova, *fidejusiunea* este obligația garantului (fidejursorul) asumată în folosul unui creditor cu scopul de a garanta obligația pe care debitorul o datorează creditorului (obligația garantată) și care apare și devine scadentă doar dacă apare și devine scadentă obligația garantată [2, art.1628]. Această garanție este contractul prin care o parte, fidejursorul, se obligă față de cealaltă parte, care are într-un alt raport obligațional calitatea de debitor, să execute, cu titlu gratuit sau în schimbul unei remunerații, obligația debitorului dacă acestea din urmă nu o execută. De aceea, am putea reține faptul că fidejusiunea are o dublă semnificație și anume: drept de garanție, care se naște din contractul încheiat în favoarea creditorului și de obligație asumată de o persoană din afara unui raport juridic obligațional.

În literatura de specialitate, fidejusiunea poate fi:

- 1) Convențională, atunci când părțile stabilesc încheierea unui astfel de contract;
- 2) Legală, când încheierea contractului este impusă de lege;
- 3) Judiciară, atunci când este dispusă de către instanța de judecată.

Contractul de fidejusiunea are următoarele trăsături:

a) Reprezintă un contract accesoriu în raport cu obligația principală (dacă nu va fi valabilă obligația principală atunci nu va fi valabilă nici obligația de garanție. Prin intermediul ei se pot garanta atât obligații naturale, cât și cele viitoare). În codul civil, din caracterul accesoriu al obligației principale se desprinde că obligația fidejursorului apare și devine scadentă doar în măsură în care apare și devine scadentă obligația debitorului față de creditor. Obligația fidejursorului nu poate depăși obligația debitorului. Această regulă nu se aplică în cazul în care obligația debitorului este redusă sau stinsă: a) în cadrul unei proceduri de insolvență; b) în alt temei legal din cauza incapacității debitorului de a executa pe motiv de insolvență; sau c) în virtutea legii din cauza unui eveniment care afectează persoana debitorului. Convenția dintre creditor și debitor de a accelera scadența obligației garantate sau de a face obligația mai oneroasă prin modificarea condițiilor în care se datorează executarea ei, sau de a majora suma ei nu afectează obligația fidejursorului dacă acea convenție s-a încheiat după momentul asumării fidejusiunii [2, art. 1637].

b) Este un contract care se încheie în formă solemnă, ad validitatem. Solemnitatea nu se exprimă numai prin forma autentică, ci și printr-un înscris sub semnătură privată;

c) Poate fi după caz, un contract bilateral, alteori unilateral, uneori cu titlu gratuit, alteori cu titlu oneros [3, p.188].

Condiții de validitate: Fidejusiunea se supune regulilor generale de validitate a oricărui act juridic, precum și unor reguli speciale.

A. *Capacitatea de a contracta*. Sunt capabile de a lua parte la raporturi juridice, în calitate de fidejutor, persoanele fizice cu capacitate de exercițiu deplină și persoanele juridice legal constituite. Nu pot garanta persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, cu capacitate limitată sau restrânsă. În privința contractării fidejusiunii de către persoanele juridice, trebuie de ținut cont de principiul specialității capacității lor de exercițiu. În afară de regulile generale privind capacitatea, legea stabilește cerințe speciale referitor la persoana fidejutorului. Astfel, debitorul obligat să furnizeze o fidejusiune trebuie să propună o persoană fizică cu domiciliu sau reședință în Republica Moldova sau o persoană juridică înregistrată în Republica Moldova, care să dispună de bunuri suficiente pentru a garanta obligația. În cazul în care persoana propusă nu este acceptată, debitorul trebuie să propună o altă persoană.

B. *Consimțământul*. Ca orice alt contract, fidejusiunea ia naștere prin manifestare de voință a părților – fidejutorul și creditorul – care trebuie să fie persoane cu discernământ. Voința trebuie să fie exprimată cu intenția de a produce efecte juridice, și nu trebuie să fie viciată. Din caracterul solemn al contractului reiese că consimțământul trebuie să fie manifestat expres. Chiar dacă fidejusiunea este legală sau judecătorească, acest lucru nu afectează caracterul ei contractual. Într-adevăr, legea sau instanța poate impune doar furnizarea unei fidejusiuni. Raportul de fidejusiune, însă, ia naștere prin consimțământul părților manifestat în contract.

C. *Obiectul*. Obiectul contractului de fidejusiune este prestația comisă de fidejutor creditorului, în cazul în care debitorul principal nu-și execută obligația, prestație care, potrivit principiului accesorialității, urmează soarta obligației principale. Obligația fidejutorului de a garanta executarea obligației de către debitor nu înseamnă că fidejutorul se angajează să efectueze anume acea prestație la care s-a obligat debitorul. Se poate întâmpla ca fidejutorul să nu fie în stare să efectueze o asemenea prestație. De aceea, de regulă, fidejutorul este obligat să achite o sumă de bani echivalentă datoriei principale și accesoriilor ei. Trebuie de menținut că, în practică, fidejusiunea se utilizează mai des pentru garantarea obligațiilor pecuniare.

D. *Cauza fidejusiunii* este obiectivul urmărit la încheierea actului juridic civil, acel interes pe care părțile caută să-l satisfacă. Cauza trebuie să existe, să fie reală, licită și morală.

E. *Forma*. Legea cere forma scrisă pentru contractul de fidejusiune, ca o condiție de valabilitate a lui [4, p. 474].

Efectele fidejusiunii:

I. Efectele între creditor și fidejutor. (Acest efecte trebuiesc privite prin prisma beneficiului de discuțiune și al celui de diviziune. Spre deosebire de obligația solidară, în cazul fidejusiunii există o ordine de urmărire, care este lăsată la atitudinea fidejutorului. Pentru a invoca beneficiul de discuțiune, fidejutorul trebuie să prezinte anumite dovezi: el trebuie să indice creditorului bunurile urmăribile ale debitorului principal și să avanseze creditorului cheltuielile necesare pentru urmărirea acestor bunuri);

II. Efectele privitoare la raportul dintre fidejutor și debitor. (Odată ce fidejutorul a plătit datoria, el se subrogă în drepturile creditorului plătit. De asemenea, fidejutorul are un drept de regres împotriva debitorului principal atunci când s-a obligat cu acordul acestuia din urmă);

III. Efectele privind raportul dintre fidejutori. (În acest caz, dacă un fidejutor a plătit fără a invoca beneficiul de diviziune, are drept de regres împotriva celorlalți fidejutori, pentru partea fiecăruia. În

cazul în care unul dintre fidejutori va fi insolubil, atunci partea ce revine acestuia se divide proporțional între ceilalți fidejutori și cel care a plătit [5, p.302].

Dreptul fidejutorului de a invoca excepțiile debitorului. În raport cu creditorul, fidejutorul poate invoca orice excepție a debitorului cu privire la obligația garantată, chiar dacă excepția nu mai este disponibilă debitorului din cauza acțiunii sau inacțiunii debitorului care a avut loc după asumarea fidejusiunii. Fidejutorul are dreptul să refuze executarea obligației de garanție: a) dacă, în temeiul legii, debitorul are dreptul de a revoca contractul încheiat cu creditorul și termenul de revocare nu a expirat; b) dacă debitorul are dreptul de a suspenda executarea obligației corelative; c) dacă debitorul are dreptul la rezoluțiunea raportului contractual dintre debitor și creditor pentru neexecutare. Fidejutorul nu poate invoca lipsa discernământului deplin sau lipsa capacității juridice necesare a debitorului persoană fizică sau persoană juridică ori inexistența debitorului persoană juridică dacă aceste împrejurări erau cunoscute fidejutorului la momentul asumării fidejusiunii. Atât timp cât nu s-a prescrip extintiv acțiunea debitorului de declarare a nulității relative a contractului sau a altui act juridic din care rezultă obligația garantată pe un alt temei decât cel menționat la alin. (3), deși debitorul nu a înaintat acțiunea, fidejutorul are dreptul să suspende executarea [2, art. 1638].

Limitele garanției. Garanția acoperă, în limitele sumei maxime a acesteia, dacă s-a stipulat, nu numai obligația garantată principală, dar și obligațiile accesorii ei, pe care debitorul le datorează creditorului, cum ar fi dobânzile, dobânzile de întârziere, penalitățile și cheltuielile rezonabile de urmărire extrajudiciară a obligațiilor menționate în prezentul alineat. Cheltuielile de judecată și de executare silită împotriva debitorului sînt acoperite, cu condiția că fidejutorul a fost informat despre intenția creditorului de a iniția aceste proceduri cu un termen de preaviz suficient pentru a permite fidejutorului să evite aceste cheltuieli. Garanția globală acoperă doar obligațiile rezultate din contractele încheiate între debitor și creditor [2, art.1639].

Obligația solidară a fidejutorului. Cu excepția cazului în care s-a stipulat altfel, obligația debitorului și a fidejutorului este solidară și, în consecință, creditorul poate pretinde executarea solidară de la debitor sau, în limitele garanției, de la fidejutor [2, art.1641].

Obligația creditorului de a notifica. Creditorul este obligat să notifice fidejutorul fără întârziere nejustificată despre neexecutarea obligației garantate sau incapacitatea de plată a debitorului, precum și despre prelungirea scadenței. Această notificare trebuie să includă informații cu privire la sumele garantate ale obligației principale, dobînda și alte obligații accesorii datorate de către debitor la data notificării. Nu este necesară efectuarea unei notificări suplimentare privind o nouă neexecutare înainte de expirarea unui termen de 3 luni de la notificarea anterioară. Notificarea nu este necesară dacă neexecutarea se referă doar la obligațiile accesorii ale debitorului, cu excepția cazului în care suma totală a tuturor obligațiilor garantate neexecutate a ajuns la cuantumul de 5% din suma rămasă a obligației garantate. În cazul unei garanții globale, creditorul, de asemenea, are obligația de a notifica fidejutorul despre orice majorare convenită: a) atunci cînd acea majorare, începînd cu data constituirii garanției, ajunge la 20% din suma garantată la acea dată; și b) atunci cînd suma garantată este majorată cu 20% comparativ cu cuantumul garantat la data la care au fost sau trebuiau să fi oferite ultima dată informații conform prezentului alineat. În cazul în care creditorul omite sau întârzie să dea notificarea cerută în prezentul articol, drepturile creditorului față de fidejutor sînt reduse în măsura necesară pentru a evita suportarea de către acesta a unui prejudiciu din cauza omisiunii sau întârzierii [2, art.1642].

Cererea fidejursorului de a fi eliberat. Fidejursorul care a oferit o garanție la cererea debitorului sau cu consimțământul expres ori prezumat al debitorului poate cere debitorului să determine eliberarea sa: a) dacă debitorul nu a executat obligația garantată la scadență; b) dacă debitorul este în incapacitate de plată sau a suferit o diminuare substanțială a patrimoniului; sau c) dacă creditorul a inițiat o acțiune pe temeiul fidejusiunii împotriva fidejursorului. Eliberarea se consideră acordată și prin acordarea unei garanții adecvate. Fidejursorul nu poate fi eliberat de fidejusiune fără ca creditorul să renunțe expres la ea [2, art. 1646].

1. Fidejusiunea se stinge în mod indirect, ca urmare a stingerii obligației principale, conform principiului *accessorium sequitur*. Nu se stinge fidejusiunea când plata a fost făcută nu de către un debitor, ci de către un terț care se subrogă în drepturile creditorului plătit. În cazul dării în plată, fidejusiunea se stinge chiar dacă ulterior creditorul este evins de acel lucru. Novația stinge fidejusiunea, deoarece vechiul angajament la care era alipită obligația fidejursorului, se stinge odată cu aceasta. Prescripția stinge fidejusiunea, căci prescriindu-se acțiunea principală se prescrie și acțiunea pe care creditorul o avea în contra fidejursorului.

2. Fidejusiunea se stinge și în mod indirect, independent de soarta obligației principale, aplicându-se modurile generale de stingere a obligațiilor, cum sunt:

-remiterea de fidejusiune;

-confuziunea intervenită între patrimoniul creditorului și cel al fidejursorului. Confuziunea dintre patrimoniul debitorului principal și cel al fidejursorului, nu stinge fidejusiunea;

-compensația opusă de fidejursor creditorului [6, p. 589].

Concluzii și recomandări

Garanțiile personale sunt constituite de către o persoană din afara unui raport juridic obligațional. Acesta intervine pentru a-i garanta creditorului eventuala neexecutare a obligației de către debitorul său. Practiv, am putea aprecia faptul că această intervenție este făcută și în interesul debitorului.

Fidejusiunea este o garanție personală și constă în angajamentul pe care și-l ia o persoană (fidejursor) față de creditor de a executa obligația debitorului principal în cazul în care acesta nu o va executa. Creditorul are astfel certitudinea că, dacă nu va putea recupera creanța de la debitor, se va putea îndrepta către bunurile și patrimoniul fidejursorului, persoana care a garantat pentru datornic.

Practica judiciară a făcut numeroase aplicații ale fidejusiunii. Astfel, s-a decis că cel care a garantat un gestionar, răspunde de pagubele provocate de acesta în limitele garanției și că, în cazul în care suma constituită garanție depășește valoarea despăgubirilor, garantul răspunde și pentru dobânzile legale, fără ca totalul să poată depăși cuantumul garanției. Tot în practica judiciară, s-a statuat că răspunderea garanțiilor pentru plata despăgubirii, datorată eventual de o persoană în activitatea sa gestionară, încetează odată cu funcția acesteia și nu poate fi extinsă la o perioadă de timp în care, după primirea unei gestiuni în altă parte, persoana în cauză revine la locul inițial de lucru, ca gestionar [6, p.591].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Baieș S., Mițu G., Cazac O., Cebotari V., Brumă S., Robu O., Crețu I., Tabuncic T., Cara A., „*Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*”, Ed. Tipografia Centrală, Chișinău 2016, p. 752
2. *CODUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA* Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 2671

3. Stoica A., Beleniuc V., „Manual de drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Note de curs. Teste-grilă”, Ed. Universul Juridic, București 2019, p 366
4. Baieș S., Băieșu A., Cebotari V., Crețu I., Volcinschi V., „Drept civil. Drepturi reale. Teoria generală a obligațiilor” Vol. II, Ed. Tipografia Centrală, Chișinău 2005, p 528
5. Stoica A., „Drept civil. Obligațiile”, Ed. Pro Universitaria, București 2014, p. 344
6. Adam I., „Drept civil. Teoria generală a obligațiilor”, Ed. ALL BECK, București 2004, p. 680

Coordonator științific: GÎSCA Veronica, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
tel. +37369351466, e-mail: veronicagisca1911@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.07>

CZU: 343.542.1(478)

THE CONCEPT OF CHILD PORNOGRAPHY. REGULATORY INSTRUMENTS

CONCEPTUL DE PORNOGRAFIE INFANTILĂ. INSTRUMENTE DE REGLEMENTARE

DOROȘ Diana, studentă, Specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Tel.: +37378889286, e-mail autor: dorosdiana188@gmail.com

Summary: Child pornography is a form of sexual exploitation minors, a phenomenon that degrades and exploits children, undermines the family and distorts social relations. This phenomenon has always created addiction and pathology sexual. What began with a simple curiosity, satisfied by viewing nudity scenes, continues with sexual perversions and in some cases ends with committing sexual offenses against children. Offenders who commit acts of child pornography through computer systems acting either under the impulse of sexual preferences, aimed at minors, or for the purpose of obtaining materials from the sale of materials child pornography for either reason. The emergence of this phenomenon has generated, quite justifiably, a strong concern at the international level, in order to discourage and sanction, especially the production and spread these materials. The political pressure that has developed in recent years on this. The issue has gradually led to the substantiation of some principles of action, as well as some legal norms with extraterritorial applicability, likely to fix, as precisely as possible, the facts submitted criminal sanctions and to facilitate international cooperation aimed at combating the phenomenon child pornography.

Key-words: Child pornography, phenomenon, international cooperation, sanction.

JEL Classification: K14

Introducere. Importanța. Apariția acestui fenomen a generat, în mod cu totul justificat, o preocupare accentuată la nivel internațional, în vederea descurajării și sancționării, îndeosebi a producerii și răspândirii acestor materiale. Presiunea politică care s-a dezvoltat în ultimii ani cu privire la această problemă a condus, treptat, la fundamentarea unor principii de acțiune, precum și a unor norme juridice cu aplicabilitate extraterritorială, de natură să fixeze, cât mai precis, faptele supuse sancțiunii penale și să faciliteze cooperarea internațională destinată combaterii fenomenului pornografiei infantile.

Obiectivele cercetării sunt de a defini pornografia infantilă, de a numi particularitățile referitoare la componența infracțiunii. Totodată această cercetare are drept scop identificarea punctelor de reper în aplicarea răspunderii penale la săvârșirea pornografiei infantile, precum și reglementările internaționale referitor la pornografia infantilă.

Actualitate. Specialiștii atenționează că, în situația epidemiologică actuală, majoritatea activităților copiilor au migrat în mediul online. Fiind lipsiți de interacțiune vie cu prietenii și colegii, copiii au inițiat relații de prietenie și iubire online, au socializat în regim virtual mai mult decât o făceau anterior. Prin urmare, și problemele de relaționare online cu care s-au confruntat s-au

manifestat mai intens. Copiii ajung în situație de abuz sexual online din diverse motive, fie din curiozitate, inițiind relații de prietenie cu persoane pe care nu le cunosc în realitate, cu care ajung să comunice despre subiecte mai intime și astfel se expun și ajung să fie vulnerabili, ulterior să fie șantajați, determinați să expedieze fotografii, fie o fac din motiv că sunt constrânși și amenințați de la prima etapă de către persoane necunoscute.

Conținut de bază. *Sursele bibliografice* în domeniul pornografiei infantile sunt următoarele: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Protocolului opțional la Convenția cu privire la Drepturile Copilului, Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.182 din 17.06.99, privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor. Acestea reprezintă convenții și tratate internaționale la care Republica Moldova face parte.

Metodele de cercetare. Pe parcursul cercetării, am identificat care sunt reglementările naționale și internaționale privind pornografia infantilă, am observat ce indică fiecare normă în parte și cum copii sunt protejați prin prisma convențiilor internaționale. Am identificat opiniile conceptului de pornografie infantilă.

La nivel internațional cele mai importante acte cu caracter internațional ce vizează prevenirea și combaterea pornografiei infantile pe care Republica Moldova le-a ratificat sunt:

1. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* este documentul cadru care guvernează toate instrumentele regionale naționale și internaționale a căror arie atinge, în orice mod drepturile persoanei și care precizează că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi [1, art.1].
2. *Convenția Organizația Națiunilor Unite* încheiată la data de 20 noiembrie 1989, cu privire la drepturile copilului, proclamă în că statele părți se angajează să protejeze copilul contra oricărei forme de exploatare sexuală și de violență sexuală. În acest scop statele vor lua, în special, toate măsurile corespunzătoare pe plan național, bilateral și multilateral, pentru a împiedica:
 - incitarea sau constrângerea copiilor să se dedea la activități sexuale ilegale;
 - exploatarea copiilor în scopul prostituției sau al altor practici sexuale ilegale;
 - exploatarea copiilor în scopul producției de spectacole sau de materiale cu caracter pornografic [2, art.34].
3. Un instrument important semnat la nivelul Consiliului Europei este *Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale* semnată la Lanzarote la 25.X.2007 ratificată și de Republica Moldova 22. Convenția enumeră infracțiuni referitoare la pornografia infantilă menționând că fiecare stat va lua măsurile necesare, fie ele legislative sau de altă natură, pentru incriminarea faptelor comise cu intenție și fără drept, legate de:
 - a. producția de pornografie infantilă;
 - b. oferirea sau punerea la dispoziție a pornografiei infantile;
 - c. distribuirea sau transmiterea pornografiei infantile;
 - d. procurarea de pornografie infantilă pentru sine sau pentru altul;
 - e. deținerea de pornografie infantilă;
 - f. obținerea accesului cu bună știință, prin intermediul tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor, la pornografia infantilă [3, art. 20].

4. Un alt document internațional ce are tangență cu pornografia infantilă este *Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.182 din 17.06.99, privind interzicerea celor mai grave forme*

ale munci copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor, care în art.3 prin expresia celor mai grave forme ale muncii copiilor include: utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul prostituării, producției de material pornografic sau de spectacole pornografice;

Guvernul Republicii Moldova a aprobat un șir de documente de politici de prevenire și combatere a fenomenului vizat: *Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1006 din 10 decembrie 2014; *Programul național de securitate cibernetică a Republicii Moldova pentru anii 2016-2020*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 811 din 29.10.2015; *Planul de acțiuni privind promovarea siguranței pe Internet a copiilor și adolescenților pentru anii 2017-2020*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212 din 05.04.2017. Totodată, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat *Concepția securității informaționale a Republicii Moldova* prin Legea nr. 299 din 21.12.2017.

Rezultate obținute: Materialele pornografice cu minori sunt colecționate de către suspecți preferențiali, de regulă, pentru:

a) satisfacerea poftelor sexuale – suspecții preferențiali folosesc materialele pornografice cu minori pentru a-și alimenta fanteziile sexuale și implicit pentru excitarea sexuală;

b) autoinstruirea privind comiterea de abuzuri sexuale asupra copiilor;

c) reducerea inhibițiilor minorilor – un copil care în mod normal nu dorește să se implice în activitate sexuală cu un adult sau în a poza pentru fotografii explicite sexual, poate fi uneori convins dacă vede alți copii că „se distrează” participând la această activitate;

d) hărțuire sexuală (șantaj sexual);

e) monedă de schimb – unii suspecți fac schimb de materiale pornografice cu minori cu alți suspecți pentru a obține alte imagini sau ca să obțină accesul la alți copii, cu scopul abuzului sau exploatării sexuale. Calitatea și tema materialului determină valoarea acestuia ca mediu de schimb. Cu cât copilul prezentat în material este mai mic (tînăr) și activitățile sexuale, mai deviate, cu atât valoarea potențială a materialului în cauză este mai mare.

f) sursă de venit – unii suspecți implicați în vânzarea și distribuirea de pornografie infantilă derulează astfel de activități pentru realizarea unui profit. Prin contrast, majoritatea suspecților preferențiali colecționează materiale pornografice cu minori pentru alte motive decît profitul.

La nivel operațional, complexitatea fenomenului pornografiei infantile și diversitatea modalităților concrete în care se comit aceste infracțiuni ridică probleme ofițerilor de urmărire penală, care se confruntă permanent cu noi provocări în acest domeniu determinate de dinamica situației operative. Potrivit estimărilor experților FBI, în orice moment, la nivel internațional, există cel puțin 50 000 de pedofili activi în mediul online, virtual. În același timp însă, milioane de copii din întreaga lume sunt activi pe Internet, prin accesarea unui calculator de acasă, de la școală, dintr-un loc public, de la un prieten etc., curiozitatea și tendința spre socializare împingându-i să vorbească și să se împrietenească online cu persoane pe care nu le cunosc fizic. Copiii pot avea beneficii educative și în planul dezvoltării psihosociale prin intermediul accesului online, însă în același timp trebuie să înțeleagă că pot fi și vulnerabili în fața unor forme de abuz și exploatare, la fel ca în viața reală. Pericolul este reprezentat de faptul că unele persoane, sub masca unui așa-zis „prieten”, pot fi pedofili, „prădători” sexuali, violatori sau alte categorii de psihopați cu interes sexual față de copii.

Cu cât extinderea rețelei este mai mare, cu atât mai numeroase sunt site-urile legate de sex în general și cele pentru pedofili în special. Numărul site-urilor de pornografie infantilă s-a dublat în 2003, se arată în raportul anual publicat recent de Serviciul pentru criminalitatea informatică din Marea

Britanie. Rata de creștere este de 64 la sută cele mai multe locații fiind „găzduite“ în Statele Unite și, mainou, în Rusia, care înregistrează un spor spectaculos în domeniu. Explozia Internetului, consideră Reuters, a dus la înmulțirea acestui tip de site-uri, găzduite într-o țară și administrate din alta, ceea ce a complicat mai mult depistarea delinvențelor, bărbați înmajoritate, și a victimelor.

Un tânăr de 20 de ani este documentat de ofițerii Direcției investigații infracțiuni informatice a Inspectoratului Național de Investigații și procurorii PCCOCS, fiind suspectat că ar fi distribuit online imagini și înregistrări video care conțineau pornografie infantilă. Polițiștii au stabilit locul amplasării sistemelor informatice, prin intermediul cărora s-ar fi realizat schimbul de imagini și înregistrări video ce reprezintă copii cu vârste cuprinse între 6 luni și 17 ani, abuzați sexual de bărbați și femei. În cadrul percheziției au fost depistate și ridicate: telefoane mobile, laptopuri, un bloc de sistem și dispozitiv de stocare a informației. Astfel, în urma examinării dispozitivelor ridicate, pe lângă materiale foto și video în care sunt implicați minorii în acțiuni sexuale, au fost stabilite mai multe conversații cu diferiți utilizatori, referitor la vinderea fișierelor din categoria pornografiei infantile cu achitarea prin monedă electronică. În acest context, polițiștii au reușit să stopeze distribuirea a peste 4 547 de fișiere foto și video pe care sunt reprezentați copii implicați în acțiuni sexuale reale precum și abuzatorii acestora.

Suspectul este cercetat penal în libertate pentru pornografie infantilă. El riscă de la 1 până la 3 ani de închisoare [4].

La nivel operațional, complexitatea fenomenului pornografiei infantile și diversitatea modalităților concrete în care se comit aceste infracțiuni ridică probleme ofițerilor de urmărire penală, care se confruntă permanent cu noi provocări în acest domeniu determinate de dinamica situației operative. Potrivit estimărilor experților FBI, în orice moment, la nivel internațional, există cel puțin 50 000 de pedofili activi în mediul online, virtual. În același timp însă, milioane de copii din întreaga lume sunt activi pe Internet, prin accesarea unui calculator de acasă, de la școală, dintr-un loc public, de la un prieten etc., curiozitatea și tendința spre socializare împingându-i să vorbească și să se împrietenească online cu persoane pe care nu le cunosc fizic. Copiii pot avea beneficii educative și în planul dezvoltării psihosociale prin intermediul accesului online, însă în același timp trebuie să înțeleagă că pot fi și vulnerabili în fața unor forme de abuz și exploatare, la fel ca în viața reală. Pericolul este reprezentat de faptul că unele persoane, sub masca unui așa-zis „prieten”, pot fi pedofili, „prădători” sexuali, violatori sau alte categorii de psihopați cu interes sexual față de copii. Principalele inovații și provocări privitoare la formele de manifestare a pornografiei infantile sunt reprezentate, printre altele, de: implicarea tot mai activă a crimei organizate în oferirea contra cost a unor imagini cu pornografie infantilă prin intermediul unor pagini web în sistem pay-per-view, utilizarea unor softuri informatice sofisticate care să asigure anonimul derulării unor activități ilicite în mediul online, precum și accesul în mediul infracțional offline la minori ce provin din țări, zone și medii sociale defavorizate, existând turiști sexuali, dar și facilitatori și producători de pornografie infantilă ce se deplasează în alte țări în care există ofertă vastă de minori ce vor fi supuși unor astfel de abuzuri [5, p.2].

Concluzii și recomandări. Acest tip de pornografie era cunoscut și incriminat încă înainte de apariția Internetului. Dezvoltarea noilor tehnologii a avut însă darul să resuscite discuțiile cu privire la acest fenomen, în condițiile în care serviciile Internet dispun de o capacitate formidabilă de a disemina pornografia infantilă, de a o reproduce, de a o face accesibilă inclusiv minorilor și chiar de a facilita, pe diferite căi, oricât de bizar ar părea, justificarea ei de către diverse grupuri interesate.

S-a atestat problematica distribuirii pornografiei infantile prin intermediul serviciilor furnizorilor Internet din stînga Nistrului. În urma mai multor operațiuni de documentare a distribuirii

pornografiei infantile, pe teritoriul Republicii Moldova controlat de autoritățile constituționale frecvența distribuirii pornografiei infantile a scăzut, iar ca urmare ponderea comiterii infracțiunii de pe teritoriul din stînga Nistrului s-a majorat. Cel mai mare furnizor Internet de pe teritoriul transnistrean nu practică păstrarea datelor cu privire la traficul informatic, ceea ce facilitează anonimitatea persoanelor care comit infracțiuni informatice [6, p.6].

Pornografia infantilă reprezintă o problemă majoră a spațiului virtual, care s-a extins cu ajutorul internetului la nivel planetar. Fenomenul de pornografie infantilă are implicații economice și sociale adânci, afectând un număr mare de copii minori care sunt supuși abuzurilor și exploatării sexuale. Pornografia infantilă trebuie examinată și instrumentată în contextul acțiunilor de abuzare a copiilor, inclusiv cel al crimei organizate, care include prostituția și traficul de persoane [7, p. 2].

Specialiștii recomandă părinților să monitorizeze activitatea copiilor pe calculator, să îi familiarizeze pe aceștia cu tehnologia utilizată, să le explice că utilizatorii din internet se pot prezenta sau afișa în profil cu date false, să se intereseze despre prietenii virtuali ai acestora și să le explice copiilor să nu comunice datele personale la străini.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. DECLARAȚIE UNIVERSALĂ Nr. 12 din 10-12-1948 A DREPTURILOR OMULUI * Publicat : 30-12-1998 în *Tratate Internationale* Nr. 1 art. 12
2. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro
3. *Convenția internațională cu privire la drepturile copilului*. Adoptată la 20 noiembrie 1989 la New York, A intrat în vigoare la 20 septembrie 1990. Republica Moldova a aderat prin Hotărîrea Parlamentului RM nr.408-XII din 12.12.90); Publicată în ediția oficială "Tratate internaționale", 1998, volumul 1, pag.51 . În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993
4. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro
5. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*, adoptată la Roma la noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr.1298- XIII din 24.07.1997 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.54-55/502. (21 august).
6. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
7. <https://newsmaker.md/ro/foto-un-student-din-moldova-este-cercetat-penal-pentru-pornografie-infantila/>, Chișinău 2021
8. URSU E., doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI „*PORNOGRAFIA INFANTILĂ: TENDINȚE ACTUALE ȘI DIMENSIUNI CRIMINOLOGICE*”, Chișinău 2018, p. 7
9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/467-473.pdf
10. *RAPORT de analiză a riscurilor în domeniul crimelor de abuz și exploatare sexuală a copiilor în Internet*, pentru anul 2018, Chișinău, 2019, p. 14
11. Disponibil: https://politia.md/sites/default/files/raport_analiza_crime_copii_2018.pdf
12. https://www.academia.edu/39152156/Pornografia-infantila_„Pornografie_infantila”, de Mădălina Stavar, Chișinău 2018, p.18

Coordonator științific: MARIȚ Alexandru, dr., prof. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
tel. +373794688824, e-mail: alexmarit@mail.ru

TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS

TRAFICUL DE FIINȚE UMANE

DARII Alexandra, MELECA Maria, studente, Specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autori :sandadarii2000@gmail.com, melecamaricica@gmail.com

ABSTRACT: *After the declaration of independence of the Republic of Moldova, in 1991, about 800,000 thousand people, ie a third of the active population of the country, emigrated to get rid of an obscure economic situation. As a result, traffickers use this massive, legal and illegal emigration. Thus, according to official estimates, there are over 60,000 thousand victims of trafficking in human beings, with a total population of 3.6 million inhabitants. Therefore, the Republic of Moldova is among the first places in Europe in terms of the number of trafficked persons, as reported As a result, this issue is one of the most pressing and current issues. The Republic of Moldova, considered one of the poorest countries in Europe, on the borders of the European Union, remains one of the most thriving markets for sexual exploitation, forced labor and organ trafficking, according to an AFP survey.*

Currently, human trafficking is one of the worst problems facing the Republic of Moldova. Although it has recorded, in a record time, unimaginable and unacceptable proportions for our society, the phenomenon is practically not in the attention of local criminologists, without criminological rigorous, it being studied occasionally. No doctoral dissertations on human trafficking have been submitted so far. Although human trafficking is currently a matter of public awareness, the population still perceives the phenomenon superficially, its essence being misunderstood. This problem persists among the employees of the law enforcement bodies. Problems arise regarding the correct legal classification of acts of trafficking in human beings.

Key-words: *traffic, humans, risk, problems, number of trafficked persons, victims, illegal emigration, sexul exploitation, forced labor, organ trafficking, control measures, statistical date, criminology, economy, social relations, etc.*

JEL CLASSIFICATION: K14

Introducere

Traficul de persoane reprezintă o violare a drepturilor omului, a demnității și libertății acestuia, un fenomen care există și se manifestă în aproape toate țările lumii, indiferent de gradul acestora de dezvoltare. An de an, femei, bărbați și copii devin victime ale exploatării sexuale, ale exploatării prin muncă forțată sau pentru prelevarea de organe.

Cauzat de o multitudine de factori psiho-sociali precum sărăcia, lipsa de educație, relații familiale dezorganizate etc., traficul de persoane ia amploarea unui fenomen în special în țările slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

De asemenea, efectele sale pot afecta o multitudine de arii din viața unei comunități precum mișcările demografice, sănătatea, securitatea publică, nivelul de educație, gradul de ocupare a forței de muncă.

Scopul și obiectivele lucrării.

Scopul cercetării constă în elaborarea bazelor teoretice ale instituției traficului de ființe umane în dreptul penal, analiza doctrinară a normelor juridice privind traficul de ființe umane, ținând cont de experiența internațională și națională acumulată în acest domeniu.

Obiectivele prioritare ale acestei cercetări sunt:

- studierea evoluției istorico-juridice a traficului de ființe umane;
- formularea noțiunii de trafic de ființe umane și evidențierea caracteristicilor sale de bază;
- identificarea și caracterizarea condițiilor de fond și de formă ale traficului de ființe umane în contextul legislației naționale;
- determinarea locului și rolului traficului de ființe umane în sistemul instituțiilor de colaborare internațională în domeniul luptei cu criminalitatea;
- investigarea instituției traficului de ființe umane în reglementările legislative ale altor state.

Conținut de bază

Istoria evoluției societății umane demonstrează că traficul de ființe umane a existat din cele mai vechi timpuri, iar sub influența transformărilor sociale, acest fenomen a suferit modificări considerabile, păstrându-și esența până în ziua de azi.

Fenomenul traficului de ființe umane își are originea încă din perioada antică a evoluției societății umane, inițial având forma sclaviei, de aceea, considerăm necesară examinarea fenomenului dat din acest punct de pornire. Perioada antică a societății umane este definitivă ca o perioadă a evoluției societății umane, caracterizată preponderent de relațiile de sclavie. Cele mai bune exemple și dovezi ale acestui fapt sânt statele grecești, a Romei Antice etc.

Traficul de ființe umane a căpătat amploare în Republica Moldova începând cu anii 1994-1995 când migrația ilegală, provocată de criza economică și recesiunea în producție, inflația, creșterea numărului de șomeri, reducerea cheltuielilor în sfera socială a avut un impact dezastruos asupra dezvoltării situației de migrațiune în RM, iar migrația ilegală a devenit un fenomen obișnuit și tolerat, considerat uneori drept unica soluție de lichidare a sărăciei. Până în anul 2003 sub incidența infracțiunii de trafic de ființe umane cadeau mai mult femeile și copii, însă din acest an sau atestat și cazuri de trafic și de bărbați, în scopuri de muncă, cerșetorie și delicvență.

Există o serie de **cauze** ce generează și susțin fenomenul traficului de persoane, dintre care cele mai importante sunt:

- Standardul socio-economic scăzut.
- Șomajul și lipsa de ocupație
- Nivelul educațional scăzut
- Globalizarea
- Existența zonelor de conflict
- Lipsa de informare

Traficul de persoane este o infracțiune care afectează nu doar victimele sale și familiile acestora, ci și societatea în ansamblu. Traficul de persoane nu trebuie privit doar ca formă de victimizare a ființei umane, ci și ca o problemă de dezvoltare umană și socială. Consecințele negative ale traficului se extind de la victimele directe (traume fizice și psihologice, consecințe grave asupra sănătății persoanelor, dar și diminuarea șanselor persoanelor de a duce o viață normală, datorită

faptului că traficul împiedică persoana să se comporte ca membru al societății), la comunitățile și societatea din care acestea provin și care se confruntă cu pierderea capitalului uman, cu cheltuieli crescute pentru recuperarea și reintegrarea socială a persoanelor traficate.

Documente internaționale privitoare la traficul de persoane

În epoca modernă, pe plan internațional a existat o preocupare permanentă pentru combaterea fenomenului privind traficul de ființe umane, chiar dacă, datorită unor prejudecăți existente la acea vreme în societate, era foarte greu de a se obține un consens în această direcție.

Primul document internațional în acest domeniu datează din anul 1904, când s-a încheiat Acordul Internațional pentru suprimarea comerțului cu sclavi albi. Având în vedere ineficiența acestuia, în anul 1910 a fost adoptată Convenția Internațională pentru suprimarea comerțului cu sclavi albi, prin care cele 13 țări participante se obligau să condamne persoanele care se ocupau cu astfel de activități.

Sub egida Ligii Națiunilor, în anul 1921, s-a încheiat Convenția Internațională pentru suprimarea traficului de femei și copii, iar în anul 1933 s-a încheiat Convenția Internațională pentru suprimarea traficului de femei care au atins vârsta majoratului.

După constituirea Organizației Națiunilor Unite, în acest domeniu au fost elaborate o serie de documente internaționale extrem de importante. Astfel, în anul 1949, a fost adoptată Convenția Națiunilor Unite pentru suprimarea traficului de persoane și exploatarea prostituției altor persoane, iar la 15 noiembrie 2000 a fost adoptată, la New York, Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, act adițional al Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, precum și Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, act adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate.

De asemenea, trebuie să menționăm că într-o serie de documente importante ale ONU s-a făcut referire la interzicerea traficului de ființe umane. Putem enumera, în acest sens: Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948); Pactul cu privire la drepturile civile și politice (1966); Pactul cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966).

Pe plan european, au fost adoptate, de asemenea, o serie de documente importante în acest domeniu, dintre care amintim: Convenția europeană cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului (1950), împreună cu protocoalele adiționale; Convenția europeană pentru combaterea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (1997); Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (2005).

Etapele traficului de persoane. Traficul de persoane se desfășoară după anumite etape:

Recrutarea este momentul în care un „binevoitor”, prima verigă a traficului, intră în contact cu viitoarea victimă, făcându-i promisiuni mincinoase de angajare în străinătate. Înșelată, victima își dă acordul să urmeze planul recrutației de a părăsi țara.

Transportul este organizat de recrutații și se face pe trasee stabilite anterior. Are loc la scurt timp după recrutare, astfel încât victima să nu aibă timp să se răzgândească.

La **trecerea frontierei** victima este de obicei însoțită de recrutații și de o „călăuză”, fiind preluată de primul cumpărător, care drept garanție îi oprește actele de identitate. **Vânzarea** este esența traficului de persoane, victimele fiind transformate în marfă. Abia acum victima conștientizează pericolul. Dar seria vânzărilor nu se oprește aici.

Exploatarea este totală, victimele fiind amenințate și abuzate, supuse unor tratamente inumane și/sau exploatare sexual în regim de sclavie. Traficul de persoane, ca orice formă de crimă organizată, se consumă printr-un lanț de infracțiuni. Din momentul racolării victimei, traficantul și complicii lui încalcă legea în nenumărate moduri, iar drepturile fundamentale ale omului sunt confiscate.

Concluzie

Traficul de ființe umane a devenit în timp, așa cum s-a arătat, o temă importantă pe agenda politică a Republicii Moldova. În acest sens, se poate observa diversitatea instrumentelor legislative adoptate pentru a face posibile atât prevenirea, cât și combaterea și sancționarea traficului de ființe umane, deoarece acest fenomen reclamă din partea tuturor țărilor (de origine, tranzit, destinație) o abordare globală și internațională, adoptarea unor măsuri eficiente de prevenire a traficului, de pedepsire a traficantilor și de protecție a victimelor.

Un factor care contribuie la creșterea proporțiilor traficului este globalizarea. Dezvoltarea tehnologică facilitează comunicarea, rezultând, spre exemplu, în abundența de spoturi publicitare TV dar și o utilizare tot mai frecventă a telefoanelor mobile. În aceste circumstanțe, și călătoriile peste hotare au devenit mult mai ușor și rapid de organizat decât în anii precedenți. Mai mult decât atât, globalizarea a sporit standardele de trai în țările dezvoltate, astfel această situație fiind însoțită de creșterea inegalității atât la nivel global, cât și național.

În Republica Moldova majoritatea victimelor sunt din mediul rural și au un nivel scăzut de educație. Traficanții exploatează victimele din Moldova în traficul sexual și traficul de muncă în Moldova și în alte părți ale Europei, în special în Rusia. Victimele traficului sexual sunt în mare parte femei și fete. Copiii sunt exploatați în pornografie infantilă online, despre care experții menționează că este utilizată ca metodă de racolare pentru traficul sexual.

Traficul de muncă rămâne cea mai răspândită formă de exploatare în rândul victimelor bărbați adulți. Muncitori migranți sunt expuși riscului de trafic, în special în sectoarele pentru care sunt specifice munci grele, cum ar fi industria construcțiilor. Activitatea de prevenire și contracarare a fenomenului traficului de ființe umane trebuie să fie fundamentată pe rezultatele și recomandările cercetărilor științifice în domeniu. Ori în caz contrar, există riscul că eforturile depuse în vederea stopării acestui flagel să eșueze, iar traficul de ființe umane să se amplifice în continuare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. *Trafficking in Human Beings* <https://www.coe.int/trafficking>
2. Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, din 3.05.2005, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.67-XVI din 30.03.2006 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.66-69/ 277
3. Codul Penal al Republicii Moldova, Nr. 985 din 18.04.2002, M.O Nr. 72-74 din 14.04.2009;
4. Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, din 15.11.2000 // Tratatate internaționale. Ediție oficială. Vol.35. – Chișinău, 2006, p.333.
5. Bîrsan C. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Vol.I. – București C.H. Beck, 2006, p.265

Coordonator științific: MARIȚ Alexandru, dr., prof. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
tel. +373794688824, e-mail: alexmarit@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.09>

CZU: 343.123.4(478)

PARTICULARITIES OF THE EXTINCTIVE PRESCRIPTION

PARTICULARITĂȚI ALE PRESCRIȚIEI EXTINCTIVE

BUGA Anastasia, studentă, Specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Tel: +373 79 050 013

e-mail autor: buga.anastasia@ase.md

Abstract: *In everyday life we always use elements of time periodization - in years, months, semesters, weeks or hours. From a legal point of view, all these elements can be defined by a single notion - term. The delay may lead to the occurrence of legal effects in the sense of acquiring certain rights or to the termination of other legal effects in the sense of extinguishing certain rights. In the latter case, the notion 'term' expresses the idea of a sanction, which may also concern the error, negligence or recklessness of those concerned in following or complying with the provisions of the law, as regards the units of time in which their rights must be exercised. The paper proposes for research comparative elements between various types of sanctions, which involve deadlines. Also included were the similarities, which I noticed during the research of several civil codes - of France, Italy and the Russian Federation, including that of the Republic of Moldova. These proposals were interspersed with the objective of this paper - a better understanding of the subject by paying special attention to the comparison process, because we consider this method of research effective.*

Keywords: *term, period, delimitation, classification, comparative analysis.*

Clasificarea JEL: K15 – Drept civil, Drept comun

INTRODUCERE

Instituția prescripției extinctive a apărut în dreptul privat roman în perioada Imperiului. În legătură cu extinderea statului roman, perioade relativ scurte de limitare nu puteau fi aplicate în rândul persoanelor care erau foarte îndepărtate spațial unele de altele și, prin urmare, incapabile să exercite controlul zilnic asupra proprietății lor. În legătură cu acest rescript din 199, împărații Sever și Caracalla au introdus așa-numita *praescriptio longi temporis*, care protejează numai persoanele care cultivă pământul altcuiva de zece sau douăzeci de ani. Provine din latinescul *praescriptio*, cuvânt compus din termenii *prae* și *scribere*, care înseamnă „înainte de a fi scris”. Charles P. Sherman menționează că „potrivit dreptului roman, prescripția a constat într-o afirmație preliminară înainte de a aborda problema principală într-un proces” [6, pag. 276]. Împăratul Justinian a îmbunătățit regulile de prescripție și a inclus principiul *Actio nondum nata non praescribitur*, potrivit căruia „prescripția începe să curgă din ziua în care dreptul poate fi afirmat” [7, pag. 239] și stipulația că intervalul de timp trebuie să fie continuu, introducând și cauzele suspendării prescripției.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Termenul de prescripție extinctivă reprezintă intervalul de timp, stipulat de lege, înăuntrul căruia trebuie exercitat dreptul la acțiune ori dreptul de a cere executarea silită sub sancțiunea pierderii acestor drepturi de către titularul lor. Conform art. 2219 din Codul Civil Francez, prescripția extinctivă este un mod de stingere a unui drept rezultat din inacțiunea titularului său pentru o anumită perioadă de timp.

În funcție de sfera lor de aplicare, termenele de prescripție pot fi generale și speciale, clasificarea fiind făcută chiar în Codul Civil al Republicii Moldova, la articolele 391 și 392. Conform art. 391 alin. (1), termenul general de prescripție extinctivă reprezintă termenul în interiorul căruia persoana poate să-și apere, pe calea intentării unei acțiuni în instanță de judecată, dreptul încălcat este de 3 ani – similitudine cu Codul Civil al Rusiei – art. 196, alin. (1). Termenul special însă, este termenul care se aplică anumitor categorii de raporturi juridice, prevăzute expres de lege. Acestea pot fi pe o durată mai mică sau mai mare de 3 ani. Termenele de prescripție speciale sunt prevăzute și de alte legi. Spre exemplu, la art. 17 al Legii Contenciosului Administrativ este prevăzut termenul de 30 zile pentru cererea prin care se solicită anularea unui act administrativ sau recunoașterea dreptului pretins.

Noua versiune a Codului civil a adus un termen special de prescripție extinctivă de 10 ani, iar alte termene au fost excluse și nu se mai aplică. Astfel, din data de 1 martie, există trei termene de prescripție extinctivă: termenul general de trei ani și termenele speciale de șase luni și 10 ani. Vechea versiune a Codului reglementa separat prescripția în cazul viciilor construcției. Astfel, au fost excluse mai multe cazuri de termene speciale de prescripție de șase luni, inclusiv pentru încasarea penalităților, din cauza că un asemenea tip de prescripție nu se regăsește în alte sisteme de drept și creează confuzie între penalitate și dobânda legală de întârziere.

Art. 394 din Codul Civil al Republicii Moldova delimitează materia de aplicare a prescripției extinctive. Astfel, *acțiunea privind apărarea dreptului încălcat se respinge în temeiul expirării termenului de prescripție extinctivă numai dacă persoana în a cărei favoare a curs prescripția, creditorii persoanei sau oricare altă persoană care are un interes legitim a ridicat excepția de tardivitate conform Codului de procedură civilă*. Din noțiune rezultă că, regula referitoare la domeniul de aplicare a termenului de prescripție extinctivă constă în faptul că *acest termen se aplică ori de câte ori, printr-o prevedere legală, raportul juridic nu va fi considerat imprescriptibil*. [7, pag. 240] Însă în Cod sunt menționate și trei categorii asupra cărora nu se răsfrânge termenul de prescripție:

a) privind apărarea drepturilor personale nepatrimoniale, dacă legea nu prevede altfel (de exemplu, nu se va prescrie cererea de apărare a reputației profesionale sau a onoarei, însă dacă au fost încălcate alte drepturi nepatrimoniale, precum ar fi dreptul la nume, domiciliu sau viață, atunci apărarea lor este posibilă indiferent de cât timp a trecut după încălcarea dreptului);

b) deponenților față de instituțiile financiare privind restituirea depunerilor (aceste acțiuni sunt excluse din sfera de acțiune a termenelor de prescripție *din cauză că existența acestor raporturi este nelimitată în timp*. [7, pag. 242]);

c) cu privire la repararea prejudiciului cauzat vieții sau sănătății persoanei. În acest caz, se repară prejudiciul pentru o perioadă anterioară intentării acțiunii, dar nu mai mare de 3 ani (după cum am menționat și anterior, dreptul la nume, domiciliu sau viață sunt drepturi nepatrimoniale, apărarea lor fiind posibilă indiferent de cât timp a trecut după încălcarea acestora).

Conform art. 395 din Codul Civil al Republicii Moldova, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data nașterii dreptului la acțiune. Noțiune asemănătoare găsim și în Codul Civil al Federației Ruse la art. 200, alin. (1) - „*dacă legea nu prevede altfel, curgerea termenului de prescripție începe din ziua în care persoana a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască despre încălcarea dreptului său și despre cine este pârâtul de drept în cererea pentru ocrotirea acestui drept*”. Prin urmare, dată a nașterii dreptului la acțiune este data la care *dreptul subiectiv este încălcat, negat, contestat ori la care trebuie exercitat*. Conform art. 398. din Codul Civil al Republicii Moldova, curgerea termenului de prescripție extinctivă se suspendă în asemenea cazuri, precum: înaintarea acțiunii este imposibilă din cauza unui impediment în afara controlului creditorului și dacă lui nu i se putea cere în mod rezonabil să evite sau să depășească impedimentul ori consecințele sale; executarea obligațiilor este amânată (moratoriu); creditorul sau debitorul face parte din rîndul forțelor armate puse pe picior de război; etc.

Repunerea în termenul de prescripție reprezintă beneficiul acordat de lege titularului dreptului la acțiune, care din motive temeinice, nu a putut formula acțiune în justiție în perioada termenului de prescripție, astfel organele judecătorești sunt îndreptățite să soluționeze în fond cererea de chemare în judecată, deși a fost introdusă după împlinirea termenului de prescripție. Conform art. 403 alin (1) din Codul Civil al Republicii Moldova, repunerea în termen nu poate fi dispusă decât dacă partea și-a exercitat dreptul la acțiune înainte de împlinirea unui termen de 30 de zile, calculat din ziua în care a cunoscut sau trebuia să cunoască încetarea motivelor care justifică depășirea termenului de prescripție, și doar dacă nu a expirat durata maximă calculată.

Dacă intenționăm să facem o delimitare față de alte sancțiuni din drept civil, este necesar de a analiza asemănările și deosebirile dintre acestea.

Analizând în comparație cu prescripția achizitivă (uzucapiunea), putem observa că există între acestea asemănări, precum: ambele sunt sancțiuni de drept pentru titularii drepturilor subiective civile inactivi; ambele sunt concepte sau institutii de drept civil și ambele presupun termene. Deosebirile dintre prescripția extinctivă și prescripția achizitivă vizează următoarele aspecte: prescripția extinctivă stinge dreptul la acțiune (în sens material), iar prescripția achizitivă conduce la dobândirea unui drept real principal; fiecare prescripție are reguli proprii de suspendare și întrerupere, iar „repunerea în termen” este aplicabilă numai prescripției extinctive.

O altă sancțiune de drept civil, asemănătoare prescripției extinctive reprezintă decăderea. Decăderea se aseamănă cu prescripția extinctivă deoarece: ambele sunt sancțiuni de drept civil; ambele au efect extinctiv și ambele presupun termene. Principalele deosebiri dintre aceste două sunt următoarele: prescripția extinctivă stinge dreptul la acțiune în sens material, în timp ce decăderea stinge însuși dreptul subiectiv civil; suspendarea, întreruperea și repunerea în termen sunt schimbări proprii termenului de prescripție, termenul de decădere nefiind susceptibil de suspendare, întrerupere și repunere în termen.

Printre deosebirile mai importante dintre termenul extinctiv și prescripție extinctivă menționăm: termenele de prescripție pot fi numai legale, în timp ce termenele extinctive pot fi după caz: convenționale, legale sau jurisdicționale; prescripția extinctivă este atât un mod de transformare a conținutului raportului juridic civil obligațional, cât și o sancțiune, iar termenul extinctiv este o modalitate a actului juridic civil; suspendarea, întreruperea și repunerea în termen sunt schimbări proprii termenului de prescripție; prescripția extinctivă stinge dreptul la acțiune, iar termenul extinctiv stinge dreptul subiectiv civil și obligația civilă corelativă.

CONCLUZII

Conform observațiilor și informațiilor analizate, trebuie de subliniat faptul că prescripția extinctivă stinge numai dreptul material la acțiune, nu și dreptul subiectiv. Acesta continue să existe și după expirarea termenului de prescripție, fără a mai fi însoțit de sancțiunea dreptului la acțiune în sens material. Analiza comparativă a fost utilă pentru a delimita asemănările și deosebirile dintre anumite sancțiuni utilizate în drept civil.

Importanța prescripției extinctive se bazează pe interesul general de a asigura certitudinea și securitatea raporturilor juridice civile, constituind o condiție esențială pentru desfășurarea normală a relațiilor sociale. Prescripția oferă tuturor raporturilor civile stabilitate, deoarece drepturile nu pot rămâne la infinit sub amenințarea unui litigiu. Pe de altă parte, la survenirea unei dificultăți de probă între părți din cauza trecerii unei perioade îndelungate de timp, aplicarea prescripției reprezintă un beneficiu de ordin juridic, de asemenea, pentru ambele părți ale raportului. Nu în ultimul rând, reprezintă un impuls pentru participanții la raportul juridic civil pentru respectarea termenelor prevăzute de lege și a întregii legislații și oridinii de drept.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul Civil al Republicii Moldova, Adoptat de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 1107-XV, Publicat la 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661.
2. Codul Civil Francez, Adoptat de Napoleon Bonaparte între 1804 și 1804, în vigoare din 21 martie 1804.
3. Codul Civil al Italiei, Emisă cu Decretul regal din 16 martie 1942, nr. 262, în vigoare de la 21 aprilie 1942.
4. Codul Civil al Federației Ruse, adoptat de Duma de Stat între 1994 (completat până în 2006 cu încă 3 părți), intrat în vigoare din 1995.
5. Legea contenciosului administrativ, nr. 793-XIV din 10.02.2000. Publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.57-58/375 din 18.05.2000.
6. Charles Phineas Sherman, *Roman law in the Modern World Hardcover*, Ed. Palala Press, 2016
7. S. Baieș, N. Roșca, *Drept Civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică, Volumul I*, Ed. Cartier Juridic, 2004.

Coordonator științific: GÎSCA Veronica, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
tel. +37369351466, e-mail: veronicagisca1911@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.10>
CZU: 347.43(478)

CALCULATION OF THE TERMS IN CIVIL LAW

CALCULAREA TERMENILOR ÎN DREPTUL CIVIL

DICA Mădălina, studentă, Specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 373 67 35 44 86 ; e-mail autor: dica.madalina@ase.md

Abstract: Calculation of the terms in civil law is a procedure of major importance, due to the fact that term is the condition of existence which determines when the signed legal act, will start to produce legal effects.

The choosen subject was analysed through the logical method, because according to the Negru Boris and Alina, logical method occurred to be applied on the juridical studies and to understand the juridical reality. For instance, this subject is paramount in nowadays juridical procedures, because every of them has a specified limitation period, that should be known exactly when it starts and when it ends. [1, p.45]

After studying the literature that may contain the analysed subject, I realised that most of the authors do not refer to the lato sensu of the rule of calculation of the terms in civil law. Therefore, I decided to write this article and to express concisely the main types of calculation of the terms, establish the time they start and the time they end.

Key terms: Calculation of the period, legal effects, expiration of the term, term extention.

JEL CLASSIFICATION: K15

INTRODUCERE

Termenul face parte din modalitățile actului juridic civil, ele la rândul lor sunt cele care influențează efectele produse sau cele așteptate să se producă în cazul actelor juridice civile. Termenul este acea perioadă de timp ce condiționează nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile. De altfel, acesta mai este perceput în literatura de specialitate ca acel fapt juridic sau eveniment viitor, dată fixă, în limita căreia se așteaptă a se produce o acțiune. Conform Codului Civil al Republicii Moldova din 01.03.2009, Art. 383 (1), termenul se stabilește prin lege, hotărâre judecătorească sau prin acordul părților. Aliniatul (2) al aceluiași articol stipulează că indiferent de temeiul apartinței, termenul se calculează după regulile stipulate în Titlul 4 al Cărții 1 din Codul Civil aflat în vig. pe teritoriul Republicii Moldova și în prezent, acestea servind ca suport de bază al articolului în cauză.[2, art.381, alin. (1),(2)]

Obiectivul prezentei lucrări este de expune dintr-o perspectivă generală și de a analiza prevederile articolelor 383-390 din Codul Civil al Republicii Moldova, cu scopul de a preciza modul de stabilire și instituire a termenului, începutul curgerii termenului, calcularea și expirarea lui.

CONȚINUT DE BAZĂ

În urma studierii surselor bibliografice cu privire la tema abordată am determinat diverse păreri privind cunoașterea calculării termenilor în dreptul civil. De altfel, se atrage o atenție sporită la explicarea începutului curgerii și expirarea acestuia, datorită interpretărilor laconice a unoe specialiști

în conformitate cu vechea legislație și însăși a scopului primordial al termenilor din dreptul civil. Aplicarea și respectarea termenilor este condiționată de corectitudinea calculării acestora, iar aspectul dat depinde de modul de stabilire a termenului care poate fi indicat printr-o dată calendaristică, o perioadă sau chiar un eveniment, a cărui producere se știe sigur că va înlăptuită. [7, p.227-230]

Folosind metoda logică de cercetare a temei privind calcularea termenilor în dreptul civil am sesizat că, în pofida actualizării, Codul Civil al Republicii Moldova din 01.03.2019, Capitolul 1 „Calcularea termenului” din Titlul 4 „Termenele” a Cărții întâi “Partea Generală” rămâne, general vorbind, nechimbat, exceptând aspectul expirării termenelor. Conținutul articolelor 383-390 din prezentul Cod este similar cu articolele 259-266 ale Codului Civil al Republicii Moldova din 18.07.2003. De aici am dedus faptul că calcularea termenilor este o procedură tehnică și stabilă care nu și-a schimbat modul de elaborare în timp.

În conformitate cu articolul 384 din prezentul Cod Civil al R.M., termenul se stabilește prin 3 modalități și anume:

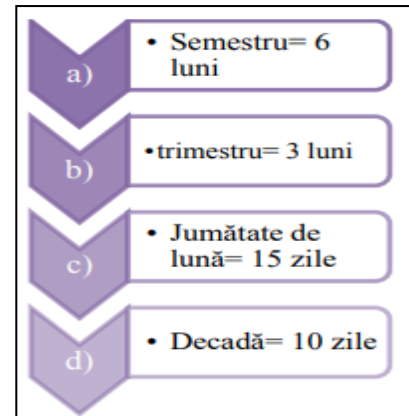
- prin indicarea unei date calendaristice,
- a unei perioade,
- a unui eveniment viitor și sigur că se va produce.

Particularitatea primei modalități exprimă că odată ce survine data în cauză, ea va fi considerată ca dată a expirării termenului. În cazul stabilirii termenului prin indicarea unei perioade, care este nesigură și condiționată de anumiți factori. De exemplu, un contract de închiriere a unui spațiu conține prevederea cu privire la faptul că chiriașul poate folosi spațiul după perioada lucrărilor de reparații. Dacă este vorba de un eveniment viitor și sigur că se va produce se aplică regulie Art.385 din actualul Cod Civil al R.M. din 01.03.2019 ce stipulează că (1) Dacă începutul curgerii termenului este determinat de un eveniment sau moment în timp care va surveni pe parcursul zilei, atunci ziua survenirii evenimentului sau momentului nu se ia în considerare la calcularea termenului, deci dacă într-un contract este stabilită ziua de 1 mai 2022, termenul va începe să curgă de la 2 mai 2022 la 00:00 și expiră, coform Art.(388), (1) Termenul stabilit în săptămâni, luni sau o perioadă care cuprinde mai multe luni (ani, semestre, trimestre) expiră, în cazul prevăzut la art. 385 alin. (1), în acea zi a ultimei săptămâni sau ultimei luni care, prin denumirea sau numărul ei, corespunde zilei în care a survenit evenimentul sau momentul în timp respectiv. În concluzie, termenul contractului luat ca exemplu cu durata de o săptămână, ar expira la 8 mai 2022 la ora 24:00. Dacă însă vom fi în cazul în care s-a aplicat aliniatul 2 al Art.385, Dacă începutul curgerii termenului se determină prin începutul unei zile, această zi se include în termen. Regula se extinde și asupra zilei de naștere la calcularea vârstei, termenul ar expira conf. Art.388,(1), în cazul prevăzut la art. 385 alin. (2), el expiră în acea zi a ultimei săptămâni sau ultimei luni care precedă ziua în care, prin denumirea sau numărul ei, corespunde zilei în care a început să curgă termenul. Deci acel contract semnat la 1 mai 2022 cu durată de o săptămână, ar expira la data de 7 mai 2022 la ora 24:00. [2, art.385, alin.(1), (2), art.388, alin. (1), (2), (3)]

În suportul de curs în scheme ”Drept civil – partea generală” de Doina Cazac este prezentată o diagramă ce explică Articolul 386 “Diferitele modalități ale termenului” și anume (1) Prin jumătate de an ori semestru se înțeleg 6 luni, prin trimestru – 3 luni, prin jumătate de lună – 15 zile, prin decadă – 10 zile. [5, p.79]

1.1 Cazac D., Drept civil. Partea generală (suport de curs în scheme), Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport Facultatea Protecție, Pază și Securitate, Catedra Drept, Chișinău, 2017.

Aliniatele (2) și (3) ale aceluiaș Articol specifică, că Dacă termenul este stipulat printr-o perioadă și o fracțiune din această perioadă, fracțiunea se calculează la urmă, iar (3), în cazul în care este indicat începutul, mijlocul sau sfârșitul lunii, se are în vedere data de întîi, de cincisprezece sau, respectiv, ultima zi a lunii. La calcularea termenului de o lună neîntreruptă nu se va lua în considerare dacă luna are 28, 29 sau 31 zile. Articolul 387 stipulează că, Dacă termenele de un an și de o lună se calculează fără a se ține cont de curgerea lui neîntreruptă, se consideră că luna are 30 de zile și anul – 365 de zile. [2, art.386, alin.(1), (2), (3)]

Un aspect nu mai puțin important este momentul expirării termenilor în dreptul civil, aceasta datorită faptului că odată cu expirarea termenilor, actul juridic semnat nu va mai produce efecte juridice. În scopul reglementării acestui aspect a Dreptului Civil, legiuitorul a prevăzut mai multe circumstanțe ale expirării termenului la Art.388 cum ar fi:(1) Termenul stabilit în săptămîni, luni sau o perioadă care cuprinde mai multe luni (ani, semestre, trimestre) expiră, în cazul prevăzut la art. 385 alin. (1), în acea zi a ultimei săptămîni sau ultimei luni care, prin denumirea sau numărul ei, corespunde zilei în care a survenit evenimentul sau momentul în timp respectiv, iar în cazul prevăzut la art. 385 alin. (2), el expiră în acea zi a ultimei săptămîni sau ultimei luni care precedă ziua în care, prin denumirea sau numărul ei, corespunde zilei în care a început să curgă termenul.(2) Dacă ultima lună nu are data respectivă determinată conform alin. (1), termenul expiră în ultima zi a lunii.(3) Dacă s-a stabilit că un anumit termen durează pînă la o anumită zi, se prezumă că termenul include și ziua respectivă.(4) Termenul expiră la ora 24 a ultimei zile a termenului. Dacă acțiunea trebuie săvîrșită la o organizație, termenul expiră la ora cînd această organizație, în conformitate cu normele stabilite, încheie programul de lucru.(5) În cazul în care este mai scurt de o zi, termenul expiră la expirarea unității de timp respective. Dispoziția a doua din alin.(4) se aplică în modul corespunzător.(6) Documentele depuse la oficiile poștale sau telegrafice pînă la ora 24 a ultimei zile a termenului se consideră depuse în termen. Echivalează cu depunerea la poștă transmiterea textului documentului prin teletip, fax și prin alte mijloace de comunicație. [2, art.388, alin.(1), (2), (3), (4), (5), (6)]

Articolul 52 „Declararea persoanei decedată” (1) Persoana poate fi declarată decedată prin hotărîre a instanței de judecată dacă timp de 3 ani la domiciliul său lipsesc știri despre locul unde se află sau după 6 luni dacă a dispărut în împrejurări ce prezentau o primejdie de moarte sau care dau temei a presupune că a decedat în urma unui anumit accident. De exemplu, conform acestui articol și a prevederilor Art.388, termenul începînd la 1 ianuarie 2022, va expira la 1 ianuarie 2025. Dacă însă luăm în considerație partea a 2-a a Art.52, cele 6 luni după dispariția în împrejurări ce prezentau primejdie de moarte, aleatoriu luînd data de 20 februarie 2020, la 20 august 2020 persoana va fi declarată ca fiind decedată. Altă situație prevede alin.(2), care evidențiază că o lună se scurge în ultima zi a lunii indiferent de care este ea, de exemplu termenul de o lună început la 31 ianuarie, va expira la 28 sau 29 februarie. [4, p.493-504]

Aliniatul 4, reglementează norma ce prevede că dacă acțiunile se săvîrșesc în incinta unor organizații, trebuie să ne conformăm cu programul lor de lucru și nu cu alin.(3), care stabilește că

termenul se încheie la ora 24:00 a ultimei zile a termenului. Totuși alin.(6), evidențiază echivalarea documentelor trimise electronic până la 24:00 cu cele depuse la organizații în limitele programului de lucru. În caz că termenul expiră într-o zi de sâmbătă, duminică sau de odihnă, prevăzută de lege, Art.398 prevede că termenul va expira în următoarea zi de odihnă. Făcând referință la expirarea termenului, legea prevede cazuri de prelungire a acestuia din diferite motive. Art.390 reglementează că în cazul survenirii prelungirii termenului, acesta va fi calculat din momentul expirării termenului anterior. [6, p. 227-230]

CONCLUZII:

În urma studiului bibliografic, analizei Codului Civil al Republicii Moldova, republicat: 01.03.2019 în monitorul oficial al Republicii Moldova nr. 467-479, art 784, am ajuns la concluzia că calcularea termenilor în dreptul civil este de o importanță majoră în progresul unui act juridic civil. Termenul afectează în mod substanțial nașterea, modificarea sau chiar stingerea raporturilor juridice, în conformitate cu perioada în care acestea activează.

Am sesizat cum termenele pot fi de mai multe tipuri după criteriul subiectului pe care le stabilește (de lege, de instanța de judecată și de părți prin acordul lor de voință), după criteriul modalității (semestru, trimestru, jumătate de lună și decadă). De asemenea, am observat cum legea reglementează toate ipostazele în care expiră termenele și excepțiile de la acestea.

Carpe Diem, quam minimum credula postero. (Horatius)

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE :

1. Negru B., Negru A., *Teorie generală a dreptului și statului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p.45
2. Codul Civil al Republicii Moldova : republicat: 01.03.2019 în monitorul oficial al Republicii Moldova nr. 467-479, art 784,
3. Codul Civil al Republicii Moldova publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.82-86/661 din 22.06.2002,
4. Cod civil al Republicii Moldova, comentariu. „Tipografia Centrală”. Chișinău, 2006
5. Cazac D., *Drept civil. Partea generală (suport de curs în scheme)*, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport Facultatea Protecție, Pază și Securitate, Catedra Drept, Chișinău, 2017, p.79
6. Baieș S., Roșca N., *Drept Civil.Partea Generală. Persoana fizică. Persoana juridică*, Volumul 1, Cartier Juridic, Chișinău, 2004, p. 190, 227-230
7. Trofimov I., *Dreptul civil. Introducere în dreptul civil.*, Academia “Ștefan cel Mare” a MAI, Catedra Drept Privat, Chișinău, 2020, p.227-230

Coordonator științific: GÎSCA Veronica, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
tel. +37369351466, e-mail: veronicagisca1911@gmail.com

SECȚIUNEA 8:

FINANȚE ȘI ASIGURĂRI

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.11>

CZU: 336.225.2(478)

EFFICIENCY AND ROLE OF THE TAX ADMINISTRATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

EFICIENȚA ȘI ROLUL ADMINISTRĂRII FISCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

RACU Andreia, studentă, Specialitatea: FB
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: andriaracu04@gmail.com

***Abstract:** The purpose of the research is to analyze the efficiency and role of tax administration in the Republic of Moldova. Fiscal administration is a complex process that requires a detailed analysis of the efficiency of the monitoring system of performance indicators of the activity of the fiscal body. In this research we used research methods, such as: comparison method, synthesis, observation, logical and systemic analysis, respectively, the use of table methods in exposing and rendering the studied economic processes.*

Key words: fiscal administration, fiscal control, efficiency, SFS

JEL Classification: E62

INTRODUCERE Administrarea fiscală în Republica Moldova deține două roluri primordiale, primul este cel de asigurare a colectării depline și la termen a impozitelor și taxelor, a penalităților și amenzilor în bugetele de toate nivelurile și în fondurile extrabugetare; cel de-al doilea rol este de efectuare a acțiunilor de cercetere penală în caz de existență a unor circumstanțe ce atestă comiterea infracțiunilor fiscale.

Astfel, **actualitatea** problemei cercetate rezidă în importanța majoră pe care o are administrarea fiscală funcțională la parametri optimi și cu o performanță comparabilă la nivel internațional atât pentru cetățeni și afaceri (se creează condiții ușor de urmat de onorare a obligațiilor fiscale), cât și pentru managementul țării, dat fiind faptul că un astfel de sistem ar asigura colectarea resurselor necesare unei dezvoltări durabile, ceea ce va crește gradul de încredere a populației în deciziile politice asumate de guvernanți.

CONȚINUTUL DE BAZĂ În sistemul fiscal, un rol important îi revine administrării fiscale și mecanismelor sale, pornind de la faptul că anume prin intermediul acestor componente se asigură colectarea resurselor financiare, tehnicile și atitudinea în procesul de colectare având o importanță crucială în cadrul acestui proces. Principala sarcină a oricărei administrări fiscale este facilitarea conformării fiscale, aprecierea corectă a acesteia este prezentat printr-un indicator de performanță a administrării fiscale.

Unul dintre principalele organe care asigură o administrare fiscală eficientă este Serviciul Fiscal de Stat. Printre principalele funcții îndeplinite de acesta, se enumără: administrarea impozitelor, taxelor și altor venituri la bugetul public național; acordarea de servicii pentru contribuabili; prevenirea și combaterea încălcărilor fiscale, inclusiv a evaziunii fiscale; controlul fiscal; cooperarea internațională în domeniul fiscalității, precum și altele. Cu toate acestea, autorul și-a propus să pună accent pe analiza contralelor fiscale. Controlul fiscal este o consecință logică a sarcinilor administrației fiscale, deoarece acesta permite verificarea dacă toți contribuabilii își îndeplinesc obligațiile fiscale corect, complet și la timp. Astfel, în tabelul 1 a fost realizată o analiza a numărului total de controale fiscale realizate în anii 2016-2020. În cadrul acestui tabel a fost determinat și numărul total de încălcări depistate în cadrul acestor controale fiscale, precum și suma totală a sancțiunilor aplicate întreprinderilor care au fost supuse controalelor fiscale pe parcursul anilor 2016-2020.

Tabelul 1. Evoluția controalelor fiscale în Republica Moldova, 2016-2020

Anul	Nr. de întreprinderi	Controale fiscale			Rezultatele controalelor fiscale	
		Nr. contr. fiscale	Nr. de încălcări	Ponderea încălcărilor în totalul controalelor fiscale (%)	Suma total calculată a impozitelor, majorărilor de întârziere (mii lei)	Suma total calculată a sancțiunilor fiscale (mii lei)
2016	51 600	42 755	25 951	60.70 %	1 781 741.44	1 081 221.42
2017	53 600	44 292	27 367	61.79 %	1 464 455.48	992 883.55
2018	55 700	35 666	19 056	53.42 %	674 460.43	505 442.47
2019	55 900	48 346	27 770	57.00 %	344 697	195 070
2020	57 200	45 594	29 509	65.00 %	409 869	191 417

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor oferite de raportul „Indicatori vizînd activitatea IMM în anul 2016...2020”, www.statistica.gov.md. Raportul „Date statistice privind rezultatele controalelor fiscale efectuate de către SFS”, www.sfs.md.

În urma analizei tabelului 1, se observă ca raportul dintre numărul de controale și totalul întreprinderilor este practic în aceleași proporții (82% în 2016 și 2017, 64 % în 2018, 86 % în 2019, și respectiv 79% în 2020). [Exemplu de calcul: $42755 \cdot 100\% / 51600 = 82\%$]. De asemenea, se observă ca ponderea încălcărilor în totalul controalelor fiscale realizate este în descreștere ușoară din 2016 în 2019, iar în 2020 acestea cresc cu circa 8 % în comparație cu anul precedent. Suma total calculată a sancțiunilor fiscale este în descreștere, de la 1 081 221 420 lei în 2016, ajungând la 191 417 000 lei în 2020.

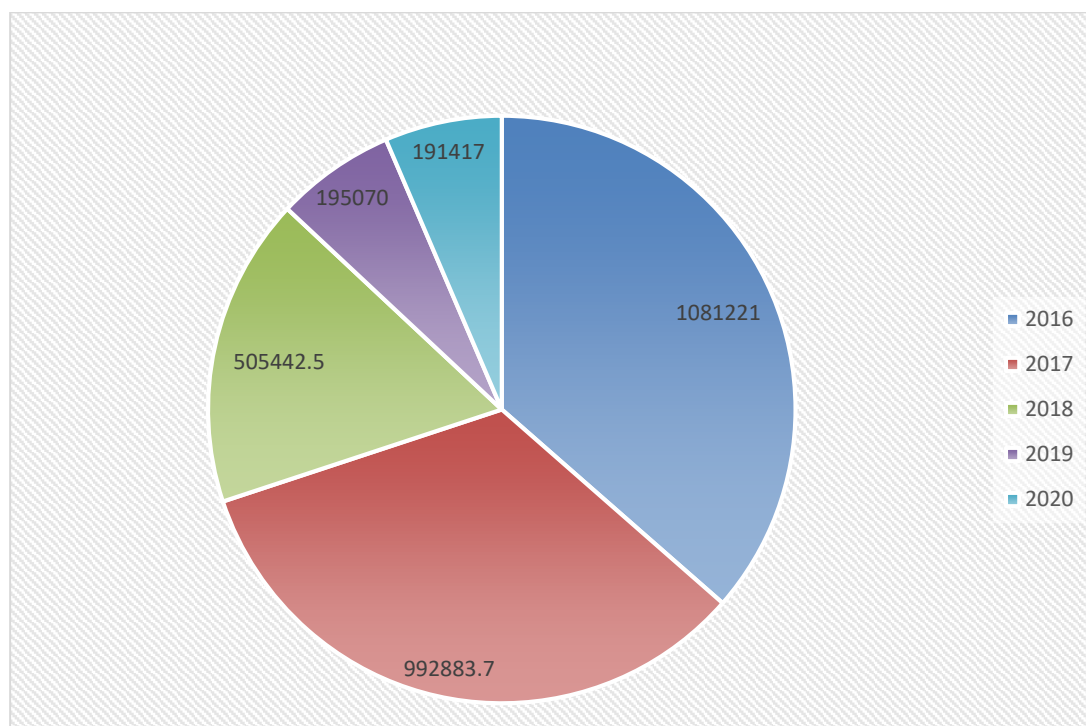

Diagrama 1: Suma totală calculată a sancțiunilor fiscale 2016-2020

Sursa: Realizat de autor în baza datelor din tabelul 1

După cum putem observa în cadrul diagramei 1, creșterea numărului de controale fiscale nu a dus la o creștere a numărului de încălcări, aceasta fiind însă invers proporțională. Deci, eficacitatea administrării fiscale crește odată cu diminuarea sancțiunilor fiscale din urma majorării controalelor fiscale. Astfel, sistemul nostru fiscal actual este mai eficace în corespondență cu cel de anii trecuți, ceea ce demonstrează faptul că SFS își urmează una din principalele sale scopuri, și anume perfecționarea mecanismului de administrare fiscală. Această tendință invers proporțională se mai poate datora și asupririi sancțiunilor fiscale și creșterii numărului de controale fiscale, ceea ce a influențat contribuabilii să acorde mai multă atenție în ceea ce privește respectarea legislației fiscale. În plus, contribuabilii prezintă un grad mai ridicat de corectitudine și sunt mai prudenți când sunt supuși unor controale fiscale.

De asemenea, analizând tabelul 1, precum și diagrama 1 corespunzător, se poate observa o ușoară abatere de la tendința descrescătoare a numărului total de încălcări în anul 2020. Acestea fiind în creștere cu 8 % față de anul 2019, fapt datorat de urmările pandemiei COVID-19. În urma izbucnirii acesteia, UE a acordat un sprijin pentru economia Moldovei, în special pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM). Acest sprijin se caracterizează prin acordarea de facilități, multe dintre controalele fiscale au fost sistate, fapt ce a cauzat relaxarea contribuabililor, și ca urmare creșterea numărului de încălcări fiscale.

CONCLUZII

În cadrul acestei lucrări a fost realizată o analiză a eficienței și rolului administrării fiscale în Republica Moldova. În urma acestui studiu avem următoarele concluzii de rigoare: în primul rând, administrarea fiscală reprezintă o activitate a organelor de stat responsabile de asigurarea colectării depline și la termen a impozitelor și taxelor, a penalităților și amenzilor în bugete și în fondurile

extrabugetare. Organul principal cu atribuție de administrare fiscală este Serviciul Fiscal de Stat. Una dintre principalele funcții ale acestuia o reprezintă Controlul fiscal. Realizând o analiză a controlului fiscal, se observă că eficiența acestuia este în creștere, fapt ce se datorează modificărilor realizate de SFS în ceea ce privește Administrarea Fiscală. De asemenea, a fost demonstrat faptul că o creștere a numărului de controale fiscale nu înseamnă neapărat și o creștere a încălcărilor fiscale, ci din contră, aceasta fiind invers proporțională.

Perfecționarea în continuare a procesului de colectare a impozitelor și taxelor, prin promovarea conformării voluntare a contribuabililor, este deosebit de necesară administrării fiscale actuale. De asemenea pentru conformarea benevolă a contribuabililor, Serviciul Fiscal de Stat ar trebui să ofere toate sursele de informație pentru efectuarea unei analize a acțiunilor întreprinse de acesta.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul fiscal, Titlul V „Administrarea fiscală”, disponibil: <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm>.
2. Codul fiscal, Titlul I „Dispoziții generale”, Articolul 9 „Administrarea Fiscală”, disponibil: <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm>.
3. Biroul Național de Statistică, Raportul „Indicatori vizînd activitatea IMM în anul 2016...2020”, disponibil: www.statistica.gov.md.
4. Serviciul Fiscal de Stat, Raportul „Date statistice privind rezultatele controalelor fiscale efectuate de către SFS”. disponibil: www.sfs.md.
5. BELOSTECINIC, Gr., SAKOVICI, V., MOISEENCO, E. *Securitatea economică a statului: teorie, metodologie, practică*. Chișinău: ASEM, 2011. ISBN 978-9975-75-574-0.
6. „Perfecționarea Administrării Fiscale În Republica Moldova...” , disponibil: https://ince.md/uploads/files/1548329978_autoreferat-teza-doctor-veronica-sireteanu-vragaleva-cu-semnaturi.pdf.
7. *Administrarea fiscală a Republicii Moldova : prezent și viitor*, disponibil: https://www.researchgate.net/publication/316696565_Administrarea_fiscală_din_Republica_Moldova_prezent_si_viitor.

Coordonatorul științific: BULGAC Corina, dr., lect. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: corina-777@mail.ru

ADVANCED PRACTICES OF CONTEMPORARY COUNTRIES REGARDING THE USE OF INDIRECT TAXES

PRACTICI ÎNAINȚATE ALE ȚĂRILOR CONTEMPORANE PRIVIND UTILIZAREA IMPOZITELOR INDIRECTE

LAVRIC Sorina, studentă, Specialitatea: Finanțe și Bănci
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: lavricsorina21@gmail.com

Abstract. *This article examines the indirect taxes in three different country in the world, therefore we will be able to compare the tax systems and study the advantages and disadvantages of each system. For the research I used specialized documents, analysis and statistics. Among the most important and relevant results obtained can be mentioned: the analysis between indirect taxes in France, UK and Japan.*

Keywords: *fiscality, indirect tax, (VAT) value added tax, excise duties, custom duties.*

JEL CLASSIFICATION: G21

INTRODUCERE

Impozitele indirecte dintotdeauna au generat discuții controversate privind locul și rolul lor în formarea veniturilor publice. În pofida tuturor argumentelor pro și contra, impozitele indirecte mențin poziții importante în veniturile publice ale țărilor economic dezvoltate. În aceste țări s-au declanșat importante acțiuni de reformare a întregului sistem de impozite indirecte în vederea raționalizării lor și însușirii principiilor de echitate și justețe a impunerii. Experiența impozitării indirecte acumulată în țările dezvoltate este în actualitate și urmează a fi recuperată atât în sens de cunoaștere cât și de repunere în practică.

Obiectivele cercetării constau în abordarea multilaterală a impozitelor indirecte și a impunerii indirecte în diferite țări contemporane pentru a putea efectua o analiză și comparație a avantajelor și dezavantajelor impozitării date între aceste țări.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Cercetarea efectuată se bazează pe analiza literaturii de specialitate și cadrul legal din domeniul fiscal, reprezentat prin multitudinea de legi și regulamente, care au ca scop asigurarea derulării proceselor fiscale și evitarea riscurilor posibile.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. Pentru efectuarea cercetării date au fost utilizate următoarele metode de cercetare: metoda documentar-normativă, inducției, deducției, analiza literaturii de specialitate, a bazei legislative și a surselor electronice. Informația, reflectată în această

cercetare, se bazează pe sursele de specialitate din domeniul fiscal, acumulate și structurate, care permit crearea unor viziuni clare asupra sistemelor de impozitare în diferite țări.

Rezultatele obținute. În majoritatea statelor lumii, impozitele indirecte ocupă un loc predominant în totalul resurselor fiscale. Principalele impozite indirecte sunt taxa pe valoarea adăugată, accizele și taxele vamale. În unele țări, sistemul impunerii indirecte include, de asemenea, impozitul pe bunuri imobiliare, taxele pentru utilizarea resurselor naturale, taxele rutiere și altele, instituite în funcție de politica fiscală promovată de către stat. În cele ce urmează, se va studia sistemul de impozitare în Franța, Marea Britanie și Japonia.

Taxa pe valoarea adăugată este impozitul indirect care contribuie la crearea bugetului unei țări cel mai mult, dar Cotele impozitului dat diferă de la o țară la alta după cum se observă și în tabelul de mai jos:

Tabelul 1. Cota TVA în Marea Britanie, Franța și Japonia, %

Cota TVA	Marea Britanie	Franța	Japonia
Standard	20	20	10
Redusă	5	10; 5,5; 2,1	8
Zero	0	0	0

Sursa:elaborat de autor în baza datelor de pe <https://www.gov.uk>; <https://www.customs.go.jp>;
<https://www.legifrance.gouv.fr>

Conform datelor din tabelul de mai sus, se poate foarte ușor compara Cotele TVA și analiza situația la acest capitol între aceste 3 țări. Respectiv Cota Standard care se aplică majorității bunurilor și serviciilor, atât în Marea Britanie, cât și Franța este aceeași de 20%, pe când în Japonia este de două ori mai mică, fiind de doar 10%.

În ceea ce privește Cota TVA cu rata redusă, atât în Marea Britanie, cât și Japonia este o singură rată, respectiv în Marea Britanie fiind de 5%, iar în Japonia de 8%, ea fiind aplicată la unele produse de sănătate, combustibil, încălzire și scaune auto pentru copii. Este important că la toate acestea enumerate mai sus în Marea Britanie până la 15 mai 2020 se aplica cota TVA de 20%, pentru a scoate țara mai repede din impasul provocat de COVID-19 s-a decis micșorarea ei până la 5%.

În Franța însă, ce ține de Cota TVA rata redusă este de 3 tipuri:

- de 10% (adică egală cu Cota TVA standard în Japonia) care se aplică la câteva produse alimentare; câteva produse farmaceutice; la câteva servicii culturale; cazare la hotel; restaurante (cu excepția consumului de alcool), etc.
- de 5,5% care se aplică serviciilor oferite de cantinele școlare; echipamentului medical pentru persoanele cu dizabilități; cărților(cu excepția celor cu conținut pornografic sau violent) etc.
- de 2,1% care se aplică la anumite produse farmaceutice; anumite ziare și reviste; biletele la anumite evenimente culturale, etc.

Deci este ușor sesizabil că în Franța ceea ce ține de cotele reduse ale TVA este un pic mai complicat în comparație cu celelalte 2 țări unde se aplică doar o singură cotă.

Iar în cele din urmă a rămas cota TVA cu rata zero, care în Marea Britanie includ majoritatea alimentelor, cărților și hainelor pentru copii; anumite case sociale; ziarele și revistele; transportul public, etc. În Franța însă rata zero se aplică doar la transportul intra-comunitar și internațional. Ce ține de Japonia, cota zero este utilizată la unele produse farmaceutice.

Ținând cont de aceste date, se poate concluziona că bunurile și serviciile incluse în Cota TVA cu rata zero în Marea Britanie sunt mai multe, de unde se deduce că este și mai avantajos pentru populație.

Următorul impozit indirect care este analizat este accizul. Pentru că sunt foarte multe bunuri care sunt supuse accizului, se va analiza și compara doar accizul la 3 produse în toate 3 țări în tabelul de mai jos:

Tabelul 2. Accizul la țigări, trabucuri și spirt în Marea Britanie, Franța și Japonia, euro

Cota	Marea Britanie	Franța	Japonia
Țigări (20 buc.)	6,26	6,61	2,30
Trabucuri (1 kg)	390,22	304,70	116,98
Spirt (1 litru)	34,22	18,03	6,68

Sursa:elaborat de autor în baza datelor de pe <https://www.gov.uk>; <https://www.customs.go.jp>;
<https://www.legifrance.gouv.fr>

Pentru a se putea face o analiză și o comparație cât mai obiectivă și corectă, deși moneda națională este diferită în toate cele 3 țări, cotele acestora se vor converti în euro.

Prin urmare, conform tabelului de mai sus, putem sesiza că în cazul pachetului de țigări, accizul cel mai mare este stabilit în Franța, fiind de 6,61 euro, fiind foarte aproape de valoarea accizului în Marea Britanie de 6,26 euro. Doar la Japonia se atestă o diferență considerabilă față de celelalte două țări, valoarea accizului pentru țigări fiind la un nivel de doar 2,30 euro.

Ce ține de trabucuri, valoarea accizului din tabel sunt pentru 1 kg, iar lucrurile stau puțin diferit, fiindcă în timp ce în cazul țigărilor, cea mai mare valoare a accizului era stabilită în Franța, în cazul trabucurilor Marea Britanie este cea care deține întâietatea, la o diferență de 85,52 euro față de Franța. Japonia ca și în primul caz are un acciz stabilit de aproape 3 ori mai mic, fiind de doar 116,98.

Ultimul obiect selectat care este supus accizului este spirtul. În cazul lui, diferența de la o țară la alta este destul de semnificativă, prin urmare accizul în Franța este de aproape 2 ori mai mic decât în Marea Britanie, iar în Japonia de circa 3 ori mai mic decât în Franța.

Taxele vamale sunt ultimele impozite indirecte analizate. Fiecare țară bineînțeles că are un anumit prag asupra bunurilor care pot fi importate în țară și asupra cărora nu se aplică vreo taxă.

Astfel, în tabelul de mai jos se va reprezenta aceste limite pentru fiecare țară în parte.

Tabelul 3. Valoarea bunurilor care pot fi importate în Marea Britanie, Franța și Japonia fără a fi aplicate taxe vamale, euro

	Marea Britanie	Franța	Japonia
Pragul vamal	160,65	150	1524,32

Sursa:elaborat de autor în baza datelor de pe <https://www.gov.uk>; <https://www.customs.go.jp>;
<https://www.legifrance.gouv.fr>

Conform tabelului de mai sus putem concluziona că pragul vamal de la care se impun taxe vamale în Marea Britanie și Franța sunt destul de apropiate, în Franța totuși este cel mai mic prag vamal de doar 150 euro pentru țările care nu sunt membre UE, pentru cele care sunt membre pragul fiind zero. În Japonia însă pragul este foarte admisibil fiind de 200 000 yene, adică 1524,32 euro.

În cazul Marii Britanii, la bunurile care depășesc valoarea de 160,65 euro, dar nu depășesc 749,7 euro se aplică o taxă vamală de 2,5%, doar pentru unele bunuri fiind mai mici. Iar în cazul bunurilor care depășesc 749,7 euro, tariful depinde de tipul mărfurilor și de unde au venit. Iar pentru produsele accizabile, chiar dacă valoarea lor sunt sub pragul vamal, oricum pentru ele se aplică taxe vamale.

Ce ține de Franța, ea face parte din Tariful Vamal Comun al Uniunii Europene, prin urmare tarifele preferențiale se aplică importurilor din țările cu care UE a semnat acorduri. Taxele variază între 0-17%, tariful general fiind în medie de 4,2%. Cu toate acestea, produsele alimentare, textilele și îmbrăcămintea se confruntă în continuare cu unele măsuri de protecție (cote, tarife mai mari etc.). Unele importuri sunt supuse taxelor antidumping.

Pe lângă aceasta sunt și produse cu tarif vamal mai mare. Sectoarele țesăturilor și articolelor de îmbrăcăminte (taxe vamale și cote mari) și produse alimentare (tratament preferențial și multe contingente tarifare, PAC) se confruntă în continuare cu măsuri de protecție. Potrivit revizuirii politicii comerciale a UE din 2019 (OMC), sectorul cu cele mai mari tarife medii este sectorul lactatelor (32,3%), urmat de zahăr și cofetărie (27,0%), carne (19,0%), cereale și preparate (17,2%) și fructe și legume (13,0%). În ceea ce privește produsele neagricole, peștele și produsele pescărești (11,8% în medie simplă) și îmbrăcămintea (11,6%) sunt sectoarele cu cea mai mare protecție tarifară.

Iar ce ține de taxele vamale în Japonia majoritatea taxelor vamale sunt evaluate la cote ad valorem, care se aplică la valoarea taxabilă a mărfurilor importate. Cu toate acestea, unele articole, inclusiv anumite băuturi alcoolice și cereale, sunt supuse unei taxe vamale la o anumită rată, iar altele sunt taxabile la o rată compusă, cum ar fi o combinație de rate ad valorem și specifice.

În 2021, rata medie aplicată pentru toate bunurile este de 1,8 la sută. Mai exact, 10,1 la sută pentru produsele agricole, 4,6 la sută pentru pește și produse din pește și 1,7 la sută pentru lemn, celuloză, hârtie și mobilier.

CONCLUZII

Concluzionând materialul expus, concluzionăm că impozitele indirecte s-au încetățenit și evoluează continuu în concordanță cu factorii istorici, tradițiile, opțiunile economice, condițiile sociale și preferințele cetățenilor, situația politică, modelul economic acceptat. Tipul și numărul de impozite indirecte, nivelul și modul de percepere depinde de structura teritorial-administrativă, de potențialul economic, de gradul de dezvoltare a fiscalității în general a fiecărei țări.

Astfel, conform analizei efectuate, se poate concluziona că impozitele indirecte în Marea Britanie sunt mai apropiate de cele din Franța, probabil și datorită faptului că Marea Britanie a fost și ea membră a Uniunii Europene, iar Franța încă este și la ora actuală. Japonia are cele mai multe contraste la toate cele trei tipuri de impozite indirecte analizate mai sus, probabil și așezarea geografică (ea fiind o țară asiatică) are o influență asupra acestui lucru.

Ce ține de impactul la COVID-19, din cele studiate, am sesizat că doar Marea Britanie a micșorat cota TVA la unele produse și servicii pentru a încuraja afacerile și consumul cetățenilor. Prin urmare cota la cărți și reviste a scăzut de la 20% la 0%, iar la HoReCa și turismul de la 20% la 5%.

În legătura cu accizul la unele produse analizate, ca și în cazul cotelor TVA, la fel și la accize Marea Britanie și Franța au fost mai apropiate, în Japonia ele fiind considerabil mult mai mici.

Raportând la situația din Republica Moldova, impozitele indirecte în țările analizate nu au o pondere atât de mare în bugetul țării cum o au în Republica Moldova, unde ponderea impozitelor indirecte în formarea Bugetului de Stat depășește 57%. Pe lângă aceasta, în Republica Moldova TVA-

ul este sursa fundamentală în structura Bugetului de Stat, ponderea fiind de 52% în 2022. Aceste date ne vorbesc despre o situație nu tocmai bună, fiindcă în țările dezvoltate ponderile principale în structurile bugetelor de stat le au impozitele pe venit și pe avere.

Deci în cele din urmă se poate spune că utilizarea impozitelor indirecte în unele țări contemporane deși pe alocuri se aseamănă totuși și se deosebesc în mare măsură, dar indiferent de țară ele sunt extrem de importante pentru bugetul fiecărei țări, ele constituind o parte considerabilă în bugetele țării.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. MIHĂILESCU, Ion. „Sisteme comparate de impozite și taxe”. Pitești, Independența Economică, 2002. 67 pag. ISBN 973-8112-34-6
2. STRATULAT, Oleg. „Impozitele indirecte”. Chișinău. ASEM., 2009. ISBN 9975-75-315-9
3. Code général des impôts : II : Régime fiscal [citată 24 martie 2022]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000043662353/
4. EXCISE DUTY TABLES IN EUROPE [citată 24 martie 2022]. Disponibil: https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2021-09/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf
5. Tariful comercial al Regatului Unit: accize, scutiri, dezavantaje și cote [citată 25 martie 2022]. Disponibil: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances>
6. Japonia - Taxe pe băuturile alcoolice, AB-1996-2, Raportul Organului de Apel. [citată 25 martie 2022]. Disponibil: <http://www.sice.oas.org/DISPUTE/wto/ALCOH9.asp>
7. UK Excise Duty Rates on Alcohol [citată 26 martie 2022]. Disponibil: <https://www.wsta.co.uk/wp-content/uploads/2019/11/ExciseDutyRates2000to2019.pdf>
8. Importul de tutun în Japonia [citată 26 martie 2022]. Disponibil: https://www.customs.go.jp/english/c-answer_e/kojin/3103_e.htm
9. Regatul Unit - Ghid comercial de țară [citată 27 martie 2022]. Disponibil: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/united-kingdom-import-tariffs>
10. Customs Duties and Taxes on Imports in France [citată 5 ianuarie 2022]. Disponibil: <https://santandertrade.com/en/portal/international-shipments/france/customs-procedures>

Coordonator științific: BULGAC Corina, dr., lect. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 699 07 599
E-mail: bulgac.corina@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.13>
CZU: 336.226:336.14(478)

ANALYSIS OF DIRECT TAXES IN FORMING THE REVENUE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ANALIZA IMPOZITELOR DIRECTE ÎN FORMAREA VENITURILOR BUGETARE ALE REPUBLICII MOLDOVA

COTUN Valeria, studentă, specialitatea FB

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

E-mail autor: vcotun11@gmail.com

Abstract. *This research focuses on the importance and evolution of direct taxes in shaping the national public budget. Depending on the size of the money purchased, the influence of the state in the development of the economy increases, it can provide subsidies for certain categories of people or for the development of certain branches of the economy. Also, depending on the amount of money purchased, the state's ability to pursue an active foreign policy increases, which in turn contributes to increasing the state's authority internationally.*

Keywords: *public finances, revenue, direct tax, constraint, quotas, contributors*

JEL CLASSIFICATION: H24, H61

INTRODUCERE

Sursa primordială de asigurare a statului cu finanțe publice în Republica Moldova sunt impozitele și taxele, modificarea cărora influențează direct volumul veniturilor bugetare. Conform Codului Fiscal, sistemul impozitelor și taxelor este variat, însă pentru a-i asigura eficiența este foarte important să percepem ponderea și impactul fiecărui component al acestui sistem. În cele ce urmează vom identifica care sunt impozitele directe, care a fost evoluția lor în perioada 2017-2021 și cum acestea influențează totalul veniturilor bugetare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Etimologic, noțiunea de *impozit* provine din latinescul *impozitas*, care denotă semnificația de prelevare obligatorie către stat. Inițial, în orânduirea feudală, impozitele erau contribuții liber consimțite, treptat, devenind o necesitate de neevitat, în măsura în care statul nu dispune de alte posibilități de a-și procura fondurile necesare funcționării instituțiilor de stat și de îndeplinire a funcțiilor proprii. [1]

Impozitele directe, ca cea mai veche formă de impunere, se definesc prin anumite trăsături:

- sunt *nominative* – stabilite în sarcina persoanelor fizice sau juridice;
- sunt *stabilite diferențiat* - pe venituri și pe averea persoanelor fizice sau juridice;
- sunt *calculate diferențiat* în funcție de capacitatea contributivă a plătitorului;

- sunt *rigide* - modificările sunt înregistrate doar de legislația fiscală în baza argumentărilor și proceselor decizionale;
- vizează *obligativitatea* – quantumul și termenele de plată sunt stabilite și aduse din timp la cunoștință plătitorilor.

În funcție de criteriile care stau la baza așezării lor, impozitele directe sunt grupate în două mari categorii: impozite reale și impozite personale.

Impozitele reale se stabilesc în legătura cu anumite obiecte materiale (pământul, cladirile, fabricile, magazinele etc.), făcându-se abstracție de situația personală a subiectului impozitului. Ele mai sunt cunoscute și sub denumirea de impozite obiective sau pe produs, deoarece se așază asupra produsului brut al obiectului impozabil, fără a se face nici o legatură cu situația subiectului impozitului.

Exemple: impozitul funciar, impozitul pe bunurile imobiliare, impozitul pe activități industriale, comerciale și profesii libere, impozitul pe capitalul mobilier sau bănesc.

Impozitele personale se întâlnesc sub forma impozitelor pe venit și pe avere, în strânsă legătură cu situația personală a subiectului impozitului, motiv pentru care sunt cunoscute și sub denumirea de impozite subiective.

Exemple: impozite pe venitul persoanelor fizice sau juridice, impozite pe avere, impozite pe circulația averii sau impozite pe sporul averii.

Contribuabili:

- persoanele fizice rezidente sau nerezidente ale unui stat, care realizează venituri pe teritoriul acestui stat;
- agenții economici rezidenți ce obțin venituri din Republica Moldova și străinătate;
- agenții economici nerezidenți ce obțin venituri din Republica Moldova. [3]

Evoluția impozitelor directe și a veniturilor bugetare pentru perioada analizată, 2017- 2021, urmează a fi prezentată în tabelul 1, cu ajutorul căruia vom determina structura impozitului pe venit și a impozitului pe proprietate în componența veniturilor bugetare, conform formulei:

$$Structura = \frac{\text{alcatuitor}}{\text{venit total}} \cdot 100\% \quad (1)$$

Tabelul 1. Evoluția părților de venit ale bugetului public în perioada 2017-2021
mil. lei

Denumirea indicatorului	2017	2018	2019	2020	2021
VENITURI, TOTAL	53 377,6	57 995,9	62 949,2	62 650,0	66 914,2
Impozite și taxe	34 475,8	37 660,0	40 054,2	39 747,1	42 322,4
Impozite directe:	8 269	9 902,5	9 915,2	9 871	10 524,1
Impozite pe venit	7 722,8	9 338,7	9 335,3	9 288,6	9 889,1
<i>Impozit pe venitul pers. fizice</i>	3648,9	3 982,0	3 970,0	4 165,6	4 383,1
<i>Impozit pe venitul pers. jurid.</i>	4 073,9	5 356,7	5 365,3	5 123,0	5 506,0
Impozite pe proprietate	546,2	563,8	579,9	582,4	635,0
<i>Impozit funciar</i>	193,6	185,6	185,0	178,6	195,0
<i>Impozit pe bun. imobiliare</i>	306,0	327,8	343,2	357,2	394,5
<i>Impozit pe avere</i>	46,6	50,4	51,7	46,6	45,5

*Sursa: Elaborat de autor în baza catalogului de date deschise al MF pentru anul 2021. Disponibil:

<https://mf.gov.md/ro/content/catalogul-de-date-deschise-al-mf-pentru-anul-2021>

Tabelul 2. Ponderea impozitelor directe în total venituri

Indicatorul	2017	2018	2019	2020	2021
Impozite directe (%)	15,49	17,07	15,75	15,76	15,73
Impozite pe venit (%)	14,47	16,1	14,83	14,83	14,78
Impozite pe proprietate (%)	1,02	0,97	0,92	0,93	0,95

*Sursa: Elaborat de autor conform formulei 1 și datelor din tabelul 1.

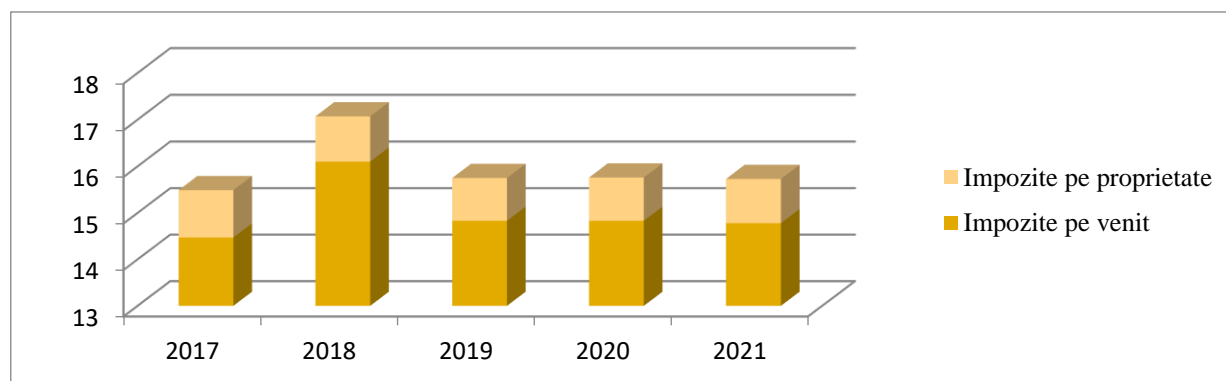

Figura 1. Evoluția ponderii impozitelor directe în total venituri

Analizând datele tabelului 1, la prima vedere, se atestă o creștere absolută a valorilor impozitelor directe, încasările din impozitul persoanelor juridice depășesc încasările rezultate din impozitul persoanelor fizice, însă ponderea totală a acestora are o creștere nesemnificativă, fapt ce poate fi observat în figura 1.

Tabelul 3. Ponderea impozitelor directe în venituri fiscale

Indicatorul	2017	2018	2019	2020	2021
Impozite directe (%)	23,98	26,3	24,76	24,84	24,87
Impozite pe venit (%)	22,4	24,8	23,31	23,37	23,37
Impozite pe proprietate (%)	1,58	1,5	1,45	1,47	1,5

*Sursa: Elaborat de autor conform formulei 1. și datelor din tabelul 1

Potrivit tabelului 3 deducem faptul că impozitele pe venit constituie o pondere mai mare în totalul veniturilor fiscale, respectiv bugetare, comparativ cu impozitele pe proprietate. Totuși, începând cu anul 2019, acestea înregistrează o scădere, fapt cauzat de situația pandemică din Republica Moldova. Per general, impozitele directe influențează veniturile fiscale în mediu cu doar 25 la sută, fapt ce demonstrează că în Republica Moldova un impact mai mare au impozitele indirecte.

Problema Republicii Moldova este erodarea bazei fiscale. Nu toți potențialii contribuabili plătesc impozite, iar aceasta cauzează venituri reduse comparativ cu alte țări și creează o presiune destul de mare pe buget și pe cheltuielile bugetare. Astfel, sunt propuse următoarele căi de optimizare a veniturii publice naționale:

1. Impozitarea a cât mai multe surse de venit (patrimoniul primit de către persoanele fizice cetățeni ai Republicii Moldova cu titlu de donație sau de moștenire; veniturile obținute de persoanele fizice rezidente de la înstrăinarea locuinței de bază), dar să se fie acordate înlesniri pentru anumite categorii de contribuabili – pensionari, persoane invalide/ cu dizabilități etc.

2. Îndepărtarea fenomenului achitării “salariului în plic” - reprezintă o încălcare a legislației care lasă o amprentă nefastă contribuabilului, care nu va putea beneficia de indemnizație pentru maternitate, asistență pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă; va fi limitat dreptul la creditare bancară etc. Pentru evitarea achitării salariului neoficial, autorul sugerează transpunerea obligației sociale pe persoana fizică, și nu pe angajator.

3. Luarea la evidență a bunurilor imobiliare neînregistrate la Oficiul Cadastral Teritorial sau obținute ca avere, pentru a nu spori evaziunea fiscală.

4. Aplicarea unei metode alternative de impunere. Pentru a alege o variantă optimă, vom simula impozitul reținut pentru salariul lunar de 15 000 lei, fără a ține cont de prima de asigurare medicală și scutirile posibile acordate.

→ *Impunerea în cote procentuale proporționale* (se aplică aceeași cotă de impozit, indiferent de mărimea obiectului impozabil)

$$\text{Impozit} = 15\,000 \cdot 12\% = 1\,800 \text{ lei}$$

→ *Impunerea în cote procentuale progresive simple*[α], *compuse*[β] - (odată cu creșterea obiectului impozabil, crește cota impozitului)

Tabelul 4. Baza de calcul și cota aferentă impunerii în cote procentuale progresive

Venitul, lei	Cota, %
- 3 500	--
3 501 - 5 000	4
5 001 - 7 000	6
7 001 - 9 000	8
9 001 - 11 000	10
11 001 - 13 000	12
13 001 - 15 000	14

[α] cote simple

Venitul, lei	Cota, %	Tranșa
- 3 500	--	--
3 501 - 5 000	4	(5000-3500)
5 001 - 7 000	6	(7000-5000)
7 001 - 9 000	8	(9000-7000)
9 001 - 11 000	10	(11000-9000)
11 001 - 13 000	12	(13000-11000)
13 001 - 15 000	14	(15000-11000)

[β] cote compuse

$$\text{Impozit } \alpha = 15\,000 \cdot 14\% = 2\,100 \text{ lei}$$

$$\begin{aligned} \text{Impozit } \beta &= 1500 \cdot 4\% + 2000 \cdot 6\% + 2000 \cdot 8\% + 2000 \cdot 10\% + 2000 \cdot 12\% + 2000 \cdot 14\% \\ &= 1\,060 \text{ lei} \end{aligned}$$

→ *Impunerea în cote procentuale regresive* (dacă venitul crește, impozitul scade, și invers)

De exemplu: La un venit de 10 000 lei, cota impozitului va fi 10%, iar la un venit de 15 000 – 6%

$$\text{Impozit} = 15\,000 \cdot 6\% = 900 \text{ lei}$$

Potrivit exemplului, pentru stat, cea mai favorabilă metodă ar fi impunerea în cote procentuale progresive simple, deoarece se reține cel mai mare impozit. În politica statelor dezvoltate se aplică metoda cotelor procentuale progresive compuse, pentru a se respecta echitatea fiscală. Astfel, alegând impunerea în cote procentuale simple pentru Republica Moldova, s-ar părea că această echitate nu se respectă, însă trebuie de accentuat faptul că în exemplul precedent s-a majorat scutirea personală de la 2 250 lei până la 3 500 lei și oricare contribuabil ce înregistrează venituri mici, achită un impozit respectiv mai mic.

CONCLUZII

Rolul impozitelor de stat se manifestă pe plan financiar, economic și social. Rolul cel mai important al impozitelor se manifestă pe plan financiar, deoarece acestea constituie mijlocul principal de procurare a resurselor financiare necesare acoperirii cheltuielilor publice.

Rolul economic al impozitelor se manifestă în măsura în care statul folosește impozitele ca mijloc de intervenție în activitatea economică. În funcție de necesitățile concrete ale persoanelor, impozitele pot fi utilizate pentru încurajarea sau frînarea unor activități.

Rolul în plan social al impozitelor se concretizează în faptul că, prin intermediul lor, statul redistribuie o parte din produsul intern brut între grupuri sociale și indivizi.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CASIAN Angela, *Finanțe publice*. Manual, pag 93
2. Catalogul de date deschise al MF pentru anul 2021. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/catalogul-de-date-deschise-al-mf-pentru-anul-2021>
3. Teoria generală a impozitelor. Disponibil: https://paginamea.rau.ro/filesupload/500609183/05_Teoria_generala_a_impozitelor_c1d1iocjtx4w.pdf

Coordonator științific: BULGAC Corina, dr., lect. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 699 07 599
E-mail: bulgac.corina@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.14>
CZU: [339.138+336.717]:004.738.5

THE EFFECT OF DIGITAL MARKETING AND ONLINE PAYMENT SYSTEMS ON CUSTOMERS' PURCHASE DECISION

EFECTUL MARKETINGULUI DIGITAL ȘI AL SISTEMELOR DE PLATĂ ONLINE ASUPRA DECIZIEI DE CUMPĂRARE A CLIENȚILOR

BÎRGĂU Victoria, studentă, Specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

E-mail autor: birgau.victoria@ase.md

Abstract. *In the information age, the new consumer is a more demanding one, more involved in the shopping experience thanks to the communication channels in the online environment. This paper examines the effect of digital marketing and online payment systems on the purchase decision at the early stage of the decision process.*

Today, in the context of an increasingly digital environment, connectivity plays a crucial role in the operational activities of the real sector of the economy, while companies wishing to maintain their market position must understand the factors that, more or less, condition the purchasing decision of consumers. The aim of this research is to assess the potential influence of electronic payment instruments and digital marketing on the consumption trend.

The methodological approach is based on general scientific methods and procedures for scientific knowledge of economic processes. The dialectic method, induction and deduction were used in the text of the article, applying logical and comparative analysis. Following the results of the research, it has been established that entrepreneurs who aspire to a favorable brand image must constantly approach the consumer by applying creative ways of the digital world.

Cuvinte cheie: *economie digitală, comportamentul consumatorului, e-commerce, marketing digital, plata online.*

JEL CLASSIFICATION: C12, D90, M31, M37, O31, G10

INTRODUCERE. Tendințele proliferate pe plan global în ultimele decenii în materie de comerțul cu bunuri și servicii au arătat că legitățile fundamentale ale pieței libere se pot preta rapid schimbărilor structurale determinate de tehnologiile digitale. A patra revoluție industrială a continuat tranziția iminentă către economia digitală, noțiune care descrie inițierea, derularea și gestionarea afacerilor prin mijloace electronice, respectiv cu ajutorul rețelelor de comunicare publice sau private, inclusiv prin internet, în vederea obținerii de valoare adăugată în afaceri. Astăzi, în contextul unui mediu tot mai digitalizat, conectivitatea poartă o funcție decisivă în cadrul activităților operaționale din sectorul real al economiei, în timp ce întreprinderile care doresc să-și mențină poziția pe piață trebuie să înțeleagă factorii care, mai mult sau mai puțin, condiționează decizia de cumpărare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ . Achiziția bunurilor și serviciilor demarează pe piață, spațiu fizic sau virtual în care au loc tranzacțiile comerciale dintre agenții economici și unde se stabilește echilibrul prețurilor. Piața, în contextul economiei digitale, se transpune printr-un spațiu virtual, în care componentele revoluției 4.0 facilitează comunicarea interactivă dintre reprezentanții cererii și ofertei. În trecutul recent, inovațiile în tehnologia informațională și financiară au condus la dezvoltarea și avansarea activităților de comerț electronic. Din această cauză, diverse instituții financiare, întreprinderi și alte părți

interesate explorează potențialul și oportunitățile inerente rezultate din aceste tehnologii și implementează strategii de marketing adecvate pentru a le introduce pe piață.

În condițiile moderne de dezvoltare a societății informaționale, un rol hotărâtor este atribuit infrastructurii informaționale, în special rețelelor de comunicații electronice. În următorii trei ani, omenirea ar putea genera mai multe date decât în ultimele trei decenii la un loc.

Această tendință se va menține până în anul 2030, când se estimează că numărul de dispozitive conectate în rețea va ajunge la 125 de miliarde. Din acest motiv, se constată aplicarea și asimilarea tot mai profundă a inovațiilor care vin să susțină infrastructura digitală.

Odată cu emergența tehnologiilor digitale și a dezvoltării marketingului 3.0, care abordează în întregime nevoile materiale, emoționale și spirituale ale clientului, au intervenit modificări de pe partea cererii în ce privește comportamentul de consum. În era informației, noul consumator este unul mai exigent, mai implicat în experiența de cumpărare grație canalelor de comunicație în mediul online. Noul consumator este în căutarea unui sens pentru tot ceea ce întreprinde, sens care nu întotdeauna este congruent cu raționalitatea sau utilitatea. Ph. Kotler tratează comportamentul consumatorului ca rezultat al unor input-uri recepționate, evaluate și prelucrate de indivizi. Astăzi, 4,5 miliarde de oameni utilizează Internetul, iar 3,8 miliarde sunt activi pe rețelele de socializare.

O mare provocare continuă a fi disparitatea accesului la Internet în țările lumii. În țările bogate, unde accesul la Internet este aproape universal, o mare parte din adulții tineri sunt prezenți în online. Pe de altă parte, ritmul rapid de creștere a conectivității în țările lumii a treia trezește în mod activ interesul antreprenorilor, care văd în aceste grupuri de consumatori un potențial nevalorificat.

Decizia de cumpărare reprezintă un proces predeterminat, care rezidă din parcurgerea a cinci etape distincte: conștientizarea, considerarea, cumpărarea, retenția și feedback-ul. În prima etapă, consumatorul recunoaște nevoia a cărei satisfacere necesită soluționarea problemei. Când se formează o nouă nevoie, însă, un rol de bază îi revine conținutului (content) consumat în mod conștient și subconștient în mediile tradiționale, precum și celui din social media. După Kotler și Keller (2009), procesul de decizie este influențat de factori psihologici care joacă un rol important în înțelegerea modului în care consumatorii iau deciziile de cumpărare. Printre factorii psihologici se regăsesc percepțiile, motivația, atitudinile și convingerile ființei umane. Decizia de cumpărare este determinată de comportamentul de consum, domeniu aplicativ care unește sferele fundamental-științifice, precum sociologia, psihologia și psihologia socială, teoria economică generală, antropologia, istoria socială și istoria culturii. Comportamentul diferă în funcție de populație și evoluează în timp atât calitativ, cât și cantitativ, sub influența conjuncturii economice. Cu toate acestea, în definirea comportamentului consumatorului trebuie să se țină cont de câteva aspecte. În primul rând, acceptarea pronosticurilor absolute va duce la rezultate eronate. Consumatorul este cel ce decide în cumpărarea de anumite bunuri sau servicii, însă comportamentul său este imprevizibil. În al doilea rând, convingerea și influența consumatorului sunt posibile, iar această funcție este delegată marketing-ului, care vizează dezvoltarea de mijloace și strategii privind răspunsul companiei la manifestarea interesului de cumpărare.

Marketingul s-a transformat într-o comunicare interactivă, abordând o viziune îndreptată către ființa umană. Noțiunea de *marketing digital* cuprinde domenii vaste, sinergice cu mediul virtual: content marketing, SEO, Pay-per-click, SMM, Email marketing, marketing afiliat și SEM. Acestea au predeterminat încadrarea unor noi concepte în studiul comportamentului consumatorului, și anume: experiența de consum, percepția senzorială și coeziunea socială.

Marketingul digital capătă utilizare universală, înlocuind încet sistemul convențional de marketing aflat de mult timp în vigoare. În antiteză cu marketingul tradițional, efectul *digital* a impus însușirea unui rol managerial mult mai complex, implicând utilizarea internetului, a dispozitivelor mobile, rețelelor sociale, motoarelor de căutare și a altor canale pentru a ajunge la consumatori. La oricare din cele cinci etape ale procesului de cumpărare intervin factorii exogeni ce stimulează direcționarea consumatorului către un produs congruent nevoilor exprimate.

Astăzi, marketingul digital reprezintă și un proces complex prin care companiile creează valoare pentru potențialii clienți. Mai mult, consumatorii sunt în măsură de a obține informații despre marcă sau produs de pe diferite platforme, iar aici intervine prezența companiei în mediul online. Mecanisme precum SEO și Pay-per-click pot înlesni o diseminare mai eficientă a informației pe canalele digitale, iar marketingul de conținut contribuie la creșterea gradului de conștientizare a mărcii în mediul virtual al segmentului țintit.

La originea acestor procese se află Big Data. Informații valoroase despre clienți pot fi colectate inclusiv pe baza termenilor introduși de către aceștia în motoarele de căutare precum Google, Yahoo sau Baidu. Ulterior, algoritmi construiesc profilul utilizatorului, estimând preferințele acestuia pe baza informațiilor căutate. Recomandările pot fi astfel modificate în dependență de nevoile particulare ale utilizatorului. În acest mod, marketerii pot aborda consumatorii încă din fază incipientă. Costurile reduse de promovare, omniprezența conținutului digital și diseminarea acestuia pe canalele de comunicație, diversitatea alternativelor disponibile susțin o experiență personalizată în online și cresc șansele de penetrare cuprinzătoare a pieței.

Dacă avem în vedere suportul tehnic al realizării relațiilor dintre cerere și ofertă, distingem între e-commerce „clasic” și formele care corespund stadiului Web 2.0, m-commerce și s-commerce. M-commerce (*mobile commerce*) implică utilizarea tehnologiei wireless pentru tranzacții online. Domeniile cel mai puternic influențate de m-commerce sunt: serviciile financiare, telecomunicațiile, distribuția. S-commerce, comerțul social, este comerțul electronic ce se realizează prin intermediul rețelelor sociale și al relațiilor sociale online.

În ultimii ani, ponderea comerțului electronic în totalul vânzărilor de retail a crescut. Dacă în anul 1998, doar 0,2% din cumpărături erau achiziționate online, astăzi, această pondere a urcat la circa 12% din total. Achiziționarea produselor pe Internet comportă o serie de avantaje. În primul rând, conveniența. Clienții nu mai trebuie să meargă fizic la magazin, iar mărfurile pot fi comandate în orice moment al zilei. Al doilea avantaj este accesibilitatea, care arată că în prezent unii oameni se simt mai confortabil să cumpere online decât într-un mediu fizic. Nu în ultimul rând, modalitatea eficientă de plată. În mediul virtual, utilizatorii efectuează tranzacții folosind e-payment. Infrastructura de plăți digitale constă dintr-o rețea interconectată de entități afiliate, concepute pentru a accelera viteza schimbului de date între sistemele în cauză și pentru a iniția și facilita transferul de numerar între diferite părți.

Soluțiile digitale inovatoare implică tranzacții monetare care sunt efectuate folosind tehnologii digitale. Factori precum avansarea tehnologiei, utilizarea smartphone-urilor, inovațiile din sistemul bancar, precum și adoptarea reglementărilor, sprijină dezvoltarea acestor tehnologii.

Sistemele automatizate de deservire la distanță (SADD) sunt soluții digitale inovatoare ce implică tranzacții monetare efectuate folosind tehnologii digitale. Acestea permit utilizatorului să acceseze de la distanță fondurile aflate în contul de plăți prin intermediul unei aplicații informatice. Scopul acestor echipamente de comunicație rezidă în obținerea informațiilor privind starea contului de plăți și a

tranzacțiilor realizate, efectuarea tranzacțiilor în numele și la ordinul deținătorului din contul fondurilor aflate în contul de plăți. Există un anumit număr de SADD-uri, care pot fi clasificate după cum urmează: PC-payments, Internet-payments, Mobile-payments, Telephone-payments și Terminal-payments. Tehnologia plăților digitale revoluționează sectorul financiar, oferind soluții atractive de efectuare a tranzacțiilor precum utilizarea fără efort, confortul și viteza operațiunilor de plată.

Pentru efectuarea plăților, utilizatorul trebuie să dețină portofelul electronic, un tip de card electronic conectat la contul bancar al persoanei și protejat cu parolă de tip cod pin sau amprentă. Pe piață există o gamă variată de portofele electronice: Samsung Pay, PayPal, Apple Pay, Google Pay. Pentru a putea depune bani în portofelul electronic.

Portofelele digitale implică o serie de avantaje: confortul manifestat de prezența unui singur instrument de plată, aflat la îndemână; urmărirea cheltuielilor, cu opțiunea de setare a anumitor limite; securitatea sporită; economia de timp și costuri reduse, portofelele digitale fiind gratuite.

CONCLUZII. În concluzie, transformările digitale impun abordarea cuprinzătoare a comportamentului de consum. Pentru a-și menține poziția pe piață, întreprinderile trebuie să ajusteze modelul de afaceri în raport cu concurența existentă. Digitalizarea economiei, alături de creșterea continuă a duratei de timp petrecută online impune o atenție sporită față de cum sunt folosite canalele de marketing pentru a comercializa în mod eficient produsele sau serviciile. În plus, pe lângă faptul că durata de viață a produsului urmează o tendință descensivă, devine din ce în ce mai dificil să captezi atenția receptorilor, deoarece aceștia sunt expuși campaniilor concurenților, care deseori își promovează conținutul într-un mod ofensiv. Nu atât elementele marketingului digital și cele ale sistemelor de plată online sunt în măsură să influențeze decizia de cumpărare a consumatorilor, cât dotarea cu astfel de mijloace inteligente capabile să mențină concurența la nivel echitabil și să construiască o bază de clienți fideli.

BIBLIOGRAFIE

1. NICULĂIȚĂ, Dumitru, RAPCEA, Vitalie, *Poziționarea strategică în strategiile competitive de marketing ale întreprinderii*. Chișinău: ASEM, 2019, p.23. 658.8:339.137(478).
2. REMEȘOVSCI, Natalia, *Abordarea comportamentului consumatorului sub aspectul evoluției conceptului*; Revista Economica – Nr.1(103), 2018; 366.1.336.01
3. COTELNIC, Ala, *Piața bunurilor de consum ca mediu de desfășurare a comerțului intern*. Chișinău: ASEM, 2019, A339.138:(330.124.4+339.3).
4. GRIGORAȘ, Maria, *Evoluția pieței de publicitate din Republica Moldova*. Chișinău, UASM; p.35-36. 659.13/.16:347.77(478).
5. Banca Națională a Moldovei. *Sistemele de plăți din Republica Moldova*; Disponibil din [01.07.2019] la: <https://www.bnm.md/ro/content/sistemul-national-de-plati>.
6. HANSEN., Greg, *What is Marketing 3.0?*; Disponibil: <https://www.startupgrind.com/blog/what-is-marketing-30/>.
7. *Care sunt componentele marketingului digital?*; Disponibil: [10.06.2021]: <https://www.limedigital.ro/2021/06/10/care-sunt-componentele-marketingului-digital/>.
8. CROWE, M., SCHUH, S., STAVINS, J, *Consumer behavior and payment choice: a conference summary*; Federal Reserve Bank of Boston, 2006; Disponibil: <http://www.bos.frb.org/economic/ppdp/index.htm>.
9. SCHUH, S., STAVINS, J., *How do speed and security influence consumers' payment behavior?*; Working Paper Series, No. 1871; European Central Bank, 2015. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1871.en.pdf>.
10. EDELMAN, D., HELLER, J., *How digital marketing operations can transform business*; McKinsey&Company, 2015.

Conducător științific: BUNU Mariana Dr. șt. econ., Conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 79 575 588
e-mail: bunu.mariana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.15>
CZU: 336.71(478)

THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

SISTEMUL BANCAR AL REPUBLICII MOLDOVA

GONCEAR Elena, studentă, Specialitatea: MRU

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: elenagoncear13@gmail.com

Abstract: *For economists, the study of banking institutions is one of the most fascinating areas of exploitation. It studies, analyzes this perpetual mobile of money funds in which the act of payment fulfills both the role of the heart that transports money - blood - to each part of the body called society, and that of the nervous system, responsible for its coordination.*

Key words: *bank, liquidity, BNM, commercial bank, banking system.*

JEL CLASSIFICATION: G21, G23

INTRODUCTION.

Într-o economie de piață au loc în fiecare zi numeroase tranzacții la inițiativa agenților economici. Pentru bunurile și serviciile (importate/exportate), inclusiv pentru instrumentele financiare se plătesc bani fie fizic, sub formă de monedă, fie sub forma de depozite menținute la bănci, fiind posibilă necesitatea utilizării de credit. Băncile trebuie să fie gata oricând să onoreze instrucțiunile de plată emise de clienții lor cu toate că ele sunt adeseori în situația de a face față diferențelor de timp între momentul recepționării încasărilor și cel al efectuării plăților, fie prin încheierea unor tranzacții pe piețele inter-bancare, fie prin apelarea la creditul acordat de către băncile centrale pentru a-și acoperi penuria de lichiditate. Sistemul financiar bancar are ca obiect instrumentele și tehnicile de plată și reprezintă un domeniu de pregnanță importantă în desfășurarea operațiunilor economice și financiare în economia de piață. Evoluțiile în domeniu, care au fost determinate atât de creșterea considerabilă a dimensiunilor fluxului de plăți și respectiv de eforturi organizatorice de a opera cu maximă eficiență, dar și cu tehnologii noi angajate în domeniu au condus la constituirea unui segment independent de abordare științifică a sistemului bancar. Sistemul financiar bancar ca o parte specifică a relațiilor monetare privind instrumentele și tehnicile de plată s-a dezvoltat puternic fiind susținut de tehnologia modernă, de progresele intense ale informaticii și telecomunicațiilor.

MATERIALS AND METHODS.

Drept ca metodă de cercetare și analiză am utilizat sursele veridice precum BNM și site-urile băncilor comerciale. Ca urmare am dedus concluzii necesare cu variabile corespunzătoare.

RESULTS AND DISCUSSIONS

Totalitatea băncilor care funcționează într-o economie formează **sistemul bancar**. Băncile reprezintă principalii intermediari financiari care concentrează mijloace de plată și acordă credite, facilitând formarea capitalului disponibil în economie.

Structura sistemului bancar a RM, o putem prezenta în *figura 1*:

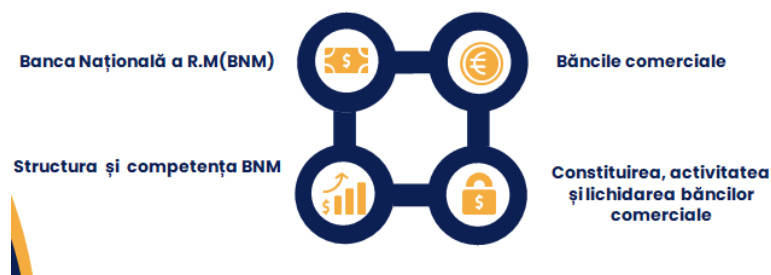

Figura.1. Structura sistemului bancar

Din cadrul componentelor sistemului bancar al RM două tipuri de bănci: BNM și băncile comerciale.

Banca Națională a Moldovei este o persoană juridică publică autonomă responsabilă față de Parlamentul Republicii Moldova. Obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Atribuțiile de bază a BNM sunt: stabilește și implementează politica monetară și valutară în stat; acționează ca bancher și agent fiscal al statului; licențiază, supraveghează și reglementează activitatea instituțiilor financiare; constituie, licențiază, operează, reglementează și supraveghează infrastructurile pieței financiare, în condițiile stabilite de lege, și promovează funcționarea stabilă și eficientă a acestora; activează ca organ unic de emisiune a monedei naționale; stabilește regimul cursului de schimb al monedei naționale; păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului; întocmește balanța de plăți a statului; etc.

Conform prevederilor legii cu privire la BNM, guvernarea corporativă a BNM include 2 niveluri de control conform *figurii 2*:

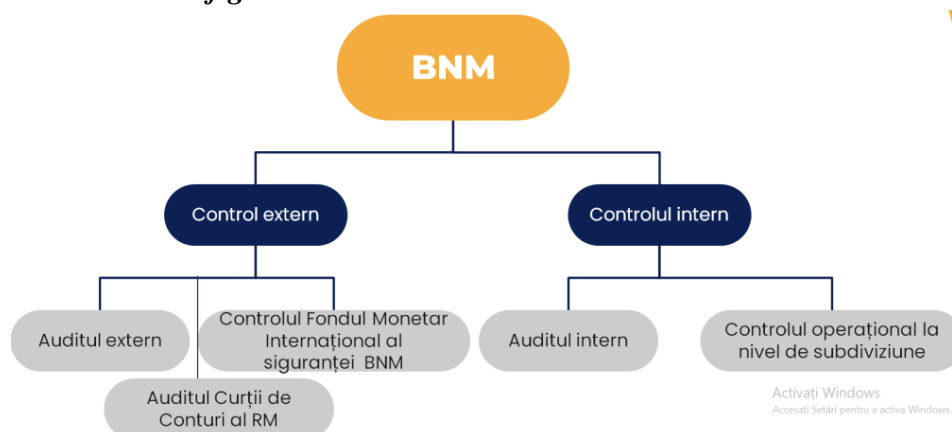

Figura.2. Nivelurile de control a BNM.

Conform surselor veridice cercetate am evidențiat competențele principale a BNM a RM:

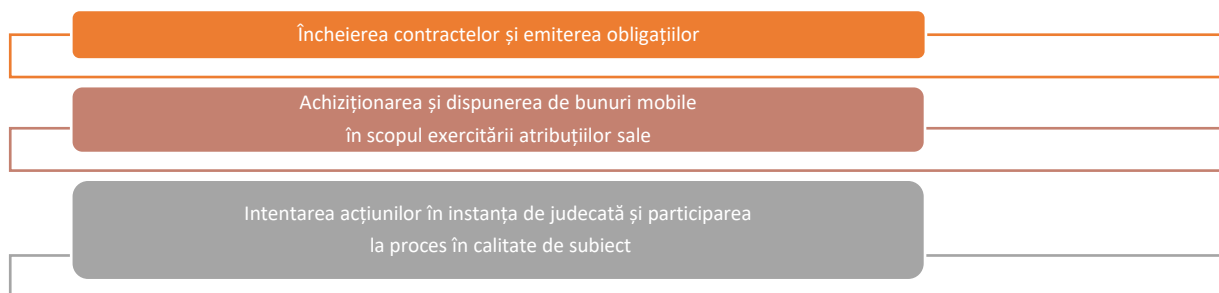

Figura.3.Competențele BNM

Băncile comerciale reprezintă al doilea nivel al sistemului bancar. Bănci apte de a înlocui toate activitățile, atât la nivel național cât și internațional .

Principalele funcții ale băncilor comerciale :acumularea și mobilizarea capitalului bănesc; intermedierea în operațiunile de creditare; efectuarea decontărilor și plăților; crearea instrumentelor de plată; organizarea emisiunii și plasării valorilor mobiliare; servicii de consulting;

Lista băncilor comerciale licențiate în RM sunt prezente în *figura 4*:

1. Banca Comercială „COMERȚBANK” S.A.
2. Banca Comercială „ENERGBANK” S.A.
3. Banca Comercială „EuroCreditBank” S.A.
4. Banca Comercială „EXIMBANK” S.A.
5. Banca Comercială „Moldindconbank” S.A.
6. Banca comercială „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A.
7. Banca Comercială „ProCredit Bank” S.A.
8. Banca Comercială Română Chișinău S.A.
9. Banca Comercială „VICTORIABANK” S.A.
10. „Banca de Finanțe și Comerț” S.A.
11. OTP Bank S.A.

Figura.4.Bănci comerciale licențiate a RM

În urma unui studiu am evidențiat în *figura 5* cele mai profitabile bănci ale RM în 2021.

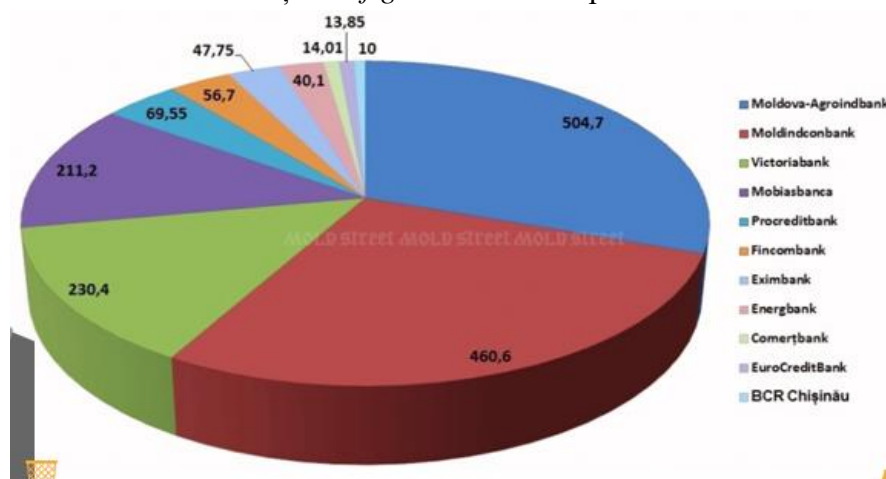

Figura.5.Cele mai profitabile bănci comerciale a RM, 2021

De asemenea în cadrul studiului individual am analizat clasamentul băncilor comerciale după profitul obținut în anul 2021, astfel am clasificat băncile cu profit primordial în *figura 6*.

Bank name	Profit
Moldinconbank	160,7 mln. lei
Moldova-Agroindbank	158 mln. lei
Mobiasbank	94,3 mln. lei
Victoriabank	42,4 mln. lei

Figura.6. Clasamentul băncilor după profit

CONCLUZIE

Tema abordată este o temă mult prea amplă pentru a cuprinde toate informațiile, nuanțele dar pe măsura posibilității lucrarea formează un nucleu al mecanismului de bază bancar. Astfel am abordat instrumentul principal activității bancare, capitalul, forța motrică, în general, în economia de piață. Banca fiind cea care minuire acest instrument și de minuirea adecvată a acestui instrument depinde starea economică și bunăstarea unei țări întregi. Nu degeaba falimentarea unei banci aduce după sine un dezastru în economie și populației țării. Ca concluzie reieșea că sistemul financiar bancar se poate manifesta pe deplin doar într-o economie liberă, într-o economie de piață. Ca dovadă a acestui lucru este creșterea vertiginoasă a numărului băncilor odată cu încercarea de a trece a Republicii Moldova spre o economie liberă, economie de piață.

Republica Moldova a avut progrese economice foarte modeste dacă facem o comparație regională, totuși sistemul nostru bancar a fost mai permanent lăudat pentru o performanță foarte bună. Băncile moldovenești mai au și privilegiul de a fi într-un oarecare mod protejate de concurența băncilor din exterior. Mai mult ca atât, concurența domestică dintre bănci este practic inexistentă, cel puțin nu se prea observă.

În concluzie aș putea spune ca deficiențele pe care le putem depista în sistemul bancar din Republica Moldova sunt rezultatul tratamentului preferențial al băncilor de către stat și organele abilitate a acestuia care nu își permit să impună reformele și alinierea standardelor bancare autohtone cu cele europene pentru a nu dispersa oaza de stabilitate din economia moldovenească. Totuși această strategie poate fi costisitoare pe termen lung, în contextul schimbărilor structurale din lume și a evoluțiilor interne (mă refer în primul rând la o scădere continuă a populației).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

www.bnm.md

Coordonator științific: MĂRGINEANU Aureliu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: aurelmargineanu@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.16>
CZU: 336.225.67(478)

TAXPAYER COMPLIANCE PROGRAM: MONITORING RESULTS FOR THE THIRD QUARTER OF 2021

PROGRAMUL DE CONFORMARE AL CONTRIBUABILILOR: REZULTATELE MONITORIZĂRII PENTRU TRIMESTRUL III 2021

PANAINTE Doina, studentă, Specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: panainte.doina@ase.md

Abstract. *Efficient collection of taxes is the foundation of a equitable tax system, in this context, the launch and implementation of the Compliance Program is the solution to increase the level of voluntary compliance of taxpayers and prevent tax evasion.*

In order to perform the main tasks and objectives, the State Tax Service ensures the permanent examination and identifies the segments of the national economy with increased risk of tax non-compliance, applying the simplest and most effective treatments to decline the risks of non-compliance and increase the level of voluntary tax compliance.

Key-words: *Voluntary compliance, taxes, compliance treatments, tax obligations, risk of tax non-compliance, taxpayers*

JEL CLASSIFICATION: H30,H26

INTRODUCERE.

Colectarea eficientă a impozitelor și taxelor reprezintă o piatră de temelie a unui sistem fiscal echitabil, în acest context, lansarea și aplicarea Programului de conformare este soluția sporirii nivelului de conformare voluntară a contribuabililor și prevenirii evaziunilor fiscale.

Este extrem de important ca plătitorul de impozite și taxe să înțeleagă sarcinile fiscale pe care le are, să conștientizeze importanța declarării corecte și achitării integrale a impozitelor și taxelor datorate Bugetului public național pentru ca statul, la rândul său, să poată oferi cetățenilor servicii de calitate.

Pentru această cercetare mi-am propus următoarele obiective:

- Analiza Programului de conformare al contribuabililor pentru anul 2021;
- Determinarea tratamentelor de conformare aplicate față de contribuabilii monitorizați de Serviciul Fiscal de Stat;
- Identificarea măsurilor cu impact semnificativ în creșterea gradului de colectare a obligațiilor fiscale în Republica Moldova.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Sistemul fiscal al Republicii Moldova reprezintă totalitatea impozitelor și taxelor, a principiilor, formelor și metodelor de stabilire, modificare și anulare a acestora, prevăzute de prezentul cod, precum și totalitatea măsurilor ce asigură achitarea lor.

Obiectivul strategic pentru Serviciul Fiscal de Stat este încurajarea conformării voluntare, care prevede politici de asistență și sprijin la facilitarea conformării, precum și politici de descurajare și detectare a contribuabililor ce intenționat nu se conformează. În acest context, a fost lansat și aplicat *Programul de conformare* pentru a contribui la sporirea nivelului de conformare voluntară a contribuabililor și prevenirea evaziunilor fiscale.

Scopul principal al Programului de conformare este de a identifica și de a răspunde riscurilor de neconformare fiscală din sistemul fiscal printr-o serie de măsuri care vizează principalele cauze ale inconsecvenței comportamentale.

Obiectivul acestui Program este de a obține asigurarea unui nivel optim de respectare voluntară a legislației fiscale, prin aplicarea tratamentelor stabilite de program, informarea societății și contribuabilului referitor la prevederile legislației în vigoare, modul de exercitare a obligațiilor stabilite prin lege și consecințele recurgerii la încălcări de ordin fiscal.

Programul dat prevede 2 tipuri de conformare fiscală:

Conformare fiscală voluntară - Calculare corectă, rapoarte și achitare deplină, la timp la buget a obligației fiscale de către contribuabil în mod benevol:

- Contactarea contribuabilului, expedierea/înmânarea scrisorilor de conformare/chestionarului;
- Organizarea și desfășurarea ședințelor de conformare;
- Efectuarea vizitelor fiscale

Conformare fiscală forțată - Conformare fiscală a contribuabilului ca urmare a aplicării de către autoritățile competente a măsurilor legale de constrângere.

- Controale fiscale
- Posturi fiscale

Cele mai întâlnite motive de neconformare a contribuabililor sunt:

- Nefamiliarizarea cu legislația în vigoare;
- Nivelul scăzut al educației fiscale;
- Lipsa unei concurențe loiale;
- Mediul social;
- Evaziunea fiscală în scopul îmbogățirii personale

Tabelul 1. Rezultatele controalelor fiscale efectuate de către SFS în perioada Tr. I-III

	30.09.2020	30.09.2021	Devieri +/-
Numărul controalelor fiscale efectuate total (unități)	30 785	26 441	- 4 344
Numărul controalelor în cadrul cărora au fost stabilite încălcări (unități)	19 466	14 697	- 4 769
Ponderele încălcărilor stabilite din numărul total de controale efectuate (%)	63%	56%	-7%
Suma total calculată a impozitelor, taxelor, majorărilor de întârziere ș.a. (mii lei)	306 585	835 259	+ 528 674
Suma total calculată a sancțiunilor fiscale (mii lei)	134 013	261 138	+ 127 125

Sursa: Elaborat de autor, în baza datelor statistice privind rezultatele controalelor fiscale efectuate de către SFS în 9 luni 2020-2021, disponibil: <https://sfs.md/ro/catalogul-datelor-deschise/viii-control-fiscal>

În tabelul 1 sunt ilustrate rezultatele controalelor fiscale efectuate de Serviciul Fiscal de Stat în perioada trimestrului I-III în anii 2020-2021. Din tabel observăm că s-a micșorat numărul controalelor fiscale efectuate în anul 2021 cu 4 344 de unități, și numărul controalelor în cadrul cărora au fost

stabilite încălcări cu 4 769 unități față de anul precedent. La fel au scăzut și ponderea încălcărilor stabilite din numărul total de controale efectuate, de la 63% la 56%. Totodată a crescut suma total calculată a impozitelor, taxelor și majorărilor de întârziere cu 528 674 mii lei în anul 2021 față de aceeași perioadă în anul 2020. Aceste rezultate denotă că a crescut gradul de conformare a contribuabililor, astfel aceștia îndeplinesc în mod voluntar și execută la timp, în volum deplin obligațiile fiscale.

În scopul majorării nivelului de conformare a contribuabililor la declararea și plata obligațiilor fiscale în baza analizei riscurilor de neconformare, au fost stabilite pentru anul 2021 următoarele segmente ale economiei naționale prioritare pentru monitorizare și anume:

- Comerț cu amănuntul și cu ridicata;
- Servicii de înfrumusețare/îngrijire și sănătate;
- Comerțul electronic;
- Servicii imobiliare;
- Industria extractivă;
- Fabricarea mobilei;
- Transport, întreținerea și repararea autovehiculelor;
- Agricultură;

În lista contribuabililor monitorizați prin prisma Programului de conformare au fost incluși contribuabili în activitatea cărora au fost identificate riscuri de neconformare fiscală. Astfel, față de contribuabilii incluși în lista aprobată au fost aplicate tratamente de conformare voluntară, prevăzute în Programul de conformare care s-au manifestat prin:

- **Scrisori de conformare** – expedierea/înmânarea a 3 600 *scrisori de conformare*;
- **Ședințe de conformare** – organizarea și desfășurarea ședințelor de conformare cu participarea a 332 *persoane cu funcții de răspundere ale contribuabililor*;
- **Vizite fiscale** – efectuarea a 2 529 *vizite fiscale*, care au avut drept scop explicarea legislației fiscale, cu caracter consultativ, și/sau stabilirea unor date de ordin general despre activitatea contribuabililor

Tabelul 2. Obligațiile fiscale calculate la BPN pe domenii de activitate

Domeniile de activitate	Obligațiile fiscale calculate la BPN			
	30.09.2020 (mii lei)	30.09.2021 (mii lei)	Devieri +/- (mii lei)	%
Agricultura	-	-	-	-
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	529 049,04	613 445,40	84 396,36	16%
Comerț electronic	4 380,36	6 571,40	2 191,04	50%
Fabricarea mobilei	30 948,96	46 286,77	15 337,81	50%
Industria extractivă	2 300,82	2 406,98	106,16	5%
Servicii de înfrumusețare/îngrijire și sănătate	15 390,87	25 247,99	9 857,13	64%
Servicii imobiliare	14 823,11	15 713,44	890,33	6%
Transport, întreținerea și repararea autovehiculelor	-	-	-	-
TOTAL	596 893,16	709 672,00	112 778,83	19%

Sursa: Preluat de autor din Raportul cu privire la rezultatele monitorizării contribuabililor prin prisma Programului de conformare a contribuabililor pentru trimestrul III 2021, disponibil: <https://sfs.md/ro/pagina/rapoarte-anuale>

Obligațiile fiscale calculate la BPN de către contribuabilii monitorizați, înregistrează o creștere cu **112 778,83 mii lei** mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent – sau o **majorare cu 19%**.

Tabelul 3. Obligațiile fiscale achitate la BPN pe domenii de activitate

Domeniile de activitate	Obligațiile fiscale achitate la BPN			
	30.09.2020 (mii lei)	30.09.2021 (mii lei)	Devieri +/- (mii lei)	%
Agricultura	-	-	-	-
Comerț cu amănuntul și cu ridicata	494 115,71	603 705,01	109 589,30	22%
Comerț electronic	4 078,69	6 137,76	2 059,06	50%
Fabricarea mobilei	28 013,54	48 519,11	20 505,57	73%
Industria extractivă	1 982,59	2 921,48	938,89	47%
Servicii de înfrumusețare/îngrijire și sănătate	14 456,36	25 505,26	11 048,90	76%
Servicii imobiliare	13 510,61	18 789,74	5 279,13	39%
Transport, întreținerea și repararea autovehiculelor	-	-	-	-
TOTAL	556 157,51	705 578,36	149 420,85	27%

Sursa: Preluat de autor din Raportul cu privire la rezultatele monitorizării contribuabililor prin prisma Programului de conformare a contribuabililor pentru trimestrul III 2021, disponibil: <https://sfs.md/ro/pagina/rapoarte-anuale>

Obligațiile fiscale achitate la BPN de către contribuabilii monitorizați, înregistrează o creștere cu **149 420,85 mii lei** mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent – **majorare cu 27%**. Cea mai mare sumă achitată la BPN la perioada 30.09.2021 a fost înregistrată în domeniul de comerț cu amănuntul și cu ridicat, de 603 705,01 mii lei, fiind în creștere cu 109 589,30 mii lei față de perioada similară a anului precedent. Totodată, o majorare considerabilă se înregistrează în domeniul fabricării mobilei (73%) și în serviciile de înfrumusețare/îngrijire și sănătate (76%) față de anul precedent.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI.

Considerăm că pentru creșterea nivelului de conformare al contribuabililor și îndeplinirea obligațiilor fiscale la timp al acestora ar trebui luate următoarele măsuri:

- Monitorizarea lunară, trimestrială și a anuală a indicatorilor care măsoară acest grad de conformare voluntară pe categorii de contribuabili și pe tipuri de impozite și taxe aferente Bugetului public național;
- Selectarea contribuabililor care nu se conformează, în vederea oferirii posibilității de eșalonare la plată a impozitelor fiscale;
- Crearea unor ghiduri fiscale pe categorii de activități, care să cuprindă informații complete despre modul de înființare, categoriile de impozite percepute, termenele de plată, precum și modalitățile de efectuare a plăților.

În concluzie, Conformarea voluntară este cel mai eficient și ușor mod prin care pot fi colectate veniturile bugetare, fiind un proces prin care contribuabilii voluntari își declară și achită totalmente la timp la Bugetul public național obligațiile fiscale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul Fiscal al Republicii Moldova, disponibil: <http://demo.weblex.md>
2. Programul de conformare a contribuabililor pentru anul 2021, disponibil: <https://sfs.md/ro/pagina/planuri-si-programe>
3. Baza datelor statistice privind rezultatele controalelor fiscale efectuate de către SFS în 9 luni 2020-2021, disponibil: <https://sfs.md/ro/catalogul-datelor-deschise/viii-control-fiscal>
4. Raportul cu privire la rezultatele monitorizării contribuabililor prin prisma Programului de conformare a contribuabililor pentru trimestrul III 2021, disponibil: <https://sfs.md/ro/pagina/rapoarte-anuale>

Coordonator științific: BERGHE Nadejda, lect.univ., dr.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: berghe.nadejda@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.17>
CZU: 336.228:330.3(478)

THE IMPACT OF TAXES ON THE INVESTMENT PROCESS

IMPACTUL IMPOZITELOR ASUPRA PROCESULUI INVESTIȚIONAL

CHERDIVARĂ Cristian, studentă, Specialitatea: FB,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: ccherdivara2405@gmail.com

Sommaire. L'investissement est la clé du développement des entreprises et de l'économie dans son ensemble. Alors, par ce recherche on va examiner l'influence du taux de l'imposition et des incitations fiscales qui ont un rôle important dans ce proces. L'objectif est d'analyser l'impact de la politique fiscale sur le processus d'investissement, par l'observation, la comparaison et l'étude de cas.

Mots-clés: Investissement, politique fiscale, taux d'imposition, incitations fiscales.

JEL Classification: E62

INTRODUCERE

La nivel macroeconomic, investițiile participă nemijlocit la dezvoltarea și creșterea economică, combaterea sărăciei și îmbunătățirea nivelului de trai al populației, prin crearea locurilor de muncă, dezvoltarea infrastructurii, promovarea spiritului antreprenorial, etc. Analiza impactului impozitelor asupra procesului investițional se referă la faza preinvestițională, în cadrul studiului de fezabilitate, unde se estimează influența factorilor asupra investiției. Atenția investitorilor se concentrează anume la cotele de impozitare și a facilităților fiscale oferite de stat. În încercarea creării unui climat investițional pronunțat, se face apel la politica fiscală, care poate fi uneori generoasă, alteori dură. În etapa actuală, o preocupare aparte se acordă sporirii volumului investițiilor și menținerii acestuia la un nivel înalt, în mare parte prin realizarea unei politici fiscale adecvate. Un mediu de impozitare atractiv prevede existența unui set important de stimulente fiscale: stimulente directe sau financiare (granturi, subvenții, alocații bugetare) sau stimulente indirecte – scutiri sau reduceri de impozite (taxe).

POLITICA FISCALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În Republica Moldova, atragerea investițiilor este un obiectiv-cheie al politicii investiționale a statului prin aplicarea unei politici fiscale coerente. Comparativ cu vecinii săi, Ucraina și România, din punct de vedere fiscal, Republica Moldova este mult mai atragătoare pentru potențialii investitori străini, întrucât cota impozitului este de 12%, spre deosebire de vecinii din est – 18% sau cei din vest – 16%. De asemenea, persoanele juridice – agenți ai micului business, cu excepția gospodăriilor țărănești și întreprinzătorilor individuali, care nu sînt înregistrați ca plătitori de T.V.A. vor plăti impozit pe venit în mărime de 4% din venitul din activitatea operațională.

Prin urmare, grație unei politici fiscale stabile, volumul investițiilor a crescut considerabil în perioada anilor 2017-2020, fapt ce poate fi observat în tabelul de mai jos:

Tabelul 1. Valoarea investițiilor în active imobilizate, anii 2017-2020

Indicatori	2017	2018	2019	2020
Volumul investițiilor, mil. lei	23 498,3	27 464,7	31 253,2	30 089,6
Modificare relativă față de anul precedent, %	-	14,41	12,12	-3,87
Modificarea absolută față de anul precedent, mil. lei	-	3 966,4	3 788,5	-1 163,6

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

Astfel analizând tabelul, se observă o creștere continuă în anii 2017-2019, cea mai pronunțată fiind în 2018, fiind plasați circa 27 465 milioane lei în active imobilizate, cu aproximativ 14,41% mai mult decât în anul precedent. Pe de altă parte, în anul 2020, este înregistrată o ușoară scădere ca urmare a crizei pandemice, volumul investițiilor fiind cu 1163 milioane lei mai puțin comparativ cu 2019, sau -3,87%.

ZONELE ECONOMICE LIBERE

Conform legii 440, din 27.07.2001, zonele economice libere (zonele antreprenoriatului liber), sunt părți ale teritoriului vamal al Republicii Moldova, separate din punct de vedere economic, strict delimitate pe tot perimetrul lor, în care pentru investitorii autohtoni și străini sînt permise, în regim preferențial, genuri ale activității de întreprinzător, în condițiile legii. Zonele libere se creează în scopul accelerării dezvoltării social-economice a anumitor teritorii și a țării în ansamblu prin:

- a) atragerea investițiilor autohtone și străine;
- b) implementarea tehnicii și tehnologiilor moderne;
- c) dezvoltarea producției orientate spre export;
- d) crearea locurilor de muncă.

Conform codului fiscal, articolul 49, agenții economici rezidenți ai zonelor economice libere beneficiază de următoarele stimulente indirecte:

1. Scutire de 50% din cota impozitului stabilită în RM pentru venitul obținut din exportul mărfurilor (serviciilor) originare din zona economică liberă în afara teritoriului RM
2. Scutire de 25% din cota impozitului stabilită în RM pentru venitul obținut din alte activități decât exportul de mărfuri (servicii)
3. Scutire totală timp de 3 ani de plata impozitului pe venitul obținut din exportul mărfurilor (serviciilor) originare din zona economică liberă în afara teritoriului RM, drept rezultat al investirii în zona liberă a cel puțin un milion USD.
4. Cota zero a T.V.A. pentru mărfurile (serviciile) livrate în zona liberă, mărfurile (serviciile) livrate din zona liberă în afara Republicii Moldova
5. Scutire de plata accizelor pentru mărfurile introduse în zona liberă

Pe parcursul anului 2020 pe teritoriul Republicii Moldova au activat 7 zone economice libere (zone ale antreprenoriatului liber), care înregistrau 36 subzone, fiind înregistrați 222 de rezidenți. Față de perioada similară a anului precedent, numărul rezidenților a crescut cu 14 rezidenți sau cu circa 6,7%.

Tabelul 2. Valoarea investițiilor în ZEL, anii 2017-2020

Indicatori	2017	2018	2019	2020
Volumul investițiilor, mil. USD	348,6	396,9	432,7	458,9
Modificare relativă față de anul precedent, %	-	13,85	9,02	6,05
Modificarea absolută față de anul precedent, mil. USD	-	48,3	35,8	26,2

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de Rapoartele de activitate a ZEL

În baza tabelului 2, se constată că facilitățile fiscale oferite de zonele economice libere sunt atrăgătoare nu doar pentru investitorii străini, ci și pentru cei rezidenți, volumul investițiilor totale, deși într-o măsură tot mai mică, cresc de la an la an. Astfel, deși ponderea impozitelor și taxelor achitate de rezidenții ZEL din total venit la bugetul de stat din impozite și taxe, reprezenta 1,5% în 2018, 1,7% în 2019 și 1,75% în 2020, ponderea exportului din ZEL în totalul export al economiei naționale constituia 20,8% în 2018, 21,2% în 2019 și 22,3% în 2020

CONCLUZII

În final, analizând evoluția volumului de investiții în Republica Moldova în perioada anilor 2017-2020, se poate afirma cu certitudine că impozitele au un rol important în procesul investițional. Datorită unei politici fiscale stabile și mai atractive, din punct de vedere a cotei de impozitare, comparativ cu cea a României sau Ucraina, Republica Moldova a beneficiat de tot mai multe investiții, de la 23498,3 mil lei în 2017 până la 30089,6 mil lei în 2020. De asemenea, crearea și dezvoltarea zonelor economice libere, împreună cu facilitățile fiscale oferite, a ajutat la creșterea PIB-ului și dezvoltarea comerțului exterior, ponderea exportului din ZEL reprezentând mai mult de o cincime din totalul exporturilor economiei naționale în 2020. Totodată se observă că, Moldova, fiind o țară în curs de dezvoltare stimulează investițiile prin stimulente indirecte – reduceri sau scutiri de impozite și taxe, neavând posibilitatea să ofere granturi sau subvenții noilor agenți economici și celor deja existenți.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Legea cu privire la zonele economice libere: nr. 440 din 27.07.2001. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2001. Nr. 108-109
2. Cod fiscal al Republicii Moldova: nr. 1163 din 24.04.1997. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1997. Nr. 62
3. Raport privind activitatea ZEL din RM pentru anul 2019.
4. Biroul Național de Statistică. Banca de date statistice. Investiții în active imobilizate.
5. HÎNCU R., CONENCOV O., BOGHEANU L. *Impactul fiscalității asupra activității investiționale*. Chișinău: ASEM, Revista / Journal „ECONOMICA” nr. 3 (81) 2012.

Coordonator științific: BULGAC Corina, dr., lect. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 699 07 599
E-mail: bulgac.corina@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.18>

CZU: 338.23:336.74(478)

USE OF MONETARY POLICY INSTRUMENTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

UTILIZAREA INSTRUMENTELOR POLITICII MONETARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

BELENIUC Nicoleta, studentă, Specialitatea: MRU,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: beleniucn@gmail.com

Abstract. *Monetary policy is the set of measures or interventions of the Central Bank or monetary authorities on the liquidity of the national economy through techniques and tools for the pursuit of economic policy. Monetary policy has three components: monetary, creditary and foreign exchange.*

Monetary, foreign exchange and creditary policy shall be drawn up by the National Bank in agreement with the Government. The monetary system of the Republic of Moldova is constantly evolving, in the sense of elaborating and putting into practice the existing monetary instruments in all developed countries

Key words: *Monetary policy, creditary policy, foreign exchange policy, annual inflation rate.*

JEL Classification: E52; E58; O53; F42

INTRODUCERE

Economia națională de la perioada de tranziție pînă la etapa actuală aparcură o cale anevoioasă și dificilă, dat fiind faptul necesității implimentării unor noi standarde economice, constituirii și consolidării unor noi instituții de stat de profil economic, adoptarea unei noi legislații în domeniul financiar-economic, precum și alte procese inevitabile au constituit fenomene de edificare a economiei naționale. Actualmente, în dezvoltarea și accelerarea economiei naționale, statul realizează mai multe politici prin intermediul cărora se prevede creșterea economică și asigurarea bunăstării populației.

Necesitățile actuale ale societății Republicii Moldova, a impulsat adoptarea unui șir de politici: bugetară, financiar-bugetară, comercială, un rol deosebit de important revenindu-i politicii monetare. Așadar, buna realizare și eficiență a politicii monetare de către Banca Națională asigură o stabilitate a masei monetare în circulație pe un anumit segment de timp, precum și orientează economia națională pe termen mediu și lung. Pornind de la consideratele de mai sus, considerăm că politica monetară are un rol fundamental în sistemul economic la general și pe piața monetară la particular, întrucît lipsa acestei politici ar însemna de vieri majore în economia națională. Actualitatea subiectului supus cercetării rezidă din actualitatea în sferă economică a acestei politici, astfel, Banca Națională ca promotor principal în domeniu, exercită controlul asupra masei monetare, schimbului valutar, inflației, nepermetînd deprecierea monedei naționale în fața de celelalte valute.

SCOPUL CERCETĂRII.

În conformitate cu actualitatea, scopul constă în efectuarea unei analize ample și detaliate a procesului de administrare a politicii monetare în Republica Moldova, specificând particularitățile acestei problematice la nivel național.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor pe termen mediu, Banca Națională a Moldovei menține inflația (măsurată prin indicii prețurilor de consum) la nivelul de 5.0 la sută anual cu o posibilă abatere de ± 1.5 puncte procentuale, fiind considerat nivelul optim pentru creșterea și dezvoltarea economică a Republicii Moldova pe termen mediu.

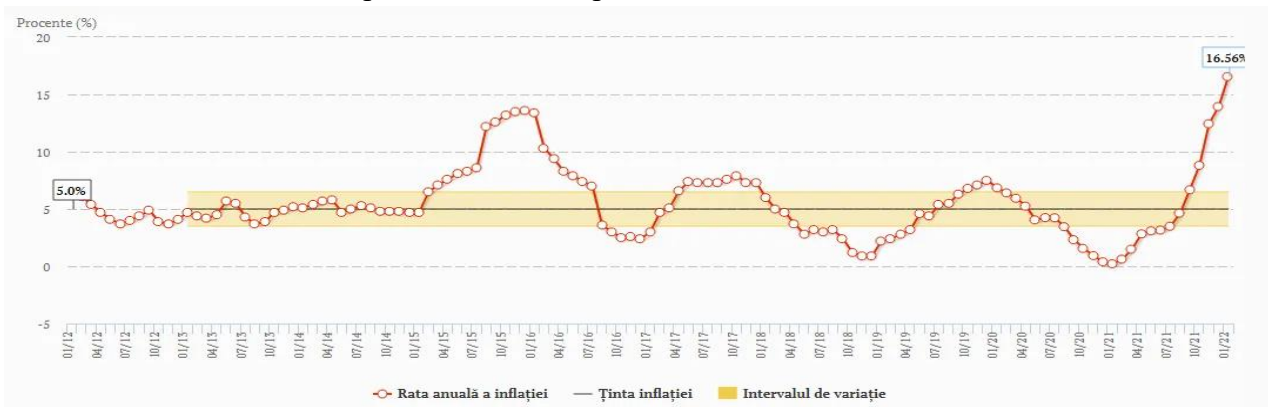

Figura 1. Rata anuală a inflației

Sursa: <https://www.bnm.md/ro/content/rata-inflatiei-0>

Astfel, rata anuală a inflației, în luna ianuarie 2022 a înregistrat 16,6 la sută, fiind superioară cu 2,6 puncte procentuale față de decembrie 2021. Evoluția respectivă a fost determinată, de contribuția prețurilor la produsele alimentare (7,6 puncte procentuale), inflației de bază (4,2 puncte procentuale), prețurilor reglementate (2,9 puncte procentuale) și prețurilor la combustibili (1,9 puncte procentuale).

În detaliere, trendul ascendent al inflației a fost susținut de creșterea prețurilor internaționale și regionale la produsele alimentare și la resursele energetice, fapt ce a determinat creșterea prețurilor acestora pe piața internă și ajustarea tarifelor la gazul în rețea și energia termică.

Asigurarea stabilității prețurilor și menținerea ratei inflației la un nivel redus constituie cel mai important obiectiv al Băncii Naționale a Moldovei, deoarece aceasta contribuie la crearea unui cadru economic relativ stabil care permite dezvoltarea economică și asigurarea unui nivel susținut al creșterii economice.

În acest context, Banca Națională a Moldovei consideră că o țintă joasă, relativ stabilă și credibilă a inflației:

- va menține ratele nominale ale dobânzii la un nivel redus, care vor stimula investițiile pe termen lung și vor permite păstrarea competitivității agenților economici pe plan intern și extern;
- va descuraja activitățile speculative și va consolida stabilitatea financiară;
- va sprijini creșterea economică de durată, crearea locurilor de muncă și va duce la creșterea productivității, ceea ce va îmbunătăți calitatea vieții populației;

- va proteja populația cu venituri fixe și păturile social-vulnerabile, care sunt afectate în special de rata înaltă a inflației prin erodarea veniturilor din investiții și a plăților sociale (pensii, indemnizații etc.).

Pentru a defini fenomenul de creștere generală a prețurilor într-o anumită perioadă se utilizează termenul de inflație, iar măsurarea cantitativă a fenomenului economic determină rata inflației. Situația opusă în care prețurile înregistrează reduceri este definită prin deflație.

Conceptul de stabilitate a prețurilor presupune nu doar protejarea economiei contra inflației, dar și controlul fenomenelor deflaționiste, care semnaleză de cele mai multe ori declinul economic.

Beneficiile rezultate din stabilitatea prețurilor sunt multiple și au efect direct asupra bunăstării populației și permit dezvoltarea durabilă a economiei naționale, deoarece stabilitatea prețurilor:

- conduce la consolidarea încrederii populației în politica statului și a băncii centrale, astfel obiectivele autorităților devin mai viabile, iar deciziile de politică monetară mai eficiente;
- și totodată asigură evitarea situațiilor de incertitudine privind evoluția prețurilor în viitorul apropiat, ceea ce permite cetățenilor un mod rațional de comportare bazat pe economisire și realizare a proiectelor investiționale. În final, realizarea obiectivului fundamental al BNM contribuie la dezvoltarea economiei în condițiile ocupării cât mai active a forței de muncă.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI.

În urma celor analizate pe parcursul acestui studiu am ajuns la concluzia că Banca Națională a Moldovei monitorizează și anticipează evoluțiile macroeconomice interne și cele externe, riscurile și incertitudinile asociate evoluției inflației pe termen scurt și mediu, și prin aplicarea la momentul oportun a instrumentelor de politică monetară, își realizează mandatul său legal – asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Pe lângă asigurarea și menținerea stabilității prețurilor care este obiectivul fundamental al politicii monetare, BNM are și alte obiective macroeconomice secundare, inclusiv asigurarea creșterii economice și ocuparea forței de muncă. Aceste obiective sunt urmărite în măsura în care ele nu afectează atingerea obiectivului fundamental al BNM.

În final pot spune că realizarea obiectivului fundamental al BNM contribuie la dezvoltarea economiei în condițiile ocupării cât mai active a forței de muncă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

https://www.academia.edu/36528668/Referat_macro

<https://biblioteca.regielive.ro/proiecte/economie/politica-monetara-a-republicii-moldova-324330.html>

<https://www.bnm.md/ro/content/beneficiile-stabilitatii-preturilor>

https://ro.wikipedia.org/wiki/Banca_Na%C8%9Bional%C4%83_a_Moldovei

<https://ro.scribd.com/document/186743151/Politica-Monetar-Creditara-in-Republica-Moldova>

[https://www.bnm.md/ro/search?partitions\[0\]=677&post_types\[677\]\[0\]=833](https://www.bnm.md/ro/search?partitions[0]=677&post_types[677][0]=833)

<https://biblioteca.regielive.ro/referate/economie/politica-monetar-creditara-in-republica-moldova-185611.html>

Coordonator științific: MĂRGINEANU Aureliu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: aurelmargineanu@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.19>

CZU: 336.221.22:330.364(478)

BUDGETARY-FISCAL POLICIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THEIR IMPACT ON THE EVOLUTION OF THE PUBLIC FINANCIAL BALANCE

POLITICI BUGETAR-FISCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI IMPACTUL LOR ASUPRA EVOLUȚIEI ECHILIBRULUI FINANCIAR PUBLIC

RACU Cătălina , student, Specialitatea:MRU

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: catalinaracu2000@gmail.com

Abstract: The aim of the paper is to systematize the financial balances at the level of all budget links within the budget system, as follows: ensuring public financial balance, differentiating the components of structural and vertical imbalance, modeling financial flows within the budget system and formulating directions for action public financial balance. The structure of the paper, according to the intended objectives, includes: introduction, three chapters, conclusions and recommendations. The conclusions and proposals represent a synthesis of the analyzed topic and propose us the main directions of transforming the current budgetary policy into an active state policy in order to relaunch the economic activity.

Key Words: Budgetary-Financial policies, Public Financial Balance, Budget System

JEL Classification: G28

INTRODUCERE: În cadrul principalelor politici economice ale țărilor în curs de tranziție, în vederea asigurării stabilizării și creșterii economice, o importanță primordială îi revine politicii bugetar-fiscale. În promovarea strategiei de dezvoltare a R.M., trebuie să ținem cont că potențialul bugetar-fiscal este determinat de potențialul economic al ei. Însă, deseori, sistemului bugetar-fiscal i se atribuie rolul definitiv în problema ameliorării substanțiale a situației economice, fiind neglijat faptul că combaterea crizei e un fenomen mult mai complex, care necesită o combinație de măsuri fiscale, monetare, politice și sociale. Politicile implementate pentru realizarea unei strategii macroeconomice trebuie să se situeze într-o perspectivă de lungă durată, evitându-se modificările frecvente. [1]

CONȚINUTUL DE BAZĂ: În situația actuală a structurii sistemului bugetar al Republicii Moldova, pîrghiile de gestiune a resurselor financiare publice, la care se mobilizează veniturile, sunt: bugetul de stat, bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale de stat, fondurile extrabugetare, fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Analiza veniturilor bugetare are o importanță deosebită în evidențierea unor resurse financiare potențiale, definitivarea strategiei pe termen mediu și lung, precum și în trasarea principalelor direcții pe termen scurt.

Consecințele economice și sociale, pe care le determină politica bugetar-fiscală, sunt dependente de amploarea procesului de distribuire-redistribuire a produsului intern brut. Astfel, în ultimul deceniu, veniturile totale ale sistemului bugetar au variat între 22,8% și 40,4% din produsul intern brut, partea covârșitoare a acestora fiind mobilizată prin metode fiscale, constituind, în medie, 80%.

Mărimea veniturilor bugetare depinde de gradul de dezvoltare al activităților economico-sociale generatoare de venituri, de nivelul presiunii fiscale individuale și globale, de volumul produsului intern brut și de structura acestuia de nivelul cheltuielilor publice și de amploarea proceselor de repartitie primară și secundară a PIB prin intermediul bugetului de stat, de posibilitățile valorificării de către stat a unor bunuri ce-i aparțin.

În scopul realizării acestor obiectivelor politicii bugetar fiscal, precum și pentru îmbunătățirea administrării fiscale, au fost întreprinse următoarele măsuri:

- trecerea la un regim de taxare cu TVA unic cu toate țările-parteneri comerciali, care simplifică administrarea acestui impozit;
- menținerea unui regim comercial liberalizat, cu aplicarea unor cote reduse la tariful vamal;
- reducerea cotelor fiscale pentru persoanele fizice și juridice;
- stimularea producătorilor, care plasează veniturile obținute de la desfășurarea activității în dezvoltarea producției, reutilarea și renovarea tehnică, pentru crearea locurilor de muncă noi;
- anularea datoriilor istorice față de buget;
- limitarea încasărilor de venituri la buget prin intermediul compensărilor reciproce.[2]

Dimensiunea echilibrului / dezechilibrului financiar public este relevantă, în primul rând, ca indicator al consecințelor măsurilor de politică fiscală și bugetară. Însă, există o multitudine de consecințe, pe care decidenții trebuie să le aprecieze astfel, încât necesitățile diverse de evaluare să reflecte dacă măsurarea dezechilibrului financiar public este sau nu corectă. De aici, a rezultat necesitatea existenței mai multor modalități alternative de măsurare, fiecare reprezentând un anumit grad de adecvare în raport cu nevoile de evaluare.

Echilibrarea sistemului bugetar este reflectată sub trei aspecte și anume:

- 1) ca problemă a echilibrării structurale generale, avându-se în vedere echilibrarea resurselor financiare ale sistemului bugetar cu necesitățile sau cheltuielile acestui sistem;
- 2) ca problemă a echilibrării verticale, care se referă la echilibrul în repartizarea veniturilor între verigile sistemului bugetar;
- 3) ca problemă a echilibrării orizontale, care are în vedere corespondența (suficiența) veniturilor unităților teritoriale formate în cadrul sistemului bugetar și al cheltuielilor lor.

Dimensionarea dezechilibrului financiar public poate fi realizată prin diverse metode, care se grupează astfel:

- clasice, respectiv pentru dimensionarea deficitului convențional;
- moderne, care permit dimensionarea deficitului curent, deficitului bugetului public național, deficitului ce măsoară contribuția diferitelor tranzacții guvernamentale la cererea agregată, deficitului intern, deficitului extern, deficitului conjunctural, deficitului structural, deficitului ajustat ciclic, deficitului primar, deficitului operațional, deficitului fiscal, deficitului virtual și deficitului geamăn.

În acest sens, prezintă interes determinarea deficitului fiscal primar, care ia în calcul veniturile fiscale obținute din însumarea veniturilor, de la încasarea impozitelor și taxelor și din contribuțiile la asigurările sociale, inclusiv contribuția la fondul de asigurări obligatorii de asistență medicală din ultimii 2 ani, comparându-se cu volumul total al cheltuielilor primare la nivelul bugetului public

național. [3]

Având în vedere cele expuse, dezechilibrul sistemului bugetar poate fi privit prin prisma a două situații și anume:

- a) cheltuielile sunt determinate de obligațiile statului privind finanțarea serviciilor publice;
- b) cheltuielile se efectuează la un nivel minim admis, fără posibilitatea micșorării acestora,

chiar dacă se înregistrează o scădere a veniturilor încasate.

Din situațiile evidențiate mai sus, rezultă complexitatea situației intermediare existente în țara noastră, atunci când volumul cheltuielilor publice se determină exclusiv în funcție de veniturile obținute.

În final, poate fi evidențiată și o altă posibilitate de analiză a echilibrului bugetar. În situația existenței unui excedent bugetar general, considerat stabil, echilibrarea întregului sistem bugetar poate fi evaluată ținând seamă de datoria de stat generală. În acest caz, ritmul de creștere a veniturilor bugetare trebuie să corespundă ritmului de creștere a cheltuielilor bugetare generale și a sumelor destinate stingerii datoriei. Prin urmare, putem evidenția următoarele tehnici de evaluare a echilibrului structural relativ al sistemului bugetar:

- echilibrarea statică a cheltuielilor primare și a veniturilor bugetare;
- echilibrarea dinamică a cheltuielilor primare și a veniturilor bugetare;
- echilibrarea statică, respectiv dinamică a veniturilor și a cheltuielilor bugetare generale (primare și a cheltuielilor pentru deservirea datoriei de stat);
- echilibrarea cheltuielilor generale, inclusiv a sumelor destinate stingerii datoriei de stat generale cu veniturile bugetare. [4]

CONCLUZII:

Pentru rezolvarea problemelor social - economice în țările cu economie de tranziție sunt aplicate cu succes mecanismele de intervenție a statului cât și instrumentele mecanismului de piață. Neajunsurile și caracterul restrâns ale pieții fac necesară și justificată intervenția statului în economie.

Experiența aplicării finanțelor statului în reglarea macroeconomică de către alte state reprezintă pentru Republica Moldova un interes incontestabil deoarece finanțele statului joacă un rol important în petrecerea reformelor economice în țară. La momentul de față una din sarcinile principale este atingerea stabilității economice și financiare. Direcția principală a politicii financiare trebuie să fie reper al stabilizării sistemului financiar și creării condițiilor pentru investiții.

Problema principală a politicii fiscal-bugetare a Republicii Moldova în domeniul veniturilor este identificarea echilibrului între necesitatea majorării veniturilor ca sursă principală a cheltuielilor, direcționate spre reducerea sărăciei, precum și necesitatea susținerii mediului de afaceri, care este factorul principal de creștere economică. Se impune concluzia că direcția de transformare a politicii bugetare actuale într-o politică activă este anume promovarea unor contribuții considerabile ale statului la relansarea activității economice.

Pentru susținerea acestui scop s-a studiat experiența altor state în vederea aplicării intervenției guvernamentale pentru redresarea activității economice. Cercetările efectuate au contribuit la dererminarea factorilor ce influențează deficitul bugetar și marimea lui. Între deficitul bugetului și factorii, ce-l afectează au fost stabilite anumite corelații de interdependență. Căile de dezvoltare al cercetării au adus la elaborarea unui model al politicii bugetare active alternative celei actuale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- [1] Note metodologice privind elaborarea de către autoritățile administrației publice locale a proiectelor de buget pe anul 2005 și estimările pe anii 2006-2007 // Ministerul Finanțelor.
- [2] Brezeanu Petre. *Finanțe publice și fiscalitatea între teorie și practică* / Petre Brezeanu . – București: România de Măine, 1998..
- [3] Casian A. *Tranziția: retrospective și perspective, politica bugetar-fiscală* / A. Casian, A. Petroia . – Chișinău: GUNIVAS, 2002.
- [4] Câmpeanu E. *Politici moderne privind echilibrul financiar public* / E.Câmpeanu. București: Editura Universitară, 2005.

Coordonator științific: MĂRGINEANU Aureliu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: aurelmargineanu@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.20>
CZU: 336.14:352(478)

BUDGETARY PROCESS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA LOCAL BUDGET FORMATION

PROCESUL BUGETAR ÎN REPUBLICA MOLDOVA FORMAREA BUGETULUI LOCAL

PETCO Ana, studentă, Specialitatea: MRU,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
E-mail autor: petcoana2203@gmail.com

***Abstract:** In this article, the author aims to research the mechanism of financing local budgets in the Republic of Moldova through the system of transfers and the formation of the budget process. Through this research, the author studied the advantages of using this mechanism to finance local budgets from the state budget and the factors underlying the determination of the volume of budget allocations. Characteristic of this inter-budgetary mechanism is the calculation of the volume of allocations for the general financing of a local budget. The budget process being the basis of the mechanism.*

Key Words: local budget, transfers, budget process, state budget, public spending.

JEL Classification: H71; H77; O52; P48

INTRODUCERE

Cercetarea susține că are drept obiectiv de cunoaștere care sunt cheltuielile bugetului de stat pentru bugetele locale așa numite cheltuieli publice. Actualmente, scopul de cercetare constă în realizarea unei cercetări în domeniul administrării finanțelor publice locale, prin examinarea bugetelor locale. Prin urmare bugetul de stat reprezintă totalitatea veniturilor, a cheltuielilor și a surselor de finanțare destinate pentru realizarea funcțiilor autorităților publice centrale, iar bugetul local a autorităților administrației publice locale de toate nivelurile. Elaborarea acestor bugete este reprezentată de consecutivitatea activităților de elaborare, examinare, aprobare, executare și raportare a bugetelor numită proces bugetar.

Bugetul local si procesul de elaborare a bugetului local

Veniturile bugetelor locale pentru anul 2020 sunt estimate în suma de 17 974,4 mil. lei, dintre care veniturile proprii sunt prognozate în suma de 4 800 mil. lei și dețin 26,7 % din veniturile bugetelor locale. Transferurile de la bugetul de stat către bugetele locale se prevăd în sumă de 13 281,1 mil. lei. Comparativ cu anul 2019, veniturile proprii ale bugetelor locale se vor majora cu 468,2 mil. lei sau cu 10,8 %, inclusiv din contul revizuirii defalcărilor la impozitul pe venitul persoanelor fizice la bugetele locale de nivelul I și nivelul II în suma de circa 208,9 mil. lei, iar transferurile primite de la bugetul de stat- cu 1 216,8 mil. lei sau cu 10,2%. Cheltuielile bugetelor locale pentru anul 2020 sunt estimate în sumă de 17 974,4 mil. lei, fiind în creștere cu 1 485 mil. lei sau cu 9,0 % față de aprobat 2019.

Tabelul 1. Sinteza resurselor prevazute in bugetul de stat pe anul 2020 pentru finantarea bugetelor locale

Indicatori	Suma, mii lei	Ponderea în totalul cheltuielilor bugetului de stat pe anul 2020, %
Cheltuieli, total	51551945.0	100
Buget local, total	13281062,60	-
Ponderea în total cheltuieli, %	-	25,76
Din care:	-	-
Total nivelului II	9615473,30	18,65
Total nivelului I	3665589,30	7,11

Sursa : Prelucrată și elaborată de către autor în baza Legii Bugetului de Stat pentru anul 2020 Nr. 172 , Chișinău, 19 decembrie 2019.

Sinteza efectuată în tabelul 1 se bazează pe informația pelucrată din anexa nr.1 a Legii Bugetului de Stat si tabelul 1 (anul 2020). Astfel, constatăm ca suma cheltuielilor prevăzute pentru bugetele locale detin 25.76% in total cheltuieli pentru anul 2020. Totodata constatăm, ca suma alocațiilor prevăzute pentru bugetele locale de nivelul II si de nivelul I, având o pondere de 18.65 % și respective 7.11 % fața de cheltuielile totale .

Transferurile bugetare la nivel local

Transferurile sunt „mijloace financiare alocate, cu titlu definitiv și în suma absolută de la bugetul de stat către bugetele UAT pentru nivelarea posibilităților financiare ale unităților administrativ-teritoriale sau în alte scopuri prevăzute de legislație, pentru exercitarea unor funcții publice sau finanțarea domeniilor de activitate din competență autorităților locale, sau în alte scopuri speciale. Transferurile reprezintă un instrument financiar pentru asigurarea echilibrului bugetar la etapă de elaborare a bugetelor locale”.

Tabelul 2. Repartizarea in dinamica tranferurilor de la bugetul de stat catre bugetele locale pentru anii 2015-2020.

Anii/Indicatorii	2015 mii lei	2016 mii lei	2017 mii lei	2018 mii lei	2019 mii lei	2020 mii lei
Transferuri generale	7403383,9	7873070,70	8228396,8	9861336,3	11957626,7	13281062,6
Total nivelul II	5609468,90	5915125,90	6047346,9	7123491,4	8612074,4	9615473,3
Total nivelul I	1794016,00	1957944,80	2181049,9	2737844,9	3345552,3	3665589,3

Sursa: Preluată și elaborată de autor în baza Bugetului National de Stat.

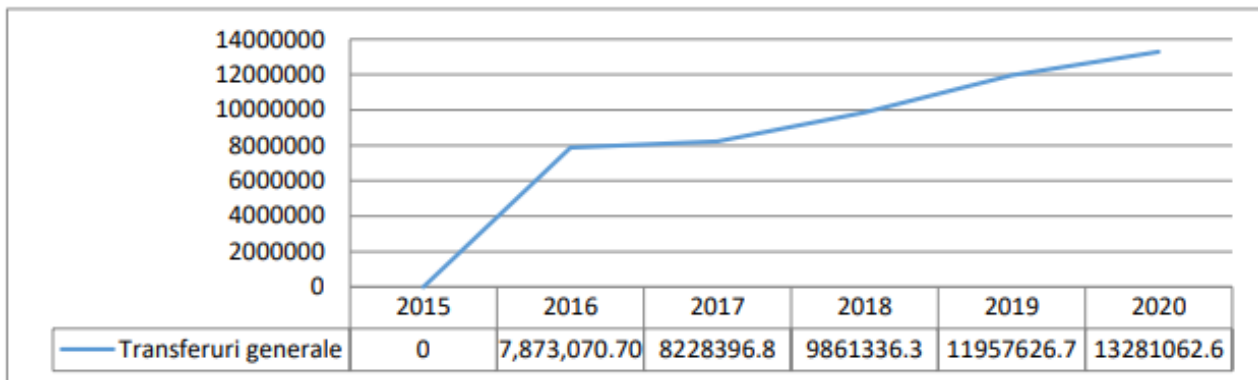

Figura 1. Repartizarea în dinamica tranferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale pentru anii 2015-2020 (mii lei).

Sursa: Preluată și elaborată de autor în baza informației din tabelul 2

Sinteză efectuată în figura 1 se bazează pe informația tabelul 2 (anul 2015-2020). Astfel, constatăm că suma suma transferurilor generale către bugetele locale are o creștere de la an la an, arătând o creștere de 1 323 445,9 mii le în anul 2020 față de anul 2019

În conformitate cu Legea nr. 397 din 16.10.2003 privind finanțele publice locale, cap.II, art.10 (Publicat : 12.10.2018 în Monitorul Oficial Nr. 384-395, art Nr : 612) deosebim: transferurile cu destinație generală calculate pe baza de formulă, pentru fiecare unitate administrativ-teritorială, iar transferurile cu destinație specială care se alocă bugetelor UTA-urilor pentru finanțare.

Transferurile cu destinație generală se divizează în două fonduri distincte:

- fondul de echilibrare a bugetelor UAT-urile de nivelul întâi (FEB1)
- fondul de echilibrare a bugetelor UAT-urile de nivelul al doilea (FEB2)

Calculul transferurilor de echilibrare de nivelul întâi (FEB1)

$$TE_i = FEB1 * \left[\left(PS_{CFL}^1 * \frac{(P_e * CFL_n - CFL_i)}{\sum_i (P_e * CFL_n - CFL_i)} \right) + \left(PS_p^1 * \frac{P_i}{P_n} \right) + \left(PS_s^1 * \frac{S_i}{S_n} \right) \right]$$

unde:

TE_i – transferul de echilibrare pentru UAT de nivelul întâi; FEB1 – fondul de echilibrare a bugetelor locale de nivelul întâi; CFL_i – capacitatea fiscală pe locuitor a UAT de nivelul întâi, calculată ca raport între veniturile colectate din impozitul pe venitul persoanelor fizice pe teritoriul UAT respective și numărul de locuitori ai acesteia; CFL_n – capacitatea fiscală națională medie pe locuitor, calculată ca raport între veniturile colectate din impozitul pe venitul persoanelor fizice, cumulate din toate UAT de nivelul întâi, și numărul de locuitori cumulat al acestor unități; P_i – populația UAT de nivelul întâi; P_n – populația totală a UAT de nivelul întâi; S_i – suprafața UAT de nivelul întâi; S_n – suprafața totală a UAT de nivelul întâi; **PSCFL 1** – ponderea specifică a indicatorului capacitate fiscală pe locuitor. **PSCFL 1** = 60%; **PSp1** – ponderea specifică a indicatorului populației. **PSp1** = 30%; **PSs1** – ponderea specifică a indicatorului suprafeței. **PSs1** = 10%; P_e – parametrul supraunitar. P_e = 1,3.

Calculul transferurilor de echilibrare de nivelul al doilea ((FEB2)

$$TE_j = FEB2 * \left(\frac{PS_p^2 * P_j}{P_n} + \frac{PS_s^2 * S_j}{S_n} \right)$$

unde:

TEj – transferul de echilibrare pentru UAT de nivelul al doilea; **FEb2** – fondul de echilibrare a bugetelor locale de nivelul al doilea; **Pj** – populația UAT de nivelul al doilea; **Pn** – populația totală a UAT de nivelul al doilea calificate pentru echilibrare; **Sj** – suprafața UAT de nivelul al doilea; **Sn** – suprafața totală a UAT de nivelul al doilea calificate pentru echilibrare; **PSp2** – ponderea specifică a indicatorului populației. **PSp2** = 60%; **PSs2** – ponderea specifică a indicatorului suprafeței; **PSs2** = 40%.

CONCLUZII

1. Bugetele locale pentru anul 2020 se preconizează a fi echilibrate
2. Suma cheltuielilor **prevăzute** pentru bugetele locale detin 25.76% in total cheltuieli bugetare pentru anul 2020
3. Veniturile bugetelor locale pentru anul 2020 **sânt** estimate **în** suma de 17 974,4 mil. lei, dintre care veniturile proprii **sânt** prognozate **în** suma de 4 800 mil. lei **și detin** 26,7 % din veniturile bugetelor locale.
4. Cheltuielile bugetelor locale pentru anul 2020 sunt estimate in **sumă** de 17 974,4 mil. lei, fiind in **creștere** cu 1 485 mil. lei sau cu 9,0 % **față** de aprobat (rectificat) 2019.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

Cărți:

1. Manole, T. Managementul finanțelor publice, Chisinau: "TEHNICA-INFO" 2016.
2. Referințe Web:
3. Bugetul Public Național
4. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/buget/bugetul-public-na%C8%9Bional/bugetul-de-stat>
5. DELIU, T., SAVCA, T., MANOLE, T. Ghidul alesului local [online]. 2011, pp.107-167.
6. Disponibil: http://www.calm.md/public/files/documente/GHIDUL_ALESULUI_LOCAL_rom.pdf
7. Hotărârea Guvernului: Privind aprobarea Proiectului legii bugetului de stat pentru anul 2020, pp.43 Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect03_1_3.pdf
9. Ghidul Procesului Bugetar al Republicii Moldova 2009
10. Legea contabilității Nr. 113-XVI din 27.04.2007// Monitorul oficial, Nr. 27-34 din 07.02.2014
11. Legea privind finanțele publice locale Nr. 397 din 16.10.2003
12. Legea bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172/2019
13. Legea bugetului de stat pentru anul 2019 Nr.303, Chisinau 30 noiembrie 2018 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 22 decembrie 2018, Nr.504-511)
14. Legea privind Finanțele publice și responsabilități bugetar-fiscale, nr.181, 2014.
15. Setul metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului (modificat prin
16. Ordinul MF 98 din 20.06.2017)

Coordonator științific: MĂRGINEANU Aureliu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: aurelmargineanu@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.21>
CZU: 336.74(478)

MONETARY SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

SISTEMUL MONETAR AL REPUBLICII MOLDOVA

UȚICA Doina, studentă, Specialitatea: BA,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: uticadoina488@gmail.com

Abstract. *Internal monetary systems are very similar today in all major countries of the world. They have three levels: (1) holders of money (“the public”), comprising individuals, businesses and government units, (2) commercial banks (private or government-owned), which borrow from the public, mainly through deposits, and lend to individuals, companies or governments, and (3) central banks, which have a monopoly on the issuance of certain types of money, serve as bankers for central government and commercial banks and have the power to determine the amount of money. The public holds their money in two ways: as currency (including currency) and bank deposits.*

Key words: *monetary system, national currency, national bank, monetary aggregates*

JEL CLASSIFICATION: G00, G14, G21

INTRODUCERE

Caracterul complex al monedei a făcut necesară instituirea, încă de la apariția acesteia, a unor organisme abilitate cu atribuții în domeniul reglementării emisiunii monedelor naționale și al circulației lor la nivel intern și internațional.

Formele actuale de organizare a circulației monetare din diverse țări inclusiv Republica Moldova, dar și pe plan internațional, reprezintă rezultatul unui proces continuu de transformări și inovații în plan monetar, proces care a constat, pe de o parte, în disocierea treptată a aurului de la baza sistemelor bănești, iar pe de alta parte, în dematerializarea instrumentului monetar.

Scopul lucrării Analiza sistemului monetar și factorii de componență a acestuia. Tipurile și natura fondurilor în sistemul monetar al Republicii Moldova.

Pentru elaborarea cercetării științifice au servit surse veridice cu date actuale ale ultimilor ani emise de către Banca Națională a Republicii Moldova, surse cu date ample a evoluției sistemului monetar și tipologia banilor. Datorită metodei descriptive au fost catalogate informațiile observate, astfel încât să poată fi utilizate și reproduse, de asemenea fiind posibilă formularea concluziilor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Sistemul monetar este o formă de organizare monetară, organizată de stat. Bani de circulație și de credit reprezintă fundamentul oricărui sistem financiar funcțional. Sistemul monetar al Republicii Moldova include câteva elemente:

- moneda națională este leul moldovenesc și este afișat de scara prețurilor;
- bancnotele – sunt monedele și bancnotele aflate în circulație;

- metodele de organizare a circulației monetare;
- legislația de reglementare a circulației monetare.

În Moldova, ca și în alte țări, bancnotele nu au propria lor valoare. Ele își păstrează rezistența prin realizarea funcției de mijloc de circulație, măsurii a unor valori, mijloc de plată și economie [2]

În conformitate cu prevederile **Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548–XIII din 21 iulie 1995**, Banca Națională a Moldovei (în continuare BNM) este banca centrală a Republicii Moldova, este persoană juridică publică autonomă care stabilește și promovează politică monetară și valutară. Emisia și circulația bancnotelor se efectuează în conformitate cu normativele, stabilite de Legislația în vigoare. Dreptul de executare a operațiunilor de eliberare și retragere din circulație a banilor îi este oferit Băncii Naționale a Moldovei și organului executiv, reprezentat de către Trezoreria de stat. Drept mijlocul legal de plată, sunt evaluate prin monedele aflate în prezent în circulație. Bani sunt emiși de către Banca Națională a Moldovei. Totodată această instituție prezintă mostrele și denumirile bancnotelor noi aprobate[1].

În sistemele economice moderne sunt utilizați:

- **Banii de credit, banii de hârtie și de schimb;**
- **Banii fără numerar: nominalele din conturile bancare.**

În Republica Moldova se folosesc următoarele reguli de reglementare a circulației monetare:

- **Organizarea plăților fără numerar, este efectuată de către Banca Națională prin implementarea sistemelor de reglare, coordonare și de decontare a licențelor.**
- **Banca Națională a Moldovei este dotată cu dreptul monopolistic de emisie și organizare a circulației numerarului.**

Moneda Națională este stabilită prin legislația monetară. Cu ajutorul ei sunt exprimate prețurile bunurilor și serviciilor realizate în țară. Unitatea monetară a Republicii Moldova este leul moldovenesc și este împărțit în unități mai mici: un leu conține 100 de bani. Acest lucru definește sistemul zecimal de diviziune în cadrul sistemului economic al Moldovei. La rândul său, moneda este necesară pentru a exprima scăriile prețurilor. Banca Națională a Moldovei are dreptul exclusiv de a emite pe teritoriul Republicii Moldova bancnote și monede metalice ca mijloc de plată. BNM pune în circulație bancnote și monede metalice, prin intermediul sistemului bancar.

Bancnotele și monedele metalice, emise de BNM ca mijloc de plată și care nu sunt retrase din circulație sunt acceptate la valoarea lor nominală pentru plata tuturor datoriilor publice sau private pe teritoriul Republicii Moldova.

Obiectivul BNM în domeniul stabilității circulației monedei naționale este promovarea, urmând principiile continuității și credibilității, a politicii, care asigură economia cu monedă națională, în strictă concordanță cu necesitățile reale ale circulației monetare.

În scopul informării publicului în vederea determinării autenticității bancnotelor și monedelor metalice emise, precum și menținerii calității acestora în circulație, BNM asigură descrierea elementelor de siguranță.

Tipologia și natura fondurilor în sistemul monetar al Republicii Moldova sunt afectate de gradul de dezvoltare a politicii creditare și a relațiilor economice în interiorul statului. Până în prezent, volumul banilor fără numerar în sistemul monetar din Moldova variază de la 80 până la 95% din totalul fondurilor. [3]

Indispensabil într-un sistem monetar este utilizarea agregatelor monetare ce presupune definirea conceptuală și evaluarea cantitativă a acestor indicatori, luând în considerație următoarele particularități similare agregatelor monetare independente de țară:

- caracter progresiv al agregatelor după regula că cel mai mic agregat se conține în toate celelalte, iar agregatul cel mai mare include toate agregatele mai mici.
- divizarea acestora conform criteriului lichidității, ordinea acestora nefiind întâmplătoare (spre exemplu, în cazul Republicii Moldova M0 fiind agregatul cu cea mai înaltă lichiditate, iar M3 fiind format din active cu un grad mai redus al lichidității).
- sunt indicatori de stoc, care de regulă sunt definiți la o dată anumită.

Conform metodologiei elaborate de către BNM, structura masei monetare pentru Republica Moldova este formată din 4 agregate monetare, de exemplu, în Franța și Anglia se operează, de asemenea, cu 4 agregate monetare, iar în SUA, acestea sunt în număr de 6).

În cazul Republicii Moldova, pe parcursul anilor 2008-2018 agregatele monetare au servit o bună parte de timp ca obiectiv intermediar pentru politică monetară, perioadă în care obiectivul stabilității prețurilor s-a realizat prin intermediul țintirii agregatelor monetare. Începând cu anul 2019 acești indicatori statistico monetari sunt utilizați în analiza economică pentru determinarea în timp a efectelor inflaționiste [4].

Evoluția indicatorilor monetari în luna ianuarie 2021

În luna ianuarie 2021, **baza monetară**¹ s-a majorat cu 498,5 milioane lei (0,9 la sută) față de luna precedentă și a constituit 56 137,2 milioane lei, fiind cu 20,2 la sută mai mare față de ianuarie 2020.

Masa monetară M0² (Bani în circulație) s-a majorat cu 46,64 milioane lei sau cu 0,2 la sută față de luna decembrie 2020 și a constituit 29 865,6 milioane lei, cu 31,8 la sută mai mult față de ianuarie 2020.

Masa monetară M1³ s-a micșorat cu 242,3 milioane lei sau cu 0,4 la sută față de luna decembrie 2020, fiind cu 29,9 la sută mai mare față de perioada similară a anului precedent.

Masa monetară M2⁴ s-a micșorat cu 244,8 milioane lei sau cu 0,3 la sută față de luna decembrie 2020 și a constituit 75 652,0 milioane lei, cu 20,3 la sută mai mult față de perioada similară a anului precedent.

Masa monetară M3⁵ s-a micșorat cu 663,6 milioane lei (0,6 la sută), fiind cu 18,5 la sută superioară celei din luna ianuarie 2020.

Soldul depozitelor în moneda națională s-a micșorat cu 291,5 milioane lei comparativ cu luna precedentă și a constituit 45 786,4 milioane lei, reprezentând o pondere de 59,4 la sută din soldul total al depozitelor, cel al depozitelor în valută (recalculat în lei) a scăzut cu 418,8 milioane lei, până la nivelul de 31 315,3 milioane lei, având o pondere de 40,6 la sută. (Analiză pe baza figurei 1).

Soldul cererilor față de economie⁷ a constituit 48 297,0 milioane lei și s-a micșorat în luna de raportare cu 452,1 milioane lei (0,9 la sută), ca urmare a scăderii cererilor față de economie în moneda națională cu 125,8 milioane lei (0,4 la sută) și a cererilor în valută (exprimate în MDL) cu 326,3 milioane lei (1,9 la sută). Drept urmare scăderea soldului cererilor față de economie în moneda națională a fost determinată de micșorarea soldului cererilor față de mediul financiar nebancar cu 85,3 milioane lei (14,6 la sută), a soldului cererilor față de sectorul societăților comerciale nefinanciare cu capital majoritar privat cu 82,2 milioane lei (0,6 la sută) și a soldului cererilor față de sectorul societăților comerciale nefinanciare cu capital majoritar public cu 38,0 milioane lei (5,2 la

sută). Totodată, soldul cererilor față de alte sectoare rezidente (inclusiv persoane fizice) a crescut cu 79,7 milioane lei (0,5 la sută)[5].

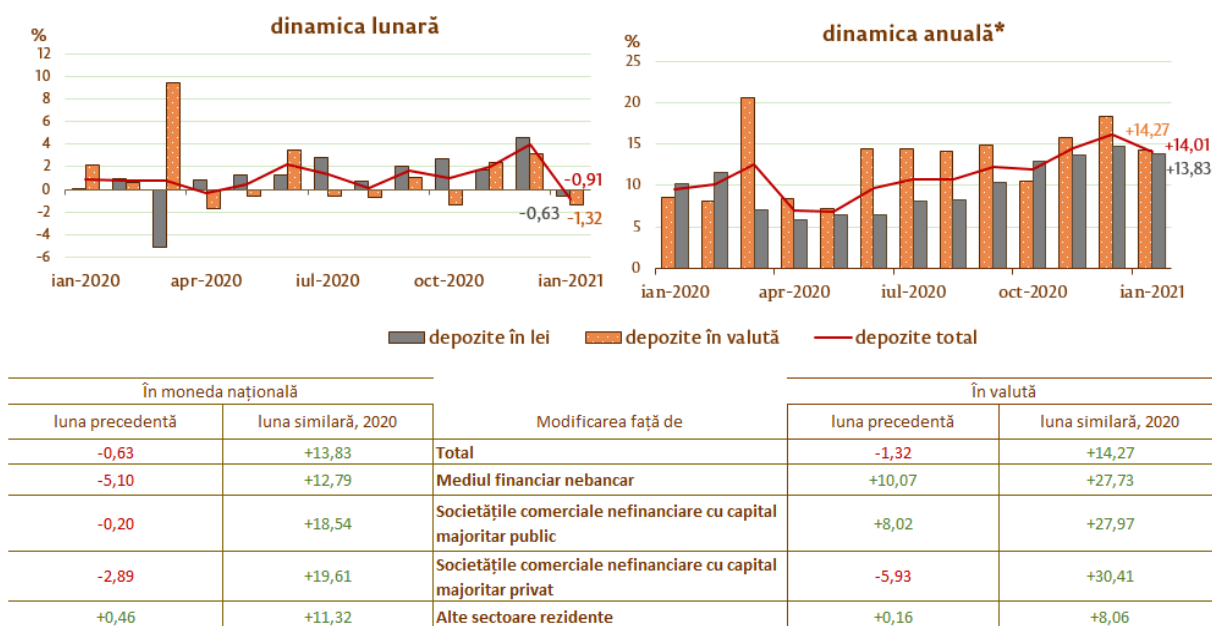

Figura 1. Dinamica depozitelor %.

Cu toții ne întrebăm cum influențează cursurile de schimb politica monetară?

Cursul de schimb nu reprezintă un obiectiv al politicii băncilor.

Aceasta înseamnă că nu încearcă să influențeze cursul de schimb prin operațiunile sale de politică monetară. **Cursurile de schimb au implicații pentru stabilitatea prețurilor și creșterea economică.** De exemplu, acestea influențează prețurile în cadrul schimburilor comerciale internaționale. Atunci când pot fi obținuți mai mulți dolari SUA pentru 1 EUR, mai simplificat este atunci când euro se apreciază, produsele americane devin mai ieftine pentru cetățenii din zona euro și nu doar. Prin urmare, prețurile importurilor scad. Aceasta are un impact direct asupra inflației prin intermediul prețurilor bunurilor de consum importate, dar și un impact indirect prin intermediul prețurilor materiilor prime importate și al bunurilor intermediare utilizate pentru producție.

CONCLUZII

Băncii Naționale a Moldovei i-a revenit un rol important în procesul de tranziție la economia de piață a Republicii Moldova. Din 1991 și pînă în prezent au fost elaborate și implementate un șir de măsuri eficiente în vederea stabilizării mediului monetar. Cel mai important pas în acest sens a constituit introducerea în circulație la 29 noiembrie 1993 a monedei naționale - leul moldovenesc - cu promovarea ulterioară a unei politici monetare antiinflationiste. În cadrul Sistemului Monetar Național, Banca Națională a Moldovei anual elaborează și implementează politică monetară și valutară orientată spre asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională promovează și menține un sistem monetar bazat pe principiile pieței și sprijină politică economică generală a statului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. <https://www.bnm.md/ro/content/lege-cu-privire-la-banca-nationala-moldovei-nr-548-xiii-din-21071995>
2. <https://banci.org/article/harakteristiki-moldavskoj-denezhnoj-sistemy-271>)
3. <https://www.bnm.md/ro/content/despre-moneda-nationala>
4. <https://www.bnm.md/ro/content/agregatele-monetare-republica-moldova-0>
5. <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-indicatorilor-monetari-luna-ianuarie-2021>
6. <https://www.bnm.md/ro/tags/agregate-monetare>
7. <https://administrare.info/economie/12408-agregatele-monetare-%C3%AEn-republica-moldova>
8. https://mecc.gov.md/sites/default/files/f.05.o.014_reglementarea_preturilor_si_a_masei_monetare_0.pdf

Coordonator științific: MĂRGINEANU Aureliu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: aurelmargineanu@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.22>
CZU: 336.22:338.1(478)

TAXES, THEIR ROLE IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

IMPOZITELE ȘI TAXELE - ROLUL ACESTORA ÎN DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA

STURZA Ion, student, Specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ionsturza891@gmail.com

Summary. The role of taxes and duties in the development of the Republic of Moldova results from the fact that they are the main sources of financing of the objectives set by the state. Being an important link in the economy, they can easily influence the decisions at national level, for this reason they must be studied in as much detail as possible.

Key-words: *development, taxes, economy, sources of financing*

JEL CLASSIFICATION: G18, G28, G38, G53

INTRODUCERE

Rolul impozitelor și taxelor în dezvoltarea Republicii Moldova rezultă din faptul că acestea sunt principalele surse de finanțare ale obiectivelor stabilite de stat. Fiind o verigă importantă în economie acestea pot influența ușor deciziile la nivel național, din acest considerent ele trebuie studiate cât mai amănunțit.

Impozitul reprezintă o contribuție bănească obligatorie și cu titlu nerambursabil, achitată, conform legii, statului de către persoanele fizice și juridice pentru veniturile care le obțin sau pentru averea pe care o posedă.

Principalele trăsături ale impozitelor:

- *legalitatea impozitelor;*
- *nerestituirea impozitelor;*
- *obligativitatea impozitelor;*
- *nonechivalența impozitelor.*

Taxele reprezintă plata efectuată de persoanele fizice sau juridice pentru serviciile prestate acestora de instituțiile publice.

Trăsăturile specifice ale taxelor:

- plata neechivalentă;
- subiectul plătitor;
- contribuție de acoperire .

Taxele și impozitele constituie procedeele nemijlocite de conducere a unei economii concurențiale, politica fiscală fiind chemată să stabilească obiectivele economice și sociale ce

urmează a fi atinse în procesul mobilizării și repartizării resurselor. Ca rezultat, politica bugetară din R. Moldova este modernizată continuu și tinde să constituie un sistem transparent și stimulatoriu pentru desfășurarea activității economice.

Funcțiile impozitelor:

✓ Contribuția la formarea fondurilor generale de dezvoltare a societății este o obligație a tuturor persoanelor fizice sau juridice care obțin venituri impozabile sau taxabile. Aceste fonduri sînt utilizate de stat pentru finanțarea de obiective și acțiuni cu caracter general, folosind întregii colectivități, ca: finanțarea instituțiilor publice, constituirea rezervelor de stat, alte acțiuni și obiective cu caracter economic și social.

✓ Redistribuirea unor venituri primare sau derivate (socială) este operațiunea de preluare a unor resurse în vederea repartizării lor pentru satisfacerea unor trebuințe acceptate în folosul altora decît posesorii inițiali ai resurselor.

✓ Reglarea unor fenomene economice sau sociale (economică) acționează în mod diferit în cazul unităților economice sau a persoanelor fizice. La unitățile economice, prin impozite și taxe, se influențează prețurile mărfurilor și tarifelor executărilor de lucrări și servicii publice, rentabilitatea, eficiența economico-financiară etc. La persoanele fizice, prin impozite și taxe, se stimulează utilizarea cît mai productivă a terenurilor agricole și a altor bunuri, pe care le au în patrimoniul personal, se limitează realizarea de venituri exagerate etc.

Principalele avantaje ale impozitelor și taxelor sunt următoarele:

- Constituie un venit stabil și sigur al statului;
- Aceste sunt cunoscute în prealabil (majoritatea persoanelor sunt informate despre acestea);
- Presupun existența unor facilități fiscale cum ar fi (scutiri, înlesniri, eșalonări de plată, etc.);
- Sunt ușor de calculat și de perceput.

Principalele dezavantaje ale impozitelor și taxelor sunt următoarele:

- Nu sunt mereu agreeate de către contribuabili;
- Pot genera abuzuri în ceea ce privește așezarea lor, cît și în ceea ce privește încasarea;
- Impozitele și taxele pot influența ușor activitatea antreprenorială.

Conform Codului Fiscal sistemul fiscal al Republicii Moldova reprezintă totalitatea impozitelor și taxelor, a principiilor, formelor și metodelor de stabilire, modificare și anulare a acestora, prevăzute de prezentul cod, precum și totalitatea măsurilor ce asigură achitarea lor.

Sistemul de impunere reprezintă totalitatea impozitelor, taxelor și altor plăți, concepute în conformitate cu legislația fiscală în vigoare. Impozitele și taxele, percepute în conformitate cu Codul Fiscal și cu alte acte ale legislației fiscale, reprezintă una din sursele veniturilor bugetului public național.

Sistemul fiscal reprezintă o strategie unică în sistemul financiar al RM și include următoarele elemente:

- sistemul de impozite;
- legislația fiscală;
- aparatul fiscal.

Toate aceste verigi sunt strâns legate între ele, deoarece în baza legislației fiscale activează aparatul fiscal, avînd ca scop utilizarea impozitelor ca surse de venit ale statului. Eficiența sistemului fiscal depinde de situația reală a fiecărui element al lui. În sistemul de impozite trebuie să se respecte unele principii, cum sunt:

- echitatea;
- simplitatea procedurilor și metodelor de determinare a tuturor elementelor de impunere;
- claritatea obligațiilor și drepturilor contribuabililor.

Sistemul de impunere trebuie să asigure stabilitatea impozitelor și a taxelor, să propună un nivel optimal al fiscalității, care nu ar stopa activitatea economică și nu ar agrava situația materială a populației. Legislația fiscală este chemată să stabilească normele juridice de instituire a impozitelor și sancțiunilor pentru nerespectarea disciplinei fiscale. Aparatul fiscal trebuie să dirijeze activitatea de instruire a contribuabililor în materie de impozit, să coordoneze așezarea și perceperea corectă a impozitelor.

Rolul cel mai important al impozitelor și taxelor se manifestă pe plan financiar și constă în acumularea resurselor necesare exercitării funcțiilor și sarcinilor statului. Această funcție este realizată prin intermediul sistemului bugetar al țării și presupune acumularea de venituri sub formă de TVA, accize, taxe locale și taxe vamale etc.

Rolul impozitelor se concretizează în activități ce vizează procurarea necesarului de venituri bugetare și realizarea de intervenții pe plan economic și social cu scopul de a asigura limitarea importului și a consumului unor bunuri și servicii, al căror consum, în special cel excesiv, este dăunător sănătății fizice și morale a populației.

Desigur, rolul cel mai important al impozitelor și taxelor constă în acumularea resurselor necesare îndeplinirii obiectivelor statului ce trebuie să fie orientate pentru necesitățile societății. Acest rol este exercitat prin intermediul sistemului bugetar al țării, care include: bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS) și fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală (FAOM).

Pe plan economic, rolul impozitelor se manifestă prin intermediul măsurilor pe care statul le ia pentru a interveni în activitățile economice cu ajutorul impozitelor care pot fi folosite ca un instrument de schimbare sau frânare a unei activități economice, de creștere sau reducere a producției sau a consumului unui anumit produs, de stimulare sau stagnare a comerțului exterior, etc.

Pe plan social, rolul impozitelor se manifestă în mai multe direcții, dintre care se poate menționa rolul de instrument de redistribuire a unei părți din P.I.B. între clase și pături sociale, între persoane fizice și juridice, etc.

Impozitele influențează asupra unor decizii în domeniul de politici contabile - metoda de calculare a uzurii, de evidență a stocurilor, pot determina decizii cu privire la aplicarea diferitelor modalități de optimizare a poverii fiscale. Impozitele mai cu seamă cele directe, pot influența costul forței de muncă, modalitatea de angajare a personalului (legală și la negru) etc. Din aceste considerente este des întâlnit fenomenul de evaziune fiscală.

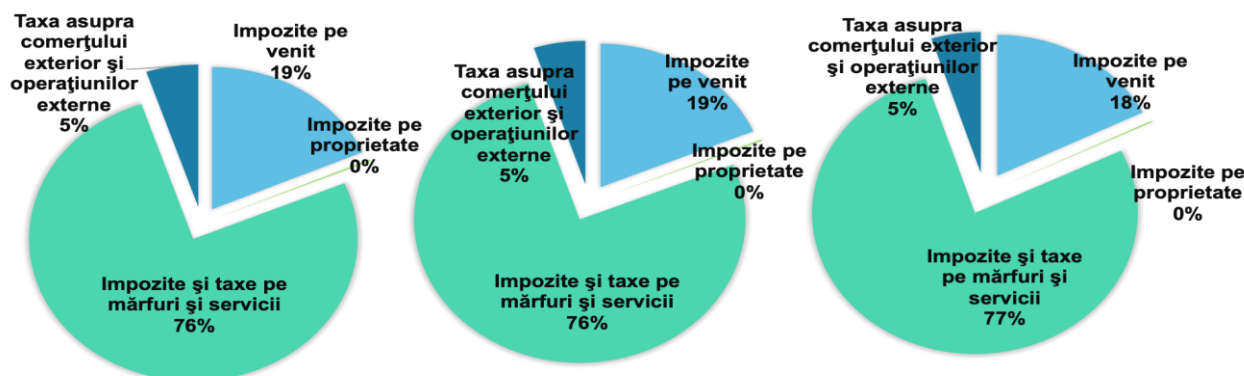

Fig.1 Ponderea impozitelor și taxelor 2018-2020

Sursa: elaborate autor

Potrivit datelor prezentate observăm o modificare neuniformă a impozitelor și taxelor. În perioada 2019 comparativ cu 2018 s-a înregistrat o creștere a tuturor impozitelor și taxelor, o scădere a înregistrat doar impozitul pe proprietate respectiv cu 2600. În perioada 2020 comparativ cu 2019 s-a înregistrat o scădere a tuturor impozitelor și taxelor respectiv cu 2803430, 886000, 8000, 1723730, 185700 mii lei fapt apreciat negativ

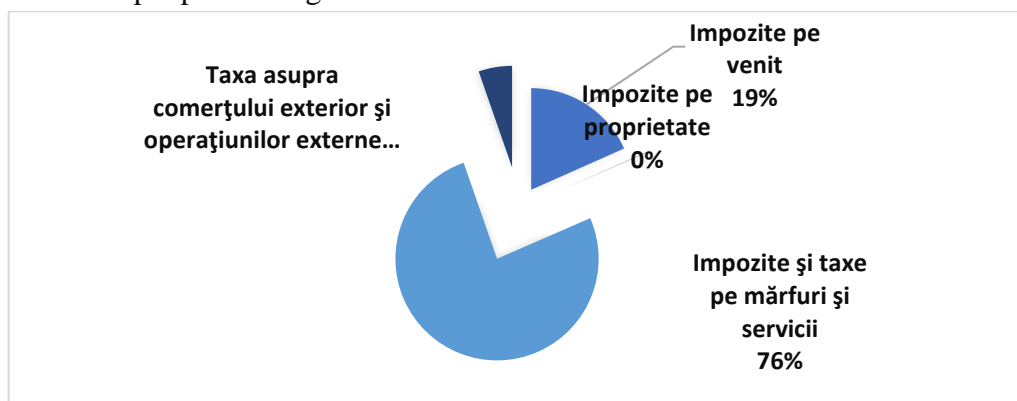

Fig.2 Pondere impozitelor și taxelor 2021

Sursa: elaborat autor

Pentru perioada anului 2021 nu se înregistrează careva modificări esențiale, se atestă o stabilitate a impozitelor percepute.

Propuneri pentru dezvoltarea eficientă a Republicii Moldova pe seama impozitelor și taxelor:

- Majorare impozitelor indirecte (TVA, accizele etc.), după exemplul țărilor dezvoltate putem deduce că pentru o dezvoltare prosperă este necesar ca cea mai mare parte a veniturilor statului trebuie să constituie anume aceste impozite;
- Majorarea impozitului pe venit al contribuabililor conform principiului echității ci nu al egalității, ex (contribuabilii cu venituri de până la 25 000 lei impozit -12%, până la 50000 lei- 14%, până la 100 000 lei -20% și peste 100 000 – 25%;
- Măsuri mai aspre pentru cei ce nu-și declară veniturile în totalitate și cei ce eschivează de la plata impozitelor;
- Micșorarea impozitului pe venit pentru companiile noi deschise pentru o perioadă de 6 luni de la 12% până la 10 %;

- Constituirea fondurilor private de pensii, aceasta este o măsură de perspectivă lungă în contextul în care nu sunt suficiente fonduri pentru acoperirea necesităților societății în prezent (pensiile, indemnizații etc.)
- Formarea unui organ orientat spre monitorizarea amănunțită a gestionării tuturor cheltuielilor statului.
- Soluționarea situației privitor Transnistriei, surse considerabile din bugetul de stat sunt utilizate pentru aceasta însă nu sunt preluate în măsură deplină impozitele din această regiune.

CONCLUZII

Rolul cel mai important al impozitelor și taxelor constă în acumularea resurselor necesare îndeplinirii obiectivelor statului ce trebuie să fie orientate pentru necesitățile societății. Acest rol este exercitat prin intermediul sistemului bugetar al țării, care include: bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS) și fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală (FAOM).

Impozitele influențează asupra unor decizii în domeniul de politici contabile - metoda de calculare a uzurii, de evidență a stocurilor, pot determina decizii cu privire la aplicarea diferitelor modalități de optimizare a poverii fiscale. Impozitele mai cu seamă cele directe, pot influența costul forței de muncă, modalitatea de angajare a personalului (legală și la negru) etc. Din aceste considerente este des întâlnit fenomenul de evaziune fiscală.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Adochiței M. și Adochiței A. - Finanțele întreprinderii în economia de piață, Editura "Mitrea", Piatra Neamț, 1994.
2. Adochiței M., Antoniu N. și colectivul – Finanțele întreprinderilor, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993.
3. Bistriceanu Gh., Adochiței M. și Negrea E. – Finanțele agenților economici, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
4. Bran P. – Decizia financiară în unitatea economică, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
5. <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm>, accesat la 27 martie 2022 ora 14:00
6. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=79111&lang=ro, accesat la 27 martie 2022 ora 14:00
7. Codul Fiscal al Republicii Moldova
8. https://www.academia.edu/6912149/Rolul_impozitelor, accesat la 27 martie 2022 ora 14:00

Coordonator științific: BERGHE Nadejda, lect. univ., dr.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: lectorase@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.23>

CZU: 368:004(478)

LA NUMÉRISATION - LE CHEMIN DU RÉSOUDRE DES PROBLÈMES SUR LE MARCHÉ DES ASSURANCES DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

DIGITALIZARE-CALE SPRE SOLUȚIONAREA PROBLEMEI PE PIAȚA DE ASIGURĂRI A REPUBLICII MOLDOVA

VÎRLAN Ecaterina, studentă, Specialitatea: BA,

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: 068136351

e-mail autor: virlan.ecaterina.sergiu@gmail.com

Résumé. *Il y a beaucoup de problèmes sur le marché de l'assurance de la République de Moldavie. Dans un environnement incertain, toujours en évolution, les solutions actuelles ne sont plus appropriées. Les nouvelles technologies sont des solutions forcément coûteuses, mais elles sont confortables à utiliser. On pourra survivre à condition d'accepter le changement, ce qui signifie que notre façon de travailler doit être plus rapide, plus flexible en vue d'offrir plus de bénéfices. Les nouvelles technologies offrent la possibilité d'analyser les risques, mais aussi pour minimiser le temps passé avec le client.*

Mots-clés: *marché de l'assurance, problème, technologie, solution*

JEL CLASSIFICATION: G22

INTRODUCERE

Piața asigurărilor Republicii Moldova cunoaște multe probleme care împiedică la dezvoltarea asigurărilor de viață, celor imobiliare, etc, și pune accent doar pe asigurările obligatorii. Sigur că, zilnic apar situații de risc, care cer o cheltuială suplimentară. Un asigurator performant trebuie să analizeze adecvat toate aceste riscuri și trebuie să compare, ce mai mult valorează: nimicirea continuă a riscurilor ori implementarea unor noi tehnologii de durată care vor asigura un mediu prielnic și confortabil. Digitalizarea este procesul actual, care ajută la rezolvarea acestor probleme fără implementarea unor metode periculoase.

Obiectivele cercetării date sunt de a analiza oportunitățile de dezvoltare digitală în domeniul asigurărilor Republicii Moldova, dar și de a prezenta unele programe, metode digitale de analiză, gestionare și comunicare, care vor ajuta asiguratorului de a nimici costurile inutile, care provoacă dificultăți de durată și care împiedică clientul de a avea încredere în companiile de asigurare naționale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

„Concret, acoperirea prin asigurare în Moldova este de 10 ori mai mică decât cea la nivel european. Cum cifrele pot vorbi de la sine, printr-o comparație mai apropiată – cu România, un moldovean cheltuiește în medie pe an 23 de euro, în timp ce un român investește aproape 124 de euro

în siguranța sa și desigur suntem foarte departe de Austria, unde un cetățean austriac cheltuiește în jur de 2.000 de euro. ” (Veronica Malcoci, Președinte al Consiliului de Administrație al „Grawe Carat”) [4].

1. Problemele asigurării riscurilor în afaceri

Starea nefavorabilă a asigurării riscurilor în afaceri a apărut din cauza că în prima etapă de dezvoltare a pieței asigurărilor din Republica Moldova, companiile de asigurări nu aveau resursele necesare, dar odată cu dezvoltarea economiei de piață, s-a îmbunătățit și situația financiară. Pentru dezvoltarea asigurărilor de viață este necesară susținerea din partea statului. Însă legislația în vigoare limitează dezvoltarea acestora. Codul fiscal, și regulamentele în vigoare privind impozitul pe venit prevăd includerea în baza de calcul al impozitului persoanelor fizice a primelor de asigurare achitate de către angajator pentru asigurarea de viață, însă impozitul pe venit se reține și se achită către stat în clipa achitării primei de asigurare, cu toate că angajatul va avea un beneficiu real, care îl va obține peste o perioadă mai îndelungată.

Nu mai puțin importantă, vorbind de aspectele problematice ale pieței de asigurări interne este gama slab dezvoltată a serviciilor de asigurări prestate de asigurători. Astăzi, societățile de asigurări din țară oferă clienților doar 25-30 de produse de asigurări, pe când, în țările dezvoltate, gama serviciilor de asigurări prestate constituie peste 300 de diverse produse. Prognozarea dezvoltării pieței naționale de asigurări din Republica Moldova este dificilă și puțin probabilă, deoarece este puternic influențată de starea economiei țării în ansamblu, de gradul de dezvoltare a acesteia, de nivelul de trai scăzut al populației și de nivelul de cultură în asigurări. Grija principalelor cheltuieli pentru lichidarea consecințelor catastrofelor naturale cade asupra bugetului de stat. [5]

Pe piața Republicii Moldova a apărut o instabilitate economico-financiară. Absența unei politici normate în domeniul asigurărilor, la fel au un impact negativ asupra pieței asigurărilor. Motivele principale care au contribuit la formarea situației date sunt: nivelul scăzut al veniturilor pe locuitor și subestimarea rolului asigurărilor, asigurarea insuficientă a conformării la legislația în vigoare.

„O altă caracteristică a pieței noastre, care denotă încă o insuficiență maturizare a acesteia, este concentrarea pe segmentul asigurărilor auto (RCA, Carte Verde și CASCO), cu accent pe cele obligatorii, acestea fiind cele care generează cel mai mare volum de prime - peste 60% din totalul primelor subscrise.” (Veronica Malcoci, Președinte al Consiliului de Administrație al „Grawe Carat”) [4]

Este de remarcat faptul că scăderea pe piața asigurărilor din Republica Moldova s-a putut observa doar în cazul asigurărilor generale, în timp ce asigurările de viață au rămas aproape la nivelul anului 2019 (-0,04%). În ciuda declinului din sectorul non-viață, segmentul RCA, care ocupa aproape 32% din portofoliul total al pieței, a crescut cu peste 21% (pana la 461,27 milioane lei). În același timp, asigurările obligatorii CASCO au înregistrat o ușoară scădere de 1,86%, dar cota sa de piață a crescut cu aproximativ 2%. [6]

Printre tipurile de asigurări, asigurările auto continuă să domine. Valoarea primelor brute subscrise pe acest segment a atins valoarea de 264,28 milioane lei. În timp ce RCA și CASCO s-au menținut pe un trend crescător, primele brute subscrise pe Carte Verde au cunoscut o scădere de 12,79% în primele trei luni ale anului 2021 atingând o valoare de 53,88 milioane lei, față de 61,79 milioane lei din anul 2020 ca urmare a restricțiilor impuse de pandemie. [7].

2. Digitalizare

Noile tehnologii în domeniul industriei de asigurare constituie o oportunitate pentru modernizarea pieței de asigurare, dar este și o provocare pentru companiile de asigurare, deoarece ele

trebuie să investească în implementarea softurilor și a metodelor necesare pentru executarea digitalizării.

Deci, companiile intenționează să investească anual aproximativ 5% din venitul realizat din vânzările digitale în procesul de digitalizare, această sumă fiind comparabilă cu o investiție în valoare de 907 miliarde dolari americani. [1] Principalele inovații digitale care transformă activitatea asigurătorilor vizează următoarele direcții:

1) Blockchain. Tehnologia blockchain poate fi folosită în serviciile de asigurare prin utilizarea contractelor-inteligente în care se pot vedea în regim real și transparent toate condițiile asigurării și informația privind achitarea despăgubirilor. Avantajul contractelor-inteligente în asigurare constă în posibilitatea de a conecta la rețea persoane terțe interesate, cum ar fi brokerii, auditorii etc. Iar transparența absolută oferită prin această tehnologie sporește încrederea populației în companii și reduce probabilitatea greșelilor. Tocmai din acest considerent companiile „American International Group” și „IBM” au eliberat deja primele polițe de asigurare digitale prin blockchain. [1]

2) Internetul lucrurilor (IoT). Dispozitivele digitale conectate la rețea care pot fi folosite în mașini și clădiri pot proteja oamenii și proprietățile și pot reduce astfel riscurile și despăgubirile. Tehnologiile încadrate în sistemele caselor inteligente permit minimizarea pierderilor și reducerea riscurilor de producere a inundațiilor sau incendiilor datorită sistemelor de avertizare timpurie. Serviciul de asigurare pentru drone și sateliți pot fi utilizate în inspecția riscurilor și evaluarea daunelor, inclusiv în sectorul agricol. Accesoriile inteligente ne monitorizează ritmul cardiac, calitatea somnului, distanța parcursă pe zi, iar, în multe țări, în cadrul unui contract de asigurare de sănătate se iau în calcul datele acestor dispozitive și oferă clienților posibilitatea obținerii unor reduceri. [1]

3) Machine learning (ML). Asigurătorii pot utiliza ML în procesul de subscriere, pentru a calcula volumul primelor și pentru a gestiona despăgubirile. La tehnologia ML se referă și biometria vocii care poate fi folosită pentru a identifica clienții când aceștia fac apel la centrele de contact, scutindu-i de inconveniențele de a introduce numere de polițe și parole, informații care nu întotdeauna le au la îndemână. O îmbinare a tehnologiei de analiză avansată, machine learning și analiză biometrică a vocii pot fi utile pentru îmbunătățirea calității serviciilor de asigurare și creșterea satisfacției clienților. Datele vocale analogice obținute de centrele de apeluri pot fi convertite în formate digitale după care pot fi analizate pentru a identifica emoțiile clienților și pentru a ajusta ofertele de livrare sau tipurile de produse. Procesul manual de control al calității verifică mai puțin de 1% din înregistrări, ceea ce este insuficient. [1]

4) Realitatea virtuală (VR). Tehnologia VR are și potențialul de a transforma modul în care se colectează informațiile de subscriere, precum și modul în care sunt soluționate reclamațiile. De exemplu, un asigurător ar putea folosi VR pentru a crea o imagine tridimensională a unei încăperi sau pentru a reconstrui un accident în detaliu. [1]

Impactul implementării inovațiilor digitale în asigurări a fost analizat de compania „Google” în comun cu „Bain”. Rezultatele studiului au arătat că implementarea tehnologiilor poate spori veniturile unui asigurător cu 28% și poate reduce despăgubirile cu 19%, iar costurile administrative de contractare a polițelor de asigurare pot fi reduse cu 72%. [1]

Digitalizarea pieței asigurărilor conduce la modificarea posibilității de analiză a datelor despre clienți pentru a înțelege mai bine care sunt nevoile și riscurile apărute. Grație aplicării tehnologiilor, se reduce timpul de procesare a cererilor, frecvența și severitatea reclamațiilor. Principalul avantaj

oferit de noile tehnologii este dezvoltarea pieței de asigurări care are loc grație răspândirii rețelei de distribuție și creșterii numărului de clienți, reducerii cheltuielilor, dar și majorării eficienței funcțiilor de back-office prin tranzacții mai rapide, mai transparente și fără greșeli.

În afară de avantajele oferite, există și o mulțime de provocări legate de digitalizarea asigurărilor. Acestea sunt: nevoia de a calibra serviciile la solicitările și nevoile clienților; disponibilitatea non-stop pentru deservirea clienților; costuri de implementare a tehnologiilor și timp pentru realizare; constrângerile culturale și de educație.

Schimbarea digitală în industria asigurărilor vine și cu multe probleme. Aproape fiecare al 3-lea asigurător (32%) consideră că problema principală ține de dificultățile în schimbarea culturii corporative. În același timp, 28% consideră că costurile ridicate de implementare sunt o barieră în avansarea schimbării digitale în industria asigurărilor. De asemenea, tradițiile și tehnologiile moștenite ale asigurătorilor (21%) și barierele de reglementare (19%) sunt văzute ca probleme care împiedică viitorul industriei. [1]

CONCLUZII

Digitalizarea atinge piața asigurărilor și obligă întreprinderile să integreze noile tehnologii în planul lor de dezvoltare, pentru a introduce companiile mai ușor în mediul actual. Scopul digitalizării este de a dezvolta piața asigurărilor în folosul clientului, dar și de a minimiza cheltuielile și timpul de deservire. Asigurătorii nu trebuie să nege schimbările tehnologice, ci din contra să dezvolte noi metode de interacțiune cu clientul, alte modalități de a evalua și gestiona riscurile și a problemele apărute pe parcurs. Astfel asigurătorul va obține succes.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. https://ince.md/uploads/files/1530285986_digitalizare.pdf
2. <https://www.mold-street.com/?go=news&n=9141>
3. http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/2771/Conf_UTM_2014_Vol_III_pg381_384.pdf?sequence=1
4. <https://agora.md/stiri/77675/piata-de-asigurari-din-moldova-evolutie-pandemie-si-potential-interviu-cu-veronica-malcoci-sefa-grawe-carat>
5. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Problemele%20asigurarii%20riscurilor%20in%20afaceri%20si%20directiile%20principale%20de%20dezvoltare%20a%20pietei.pdf
6. https://www.xprimm.md/Piata-asigurarilor-din-Republica-Moldova-a-scazut-cu-11--in-2020--pana-la-1-45-miliarde-lei-articol-189-65871.htm?fbclid=IwAR3ouKhfe1FHL1UfMiYnXqn8tD_9mh0HkToNInoTpqrV5pUoNi3f2FbHSs
7. <https://www.xprimm.md/Piata-de-asigurari-din-Republica-Moldova-a-crescut-cu-aproape-15--in-primele-trei-luni-ale-anului-2021--Vezi-clasamentul-companiilor-articol-189-66400.htm>

Coordonator științific: MĂRGINEANU Aureliu, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: aurelmargineanu@mail.ru

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.24>
CZU: 336.226.141(478)

PAYMENT OF IMPORT AND EXPORT DUTIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: ANALYSIS OF CUSTOMS STATISTICS

ACHITAREA DREPTURILOR DE IMPORT ȘI EXPORT ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ANALIZA STATISTICII VAMALE

ARCEANIS Andreea, studentă, Specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
E-mail autor: caldareandreea2@gmail.com

***Abstract.** Being in an economically developed era, the import and export from the Republic of Moldova is also constantly growing. Every day appear new rules, laws, normative acts, standards which I consider that should be known both by resident citizens as well as non-residents. It is already known that the introduction and removal of goods on the territory of the Republic of Moldova by individuals it is necessary to pay the import and export duties, which contains several taxes. So the Customs Service is the one that ensures compliance with customs and tax legislation and contributes to measures to protect state security, ensuring public order and morals. In this article, my purpose is to identify and analyze the evolution of taxes paid on import and export presented by the Customs Service and how they influence the formation of the National Public Budget of the Republic of Moldova.*

***Key-words:** Import and export duties, Customs Service, taxes, international commerce, evolution*

JEL CLASSIFICATION: B27, E62

INTRODUCERE

Taxele, impozitele, și plățile încasate de organul vamal la introducerea și scoaterea mărfurilor în/din teritoriul Republicii Moldova constituie procedeele nemijlocite de conducere a unei economii concurențiale, politica fiscală fiind chemată să stabilească obiectivele economice și sociale ce urmează a fi atinse în procesul mobilizării și repartizării resurselor. Ca rezultat, politica bugetară din R. Moldova este modernizată continuu și tinde să constituie un sistem transparent și stimulatoriu pentru desfășurarea activității economice, astfel fiecare cetățean trebuie să fie responsabil sa-și onoreze obligațiile fiscale.

Autoritatea administrativă care se ocupă de exercitarea și perfecționarea controlului vamal, inclusiv asupra legalității introducerii/scoaterii mărfurilor în/din teritoriul vamal, efectuarea formalităților vamale, crearea condițiilor pentru accelerarea traficului de mărfuri peste frontiera vamală este Serviciul Vamal, care are ca atribuție principală apărarea intereselor economice ale statului prin aplicarea procedeelelor vamale corespunzătoare de reglementare a relațiilor economice și comerciale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Drepturile de import percepute sunt impozitele, taxele și plățile încasate de organul vamal la importul mărfurilor, și anume:

- taxa vamală;
- taxa pe valoarea adăugată;
- accizele;
- taxa pentru proceduri vamale.

Totodată în conformitate cu prevederile legislației vamale, la export se încasează doar taxa pentru proceduri vamale, care constituie 0,1% din valoarea contractuală a mărfii, luându-se în considerare cheltuielile legate de transportul pînă la frontieră, dar nu mai mult de 500 euro.

Conform scopului cercetării stabilit inițial și anume de a analiza evoluția taxelor și impozitelor achitate la import și export prin prisma statisticii vamale, cât și rolul acestora în formarea BPN este important de punctat faptul că datele statistice privind exporturile și importurile de mărfuri sunt colectate, verificate, prelucrate de Serviciul Vamal, în conformitate cu articolul 321 al Codului Vamal al Republicii Moldova nr.1149 din 20.07.2000 și prezentate Biroului Național de Statistică pentru verificare, completare, validare, prelucrare, rectificare, definitivare și diseminare în conformitate cu Legea Republicii Moldova „Cu privire la statistica oficială”, nr.93 din 26 mai 2017. Pentru exporturile și importurile de bunuri materiale care fac obiectul tranzacțiilor comerciale, documentul de bază pentru evidența statistică este declarația vamală în detaliu, care se întocmește la punctele vamale în momentul în care marfa intră sau iese din țară.

Pentru a analiza și a interpreta corect datele privind importul și exportul de mărfuri sunt utilizate mai multe categorii de indici enumerați mai jos:

✓ Indicii valorici - prezintă tendința generală a evoluției exporturilor, importurilor și se determină ca raportul dintre volumele valorice (dolari SUA) din anul (perioada) de raport și cele din anul (perioada) de bază;

✓ Variația anuală sau ritmul modificării anuale a exporturilor și importurilor - redă cu câte procente a crescut sau a diminuat nivelul indicatorului în anul (perioada) de raport față de anul (perioada) de bază;

✓ Indicii valorii unitare la mărfurile exportate și importate;

✓ Sursele de date - calcularea indicilor valorii unitare se efectuează în baza datelor obținute din declarațiile vamale separat pentru fiecare marfă (9 cifre), grup de mărfuri (6,4 și 2 cifre) și pe total exporturi (importuri), în conformitate cu Nomenclatura Combinată a Mărfurilor.

În continuare sunt prezentate date și rezultate obținute cu ajutorul tabelelor și figurilor care vor ilustra evoluția situației economice privind achitarea drepturilor de import și export pe teritoriul țării noastre.

Tabelul 1. Perceperea drepturilor de import-export pentru anii 2011-2021, mii lei

Anul	Taxe vamale	Taxa pentru proceduri vamale	Taxe speciale	Accize	TVA	Alte plăți	Total
2011	832 672	305 780	2218	2 182 956	8 547 924	25 605	11 897 155
2012	938 081	309 454	50	2 440 248	8 911 222	13 228	12 612 282
2013	1 024 627	349 391	1	3 059 507	10 106 119	66 469	14 606 114
2014	1 053 604	366 602	-	3 039 478	10 892 346	73 069	15 425 099
2015	907 954	372 746	-	3 483 848	10 952 370	108 431	15 825 349

2016	983 075	410 294	-	4 181 602	11 760 977	140 155	17 476 103
2017	1 068 102	457 985	-	5 585 759	13 226 179	34 541	20 372 566
2018	1 109 989	487 320	-	5 407 231	14 364 710	41 034	21 410 283
2019	1 197 137	525 827	-	5 693 137	15 454 380	26 171	22 896 651
2020	1 191 460	489 378	-	5 909 805	14 914 169	21 994	22 526 806
2021	1,539,139	635,925	-	6,731,461	19,614,568	32,651	28,553,743

Sursă: elaborat de autor în baza <https://customs.gov.md/ro/articles/date-statistice>

Din tabelul prezentat mai sus se observă că taxele încasate la import-export pentru perioada analizată sunt în creștere, astfel valoarea TVA achitat constituie aproximativ 60% din total taxă încasate de către Serviciul Vamal. Totuși putem remarca faptul că în anul 2020, atât comerțul exterior, cât și întreaga economie a suferit modificări semnificative.

În figura ilustrată mai jos se evidențiază evoluția comerțului internațional punându-se accent pe valorile comparative dintre suma importurilor și exporturilor efectuate pe perioada anilor 2016-2021. Decalajul considerabil dintre exporturile și importurile de mărfuri a determinat acumularea în ianuarie-martie 2021 a unui deficit al balanței comerciale în valoare de 838,4 milioane dolari SUA. O cauză majoră a creșterii importurilor în 2021 a fost condiționată, în principal, de majorarea valorii autoturismelor importate, care respectiv a dus și la creșterea valorii drepturilor de import încasate.

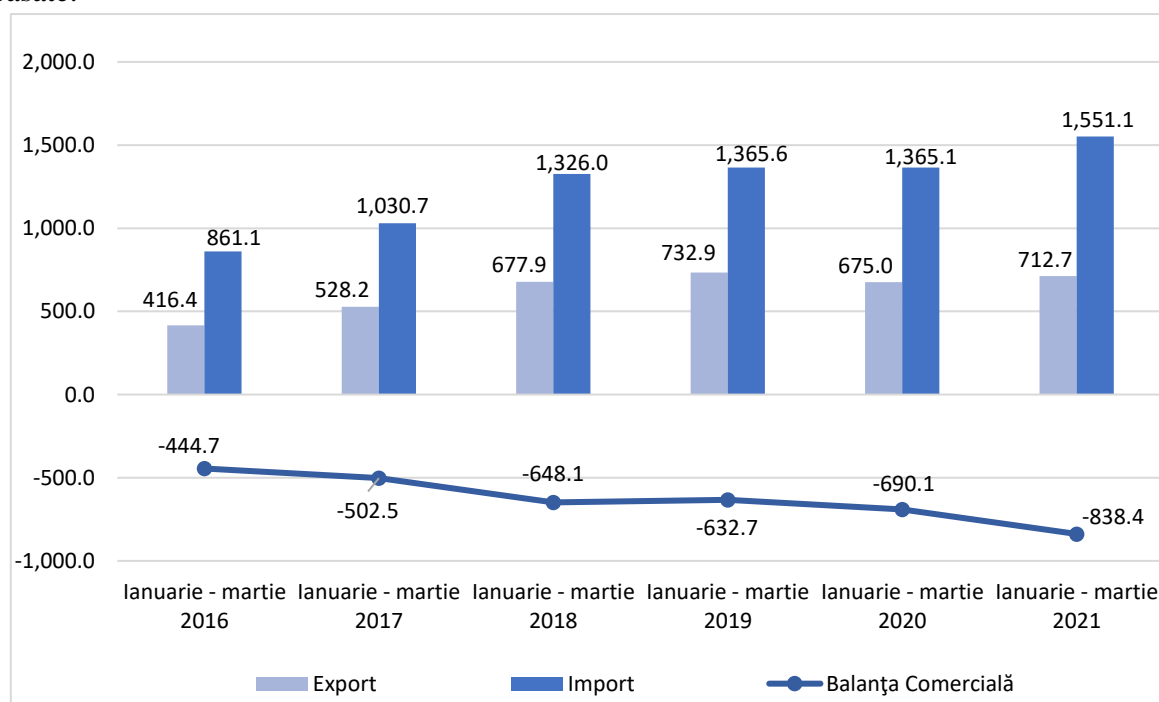

Figura 1. Tendințele comerțului internațional cu mărfuri în ianuarie-martie 2016-2021, mil. dolari SUA

Sursa: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6985>

În urma analizei Tabelului 1. privind perceperea drepturilor de import-export pentru perioada 2011-2021 și Figura 1., care arată evoluția importului și exportului, cât și raportul dintre acestea voi

continua prin prezentarea a două figuri prin care voi enunța în special rolul TVA și a Accizelor încasate la mărfurile importate în formarea veniturilor Bugetului Public Național al RM.

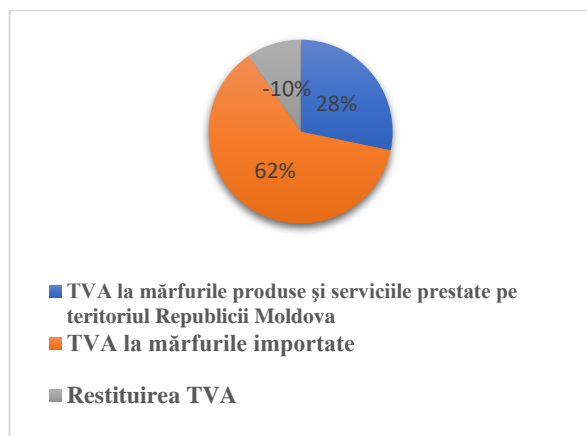

Figura 2. Distribuția TVA în total venituri încasate

În BPN 2021

Sursa: elaborat de autor conform <https://date.gov.md/>

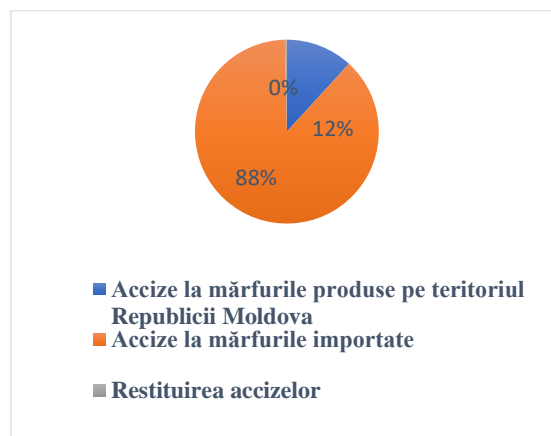

Figura 3. Distribuția Accize în total venituri încasate

În BPN 2021

Sursa: elaborat de autor conform <https://date.gov.md/>

Conform figurilor ilustrate privind datele din anul 2021 țin să menționez faptul că din totalul TVA achitat către stat aproximativ 62% îl constituie cel perceput pentru mărfurile importate și doar 28% achitat pentru mărfurile și produsele prestate pe teritoriul țării. La fel și în cazul accizelor remarcăm că 88% se referă la mărfurile importate și 12% pentru mărfurile supuse accizelor produse pe teritoriul RM. Astfel putem concluziona rolul taxelor percepute la introducerea și scoaterea mărfurilor din țară pentru formarea BPN și dezvoltarea economiei.

CONCLUZIE

Ca rezultat al acestei cercetări, pot spune cu certitudine că taxele achitate la importul și exportul de mărfuri și produse constituie un instrument de realizare a mai multor funcții esențiale, primordială fiind acumularea de venituri în bugetul de stat. De asemenea are loc sistematizarea structurii mărfurilor de import; menținerea coraportului rațional a importului și exportului de mărfuri, veniturilor și cheltuielilor valutare; crearea condițiilor pentru schimbări progresive în structura producerii și consumului de mărfuri, cât și crearea de condiții pentru integrarea în economia mondială. Un aspect important este faptul că taxele stabilite au ca scop stimularea importului unor anumite categorii de mărfuri, care, de obicei, nu se produc pe teritoriul național sau se produc în cantități mici ce nu pot asigura cerințele pieței interne sau protecția producătorului autohton și a mărfurilor interne de importul mărfurilor din alte state. În concluzie, menționez că pe parcursul evoluției sale, taxele percepute ca drepturi de import și export devin dintr-un instrument fiscal un mijloc complex de politică comercială, unul din cele mai utilizate mijloace pentru protejarea economiei naționale. În ciuda faptului că taxa după natura acțiunii sale este o categorie economică, aplicarea sa poate avea atât caracter economic, cât și politic.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Serviciu Vamal, *Transparența activității și a procesului decizional*,
Disponibil: <https://customs.gov.md/ro/articles/transparenta-activitatii-si-a-procesului-decizional> , accesat 20.02.2022
2. Portalul de Informații Comerciale al Republicii Moldova, *Drepturi de import, Drepturi de export* Disponibil:
<https://trade.gov.md/ro/articles/titulul-ro> , accesat 22.02.2022
3. Biroul Național de Statistică, *Comerțul Internațional cu mărfuri al Republicii Moldova; Comerț exterior*,
Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6985>, accesat 10.03.22
4. Instrumentul Bibliometric Național, *Funcțiile taxei vamale*,
Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/122263, accesat 17.03.2022

Coordonator științific: BERGHE Nadejda, lect. univ., dr.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: lectorase@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.25>
CZU: 336.71:338.14(478)

CHALLENGES OF THE FINANCIAL-BANKING SECTOR IN THE POST-PANDEMIC PERIOD

PROVOCĂRILE SECTORULUI FINANCIAR-BANCAR ÎN PERIOADA POST-PANDEMICĂ

MORARU Maria, studentă, Specialitatea: BAA

e-mail autor: moraru.maria.tpdp@ase.md

VACARCIUC Ana, studentă, Specialitatea: BAA

e-mail autor: vacarciuc.ana.3aqq@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Abstract: *Criza COVID-19 a devenit una dintre cele mai mari provocări ale timpului, având un efect sever asupra situației economice mondiale, prin urmare sistemul financiar-bancar fiind direct afectat. Efectele negative ale acestuia au avut un impact simțitor asupra economiei Republicii Moldova, încercând-se prin diverse mijloace, să se asigure stabilitate sectorului bancar, menținerea intermedierei financiare și a funcțiilor băncilor, precum și atenuarea potențialelor efecte de încetinire a creșterii economice. Așadar, în prezentul articol, au fost analizate eventualele riscuri ale sistemului financiar-bancar în perioada actuală post-pandemică, dar și în contextual conflictului militar din Ucraina.*

Key words: *Sectorul financiar-bancar, Banca Națională a Moldovei, criza pandemică de COVID-19, inflație, datorii de stat, stabilitate financiară.*

JEL CLASSIFICATION: G01. G21. E31

INTRODUCTION

In 2020, the global economy was affected by the severe shock of the COVID-19 pandemic. So far, the impact of COVID-19 has been enormous. As a result, economic activity in the Republic of Moldova has also declined sharply as a consequence of COVID-19-related domestic restrictions, and the regional banking system, given its role in financial intermediation. Therefore, the stability of the banking system economic climate affected by the pandemic. The negative effects of the COVID-19 pandemic were felt in all areas of the national economy of the Republic of Moldova and, implicitly, affecting the was and is an indispensable condition for its continuous functioning so as to contribute to the development of the economy. Thus, with the onset of the COVID-19 pandemic, national institutions made efforts to implement measures to mitigate the impact of the crisis, adjusting several monetary policy instruments, relaxing the requirements for capital buffers, and adopting measures to support individuals and legal entities that have contracted loans from banks.

However, the danger still persists, the uncertainty regarding the evolution of the pandemic being accentuated, even more current, the world economy, including the Republic of Moldova, being disturbed by the war in Ukraine. Thus, the main objective of this article is to analyze and identify the

challenges of the financial- banking sector, especially in the Republic of Moldova, in the context of the current post-pandemic economy, and highlight its evolution.

CONTENT

Description of the research methods used

In order to carry out this study, various research methods were used, such as synthesis, analysis, argumentation, comparison, and deduction. Therefore, the study and analysis of the literature were performed, the information basis being the analyses carried out and published by international organizations as well as national ones on the measures taken in the context of the state of emergency generated by the COVID-19 pandemic and their effects in the context of the banking financial system, and other factors that affected this sector.

Literature overview

The world economy, but also of the Republic of Moldova, has gained some momentum in the context of the relaxation of COVID-19 restrictions. Affected by pandemics, our country's economy contracted in 2020, with GDP falling by 7.0 percent [1]. The main factors driving this GDP decline were household consumption, which also declined, followed by investment and stocks. On the supply side, quarantine measures led to a halt in trade and industrial production. In 2021, the economy gradually started to recover, but most short-term indicators are still in the negative zone [1], currently also affected by the military conflict in the neighboring state.

In order to ensure the stability of the banking system by maintaining the critical functions of banks, in 2020, the National Bank of Moldova offered flexibility to banks in dealing with economic agents who have contracted bank loans, by postponing or changing the payment terms and/or the amounts of overdue payments. The NBM has also taken similar actions to support individual consumers of bank loans by providing flexible management of the payment obligations of borrowers. Therefore, during the pandemic crisis, according to the NBM analysis, the financial system of the Republic of Moldova showed resilience, economic and social conditions being characterized by uneven developments and materialization of some risks within the segments of the economy. With a 7% decline in GDP in 2020, Moldova is among the most affected countries in Europe by the COVID-19 pandemic, with a significant effect on households and businesses across the country [2].

In the Financial Stability Report for 2020 [2], the NBM concluded that the Moldovan economy was hit by the pandemic that caused a global recession as a result of the economic shutdown in order to slow the spread of the virus. In addition to the internal lockdown, the recession was also influenced by multiple external factors, such as the economic contraction in the EU and its main partners in the CIS, as well as the limitation of the movement of people and goods, thus reducing both imports and exports. Against the background of the government measures taken, the budget deficit widened and the state debt increased as shown in *Table 1*. So, according to *Figure 1*, as of September 30, 2021, the balance of state debt amounted to 72 394.7 million lei, of which domestic state debt - 45.4% and foreign government debt - 54.6% of the total. The increase in the balance of state debt by MDL 4,574.0 million compared to the values at the end of the previous year was influenced by positive net financing both domestic and foreign. According to the data on projected GDP for 2021, the share of state debt at nominal value in GDP decreased compared to the situation at the end of 2020 [3].

Table 1. The evolution of state debt to GDP, 30.09.2020 - 30.09.2021, (%)

Debt balance, MDL million	30 sep. 2020	31 dec. 2020	30 sep. 2021
Domestic state data	28 161.4	29 235.6	32 857.4
Foreign state debt	34 072.5	38 585.1	39 537.3
Total state debt	62 234.0	67 820.7	72 394.7
GDP (million lei)	206 352.0*	206 352.0*	232 500.0

* Operating GDP for 2020

Source: Elaborated by the author based on information from the Ministry of Finance

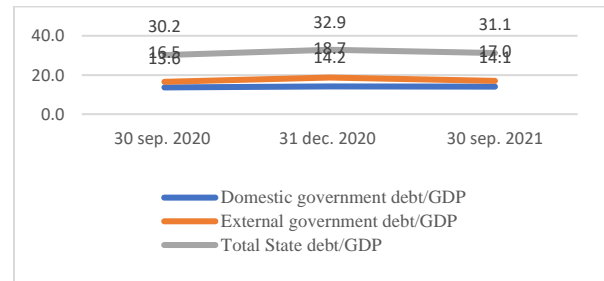

Figure 1. Evolution of state debt to GDP, 30.09.2020 - 30.09.2021, (%)

Source: Elaborated by the author based on information from the Ministry of Finance

Also, based on Inflation Report no.1, February 2022, of the NBM [4], we note, according to Figure 2, that in the fourth quarter of 2021 the annual inflation rate continued at a higher pace than expected (Inflation Report no. 4, 2021), the upward trajectory attested since the first part of 2021. Thus, it increased from 6.7 percent in September 2021 to 13.9 percent in December 2021. As a result, in the fourth quarter of 2021, it was above the upper limit of the range of 5.0 % \pm 1.5 percentage points. The acceleration being driven by the increase in food, oil, natural gas, and other commodity prices on the international market, which also led to the increase in prices of these products on the local market, but, more importantly, in the adjustment of gas and heat tariffs in November 2021 [5].

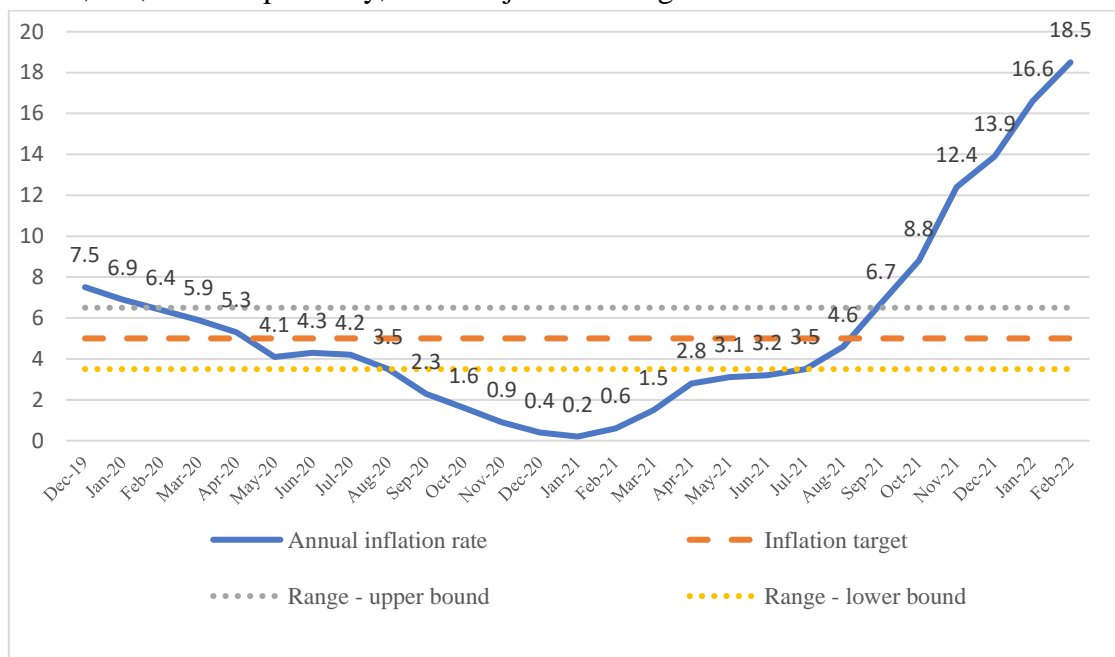

Figure 2. Annual inflation rate, %

Source: Elaborated by the author based on information from www.bnm.md

The significantly high inflation rate increase in the first quarter of the current year of up to 18.5 is also due to the intensification of geopolitical tensions related to the Ukrainian-Russian conflict, which led to the depreciation of both the Ukrainian hryvnia and the Russian ruble. The economic sanctions packages for Russia also have a significant impact on the development of the world economy. Petrol prices rising significantly because in the short-term OPEC+'s capacity to increase petrol production is limited and there is evidence of a delayed reaction to rising global petrol demand [4].

According to the NBM Report on the Financial Situation of the Banking Sector for 2021 [6], the banking sector in 2021, according to the data submitted by the banks, is characterized by high liquidity, growth of assets, loans, own funds, deposits of individuals and legal entities, as shown in *Figure 3*. In addition, the profit for the year compared to the previous year increased to the pre-pandemic size.

Despite the challenges of the period under review, the banking sector continued to perform satisfactorily, maintaining its strong profitability and solvency positions. The banking sector's loan portfolio maintained its growth rhythm. According to NBM [6], the quality indicator recorded an improvement compared to the end of the previous year, due to the higher growth rate of the credit portfolio compared to the growth of non-performing loans. Thus, according to a press opinion [7], in 2021, the loan portfolio in the banking sector increased by MDL 9 136.9 million (20.0 %) to MDL 54 786.1 million. As a consequence, the ratio of non-performing loans to total loans has also decreased, which is shown in *Figure 4* [6]. Credit risk remains the most significant threat to the stability of the banking sector. Furthermore, the credit risk analysis highlights the effectiveness of prudent risk management policies of banks, which have managed to maintain sufficient capital positions in unprecedented crisis conditions.

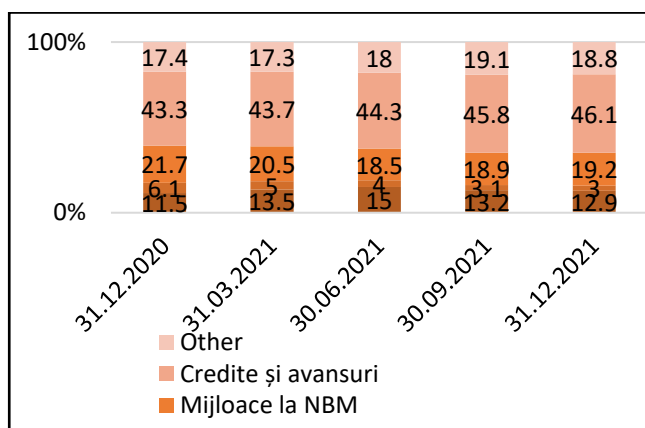

Figure 3. Asset structure %

Source: Elaborated by the author based on information from www.bnm.md

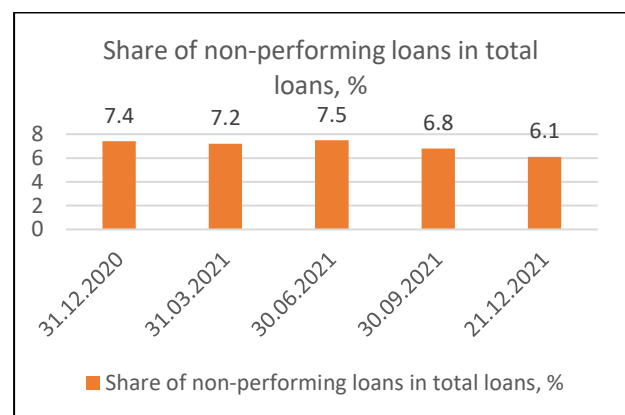

Figure 4. Share of non-performing loans in total loans, %

Source: NBM (National Bank of Moldova)

The risk of over-indebtedness of the population and the risk related to foreign currency loans also remain the main challenges associated with the non-bank credit sector. Therefore, according to the data of a survey, conducted in January 2022, by CBS Research, commissioned by the ISPRI "Ioan I.C. Brătianu" of the Romanian Academy and the IDIS "Viitorul" in Moldova, it was found that in 2021 there was an unprecedented increase in the degree of indebtedness of individuals by almost 8 billion MDL more than in 2020 [8]. However, according to the expert, the number is much higher

because Moldovans have two other unofficial sources of financing (Figure 5): relatives and friends; and moneylenders.

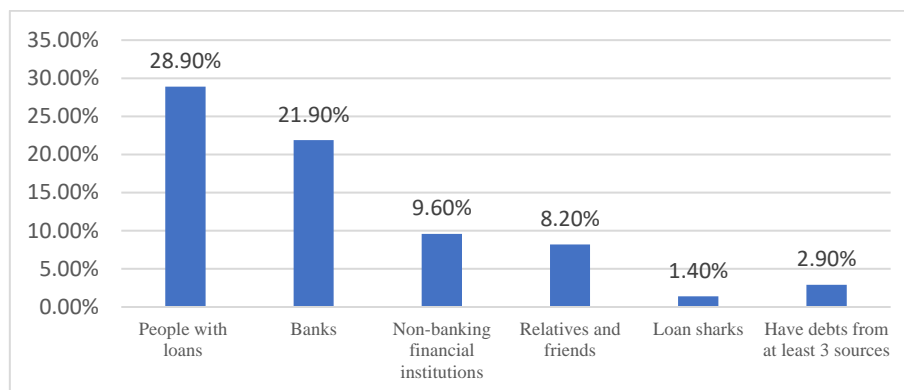

Figure 5. Degree of indebtedness and source of borrowing of individuals
Source: Elaborated by the author based on information from <https://ionita.md/>

Results obtained

The unpredictability of the economic effects of the COVID-19 pandemic and the military conflict in Ukraine in the coming period on the financial-banking sector, requires the National Bank to review its actions in the process of monitoring the activity of banks, in order to focus mainly on those areas where the highest risks may occur. Hence, as a result of the assessment of the main risks and challenges related to the banks' activity, the most important areas to focus on to ensure the stability of the banking sector for 2022 has been established as: (1) Credit risk; (2) Internal governance, risk management, and internal risk capital assessment process; (3) Internal Liquidity Adequacy Assessment Process [9].

CONCLUSIONS/ RECOMMENDATIONS

To conclude, the uncertainties surrounding the evolution of the pandemic and political developments will keep the world economy, including Moldova's, well below its potential. The contribution of key sectors and industries will prove crucial in helping global economies recover from the devastating impact of the coronavirus and more recently in the context of the conflict in Ukraine, and build for the future - with the banking industry a likely benefactor. So, the financial and banking industry has a crucial role to play in helping the global economy to overcome this crisis and return to growth [10]. Despite all these challenges facing commercial banks in the Republic of Moldova, they have the responsibility to ensure continuity in their activities, to maintain stability and customer confidence. In these circumstances, banks are encouraged to continue to promote appropriate policies for the recognition and coverage of non-performing exposures and to carry out proper capital and liquidity planning as well as effective risk management.

Also, the ability to mitigate the impact of the crisis and support economic recovery will depend crucially on external funding, in particular the successful negotiation with the IMF, which will give the Republic of Moldova the best chance of achieving its public health objectives and enabling a solid overall recovery. There is therefore a need for global coordination and cooperation on concrete measures to slow the spread of the pandemic and concrete economic actions to mitigate the economic effects.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

1. The World Bank - <https://www.worldbank.org/ro/country/moldova/brief/moldova-economic-update>
2. BNM - FINANCIAL STABILITY REPORT 2020 https://www.bnm.md/files/RSF-2020_EN.pdf
3. Ministerul Finanțelor - RAPORT pe nouă luni ale anului 2021
<https://mf.gov.md/sites/default/files/Raport%20privind%20datoria%20Q3%202021.pdf>
4. Raportul asupra inflației nr.1, februarie 2022 https://www.bnm.md/files/RI_1_2022.pdf
5. BNM - Rata anuală a inflației <https://www.bnm.md/ro/content/rata-inflatiei-0>
6. BNM- Situația financiară a sectorului bancar pentru anul 2021 <https://www.bnm.md/ro/content/situatia-financiara-sectorului-bancar-pentru-anul-2021>
7. IPN - Loan portfolio in banking sector up 20% https://www.ipn.md/en/loan-portfolio-in-banking-sector-up-20-7966_1086934.html
8. Ionita V. (2022) Analize Economice: Gradul de îndatorare a persoanelor fizice <https://ionita.md/2022/02/14/042-analize-economice-gradul-de-indatorare-a-persoanelor-fizice/>
9. Prioritățile în supravegherea bancară ale Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2022 <https://www.bnm.md/ro/content/prioritatile-supravegherea-bancara-ale-bancii-nationale-moldovei-pentru-anul-2022>
10. COVID-19 RESOURCE HUB | Financier Worldwide. Banking on it: building a post-pandemic future <https://www.financierworldwide.com/banking-on-it-building-a-post-pandemic-future#.YkCQg-fP1PZ>

Conducător științific: **BUȘMACHIU Eugenia**, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: eu_busmachiou@ase.md

SECȚIUNEA 9:
RESURSE UMANE, AFACERI PUBLICE ȘI
COMUNICARE

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.26>

CZU: 005.936.5:504.6(478)

PERSPECTIVES OF CIRCULAR ECONOMY DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII ECONOMIEI CIRCULARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

DIORDIEV Alina, studentă, Specialitatea: SHT

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Tel. +37379998292, [e-mail autor: lina.dior.02@mail.ru](mailto:lina.dior.02@mail.ru)

Abstract. *The importance of the circular economy is felt more and more in the modern organization of life. Circular economy is the concept of turning goods at the end of their service life into resources for other, closing loops in industrial ecosystems. It can become a solution to global problems, such as: pollution of the planet with waste, depletion of natural resources. In this article, the opportunities of the development of circular economy in Moldova, as well as of the problems in this area and of the methods of their solution are emphasized. To ensure sustainable economic growth both in the world and in the Republic of Moldova, existing resources must be used intelligently and sustainably. The replacement of the linear model of economic growth with a circular model can contribute to this process.*

Keywords: *circular economy, recycling, waste management, ecological education.*

JEL classification: Q20

INTRODUCERE

Printre provocările lumii contemporane se numără epuizarea rapidă a resurselor naturale, poluarea planetei, afectarea ecosistemelor, deteriorarea calității aerului și a apei. Pentru soluționarea acestor probleme se propun diferite soluții. Iar una dintre aceste soluții este implementarea economiei circulare.

Economia circulară se poate aplica tuturor sferelor de activitate umană. Ea are capacitatea de a genera noi oportunități de dezvoltare. În cadrul economiei circulare deșeurile sunt reduse la minimum, iar resursele sunt reutilizate și continuă să creeze valoare. Economia circulară poate oferi consumatorilor produse mai durabile și mai inovatoare, implicit – o calitate mai bună a vieții. Dar, ce este și mai important, poate oferi omenirii speranța unei calități bune a vieții și pe viitor.

Prezentăm aici rezultatele unei investigații teoretice ale conceptului de economie circulară și a perspectivelor dezvoltării economiei circulare în Republica Moldova. Ca metode de cercetare s-au utilizat deducția, analiza, sinteza și comparația.

Obiectivele cercetării prezintă:

- relevarea esenței economiei circulare;
- stabilirea importanței economiei circulare;
- identificarea piedicilor care stau în fața implementării economiei circulare în Republica Moldova;

- identificarea soluțiilor care ar putea încuraja dezvoltarea economiei circulare în Republica Moldova.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Termenul de economie circulară se referă la un astfel de [model de producție și consum](#) care presupune, reutilizarea, repararea, renovarea și reciclarea materialelor și produselor existente. Aceasta contribuie la extinderea ciclului de viață al produselor. De asemenea, economia circulară presupune existența unui ciclu continuu de producție și reutilizare a resurselor naturale.

Pentru a înțelege mai bine termenul de economie circulară, acesta este comparat cu termenul de economie liniară, care „se referă la economia tradițională caracterizată de o structură simplă „a lua, a face și a dispune”, în care resursele sunt extrase, transformate în produse care după utilizare sunt aruncate”. [3, p. 626] Acest mod de a folosi resursele naturale nu este unul benefic pentru mediu și pentru viitorul omenirii. Este dificil să ne creăm un viitor ce ține cont de dezvoltarea durabilă dacă utilizăm doar economia liniară. Acest lucru este valabil atât pentru societate în întregime, cât și pentru întreprinderi aparte, care trebuie să utilizeze la maximum resursele disponibile.

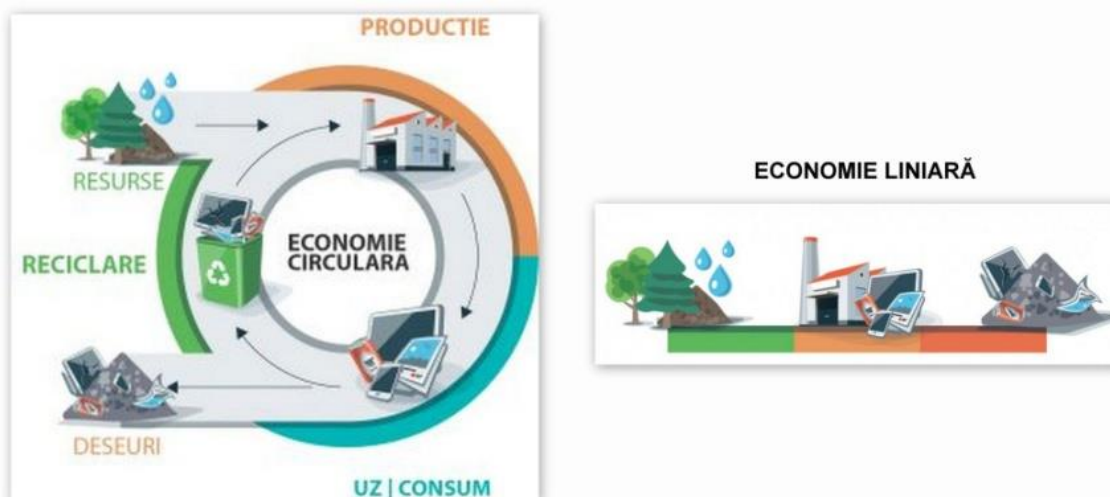

Figura 1. Diferența între economia circulară și cea liniară.

Sursa: *Economie circulară aplicată: telefoane vechi, recondiționate și reintroduse în circuitul economic.*

<https://cluj.info/economie-circulara-aplicata-telefoane-vechi-reconditionate-si-reintroduse-in-circuitul-economic/>

Economia circulară aduce societății, entităților economice și indivizilor în parte mai multe beneficii. Printre acestea: protejarea mediului înconjurător și economisirea resurselor; protejarea și creșterea cantității de materii prime; stimularea competitivității prin protejarea întreprinderilor împotriva lipsei de resurse și a prețurilor fluctuante. [3, p. 627]

Necesitatea implementării economiei circulare în Republica Moldova este sugerată inclusiv de situația deplorabilă ce ține de deșeurii. Astfel, portalul News Maker ne informează că în 2021 Republica Moldova a produs mai mult de 3 milioane de metri cubi de deșeurii. Două milioane din acestea sunt generate de populație, restul – de întreprinderi. Din această cantitate de deșeurii fac parte și deșeurile toxice: baterii, aparataj tehnic, substanțe medicale, termometre. Este grav că nimeni nu cunoaște volumul exact al deșeurilor toxice în Republica Moldova și că cetățenii cunosc prea puțin despre faptul cum anume ar trebui să fie depozitate astfel de deșeurii. [6]

Este o evidență că pentru așa cantități uriașe de deșeuri populația are nevoie de un sistem organizat de colectare și, de dorit, de reciclare a acestor deșeuri. O listă de cei mai mari contribuitori la reciclarea deșeurilor în Moldova a fost elaborată de News Maker în 2020. Printre acestea se numără:

1. Regia Autosalubritate. Mai mult de o treime din tot gunoiul care se produce în țară revine municipiului Chișinău. De colectarea și evacuarea acestuia se ocupă întreprinderea municipală Regia Autosalubritate. În total, întreprinderea are aproape 10 mii de containere pentru colectarea gunoiului. Din acestea, 2 mii sunt pentru colectarea separată: 1360 – pentru plastic, 320 – pentru hârtie și alte 320 – pentru sticlă. În anul 2018, Regia Autosalubritate a expediat spre reciclare 177 de tone de deșeuri. Restul a fost îngropat în groapa de gunoi din satul Țințăreni.

2. Întreprinderea privată ABS Recycling sortează și reciclează plasticul. Ea achiziționează materia primă de la întreprinderea municipală Autosalubritate și din cele 1200 de plase pe care le-a instalat în Chișinău.

3. Pro-Ambrocart. Din deșeuri, la întreprindere se produce carton, carton gofrat, ambalaje din hârtie și din carton. Lunar, ei expediază pentru reciclare peste hotare aproape 100 de tone de carton.

4. Compania MoldRec colectează deșeuri electronice, din plastic și din hârtie. Compania este gata să vină la persoanele fizice acasă pentru a colecta electrocasnice de dimensiuni mari. Toate deșeurile sunt demontate și sortate.

În general, deșeurile sunt sortate doar în 19 orașe din Moldova, iar în 10 din ele – numai plasticul. În două – plasticul și hârtia, în unul – plasticul și sticla și doar în trei – și hârtia, și sticla, și plasticul. Deșeurile nu sunt sortate în niciun fel la Briceni, Glodeni, Dondușeni, Cocieri, Edineț, Căușeni, Rezina și Râșcani. [6]

Problema deșeurilor este una dureroasă pentru Republica Moldova, iar răspândirea pe larg a modelului economiei circulare ar putea contribui la soluționarea acestei probleme. De multe ori, cetățenii consideră că economia circulară ține doar de prelucrarea deșeurilor. Răspunsurile respondenților în cadrul unei cercetări organizate de membrii Proiectului DEZVOLTAREA MECANISMULUI DE FORMARE A ECONOMIEI CIRCULARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA au permis să se concluzioneze că persoanele care au auzit despre conceptul de economie circulară nu sunt bine familiarizate cu esența acesteia. De exemplu, fiind rugați să explice cu ce se asociază în viziunea lor economia circulară, mai mult din jumătate de respondenți (67,9%) au selectat activitatea de reciclare și valorificare a deșeurilor. Dar modelul de afaceri al economiei circulare este mult mai larg, iar oportunitățile pe care economia circulară le oferă afacerilor nu se limitează doar la reciclarea deșeurilor. [2]

În Republica Moldova economia circulară e doar o tendință, dar nu o regulă pentru cetățeni și entitățile țării. Rezultatele unei cercetări recente, în cadrul căreia au fost chestionați angajați ai 28 de companii din Republica Moldova au arătat că companiile moldovenești nu sunt suficient de conștiente de importanța modelului economiei circulare și, în general, nu cunosc prea bine modelul dat. De menționat că companiile acordă o importanță considerabilă legislației și inițiativelor de stat, de aceea ar avea sens să se ia anumite măsuri în ceea ce privește economia circulară la nivel de stat. Pentru introducerea cu succes a modelului economiei circulare în Republica Moldova, nu este necesar doar pregătirea companiilor individuale pentru aceasta, ci și sprijinul tuturor părților interesate, inclusiv a statului. Statul s-ar putea asigura și că companiile sunt mai bine informate cu privire la modelul economiei circulare, pentru că anume insuficiența informației se dovedește a fi cel mai frecvent obstacol în calea implementării acestui model. [4]

Printre cele mai semnificative obstacole privind dezvoltarea economiei circulare în Republica Moldova ținem să menționăm lipsa unui cadru legal bine pus la punct și mentalitatea populației, care încă nu este pregătită de implementarea acestui model economic. La moment, în Republica Moldova nu există un Cadru legal de dezvoltare a economiei circulare, cu o Strategie și Plan de acțiune cu obiective și termene precise pentru a răspunde în mod eficient provocărilor. Totuși, există anumite politici de sprijin pentru dezvoltarea afacerilor bazate pe economia circulară și anumite proiecte de inovare. Iar în Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, Strategia Națională de dezvoltare "Moldova 2030" regăsim intenția statului de a implementa principiile economiei circulare.

Un sondaj realizat în perioada martie-octombrie 2021 în rândul tinerilor din Republica Moldova cu privire la conștientizarea noțiunii de economie circulară și importanța acesteia în economia țării și viața oamenilor arată că respondenții consideră că instrumentul principal care poate contribui la facilitarea tranziției de la o economie liniară la una circulară sunt programele de educație și conștientizare a populației, opțiunea fiind aleasă de 89,07% din respondenți. Următorul instrument principal pot fi considerate proiectele de inovare, cercetare, acestea fiind bifate de 88,80% din tineri, din care 39,50% consideră proiectele de inovare și cercetare ca un instrument foarte important. Al treilea instrument, ar fi instrumentele de consiliere și finanțare a proiectelor relevante pentru economia circulară, opțiune aleasă de 86,84% din intervievați (Fig. 2).

Rezultatele sondajului arată că este necesar și în continuare de a realiza măsuri de informare și promovare a principiilor economiei circulare pentru a crește conștientizarea populației, fapt ce ar constitui un fundament necesar pentru realizarea schimbărilor de la o economie liniară la cea circulară. [5]

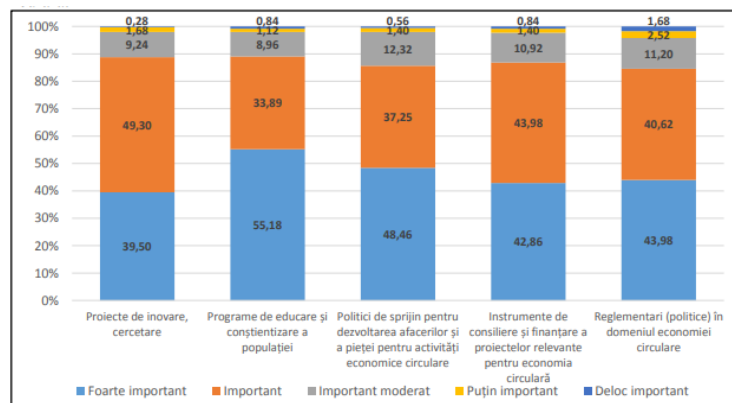

Figura 2. Instrumentele principale care pot contribui la facilitarea tranziției de la economia liniară la cea circulară după rezultatele sondajului.

Sursa: http://cris.utm.md/bitstream/5014/1153/1/110-114_35.pdf

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Criza mondială ecologică este una dintre cele mai mari probleme ale umanității. Distrugând planeta, noi ne distrugem și pe noi. În acest sens, implementarea economiei circulare este indispensabilă. Ea poate contribui la constituirea armoniei între producție și consum, om și natură. Pentru asigurarea unei creșteri economice durabile atât în lume, cât și în Republica Moldova, resursele existente trebuie utilizate în mod inteligent și durabil. Și aici modelul circular vine să substituie modelul linear de creștere economică care nu poate face față pe deplin acestor provocări.

Considerăm că statul trebuie să implementeze legi care stimulează activitățile îndreptate spre dezvoltarea economiei circulare; să sancționeze întreprinderile care prin acțiunile sale dăunează mediului; să introducă un nou curs pentru toate instituțiile – educația ecologică, care ar fi predată din primii ani de școală; să oblige cetățenii să sorteze deșeurile; să susțină financiar organizațiile care organizează traininguri, seminare ce țin de ecologie și de economia circulară și pe cele care își fundamentează activitatea pe principiile economiei circulare.

La implementarea principiilor economiei circulare ar putea să contribuie și fiecare cetățean al Republicii Moldova, la nivel individual prin: reducerea consumului, refuzul de la lucrurile care nu pot fi reciclate, renunțarea la obiectele de unica folosință; reutilizarea și prelungirea duratei de viață a produselor, reparându-le, recondiționându-le sau dându-le o nouă întrebuintare; reciclarea și recuperarea materialelor precum metalul, hârtia, plasticul, sticla și altele.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Economie circulară aplicată: telefoane vechi, recondiționate și reintroduse în circuitul economic. <https://cluj.info/economie-circulara-aplicata-telefoane-vechi-reconditionate-si-reintroduse-in-circuitul-economic/>
2. Proiectul DEZVOLTAREA MECANISMULUI DE FORMARE A ECONOMIEI CIRCULARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA. Cifrul Proiectului 20.80009.0807.22. https://ince.md/uploads/files/1639475811_1639473682_perciun-prezentare-2021-consiliu-proiect-ppt.pdf
3. SAVIN A., MORAR L. Perspective economice privind confluența liniarității cu circularitatea. În: Revista de Management și Inginerie Economică, Vol. 19, Nr. 4, 2020, pp. 624-636.
4. TIMOFEI, O. The awareness of the circular economy principles in Moldova's companies. <https://drive.google.com/file/d/10KiKnzG6EKisFjWaE9N73Ppz8g08ZhzK/view?fbclid=IwAR0xGkrzoWDZPmHSjZKamLBpg4chbzJYSekxltOXWdAcs2DO51q48ZvZtWw>
5. ȚURCAN, Iu., CILOCI, R. Economia circulară în viziunea tinerilor din Republica Moldova. http://cris.utm.md/bitstream/5014/1153/1/110-114_35.pdf
6. Молдова тонет в отходах. <https://newsmaker.md/rus/novosti/moldova-tonet-v-othodah-kak-spastis-ot-millionov-kubometrov-musora/>

Coordonator științific: ȚURCAN Galina, lect. univ., dr.

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: 0037322402815, e-mail: turcan.galina@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.27>

CZU: 659.3:316.752

THE MASS MEDIA AND ITS ROLE IN THE FORMATION OF MORAL VALUES IN A SOCIETY

ROLUL MASS-MEDIA ÎN FORMAREA VALORILOR ÎNTR-O SOCIETATE

CROITORU Alexandra, studentă, Specialitatea: MRU,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: sanda.croitoru14@gmail.com

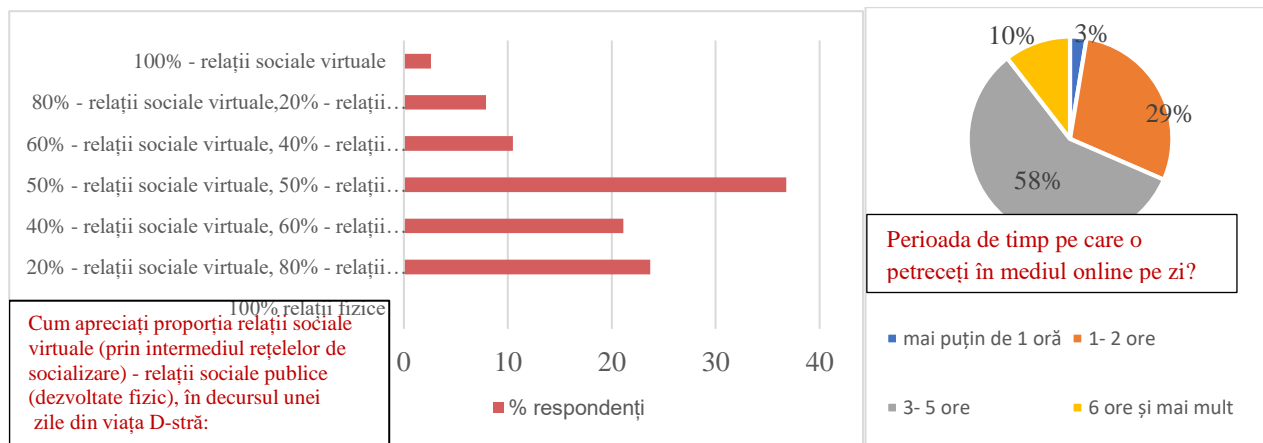
Abstract. *The increasing imposition of digitalization as a vital element of the life of each individual, determines the indispensability of analyzing the balance between facilities on the one hand and the disadvantages of the media on society. This review reflects the impact of media networks on the behavioral patterns adopted by citizens as members of society. Pursuing the goal of identifying measures to improve the degree of influence through social networks on public opinion, increase the quality of information circulated in the virtual environment and streamline spending time on online platforms.*

Keywords: *mass media, facilities, negative influence, modern society, the information age, manipulation, public opinion, interhuman relationships, social stratification.*

JEL CLASSIFICATION: Z13

INTRODUCERE

În condițiile în care era informațională domină totalitatea activităților de ordin economic, politic, socio-cultural, educațional, rețelele mass-media devin factor catalizator în determinarea relațiilor interumane stabilite la nivel de societate ca unitate primară de funcționalitate a vieții. Cu atât mai importantă devine studierea impactului rețelelor de socializare asupra formării personalității și a sistemului de valori a individului în formare, cu cât ponderea copiilor mici care sunt “ocupați” cu sisteme digitale este în creștere. În acest context, sursa primară în educarea viitoarelor generații devin rețelele mass-media. Pe lângă aspectul educațional la etapă primară, perspectiva evoluționistă asupra tehnologizării determină digitalizarea majorității aspectelor vieții sociale a persoanei (flexibilitatea de muncă la domiciliu, învățământ online, cumpărături online), astfel încât echilibrul dintre integrarea în mediul virtual- integrarea în mediul fizic, înclină balanța în favoarea relațiilor sociale virtuale.

Problema cercetării presupune conturarea impactului rețelelor de socializare asupra formării opiniei publice, la nivel de individ, influențând decizia de a-și expune sau nu părerea obiectiv, iar la nivel de colectivitate, evidențind efectele fenomenului “spirala tăcerii”.

Scopul cercetării constă în identificarea metodelor de influențare a opiniei publice, prin intermediul informației expuse în mediul online, precum și posibilități de îmbunătățire a cadrului de valori general-umane promovate în rețelele mass-media, în direcția eficientizării procesului de navigare în spațiul virtual, combaterea fenomenului dezinformării.

Obiectivele cercetării constă în:

- ✓ Conștientizarea impactului mass-mediei asupra aspectelor comportamentale și culturale ale societății.
- ✓ Determinarea paralelă a avantajelor și dezavantajelor, rezultate din impunerea mass-mediei în societate.
- ✓ Identificarea valorilor și a insuflărilor implimentate în societate, ca răspuns al relației mass-media parte indispensabilă în viața noastră.
- ✓ Analiza comparativă a influențelor în mediul online, în direcția predominării aspectelor comportamentale vicioase pe de o parte, iar pe de altă parte atitudinea altruistă, responsabilă și proactivă.
- ✓ Determinarea unor măsuri de diminuare a gradului de manipulare prin instrumente digitale.

Metode utilizate în cadrul cercetării se bazează pe metode teoretice și anume cercetarea surselor bibliografice cu referire la raportul: relații interpersonale – rețele mass-media, analiză comparativă, sinteză, evaluare; cât și cele practice – analiza rezultatelor sondajului sociologic elaborat cu referire la aspecte ale influenței rețelelor de socializare asupra persoanelor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Una din alternativele prioritare de petrecere a timpului liber, la care apelează majoritatea persoanelor sunt rețelele de socializare, care în prezent au căpătat o cu totul altă dimensiune decât platforme care asigură conexiunea relațiilor interpersonale la nivel global. Acestea din urmă au evoluat, dezvăluind apogeul libertății în exprimare, accesibilității de intervenție și implicare în viața socială, integrarea tuturor categoriilor de persoane în comunități virtuale ghidate de valori și viziuni comune, promovarea grupurilor de interes, distorsionarea limitelor de timp și distanță, în vederea asigurării conexiunii, transmiterii mesajelor, susținerea actului comunicării fără a compromite calitatea informației.[4] Respectiv, rețelele de socializare în funcție de efectele generate, pot fi abordate din perspectivă constructivă, generatoare de potențial uman cu atitudine proactivă, iar pe de

altă parte poate fi interpretat drept factor manipulator, catalizator al dezinformării, platformă în care falsitatea și prejudecată e net superioară realității și adevărului.[3]

Noțiunea de mass-media poate fi definită drept „ansamblul mijloacelor și modalităților tehnice moderne de informare și influențare a opiniei publice, cuprinzând radioul, televiziunea, presa, internetul etc.; mijloace de comunicare în masă”. [1]

În perspectiva aprecierii rolului și identificării impactului rețelelor mass-media asupra societății, evidențiem avantajele și dezavantajele acestora la nivel de individ și colectivitate, după cum putem sesiza în tabelul 1:

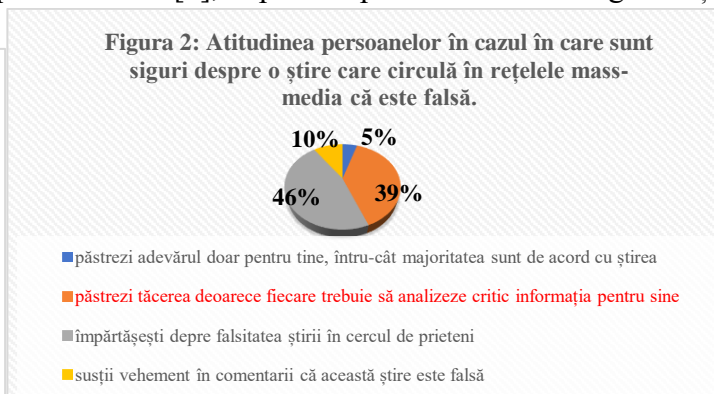
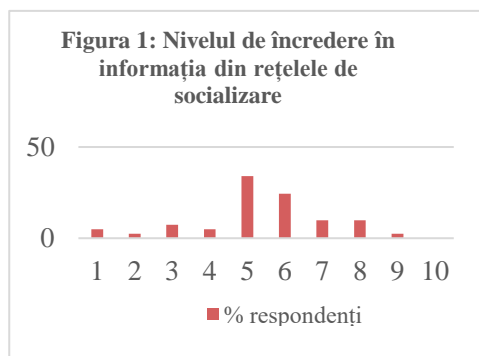
Tabel 1: Avantajele vs Dezavantajele rețelelor de socializare asupra indivizilor și societății

<i>Avantaje</i>	<i>Dezavantaje</i>
A contribuit la dezvoltarea relațiilor interumane, depășind limitele de distanță, timp, resurse financiare.	Manipularea opiniei publice prin mass-media.
A oferit acces societății de a-și expune opinia public, să adere la comunități responsabile social/ creatoare de servicii sociale.	Este compromisă posibilitatea de asigurare a veridicității informațiilor.
A implimentat progrese tehnologice, ce au motivat evoluția societății de la un grup primar de oameni, la societăți ce identifică și promovează valori, comune, acționează în vederea îndeplinirii unui scop comun.	Stereotipuri și modele comportamentale inspirate de influenceri, în circumstanțele în care influencer poate fi oricine prezintă pericol de orientare spre comportamente și deprinderi vicioase.
A mărit considerabil rata de incidență al valorificării potențialului uman, oferind posibilități categoriilor defavorizate în societate.	Distorsionarea substanței analizei obiective.
A oferit acces nelimitat pentru toate categoriile de persoane la informație, formând o cultură a populației, dezvoltând gândirea analitică și simțul analizei diverselor perspective de abordare a problemei.	Afectează considerabil sănătatea mintală și psihică a persoanei, crește gradul de agresivitate, vulnerabilitate, anxietate și stres.
A extins posibilitățile fiecărei persoane de a participa la procesele decizionale, domeniile de bază (precum cel politic, economic, social, educațional) sporind incluziunea socială, simțul participativ, de implicare și proactivitate, optarea pentru colaborare în colectiv.	Distorsionarea relațiilor interumane la nivel de indivizi, nu doar prin intermediul unor ecrane. Izolarea persoanelor de lumea înconjurătoare.
A oferit șansa acționa în comun, în vederea asigurării democrației, remediind relațiile dintre stat și public.[5]	Impunerea efectului de turmă prin interfața virtuală/ conținutul nepotrivit după categorie de vârstă, poate fi accesat de oricine.
A creat interconexiuni strânse, ghidând comportamentul individualui spre a fi mai deschis spre noi oportunități.	Promovarea falsurilor idealizate în detrimentul unei realități favorabile, persoanele, emoțiile devin false.
	Proclamarea anonimatului drept cortină în manifestarea criminalităților de divers grad.

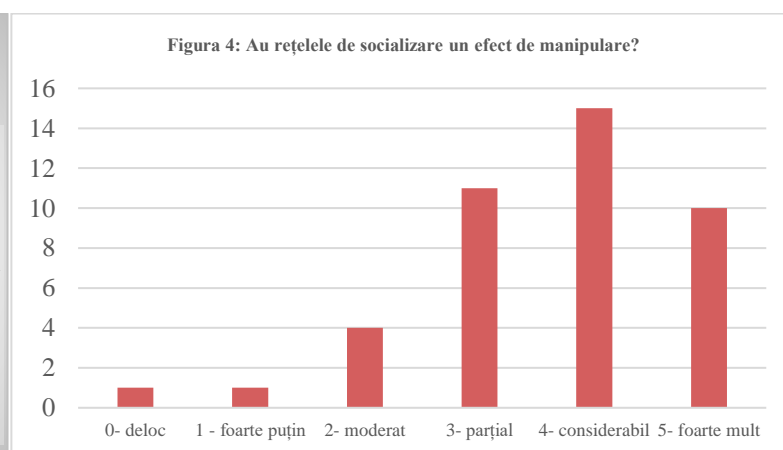
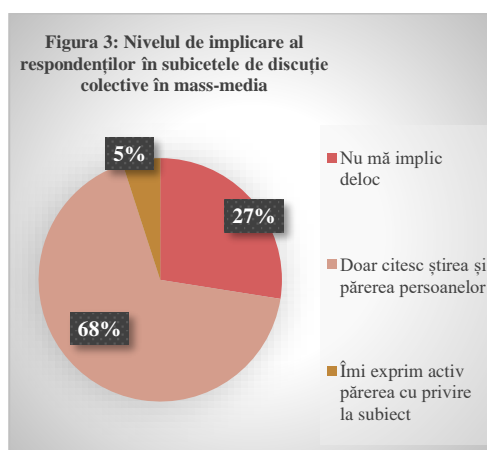
Sursă: Elaborat de autor.

În continuare, analizând răspunsurile oferite de respondenți în cadrul sondajului sociologic realizat personal, observăm că societatea într-o oarecare parte creează un mediu favorabil pentru manipulare, influențare în mediul online, din punctual de vedere al unui grad de indiferență,

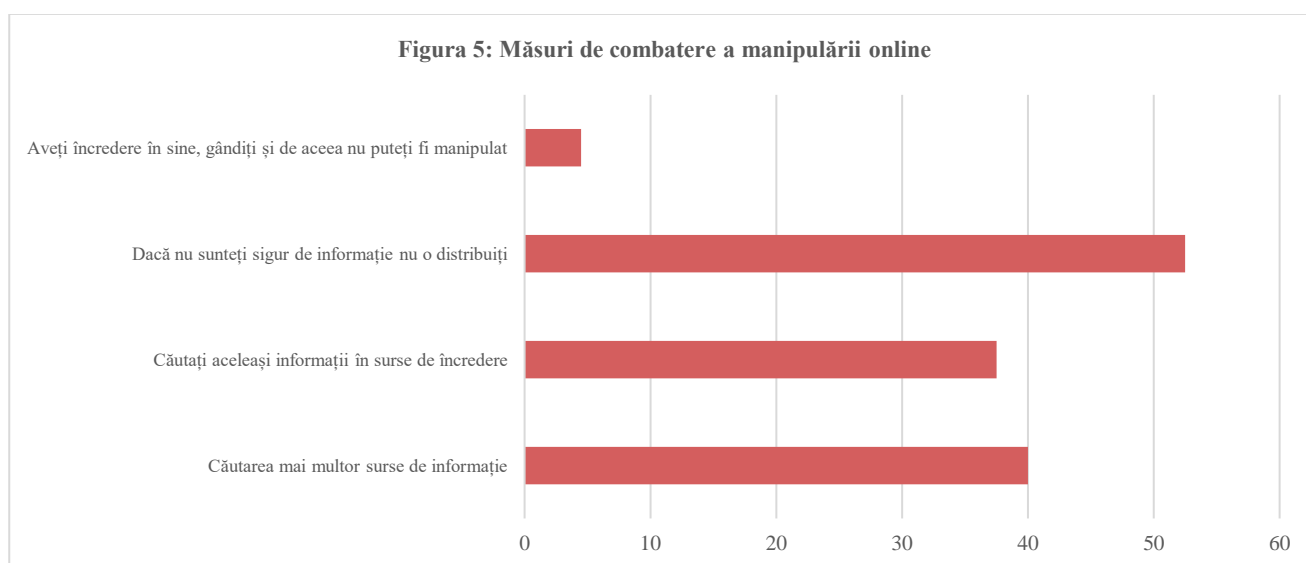
preocupare doar de propria persoană, dezinteresul de a-și împărtăși punctual de vedere asupra situației, fiind menținut fenomenul spiralei tăcerii [2], după cum putem observa în figura 1 și 2, 3:

Sursă: Fig 1-2 Elaborat de autor.

Sursă: Fig 3-4 Elaborat de autor.

Sursă: Fig 5 Elaborat de autor

În cele din urmă, desigur nu putem nega aportul imens oferit de rețelele de socializare, ca contribuție de implimentare a valorilor în cadrul comunității virtuale, pe care le-am evidențiat:

Tabel 2. Valori implimentate în societate odată cu evoluția rețelelor mass-media.

<i>Libertate în exprimare</i>	<i>Atitudine proactivă</i>
<i>Coexistența de principii comune</i>	<i>Împărtășirea modelelor inspiraționale și motivatoare</i>
<i>Responsabilizarea societății prin promovarea de exemple</i>	<i>Alternative de dezvoltare și creștere prin dezvoltarea culturii generale</i>
<i>Sporește creativitatea</i>	<i>Dezvoltă compasiunea pentru persoane defavorizate</i>
<i>Implimentează spiritul antreprenorial</i>	<i>Respectul și susținerea reciprocă</i>
<i>Atitudine de empatie</i>	<i>Echitate socială</i>
<i>Toleranță față de alte culturi</i>	<i>Spirit participativ</i>
<i>Sprrijin și solidaritate</i>	<i>Incluziune socială</i>

Sursă: Elaborat de autor.

Personal, pot susține că apreciez rolul mass-media pentru societate pentru evoluțiile și progresul pe care l-a generat, posibilitățile de dezvoltare și afirmare, faptul că a oferit voce categoriilor discriminate sau marginalizate oarecum. Însă actualmente, consider că apogeul erei informaționale ușor generează dezutilitate, prin specificul automatizării a tuturor sferelor de activitate astfel încât societatea în totalitate, devine o avalanșă de idei, dar care nu sunt fundamentate și susținute cu argumente. Fenomen ce cauzează dispersarea relațiilor interumane, impunerea tot mai mult a unor vicii mai mult decât valori precum, influența, egocentrismul, impunerea personalității.

Cu toate acestea, oricum rolul mass-media rămâne fundamental prin faptul că prezintă numeroase surse de informare și de creare a simțului critic. În unirea societății prin anumite scopuri comune, tendințele care inspiră valori și le promovează la nivel de auditoriu extins mondial.

CONCLUZII

✓ Prin dezvoltarea simțului critic și analiza obiectivă a informațiilor, putem reduce totalitatea știrilor cu conținut înșelător vehiculate în mediul online.

✓ Prin promovarea unor tendințe de verificare a informației din mai multe surse sigure, prin dobândirea aptitudinilor de filtrare a conținutului recepționat din mediul online vom educa o societate orientată valoric în sensul unei dezvoltări ulterioare.

✓ Reprezentanții de opinie publică (bloggeri) au posibilitatea de a coordona audiența în vederea implimentării unor valori și principii, educarea societății prin practica exemplului, “totul începe de la mine”.

✓ Odată ce ne aflăm într-un proces continuu de studiu minimizăm șansele de a ne lăsa manipulați, o persoană care gândește este greu de influențat.

✓ Prin solidaritate, altruism, responsabilitate socială reușim să creăm stabilitatea necesară funcționării eficiente a societății, să fortificăm valorile socio-culturale spre îmbunătățirea calității vieții întregii colectivități și a educa viitoare generații în sensul unei prosperități.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- [1] <http://mediacritica.md/ro/ru-mass-media-un-fenomen-creat-de-si-pentru-oameni/>
- [2] <https://www.scrigroup.com/educatie/sociologie/TEORII-PRIVIND-ROLUL-MASSMEDIA11744.php>
- [3] <https://www.scrivub.com/jurnalism/Importanta-si-rolul-massmedia-75424.php>
- [4] <https://playtech.ro/2018/influenta-internet-psihiic-om/>
- [5] <https://www.scrivub.com/jurnalism/Importanta-si-rolul-massmedia-75424.php>

Coordonator științific: VACULOVSCHI Elena, lect. univ., dr.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +37369118095 ; e-mail: elenavaculovsky@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.28>

CZU: 005.96:336.71(478)

THE ROLE OF MAIB'S HUMAN RESOURCES MANAGEMENT IN ITS SUCCESSION IN THE MOLDOVAN BANKING SECTOR

ROLUL MANAGEMENTULUI RESURSELOR UMANE A MAIB ÎN SUCCESEL ACESTEIA ÎN SECTORUL BANCAR DIN MOLDOVA

GRECU Luminița, studentă, specialitatea: Finanțe și Bănci

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 61090501

e-mail autor: grecu.luminita@ase.md

Rezumat. Componenta de resurse umane a oricărei companii este partea de declanșare a succesului care vine ulterior, managementul adecvat al resurselor umane fiind de mare importanță pentru dezvoltarea acestuia.

Scopul acestei cercetări este de a înțelege în ce proporție managementul resurselor umane al maib a contribuit la întărirea sa în sectorul bancar din Republica Moldova, analizând practicile principiilor de management în cadrul băncii, în special satisfacția personalului și metodele motivaționale utilizate.

În urma analizei se poate concluziona că lucrătorul bancar din cadrul maib este motivat, este încurajat și susținut în tot ceea ce face, iar activitatea sa îi aduce plăcere. Banca a investit mereu suficient pentru motivarea personalului, lucru de apreciat de organizațiile cărora nu le reușește obținerea succeselor, deoarece anume acesta este secretul succesului în afaceri. Specialiștii motivați din cadrul maib au ridicat și mențin ani de-a rândul banca în rolul de lider pe piața financiar-bancară a Republicii Moldova, specialiștii motivați au știut cum mereu să ridice performanța băncii, tot ei au putut să fie flexibili la toți, așa numiții, factori de influență externi, la toate greutățile băncii, pentru a continua cu aceleași rezultate, cu același ritm de creștere a succeselor maib.

Cuvinte cheie: bancă, management, resurse umane, motivație, recompensă, performanță

JEL CLASSIFICATION: E24, G21, J24, J28, M12, M54

INTRODUCTION

The human resources (HR) component of any company is the triggering part of the success that comes afterwards, the proper management of the HR being of high importance for its development. Maib is the largest bank in Moldova and a national leader in banking, holding 31.4% of the assets of the banking sector. Over 720 thousand cards of the population are from maib, and almost 300 thousand customers benefit from the bank's services and products through the maibank application. For maib, the team has been a major focus in recent years, the human resources satisfaction being emphasized. The figures in their annual reports underline not only MAIB's rise in financial indicators, but also how, albeit at a distance, the whole team has managed to mobilize to meet the challenges and expectations of their clients. [4]

The purpose of this research is to understand in which proportion the human resources management of maib contributed to its primacy in the Moldovan banking sector, analyzing the

practices of the management principles within the bank, especially the staff satisfaction and the motivational methods used.

CONTENT

Management is a process of coaching and enabling others to act. Whereas, HRM is the art of surrounding multidisciplinary activities and focusing in all the managerial activities through decision making to achieve competitive advantage through the efficient work force displaying different personnel, cultural and structural techniques. [2]

The main function of HRM is to maintain the good relationship between employees and employers. There are two main functions in HRM, namely managerial functions and operative functions:

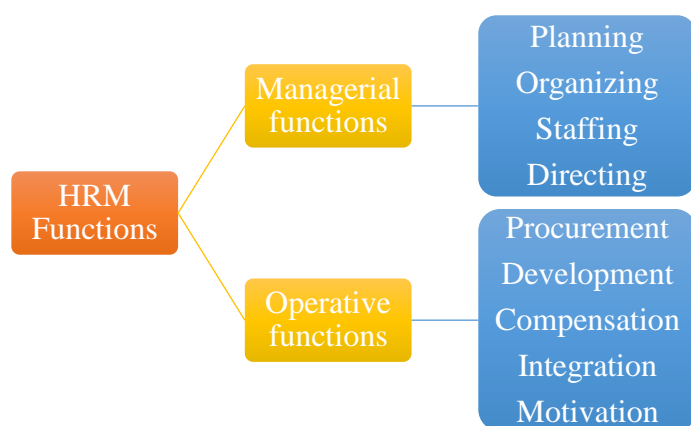

Figure 1. Functions of Human Resources Management

Source: Elaborated by the author based on the analysis performed

Planning is the process of thinking before doing anything. It means determining something in beforehand for future. HR planning includes career development, job design and having flexibility with employees. Additionally, HR planning process encompasses people utilization plans, performance management and motivation plans, reward plans, outsourcing etc.

Organizing refers to arranging or dividing the right task for the right person or a group of people.

Organizing consists of establishing channels of authority, initiating the rules and regulations, managing the good relationships with the employees, integrating activities, governing, implementing the plans and procedures in an effective manner and maintaining the good personal relationship. Staffing is to obtain qualified personnel for different jobs position in the organization. In staffing, the right person is recruited for the right jobs, therefore it leads to maximum productivity and higher performance.

Directing is the process of leading or supervising people. It consists of various other factors such as managing, guiding, controlling, supervising, motivating and administrating employees. HR needs to have a very good managing and leading skills to direct each and every individual inside the organization.

Procurement function is the initial function of HRM because it is related highly with recruiting and employing people who have essential qualification, knowledge and skills for the job. HRD has full authority to select and hire the respected individual.

The process of making the positive change and improving or creating something new is known as developing. In HRD, development could be done in terms of an individual such as developing the attitude, punctuality, skills, knowledge, aptitude and values of employees for the present and future jobs.

Compensation refers to the remuneration. It is given for the employee's contribution to the organization to help to achieve the organizational goals. Compensation includes job evaluation, payroll, bonus and determining salary and wages for different jobs.

The integration function is the process of reconciling organizational goals. It combines all the activities related to managing employees within a company. So that they can work willingly and effectively for the best results. [1]

The last, and perhaps the most important one is the motivation function. Motivation can be understood as the desire or drive that an individual has to get the work done. For instance, when faced with a task, it is the motivation to accomplish it that determines whether a particular individual would complete the task according to the requirements or not. Further, the absence of motivation leads to underperformance and loss of competitiveness resulting in loss of productive resources for the organization. It is for this reason that the HR managers stress on the employees having high levels of motivation to get the job done. [3]

The present situation of the banking and under HR assistance is very unpredictable and underperforming because of the challenging world's economy. With changing HR policies and the change in organizations both the internal and external pressures of banking organizations must compare high-performing companies to their own to find out what makes them improved. [5]

HR indicator seems preceding to the decisions making and illustrate the productivity of their employee in HR through various options such as customer feedbacks, Surveys and change the HR policies according to the changing market.

In Figure 2 we can see the evolution of the number of employees in maib, which has a constant increase, therefore furtherly will be detailed the way the largest bank in Moldova motivates its employees and attracts new ones.

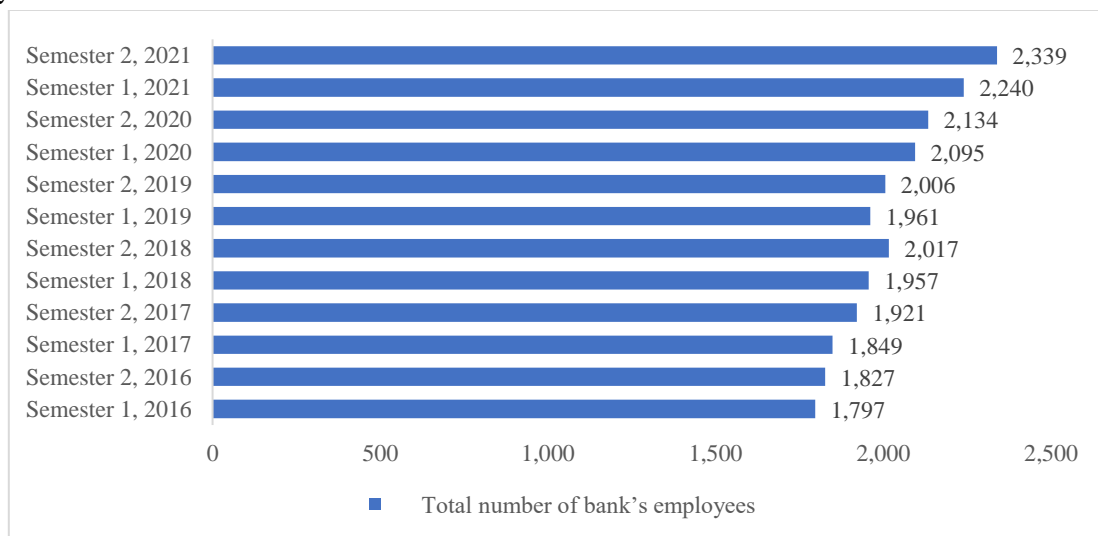

Figure 2. Total number of bank's employees at maib, 2016-2021

Source: Elaborated by the author based on the information from the National Bank of Moldova. Available at: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml>

For maib, the motivation and loyalty of employees aims to assess the success of employees over a period of time, so the type, size and application of rewards are determined in accordance with the achievement of strategic objectives and individual successes of bank employees, potential for advancement, and social support for employees.

There are two methods of motivation for employees:

1. Tangible motivation;

2. Intangible motivation.

The tangible motivation is applied in order to stimulate and reward the achievement of the planned commercial and financial objectives, to stimulate the employees in increasing the quality of work, to achieve other important things for the bank, but also to encourage initiative and creativity.

This motivation is achieved by:

- a) Annual premium;
- b) The premium for the execution of some actions of major importance for the bank;
- c) Premiums, gifts given by the bank's partners according to the collaboration contracts;
- d) Bonuses, gifts regarding the personal anniversaries of the employees.

The premium for the results obtained in the activity is calculated according to the results obtained from the activity performed in the team and the individual activity of the employee.

- The premium for the team activity - reaching the established performance plan;
- The premium for the individual activity - achievement of the objectives specific to each job.

Motivating through premiums is a responsibility of the Human Resources Department (HRD) within the bank, respectively, depending on the department to which the employee belongs there are a number of indicators, or in other words certain requirements towards the team and each member.

1. Accounting and Finance Department - aims to fulfill the revenue plan, financial, for a period of one quarter, in the subunits of maib;
2. Retail Sales Department - verifies the fulfillment of the sales plan and also revenues within the bank's branches, quarterly;
3. Corporate Support and Products Department - the plan is fulfilled by the Corporate Customers Department for a quarter;
4. Strategic Credit Risk Management Department - the level of reductions obtained for credit losses in subsidiaries, Central and DCC is checked;
5. Strategic Planning Department - achieving the objectives planned in the business plan, such as the bank's market position and other important financial indicators, quarterly;
6. Other subunits of the bank - any important and necessary information is verified to perform the calculations of the premiums.

In addition to the financial motivation, which is established according to the successes of the employees, the bank tends to develop and apply as obvious as possible the intangible motivation, very important and an effective tool in motivating the maib staff. Intangible motivation is applied for the purpose of professional and individual development of employees.

There are several forms of intangible motivation, such as:

- Honorary diplomas are awarded in situations such as the jubilee of employees of the bank or for merits in the activity of employees, at the initiative of the Board of Directors of the bank, HRD or managers from other subunits.
- Delegations to represent the bank at various events can be obtained by the employee who demonstrates outstanding results and excellent qualities.

In order to obtain state awards, excellent employees are proposed who demonstrate skills by obtaining results that positively influence the prestige of the bank.

For the effective motivation of employees, it is important to analyze the preferences, occupations of each outside the work schedule, in addition to the responsibilities of maib. The bank, or more precisely the representatives of HRD, as true experts, have taken into account this aspect as

well, respectively, several loyalty programs are proposed for the employees, obtained as a result of the bank's collaboration with its partners.

- Attend gym at a reduced price;
- Obtaining treatment in medical institutions, at an advantageous price;
- Offering privileges for MAIB products, special conditions for the employee.

CONCLUSION In general, it can be concluded that workers within BC MAIB SA are motivated, encouraged and supported in everything he does, and his activity brings him pleasure. The bank has always invested enough to motivate staff, which is appreciated by organizations that fail to succeed, because that is the secret to business success. Motivated specialists from maib have raised and maintained for years the bank in the role of free on the financial-banking market of the Republic of Moldova, motivated specialists have known how to always raise the bank's performance, they too could be flexible to all, so called, external influencing factors, at all weights of the bank, to continue with the same results, with the same pace of growth of maib successes.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

1. CHAUDHARY S., *HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN BANKING INSTITUTIONS*, [online]. 2019, p. 7-9. [accessed 15.03.2022]. Available on: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/161843/Chaudhary%20Sushmita.pdf?isAllowed=y&sequence=4>.
2. Human Resource Management Practices in Banking Sector. [online]. [accessed 16.03.2021]. Available on: <https://www.assignmentpoint.com/business/human-resource-management/human-resource-management-practices-banking-sector.html>.
3. Importance of Motivation in Human Resource Development (HRD). [online]. [accessed 21.03.2021]. Available on: <https://www.managementstudyguide.com/motivation-in-human-resource-development.htm>.
4. Moldova-Agroindbank, *Annual report, 2020*, p. 22, 36-37.
5. Why Human Resource Management is important for banks? [online]. [accessed 16.03.2021]. Available on: <https://www.jagranjosh.com/articles/why-human-resource-management-is-important-for-banks-1464354319-1>

Coordonatorul științific: ȚÎMBALIUC Natalia, dr., lect. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 69652344
e-mail: timbaliuc.natalia.valentin@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.29>

CZU: 334.72:504.05(478)

EXTERNALITIES AND FORMS OF MANIFESTATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

EXTERNALITĂȚILE ȘI FORMELE DE MANIFESTARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

GONCEAR Elena, studentă, Specialitatea: MRU

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: elenagoncear13@gmail.com

Abstract: *Economists and specialists have had and still have many confrontations on the subject of externalities. Because they are associated as an essential tool for sustainability, in this article we look for and consider that we need to identify the most important externalities that we need to take into account when designing a project. We will analyze those externalities corresponding to the different types of problems, depending on the most representative sectors of activity: local, national and regional transport; environment, research, technological development and innovation and last but not least, energy production and security of energy supply.*

Key words: *externalities, externalities by sectors, evaluation methods, solutions.*

JEL CLASSIFICATION: H23

Introducere

Apariția externalităților este o consecință a interdependențelor care se manifestă între funcția utilității și funcția de producție, respectiv între consumator și producător. Cu alte cuvinte, acțiunile unui producător au efecte care se pot răsfrânge asupra consumatorilor, influențându-le activitatea pozitiv sau negativ. De exemplu, un apicultor generează efecte pozitive asupra vecinilor prin oferirea serviciilor de polenizare. Poluarea reprezintă în schimb, un efect negativ. În timp ce externalitatea pozitivă mărește utilitatea sau producția agenților afectați, cea negativă le diminuează.

Metodele cercetării

Drept ca metodă de cercetare și analiză am utilizat sursele veridice precum materiale de conferințe a IBN și revistele acestora. Am folosit cărți din limbi străine(rusă, engleză) pentru a-mi formula o imagine clară asupra subiectului abordat, scrise de către Coase, Harari, Molly Scott-Cato.

Conținutul cercetării

În economia politică externalitatea este desemnată a fi efectul indirect al unei activități de consum sau de producție asupra altor agenți economici (indivizi, comunități sau întreprinderi) decât cel aflat la originea activității respective de consum sau producție. Într-o economie de piață competitivă echilibrele nu vor fi în general optimale în sens Pareto, întrucât ele reflectă doar efectele private (directe) și nu cele sociale (directe și indirecte) ale activității economice. Apariția externalităților este o consecință a interdependențelor care se manifestă între funcția utilității și funcția de producție, respectiv între consumator și producător. Cu alte cuvinte, acțiunile unui producător au efecte care se pot răsfrânge asupra consumatorilor, influențându-le activitatea pozitiv sau negativ. De

exemplu, un apicultor generează efecte pozitive asupra vecinilor prin oferirea serviciilor de polenizare. Poluarea reprezintă în schimb, un efect negativ. În timp ce externalitatea pozitivă mărește utilitatea sau producția agenților afectați, cea negativă le diminuează. Există demonstrația faptului că externalitățile apar datorită insucceselor pieței. Acestea, la rândul lor, se explică prin incapacitatea pieței de a respecta drepturile de proprietate.

Apariția externalităților corespunde de cele mai multe ori cu o alocare ineficientă a resurselor. Pentru corectarea acestei deficiente a pieței, se pot utiliza trei modalități:

- Sistemul impozitelor și subvențiilor. Prin acest mecanism se impune ajustarea preturilor determinate pe considerente economice ale produselor care provin din activități ce induc externalități, cu costul corespunzător efectului produs. Ceea ce rezultă este un pret social mai mic sau mai mare decât pretul calculat economic, în funcție de costurile, respectiv beneficiile sociale care s-au generat.
- Sistemul piețelor inexistente. Problema activităților care produc externalități este că rezultatul dublu al acestora bunul economic și externalitatea nu își găsește spațiu de comercializare, decât parțial, adică pentru bunul economic. Cu alte cuvinte, pentru externalități nu există piețe. Imaginarea unei piețe a externalității ar fi posibilă prin asimilarea acesteia cu un bun economic și determinarea cantității optime de externalitate s-ar face similar cu determinarea producției optime.
- Sistemul drepturilor de proprietate. Evitarea externalităților în acest caz pornește de la premisa că dacă o firmă generează externalități și afectează activitatea alteia, atunci acestea două ar trebui să devină un singur agent economic care să urmărească deținerea profitului global maxim.

Fenomenul externalităților se poate rezolva prin soluții de compromis între partea generatoare și partea influențată de externalitate. În contextul dat am făcut o cercetare pe baza unui exemplu cel mai des întâlnit în viața de zi cu zi.

Exemplu: Poluarea unui loc de către o firmă industrială reprezintă o altă externalitate negativă care afectează pescarii din acea zonă. Producția industrială este direct proporțională cu nivelul poluării și cu profitul firmei. Cu cât producția este mai mare, cu atât profitul său crește, dar se amplifică și poluarea în zonă. Și atunci, se pune problema stabilirii optimului de producție care corespunde unui nivel acceptat de poluare. Aceasta, deoarece soluția extremă de încetare a activității industriale nu este acceptată din moment ce investiția în echipamente este ridicată.

În figura nr. 1 se observă corelația inversă dintre profitul industrial și profitul din pescuit.

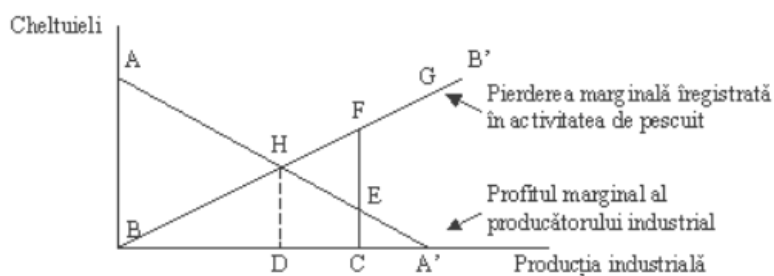

Fig. nr. 1: Profitul în activitățile industriale și de pescuit

Dacă externalitățile pozitive transfrontaliere sunt ample, cu atât se demonstrează justetea bunurilor publice regionale și, prin urmare, cu atât mai solid este raționamentul economic privind cooperarea regională. Se remarcă și se au în vedere următoarele sectoare:

Transportul local, național și regional urmărește:

- diminuarea timpului de transport și costului transportului; efectul realizării infrastructurii de transport transfrontaliere constă în diminuarea timpului de transport și costului transportului; în plus, se prevede micșorarea în termeni reali a costului transportului public. Ca beneficiu - micșorarea timpului de care este nevoie pentru a ajunge la o unitate medicală, o instituție școlară, o piață.
- sporirea traficului; un trafic sporit se poate asigura în condițiile reducerii costurilor de transport. Drept externalități pozitive putem lua în considerare: volumul traficului, creșterea numărului de operatori de transport și numărul de pasageri.
- exploatarea forestieră ilegală și despădurirea; apariția culoarelor de transport regional poate avea ca efect negativ accentuarea exploatării forestiere ilegale și despăduririi pădurilor.

Mediul, cercetarea, dezvoltarea tehnologică și inovarea :

Externalitățile de mediu și tehnologice (numite și efecte externe tehnologice) ridică o serie de întrebări. Provocările de mediu sunt tratate cel mai bine de politicile pe bază de piață sau politici tip comandă și control, în timp ce, susținerea progresului tehnologic se realizează, în general, prin măsuri neselective ce stimulează crearea și difuzarea de noi cunoștințe urmărite cu privire la anumite sectoare, tehnologii, firme ori sectoare de activitate.

Efectul direct, static are drept cauză reflectarea impactului negativ asupra mediului de către costul electricității produse cu combustibili fosili, ceea ce scade costul energiei regenerabile raportat la costul combustibilul fosil; iar efectul indirect, dinamic se datorează chiriei economice pe care producătorii de energie regenerabilă o pot obține în cazul diminuării costurilor de producție; în mod succint, se susține faptul că, politicile de internalizare a costului economic al emisiilor măresc în mod direct/indirect producția de electricitate regenerabilă.

Social (servicii sociale, sănătate și siguranță publică, infrastructură privind învățământul);

Proiectele sociale, ca urmare a implementării lor, cuprind numeroase externalități, în special pozitive: economiile cu privire la costurile de sănătate care sunt direct proporționale cu descreșterea numărului de persoane afectate de boală/numărului de persoane pentru care a scăzut gradul de gravitate a bolii (micșorarea cheltuielilor de sănătate, a costurilor pentru spitalizare sau pentru tratamentul din convalescență); evitarea pierderilor în producție, datorat faptului că angajații și familiile acestora tind să piardă un număr mai mic de zile lucrătoare.

Dezvoltarea mediului de afaceri local, regional și creșterea eficienței energetice; În centrele urbane, utilizarea terenurilor este expusă unor continue transformări, aferente dinamicii urbane, ca urmare a cerințelor de noi funcții de utilizare a terenurilor (precum infrastructură, facilități recreaționale). Sprijinirea proiectelor de afaceri locale și regionale au ca efecte externalități spațiale pozitive, precum și negative cu impact asupra subiecților umani existenți într-o anumită zonă.

A fost inclusă noțiunea de utilizare multifuncțională a terenurilor drept concept nou al utilizării terenurilor centrelor urbane, având drept țintă realizarea unei sinergii spațiale și socioeconomice a diverselor funcții de utilizare a terenurilor, în vederea economisirii spațiului, în același timp cu menținerea unui înalt nivel de calitate spațială.

Externalitățile pozitive (beneficiile potențiale) ale unei zone rezidențiale multifuncționale fac referire la creșterea numărului punctelor de cumpărături și de altă natură în vecinătatea rezidenților; creșterea numărului posibilităților de transport public; precum și o majorare a prețurilor locuințelor; de asemenea, există și posibilele externalități negative ale unei zone rezidențiale, precum zgomotul angajaților care parchează în zonă, privesc și aerul care sunt afectate de clădirile de birouri.

Producția de energie și siguranța furnizării de energie; În domeniul energiei, proiectele ar necesita promovarea producerii de energie eficientă și durabilă, folosirea surselor regenerabile de energie, diversificarea rețelelor de energie și interconectărilor, etc. Cu toate acestea, majoritatea proiectelor de energie generează externalități negative: daune asupra mediului (pierderea de teren, distrugerea peisajului, impactul asupra habitatului natural), prejudiciile asupra altor tipuri de infrastructură, în special rețele urbane (impact negativ asupra locuirii, asupra sectoarelor de producție și de servicii, asupra mobilității, infrastructurii agricole) și costul măsurilor necesare pentru neutralizarea efectelor negative asupra aerului, apei și solului.

Ca o concluzie, tabelul următor va reflecta prezentarea pe scurt a tipurilor de externalități, în funcție de sectoarele de activitate menționate anterior.

Tabelul.1.1.Externalitățile pe sectoare reprezentative de activități.

Sector	Impact non-piață	Evaluarea impactului
Transport	Economii privind timpul de călătorie și de așteptare	Valoarea economiilor de timp de lucru reprezintă costul de oportunitate al timpului pentru angajator, egal cu costul marginal al muncii
Sănătate	Speranța de viață/ Calitatea vieții Prevenirea vătămărilor corporale/ decese	QALY - Quality-adjusted life year, anul de viață ajustat în funcție de calitate, reprezintă cea mai curentă unitate de măsură a beneficiului sănătății. Reducerea riscului de vătămare corporală gravă/deces
Mediu	Peisaj Zgomot	Arii naturale protejate: pășuni non-intensive, margini de câmpuri, garduri vii sau din piatră Supunerea la un decibel de zgomot în timp; aspectul variabil al prețurilor imobilelor

Sursa: Comisia Europeană – date prelucrate.

Având ca punct de plecare relațiile dintre externalități și tipurile de investiții, vom exemplifica cu externalități, atât pozitive, cât și negative care pot fi luate în considerare cu privire la proiecte de mediu, industrie, transport și agricultură, investițiile private, proiectele dezvoltate de autoritățile publice, proiectele educaționale, proiecte dezvoltate de companii inovatoare.

1. Externalități pozitive:

- companie care acoperă o suprafață de teren cu puieți, răsaduri, etc. în fața clădirii birourilor atrage beneficii și celorlalți locuitori din zonă, chiar câștiguri financiare sub forma sporirii valorilor imobilelor în favoarea tuturor proprietarilor (la investițiile private efectuate de IMM-uri);

- o organizație publică care exercită control asupra unei boli infecțioase, luând măsuri pentru evitarea îmbolnăvirii membrilor săi (la proiectele dezvoltate de autoritățile publice locale);

2. Externalități negative:

- poluarea aerului ca rezultat al arderii combustibililor fosili afectează întreg mediul înconjurător, cât și sănătatea subiecților umani (la proiectele de mediu, sociale și economice);

- poluarea apei de către activitățile industriale care revarsă substanțe nocive afectând subiecții și mediul (la proiecte de investiții dezvoltate în sectorul mediu, în industrie și agricultură);

CONCLUZII

Putem sintetiza câteva aspecte importante care decurg din externalități: să se stabilească costul externalității prin normalizarea acestuia cu o anumită unitate de serviciu, în vederea realizării unei comparații; într-o centrală energetică, emisiile generate de echipamentele folosite pentru a obține energia afectează mediul natural și devin un cost de risc potențial; evaluarea externalităților trebuie să îmbine toți factorii externi, atât pozitivi, cât și negativi, afectați de activitățile entității respective, ținând cont de afacerea sau situația implicată; majoritatea agenților economici nu iau în considerare externalitățile costurilor în cadrul operațiunilor acestora (de ofertă/cerere); așa cum am subliniat, externalitățile reprezintă costurile/beneficiile aferente operațiunilor, care nu pot fi ținute sub control.

În Republica Moldova, nu există norme juridice privind tipurilor de externalități de luat în vedere pe diverse sectoare de activitate, dar sunt disponibile exemple și principii metodologice.

Soluția fundamentală a rezolvării externalităților negative se referă la internalizarea acestora; în absența intervenției corectoare, concurența liberă generează nivele de producție/de consum ce nu corespund alocării eficiente a resurselor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

www.ibn.md

Coase, R., The Problem of Social Cost, University of Chicago Press, VOL.3.2012

Coordonator științific: VACULOVSCHI Dorin, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni, 61, www.ase.md

e-mail: dorinvaculovsky@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.30>

CZU: 159.955.5:612.67

CONTINUITY OF INTELLECTUAL AND EMOTIONAL ACTIVITIES OF ELDERLY PEOPLE

CONTINUITATEA ACTIVITĂȚILOR INTELECTUALE ȘI EMOȚIONALE A PERSOANELOR ÎN ETATE

RACU Cătălina, studentă, Specialitatea:MRU

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

email autor: catalinaracu2000@gmail.com

Abstract: *This work presents the strengths and weaknesses of the continuity of intellectual and emotional activities of older people, but also their methods of social involvement in the daily life of society, which will allow debates on this topic addressed in those papers. They will reveal the real mental and economic situation of old people which will provoke controversy regarding to the sociointellectual and emotional involvement of older people. More formal care options for children and the elderly would also allow the elderly population to consider a wider range of options for taking part in social life. Based on the study we can conclude that continuity and involvement in the intellectual and emotional activities of older people in most cases is beneficial, morally and mentally, only a small part of the elderly suffering from diseases such as Alzheimer's, Parkinson's and dementia will accuse neurodegenerative diseases, low income, reduced opportunities to continue working, poor health are a major obstacle to active aging.*

Keywords: Social Sciences, Elderly, Aging, Implication, Emotional health.

JEL Classification : J14

INTRODUCERE

Bătrânețea ar trebui să fie o perioadă frumoasă, lipsită de griji și prejudecăți, în care să se desfășoare activități plăcute, timpul liber, călătoriile și momentele petrecute alături de cei dragi să fie memorabile. Este important ca să acceptăm bătrânețea într-un mod natural, apoi să încercăm să găsim soluții, alternative și modalități de a depăși dificultățile ce vin odată cu ea. Alimentația sănătoasă, sportul, asumarea de noi roluri și încercarea de a munci sunt importante pentru prevenirea și combaterea efectelor negative ale îmbătrânirii. [1]

Din 1988, Organizația Mondială a Sănătății a inclus senescenta printre primele cinci probleme de sănătate ale populației, pe lângă bolile cardiovasculare, cancerul, SIDA și alcoolismul. Potrivit Dicționarului de psihiatrie Larousse, bătrânețea e definită ca ultima perioadă a vieții, corespunzătoare rezultatului normal al senescentei, caracterizată prin scăderea treptată a funcțiilor fiziologice. Procesul de îmbătrânire include transformări fiziologice, biochimice și comportamentale, declinul psihic fiind condiționat de o serie de factori subiectivi, de natură fiziologică, precum și de condițiile de mediu. În concluzie, îmbătrânirea are loc treptat și diferă de la persoană la persoană. Progresele în medicină și nutriție au arătat că o mare parte din ceea ce odată a fost considerat inevitabil în ceea ce privește îmbătrânirea poate fi contracarat sau încetinit. [2]

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Îmbătrânirea populației este un fenomen global, iar Republica Moldova ce face parte din acest tablou general, confruntându-se cu schimbări demografice îngrijorătoare, ce au implicații pe termen mediu și lung la nivel demografic, social, economic.

Conform datelor demografice, se poate estima că populația de peste 65 de ani reprezintă 5% în Europa de Vest la începutul secolului XX, astfel că în anii 90 procentul crește la 15%, o treime din această populație fiind peste 75 de ani. varsta. Potrivit datelor furnizate de INS (The International Neuropsychological Society), la 1 ianuarie 2018, ponderea populației în vârstă de 65 de ani și peste era în creștere cu 18,2% față de 2017 (17,8%), iar proiecțiile demografice pentru 2060 arată o creștere de aproximativ 10% dintre ei.

Îmbătrânirea activă le permite oamenilor să-și atingă potențialul de bunăstare fizică, socială și mentală de-a lungul vieții și să participe la societate, oferind în același timp protecție, securitate și îngrijire adecvate atunci când au nevoie. Prin urmare, promovarea îmbătrânirii active necesită o abordare multidimensională și un angajament prin sprijin pe termen lung, cu participarea tuturor generațiilor.

Pensionarea este sfârșitul perioadei oficiale de muncă și un moment major în viața tuturor persoanelor. După ce se pensionează, bătrânii suferă o scădere a nivelului de trai și devin lipsiți de prestigiul social. Bărbații resimt evenimentul mai dramatic, pentru ei pensionarea este un factor de stres major și se poate manifesta prin crize și tulburări de adaptare, deoarece se identifică mai mult cu cariera lor și de aceea le este greu să găsească o activitate comparabilă cu locul anterior. Pentru munca. În schimb, femeile se adaptează mai ușor și odată cu pensionarea au mai mult timp liber și se pot ocupa mai mult de treburile gospodărești, de rolul de bunică, de menaj, iar asta le face mai ușor să depășească pragul de pensionare. Pensionarea este resimțită diferit de fiecare și în funcție de mediul de viață. Pensionarea este resimțită mai puternic de cei din mediul urban decât din mediul rural.

Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale recunoaște dreptul la o viață decentă și independentă, inclusiv participarea la viața socială și culturală a comunității. Menținerea celui mai înalt nivel posibil de participare socială la bătrânețe poate avea o influență pozitivă asupra calității vieții, bunăstării emoționale și sănătății.

Studiile efectuate de Organizația Mondială a Sănătății în 2017 recunosc că participarea socială se referă la angajarea în activități recreative, de socializare, culturale, educaționale și spirituale și încurajarea și motivarea persoanelor în vârstă să participe la activități culturale și sociale poate contribui la reducerea izolării. [3]

S-a demonstrat că voluntariatul la bătrânețe contribuie la o mai bună sănătate fizică și emoțională, stimulează creierul și contribuie la menținerea funcțiilor cognitive. Există multe companii și instituții precum spitale, grădinițe, școli, biserici, ONG-uri, organizații care oferă servicii sociale, publice sau private sau instituții publice care au nevoie constantă de voluntari.

Proporția persoanelor vârstnice implicate în activități de voluntariat este mică în țara noastră, comparativ cu alte țări ale Uniunii Europene. În 2015, pentru persoanele cu vârsta cuprinsă între 50-64 de ani, implicarea în voluntariatul formal a fost foarte scăzută, la 2,4%, comparativ cu 19,9% în UE. Cu această valoare, Republica Moldova ocupă ultimul loc în rândul statelor UE.

De ce este important ca seniorii să se implice într-o varietate de activități?

În primul rând, activitățile recreative au o mulțime de beneficii pentru sănătate. Activitățile sociale și psihice asigură producerea de serotonină, melatonină, dopamină, oxitocină, endorfine care generează o stare de bine și de care beneficiază întregul organism. În timp, oamenii tind să devină fără viață și să se simtă mai singuri.

Implicarea lor în activități captivante le oferă un scop, le ține mintea limpede și sufletul fericit. Prin urmare, indiferent de ce tip de activitate o întreprind, cheia este să fii implicat în cel puțin o activitate și astfel să te simți important. [4]

Pentru a asigura o îmbătrânire activă în Republica Moldova este necesar să se aplice măsuri precum:

- condiții adecvate de viață: alimentație sănătoasă, sănătate, nivel de trai;
- acordarea de stimulente angajatorilor care angajează persoane în vârstă și care oferă posibilitatea îndelungată ca să activeze în câmpul muncii chiar și după vârsta de pensionare;
- reducerea dependenței persoanelor vârstnice și furnizarea de servicii de îngrijire pe termen lung;
- introducerea de facilități pentru promovarea și stimularea îngrijirii la domiciliu a persoanelor vârstnice;
- asigurarea accesului la servicii sociale pentru persoanele în vârstă cu risc de excluziune social;
- dezvoltarea centrelor de voluntariat pentru vârstnici la nivel comunitar, încurajând voluntariatul prin diverse recompense și facilități;
- înființarea de centre în cadrul ONG-urilor, din fonduri proprii sau în parteneriat public-privat în care se pot desfășura activități pentru vârstnici, în care să fie pusă în valoare viața și experiența profesională: cursuri de gătit, prim ajutor, orientare turistică etc. [5]

În ciuda tuturor provocărilor, îmbătrânirea populației oferă și o oportunitate de dezvoltare a societății moldovenești. Îmbunătățirile ulterioare în domeniul sănătății și educației, precum și un număr mai mare de persoane care au timp după pensionare vor oferi Republicii Moldova un grup de vârstnici capabili să contribuie semnificativ la dezvoltarea societății prin participarea lor socială.

S-a remarcat că există o legătură între implicarea civică, atât prin intermediul rețelelor sociale formale, cât și informale, și îmbunătățiri printr-o varietate de măsuri de creștere a nivelului de bunăstare, inclusiv fericire, satisfacție în viață, stima de sine, un sentiment de control, sănătate fizică și longevitate.

Canalele de comunicare dintre Guvern și populația în vârstă ar putea fi îmbunătățite printr-o mai bună reprezentare și mai multe subiecte de discuție. Mass-media și modelele de comunicare ar putea fi utilizate eficient pentru a promova în mod creativ ideea de îmbătrânire activă. Companiile ar trebui încurajate să fie mai proactive în sprijinirea participării angajaților la activități de voluntariat. Opțiuni mai formale de îngrijire pentru copii și vârstnici ar permite, de asemenea, populației în vârstă să ia în considerare o gamă mai largă de opțiuni pentru a participa la viața socială. [6]

CONCLUZIE

Persoanele în vârstă sunt membri valoroși ai familiilor și comunităților din care fac parte. Pentru o mai bună valorificare a capitalului uman prezent în societate, vârstnicii trebuie apreciați pozitiv pentru contribuția pe care o aduc.

Îmbătrânirea trebuie abordată ca o perioadă de noi oportunități, trebuie promovate drepturile persoanelor în vârstă, iar atitudinile negative și comportamentele discriminatorii și abuzive față de bătrâni trebuie anihilate. Realizarea acestor obiective este determinată în mare măsură de întărirea

eforturilor tuturor actorilor sociali și coordonarea activităților acestora. Veniturile mici, oportunitățile reduse de a continua munca, sănătatea precară sunt un obstacol major în calea îmbătrânirii active.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- [1] *Ageing. Learning from the Global South (Population Policy Series 2)* autor Joe Thmas 2017
ISBN 978-984-34-3254-4
- [2] http://cnpv.ro/wpcontent/uploads/2020/03/Imbatranirea_activa_modalitati_de_petrecere_a_timpului_liber_dupa_pensionare.pdf
- [3] https://www.researchgate.net/publication/269648271_Continuity_and_Adaptation_in_Aging_Creating_Positive_Experiences
- [4] <https://jurnalul.ro/viata-sanatoasa/starea-de-sanatate/doua-activitati-pentru-sanatatea-mentala-a-persoanelor-in-varsta-667417.html>
- [5] <https://casa-fabian.ro/idei-de-activitati-potrivite-pentru-varstnici/>
- [6] <https://www.hindawi.com/journals/jar/2012/384875/>

Coordonatorul științific: VACULOVSKI Elena, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
email: elenavaculovsky@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.31>

CZU: 159.942:005.95

WORKPLACE STRESS MANAGEMENT

MANAGEMENTUL STRESULUI LA LOCUL DE MUNCĂ

RACU Cătălina, student, Specialitatea:MRU

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

email autor: catalinaracu2000@gmail.com

Abstract: *In this paper I will address the issue of stress at work, especially the sources, causes and negative and positive effects on the human body. Stress at work has always been an issue between employer and employee, so this article aims to shed light on both issues from the perspective of both parties. The paper contains presented classification and systematization and direct and indirect research of the phenomenon of occupational stress through the prism of psychologists and sociologists of international rank. The paper will also address methods of managing and preventing stress at work, in particular methods of dealing with existing stress.*

Keywords: *occupational stress, clasification of stress, stress management, social improvement*

JEL Classification: J28

INTRODUCERE

În teoriile moderne, stresul este considerat un excelent indicator al calității vieții la locul de muncă, el influențând, în mare măsură, starea de sănătate a angajaților, a organizației și a societății în general. Oxford English Dictionary explică etimologia cuvântului stres ca provenind din abrevierea cuvântului „distres”, folosit în engleza medievală cu înțelesul de dificultate, necaz, durere, provocate de factori exteriori organismului. Sfera noțiunii se lărgește în secolul al XIX-lea, stresul desemnând presiuni și influențe ce se exercită din exterior asupra organismului.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Stresul ocupațional (sau profesional) poate fi considerat ca o reacție individuală ce apare atunci când angajatul nu reușește să facă față, într-o manieră eficientă, la specificul locului său de muncă și al organizației în care lucrează.

Stresul apare atunci când mediul este perceput ca generând o amenințare pentru individ, fie prin solicitările excesive la care îl supune pe angajat, fie prin faptul că nu-i furnizează acestuia mijloace pentru satisfacerea nevoilor personale. Pentru fiecare ocupație sau categorie de ocupații există stresori specifici, iar intensitatea acestora este percepută într-un mod diferit de diverși angajați. Reacția individuală la elementele stresante depinde de anumiți factori ca: trăsăturile de personalitate, experiența personală, antecedentele sociale și culturale ale persoanei.

Abordarea interacționistă, numită și cantitativă sau structurală, pune accentul pe interacțiunile statice dintre stimuli și context în generarea unui răspuns. Deși este o perspectivă preponderent psihologică, doar o slabă atenție este acordată procesului, și asta prin inferarea unor explicații atunci când ipotezele nu se confirmă. Dolan și Arsenal au propus un model sintetic care permite realizarea

unui diagnostic, ca bază de plecare pentru un posibil demers de intervenție vizând diminuarea frecvenței consecințelor ireversibile a stresului de lungă durată [1]

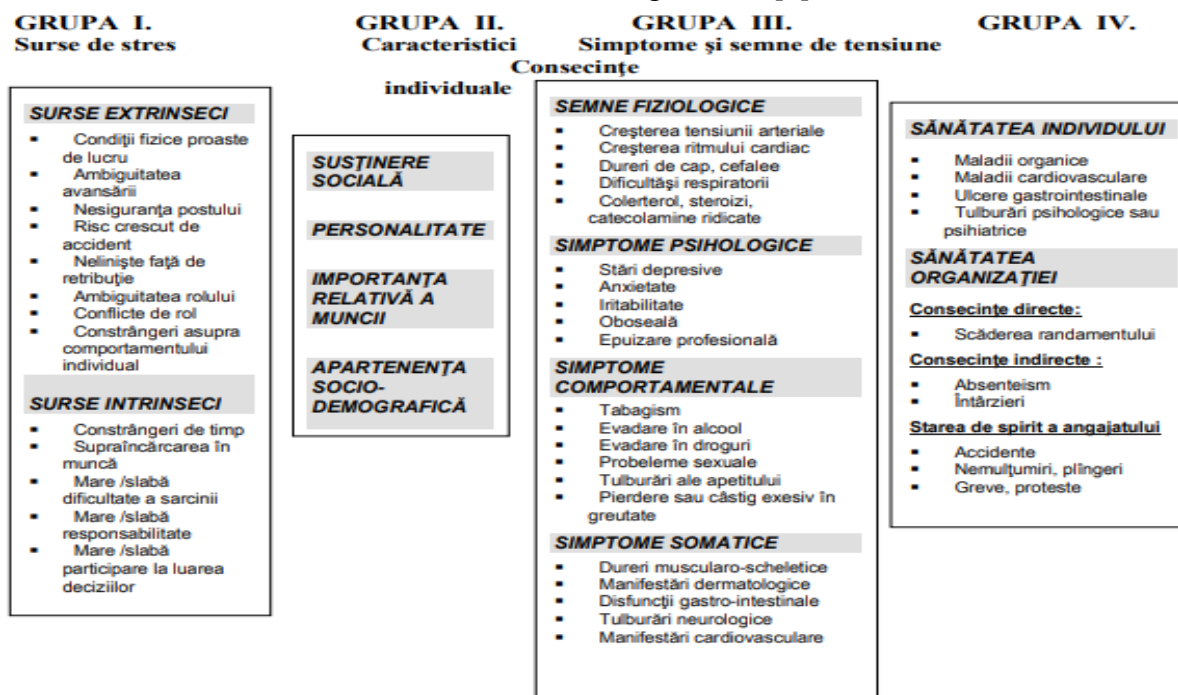

Figura 1. Modelul cognitiv- condiționat al stresului în muncă

Modelul cognitiv condiționat al lui Dolan și Arsenault este compus din patru categorii de variabile. Grupa 1 se referă la sursele de stres. Aceste exigențe sunt percepute ca intense sau slabe în funcție de caracteristicile individuale (Grupul 2). Interacțiunea dintre variabilele grupului 1 și cele din grupul 2 antrenează o serie de consecințe în plan psihologic, somatic, fiziologic sau comportamental, considerate simptome și semne de tensiune (Grupul 3). Simptomele și semnele de tensiune reprezintă consecințe pe termen scurt a stresului. Consecințele pe termen lung la nivel individual și organizațional sunt descrise în cadrul Grupului 4 [2]

În continuare vor reprezenta sursele ale stresului în organizații din motivul pentru că acestea sunt cele mai întâlnite în identificarea factorilor stresori la angajați, reprezentând îndeosebi și urmările asupra sănătății de tip fiziologic și psihologic.

1. Condițiile fizice de lucru care au fost cel mai des investigate și care pot afecta sănătatea fizică a angajaților și starea lor de bine sunt zgomotul, vibrațiile și temperatura.
2. Încărcarea cu sarcini reprezintă un alt agent de stres pentru mulți angajați. Atât supraîncărcarea, cât și sub-încărcarea cu sarcini, pot genera efecte psihologice și fiziologice nedorite.
3. Ambiguitatea rolului apare acolo unde obiectivele postului sau modalitatea de a accede la ele sunt neclare.
4. Conflictul de roluri poate fi definit prin existența unor cerințe conflictuale în cadrul unui singur rol pe care persoana îl ocupă (conflict intra-rol), sau prin existența unor cerințe conflictuale datorită multiplelor roluri pe care o persoană încearcă să le ducă la îndeplinire (conflict inter-rol).
5. Supraîncărcarea de rol se referă la numărul de roluri diferite pe care o persoană trebuie să le ocupe. Supraîncărcarea rolului poate să afecteze încrederea individului în propria abilitate de a duce la îndeplinire a acestor roluri.

6. Responsabilitatea este un alt factor potențial generator de stres în organizații. Deși prea multă responsabilitate este stresantă, și lipsa totală a responsabilității poate reprezenta un factor de stres.

Efectele fiziologice ale stresului au fost investigate cu preponderență în studii de laborator, adrenalina și cortizolul devenind cunoscuți ca fiind hormoni ai stresului. Deși majoritatea cercetărilor vizând stresul profesional s-au sprijinit preponderent pe auto-raportări, în ultima perioadă, cercetătorii au început să includă și o oarecare formă de evaluare psihofiziologică. În cadrul unui studiu de sinteză, Fried, Rowland & Ferris (1984) arată că cercetarea efectelor fiziologice ale stresului la locul de muncă s-a centrat mai ales asupra a trei indici: simptome cardio-vasculare, bio-chimice și gastro-intestinale. Din cele 47 de cercetări analizate, 24 au inclus cel puțin doi indici fiziologici; 60,2% dintre aceștia au măsurat simptome cardio- Psihologie Organizațională

Deși indicatorii fiziologici sunt considerați a fi indicatori obiectivi, Fried și colaboratorii (1984) prezintă trei categorii de factori care pot să afecteze fidelitatea măsurătorilor fiziologice: factorii stabili (ex. vârsta, sexul, dieta,), factorii temporari (ex. temperatura, perioada de zi, oboseală fizică, consumul de anumite substanțe) și factorii procedurali (ex. numărul de măsurători realizate).

Efectele psihologice ale stresului au fost cel mai des studiate de către cercetători și pot fi clasificate după mai multe criterii. Astfel, se poate diferenția între efecte acute și cronice, sau între cele care presupun o supra-stimulare și cele care presupun o sub-stimulare, sau între trăirile specifice și cele generale. Deși cele mai frecvente modalități de măsurare folosite au fost insatisfacția în muncă și tensiunea resimțită, numeroși alți indicatori de natură psihologică au fost utilizați: tensiunea, anxietatea, starea de sănătate, oboseala, epuizarea, iritarea, depresia, diverse emoții negative etc.. [3]

Kahn și Byosiere încadrează efectele comportamentale ale stresului la locul de muncă în cinci categorii (trei orientate spre organizație, două spre propria persoană): afectarea negativă a rolului profesional (greșeli, erori, accidente); părăsirea locului de muncă (fluctuații de personal, absenteism, pensionare precoce, greve); comportament agresiv la locul de muncă (vandalism, furt, împrăștierea zvonurilor); tulburări ale vieții non-profesionale (dificultăți în familie, cu prietenii, în cadrul comunității); comportamente auto-distructive (consumul de substanțe toxice și accidente).

Problematica gestionării stresului în context organizațional nu este una facilă. Dinamica factorilor stresori poate fi destul de accentuată mai ales în industriile puternic competitive, ceea ce implică costuri financiare sau materiale destul de consistente

Pentru a face față stresului la locul de muncă și a evita complicațiile neplăcute ce pot apărea psihologul renumit Dan Ariely, psiholog american cu origini israeliene, devenit cunoscut la nivel internațional în urma teoriei cu privire la alegerile umane și luarea de decizii sub influența unor condiționări negative, cunoscut pentru aportul adus în cadrul Socio-economiei comportamentale.

1. Reduceți presiunile pe care le puneți voi înșivă asupra voastră. Un grad mai mare de relaxare în tot ceea ce faci, indiferent de presiunea care vine din afară, îți permite să rezolvi mai ușor lucrurile.[4]
2. Diminuați așteptările pe care le aveți de la ceilalți. Un factor suplimentar de stres vine din partea așteptărilor ridicate pe care le avem de la colegi sau subalterni. De câte ori aceștia nu produc rezultatele pe care le vrem, ne enervăm inutil.
3. Nu amânați sarcinile. Sentimentul de amânare ne urmărește că o umbră apăsătoare. În plus, sarcinile amânate se strâng și ne doboară.
4. Respectați pauzele. Minte are nevoie de relaxare periodică. Eficiență scade dacă muncești fără întrerupere.

5. Nu va luați de lucru acasă. Viața personală trebuie separată clar de viața de serviciu, presiunea de la job trebuie să rămâna la birou.
6. Spuneți “nu pot, nu știu, am nevoie de ajutor”. Unii oameni nu pot spune “nu”, dintr-un anumit blocaj psihologic. Acesta trebuie depășit: ai nevoie să-ți evaluezi corect resursele și să ceri ajutor atunci când simți că nu poți face față sarcinilor.
7. Beți multă apă în timpul zilei. Nu lichide, în general, ci apă. Apă ne păstrează un tonus bun și reușește să ne diminueze stresul. [5]

CONCLUZIE

Angajatul, este supus la numeroase solicitări psihice și fizice. Efortul de adaptare la cerințele mediului fizic și social pune organismul într-o stare de alertă biologică. Cunoașterea factorilor, care generează stresul, ca și a reacțiilor tipice ale organismului au reprezentat primii pași în abordarea sindromului general de adaptare. Cauzale fiind în general de diferitele tipuri de conflicte, pe care individul, organizația și societatea le creează. Formele stresului pun în evidență atât stresul pozitiv. Stimulator, cât și stresul negativ, ca consecințe negative asupra organismului; după frecvența manifestărilor acute, ciclic sau cronic; de suprasolicitare, dar și de subsolicitare. Dacă Stresul în general este produs de viață, stresul organizațional este produs de viața organizatei.

Concluzia este că există o puternică legătură între nivelul de stres suportat la locul de muncă și viața personală. Oamenii ar trebui să fie tot mai atenți la factorii externi care le provoacă stres, însă și la factorii interni, pentru că aceștia sunt mult mai ușor de controlat. Echilibrul între viața personală și cea profesională nu ar trebui să lipsească din viața nici unui om. Este indicat să căutăm un loc de muncă în care satisfacția este mare, nivelul de stres și presiunea să fie scăzute. Este nevoie să găsim sensul muncii noastre, nu doar sensul financiar. Acei oameni care găsesc răspunsul la întrebarea „de ce fac ceea ce fac?”, sunt mult mai împinși.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Kenny, Diana Theadora; Cooper, Cary (2013). *Introduction: Occupational Stress and Its Management*. International Journal of Stress Management;
2. Avram, E., Cooper, C.L. (Coord) (2008). *Natura schimbătoare a stresului la locul de muncă*. Psihologie organizațional-managerială. Tendințe actuale. Iași: Polirom;
3. Dewe, C. L., P. J., O’Driscoll, M. P. (2001). *Organizational Stress – A Review and Critique of Theory, research and Applications*. London: Sage Publications.
4. Fried, Y., Rowland, K.M., & Ferris, G.R. (1984). *The physiological measurement of work stress: A critique*. Personnel Psychology, 37, 583-615.
5. Benedek, Mirela. *Stresul la locul de munca*. <https://www.scribd.com/document/27161608/Stresul-La-Locul-de-Munca>
6. *Stresul*. Studiu de caz. <https://www.scribd.com/doc/304966423/Studiu-de-Caz-Stresul>

Coordonatorul științific: BAIEȘU Marina, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
email: mbaiesu@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.32>

CZU: 339.13.012(478)

MARKET FAILURES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

EȘECURILE PIETEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

BELENIUC Nicoleta, studenta, Specialitatea: MRU,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: beleniucn@gmail.com

Abstract. *Market failure expresses situations in which the market alone cannot allocate resources efficiently. This phenomenon is extremely important for contemporary economies, as it demonstrates that markets cannot operate efficiently solely on their own mechanisms, with a tendency to produce either too much or too little compared to social needs.*

Keywords: *Market failure, public goods, monopoly, externalities, macroeconomic instability.*

JEL CLASSIFICATION: E64

INTRODUCERE

Un critic răutăcios a spus odată că „economiiștii înțeleg două mari lucruri: functionarea pietelor și eșecul pietelor”. Economia este în felul acesta cu un pas înaintea politicii atât a stângii, cât și a dreptei politice, deoarece acestea accepta doar una din aceste afirmații. Indiferent care ar fi adevărul, economiiștii încearcă să efectueze pasul critic, căutând să arate când se aplică fiecare din aceste puncte de vedere și de ce.

Eșecul pieței este o situație care apare atunci când piața nu este capabilă să aloce resurse în mod eficient. În economie, sistemul de prețuri al unei piețe competitive este capabil să furnizeze toate bunurile și serviciile unei economii. Cu toate acestea, există unele situații în care acest lucru nu este posibil, acestea fiind cunoscute sub numele de eșecuri ale pieței. Opusul eșecului pieței este eșecul statului.

Termenul „eșec de piață” descrie orice performanță a pieței care se consideră a fi mai puțin bună decât cea mai bună performanță posibilă. Cuvantul “eșec” în acest context poate da o impresie greșită. Eșecul de piață înseamnă că cel mai bun rezultat posibil nu a fost obținut; nu înseamnă că nu s-a întâmplat nimic bun.

Obiectivele cercetării sunt de a identifica conceptul de eșec al pieței, cauzele de eșec al pieței și principalele situații de eșec ale pieței în special în țara noastră.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Afirmarea pieței concurențiale în calitate de pilon al economiei de piață este un proces dificil, în evoluția căruia se înregistrează atât succese, cât și eșecuri. Astfel, piața concurențială oferă multiple avantaje:

- numai concurența este în măsură să genereze eficiență economică;
- concurența este cea care impune producătorii să satisfacă cât mai bine cerințele cumpărătorilor;
- firmele competitive reflectă eficiența utilizării factorilor de producție. Așa se explică capacitatea firmelor care obțin profituri mari de a satisface cel mai bine cerințele cumpărătorilor.

Totodată, piața concurențială prezintă și imperfecțiuni, generând insuccese atât pentru agenții economici care nu se pot adapta la exigențele pieței, cât și pentru sistemul economic în cadrul căruia se manifestă. Insuccesul pieței se explică prin incapacitatea instituțiilor de piață ale unui sistem economic de a susține activitățile solicitate sau de a le elimina pe cele nesolicitate. Piața nu reușește întotdeauna să se autoregleze, astfel că pe piață apar anumite disfuncționalități, cunoscute sub denumirea de „eșecuri ale pieței” care justifică intervenția statului pe piață. Eșecul pieței exprimă situațiile în care piața, singură, nu poate alocă resursele eficient. Acest fenomen reprezintă un aspect extrem de important pentru economiile contemporane, deoarece demonstrează că piețele nu pot opera în mod eficient exclusiv pe baza mecanismelor proprii, existând tendința de a produce fie prea mult, fie prea puțin, în comparație cu nevoile sociale.

Se cunosc două cauze principale ale eșecului pieței:

1. *Insucces cauzat de structura pieței.* Această situație se manifestă în cazul când condiția concurențială într-un anumit domeniu nu este asigurată. Astfel, concurența nu se poate manifesta. De exemplu, piața telecomunicațiilor, piața energiei electrice, a apei etc., în care prețul întreprinderii cu poziție de monopol se supune reglementărilor guvernamentale.
2. *Insucces cauzat de mecanismul prețului.* Acesta se produce în situația când sistemul prețurilor se prăbușește sub influența costurilor din producție și consum. Adică, fiecare activitate de producție și consum generează, pe de o parte, nu doar costuri economice, dar și costuri sociale, iar pe de altă parte, nu doar venituri întreprinderilor producătoare, dar și avantaje sociale.

Teoria economică identifică mai multe deficiențe (eșecuri) ale mecanismului economic al pieței. Aceste deficiențe sunt compensate de stat prin reglementarea economică. Fiecare eșec al pieței generează anumite direcții de reglementări.

O atenție deosebită se acordă analizei eșecurilor pieței din perspectiva echității sociale și din punctul de vedere al eficienței economice. Piața favorizează obținerea atât a eficienței de producție, cât și a eficienței alocative. Eficiența de producție se manifestă atunci când alocarea resurselor face posibilă sporirea producției unui bun, fără a diminua producția altui bun. Eficiența alocativă presupune o alocare a resurselor pentru producerea anumitor bunuri prin care are loc îmbunătățirea situației unui individ fără a o înrăutăți pe cea a altui individ.

Principalele situații de eșec ale pieței sunt: producerea bunurilor publice, prezența externalităților, apariția și dezvoltarea monopolului, informația imperfectă.

Instabilitatea macroeconomică este reflectată de fluctuațiile activității economice (ciclurile economice) care se manifestă prin dezechilibre macroeconomice, cum ar fi: șomajul, inflația, capacitățile de producție reduse, deficitul bugetar etc. Economia de piață ca atare se bazează pe proprietatea privată a mijloacelor de producție. Întreprinzătorii, ca proprietari ai mijloacelor de producție acționează separat unul de celălalt, determinând volumul producției și al materialelor achiziționate în conformitate cu propriile interese. Așadar, există o neconcordanță în trecerea și oferta de piață, ceea ce conduce la apariția instabilității macroeconomice. În consecință, apare

necesitatea intervenției statului pentru atenuarea dezechilibrului macroeconomic prin intermediul politicilor economice guvernamentale.

Distribuția veniturilor și a resurselor furnizate pe piață este extrem de inechitabilă și disproporționată. Resursele sunt distribuite inegal datorită diferențelor dintre contribuția forței de muncă și instabilitatea pieței, ceea ce reduce stimulentele pentru a munci eficient. Pentru țara noastră, această situație este deosebit de actuală, deoarece un număr semnificativ de persoane se află sub pragul sărăciei absolute (în special, pensionari, persoane cu dizabilități, familii cu mulți copii). Situația în cauză însă poate fi atribuită atât eșecului pieței, cât și al statului. Oricum, doar statul posedă pârghiile care pot atenua inegalitatea de proprietate a cetățenilor, de exemplu, prin introducerea taxei progresive, acordarea ajutoarelor sociale pentru cei nevoiași, majorarea pensiilor etc. Folosind exemplul Republicii Moldova și al altor țări în curs de dezvoltare, putem spune că statul este adesea incapabil să soluționeze problema vizată la nivelul adecvat din cauza deficiențelor structurii statului și a bazei legislative. Dar teoretic, doar statul dispune de pârghiile de neutralizare a acestui eșec al pieței.

Bunurile publice sunt oferite de sectorul public prin intervenția statului în situația când piața competitivă se dovedește a fi ineficientă. Bunurile publice pot fi interpretate ca externalități pozitive, deoarece, odată fiind produse, nimeni nu poate fi exclus de la consumul acestora. Bunurile publice, prin particularitățile lor, sunt un motiv al apariției eșecurilor pieței.

Există bunuri care nu pot fi oferite de piața privată, ci doar de cea publică (de exemplu, apărarea națională). Chiar dacă acestea ar fi oferite, s-ar face într-o cantitate insuficientă. Bunurile publice, comparativ cu cele private, au două caracteristici importante. În primul rând, nu sunt rivale, practic costul marginal pentru consumul unei cantități suplimentare dintr-un bun public este 0. A doua proprietate constă în indivizibilitatea lor, faptul că nu poate fi exclus nimeni din a consuma un bun public.

Externalitățile apar când acțiunile unui producător sau consumator generează costuri sau avantaje de partea altor agenți economici. Externalitățile negative generează costuri, iar cele pozitive – avantaje. Externalitățile promovează ineficiența, deoarece producătorii nu iau în calcul la determinarea producției sau consumului toate costurile sau beneficiile. Ca rezultat, un producător care generează externalități negative ce nu sunt incluse în costul de producție va determina nivelul producției la o mărime superioară nivelului optim de eficiență, din cauza subevaluării costurilor totale. La fel se întâmplă și în cazul unor externalități pozitive. Atâta timp cât există externalități, alocarea resurselor pe piață nu se poate face eficient și de aceea este necesară intervenția statului. În această situație, statul trebuie să intervină pentru a internaliza costurile, respectiv, beneficiile rezultate din aceste activități asupra celor care le generează.

Monopolul este considerat un insucces al pieței competitive, deoarece apariția și dezvoltarea acestuia este însoțită de faptul că monopolurile influențează prețurile, restrâng producția, în unele cazuri împiedică introducerea de tehnologii mai avansate. Zeci de companii din Moldova care au capital majoritar de stat controlează sectoare întregi de activitate, de la cele de telefonie, producere de țigări, până la servicii de transport feroviar. Autoritățile susțin că au planificat mai multe acțiuni pentru stimularea concurenței. În realitate, sunt puse în prim plan noi monopoluri. Circa o sută de întreprinderi din Republica Moldova au o poziție dominantă pe piață, arată un studiu realizat de Agenția Națională pentru Protecția Concurenței (ANPC). Dintre acestea, majoritatea sunt întreprinderi care au capital public. Statul sau autorități publice locale dețin controlul asupra unor activități economice precum serviciile de telefonie fixă, producerea de țigări, de energie electrică, producerea și distribuția de energie termică, transportul de pasageri cu trenul sau avionul.

Unele companii care dețin monopol, precum Moldtelecom, Franzeluța, Tutun-CTC și AIR Moldova, aduc profit statului. Majoritatea însă sunt o adevărată povară, înregistrând pierderi uriașe, ajungând chiar în pragul falimentului.

De exemplu, Calea Ferată a Moldovei și-a redus vânzările, din 2008 până în prezent, de circa trei ori, iar pierderile sunt de ordinul sutelor de milioane de lei. Întreprinderea Termocom, monopolist la distribuția energiei termice din Capitală, are datoriile de circa 1,5 miliarde de lei.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Toate aceste tipuri de eșecuri nu se întâlnesc neapărat separat, dimpotrivă, de multe ori se întâmplă ca o categorie să reprezinte cauza apariției unei alte categorii de eșecuri. Eșecurile pieței demonstrează încă o dată faptul că, chiar și atunci când sunt întrunite cerințele pentru funcționarea eficientă a pieței, aceasta nu este capabilă să ofere toată gama de bunuri și servicii cu maximum de eficiență. Astfel, prezența eșecurilor pieței justifică necesitatea unei intervenții adecvate și eficiente a statului în activitatea economică.

Rezumând, putem spune că statul și piața trebuie să interacționeze în scopul sporirii eficienței și reducerii pierderilor societății, însă dimensiunea interacțiunii lor în fiecare caz trebuie determinată printr-o analiză economică a pierderilor și a daunelor cauzate de această interacțiune

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Bénard, J., *Economie Publique*, Economica, Paris, 1985;
2. Coase, R., *Le problème du coût social*, Revue Française d'économie, vol. VII, nr. 4, 2009;
3. *Companii monopoliste din Republica Moldova*: https://adevarul.ro/moldova/economie/statul-mai-mare-monopolist-republica-moldova-1_50acae927c42d5a663883a53/index.html, vizualizat pe 02.03.2022
4. Facchini, F., *Politiques publiques*, Cours, Université de Paris, 2005-2006;
5. Léveque, F., *La réglementation des externalités*, Centre d'économie industrielle, Editions La Découverte - Collection Repères 1998;
6. Moșteanu, T., colab. *Economia sectorului public*, Ed. Universitară, București, 2005;

Coordonator științific: VACULOVSKI Dorin, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni, 61, www.ase.md
e-mail: dorinvaculovsky@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.33>

CZU: 331.522(478)

CURRENT TRENDS AND PROSPECTS FOR INCREASING THE MOTIVATION OF YOUNG SPECIALISTS TO INTEGRATE IN THE FIELD OF WORK

TENDINȚE ACTUALE ȘI PERSPECTIVE DE SPORIRE A GRADULUI DE MOTIVARE A TINERILOR SPECIALIȘTI DE A SE INTEGRA ÎN CÂMPUL MUNCII

CROITORU Alexandra, studentă, Specialitatea: MRU

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: sanda.croitoru14@gmail.com

Abstract. *The upward trend of migration among young people and the deficient situation regarding the labor force in the Republic of Moldova, orient us towards the idea of some discrepancies between what the young specialists are looking for and the companies offer. In this sense, this study reflects the company's vision regarding the moments that compromise the supply of labor with qualified staff, as well as the possible points of contact between the preferences of young people and the possibilities of companies. Subsequently, measures will be suggested to streamline the process of hiring and engaging young people through job postings.*

Keywords: *young specialists, demotivation, declining interest in employment, company offers, job announcement, head hunting, facilities, effective relationships, young people's preferences, migration.*

JEL CLASSIFICATION: I23, I25, J01, J24, J28, J31, J8

INTRODUCERE

În condițiile unei tehnologizări în continuă avansare, digitalizare a activităților de divers ordin, în favoarea flexibilității la locul de muncă, redeterminare a raporturilor muncii, precum și predominarea în competiție acerbă a ramurilor economice de importanță strategică cataloghează drept categorie de o importanță vitală în rândul ofertanților de forță de muncă - tinerii specialiști instruiți. Acest segment de potențial angajați devine strategic prin valoarea cunoștințelor pe care le dețin, competențe de aplicare la nivel practic, flexibilitate, deschidere către oportunități și adaptabilitate considerabilă comparativ cu alte categorii de angajați. Cu atât mai importantă devine studierea aspectelor ce cauzează demotivarea tinerilor specialiști de a se încadra în câmpul muncii în Republica Moldova, cu cât ei asigură potențialul de competitivitate, reușită și stabilitate în fața riscurilor pieței, determinând în mare parte funcționalitatea eficientă a economiei. În acest context, determinarea discrepanțelor dintre preferințele și nevoile tinerilor specialiști și potențialul companiilor autohtone de a satisface aceste preferințe, va conduce la perfecționare raporturilor angajator - potențiali angajați, va asigura suplinirea necesarului de forță de muncă sub aspect cantitativ, calitativ și durabil, aceasta

conducând inevitabil la împlinire la toate trei nivele: de individ (realizare profesională), de companie (creșterea profitabilității și potențialului inovativ) și de stat (asigurarea creșterii economice, ameliorarea problemelor de ocupare, sărăcie și migrație).

Problema cercetării se identifică prin demotivarea și refuzul din partea tinerilor specialiști a ofertelor de angajare înaintate de către companiile din Republica Moldova, din punctul de vedere al necoresponderii dintre preferințele tinerilor și condițiile de muncă propuse de angajatori.

Scopul cercetării constă în identificarea unor măsuri și oportunități în vederea lărgirii facilităților oferite de către copmanii tinerilor specialiști, în sensul în care să sporească interesul lor de a se încadra în câmpul muncii, astfel fiind asigurată eficientizarea procesului de angajare a tinerilor talente.

Obiectivele cercetării constă în:

- ✓ Determinarea lacunelor existente în procesul de angajare care îi influențează pe tineri să refuze ofertele de angajare, și să apeleze la alternative precum deschiderea propriei afaceri, migrația peste hotare.
- ✓ Evidențierea punctului de vedere al societății asupra problemei demotivării tinerilor de a se angaja și de fapt, care sunt oportunitățile căutate, prin intermediul unui sondaj.
- ✓ Identificarea raportului de interferențe dintre problema migrației tinerilor specialiști și cerințele – oportunitățile incluse în anunțurile de angajare înaintate de către companii acestora.
- ✓ Identificarea unor măsuri în vederea eficientizării relației angajator- potențial angajat, în etapa procesului de angajare, precum și anumite practici în vederea reformării mentalității colective stereotipizate asupra pieții muncii din Republica Moldova.
- ✓ Găsirea posibilităților de compromis între ceea ce caută tinerii specialiști pe piața muncii, în vederea motivării lor și potențialul companiilor de a satisface preferințele acestora.

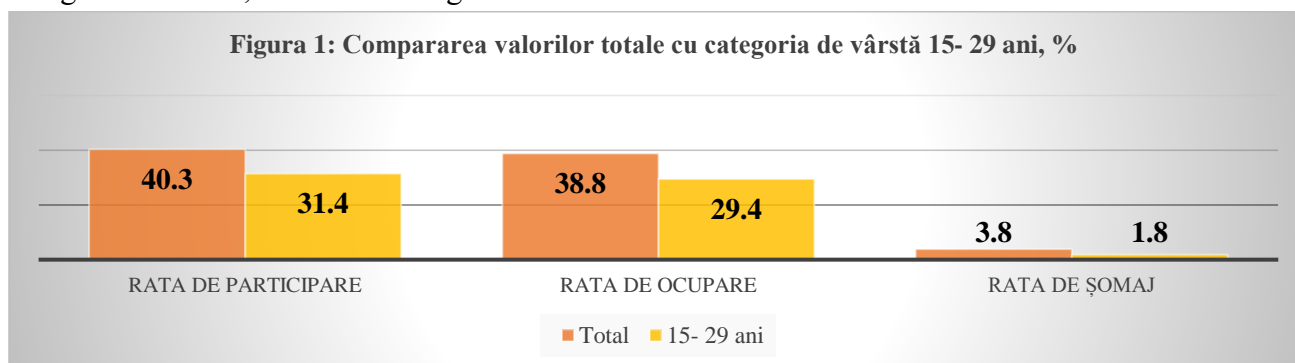
Metode utilizate în cadrul cercetării se bazează pe metode teoretice și anume cercetarea surselor bibliografice cu referire la raportul: relațiile angajator – potențiali angajați, analiză comparativă, sinteză, evaluare; cât și cele practice – analiza rezultatelor sondajului de opinie elaborat cu referire la aspecte ale ceea ce caută și în ce ar purtea fi cointeresați tinerii, în direcția integrării în câmpul muncii.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Una dintre etapele prioritare care determină parcursul profesional și calitatea vieții individului este asigurată în mare parte de abilitatea persoanei de a realiza tranziția de la studii la un loc de muncă bine plătit (ca să-i asigure un trai decent), cu potențial de dezvoltare și creștere în carieră. Respectiv startul în carieră reprezintă elementul decisiv în atitudinea, implicarea și determinarea persoanei în parcursul său către împlinirea profesională. [1]

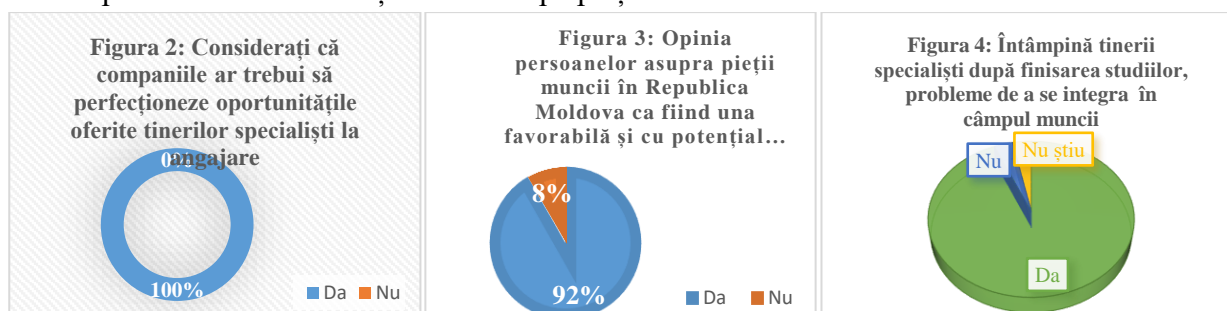
Putem determina câteva dintre barierele în integrarea tinerilor în câmpul muncii, printre care: discrepanță între calificările tinerilor specialiști și cerințele angajatorilor, lipsa de experiență în luarea deciziilor independente, lipsa de cunoștințe, lipsa abilităților profesionale practice. Deseori, alegerea profesiei nu se bazează pe necesitățile pieței muncii în anumite specialități. Se observă o tendință de alegere a specialităților cu profil umanitar și mai puțin cu profil tehnic, ceea ce duce la un exces de specialiști din domeniul umanist și deficitul celor din domeniul tehnic. Ca rezultat, mulți absolvenți ai instituțiilor de învățământ nu sunt angajați conform specialității sau au nevoie de recalificare pentru încadrare în câmpul muncii. [2]

Aprecierea gradului de incidență a problemelor de ocupare în rândul tinerilor, poate fi realizată prin analiza vulnerabilității populației tinere pe piața forței de muncă în comparație cu celelalte categorii de vârstă, reflectată în Figura 1:

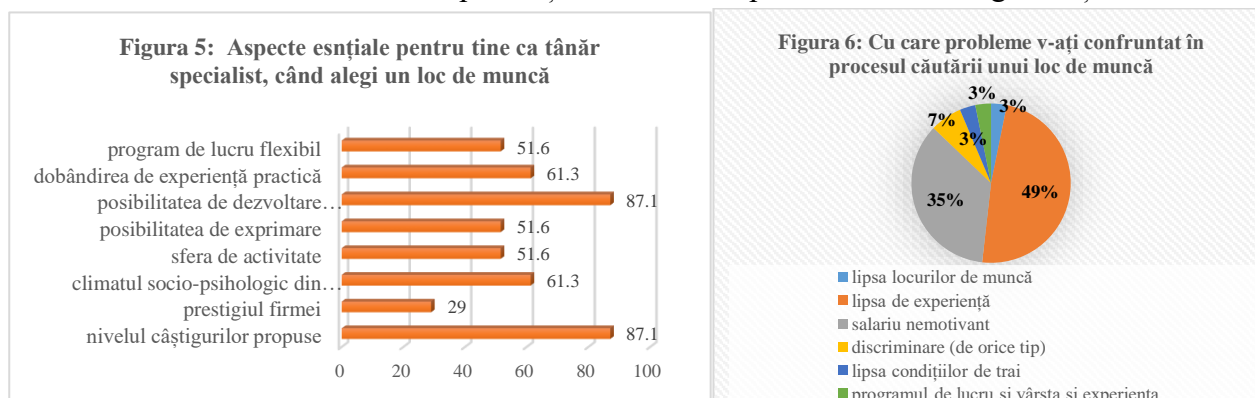

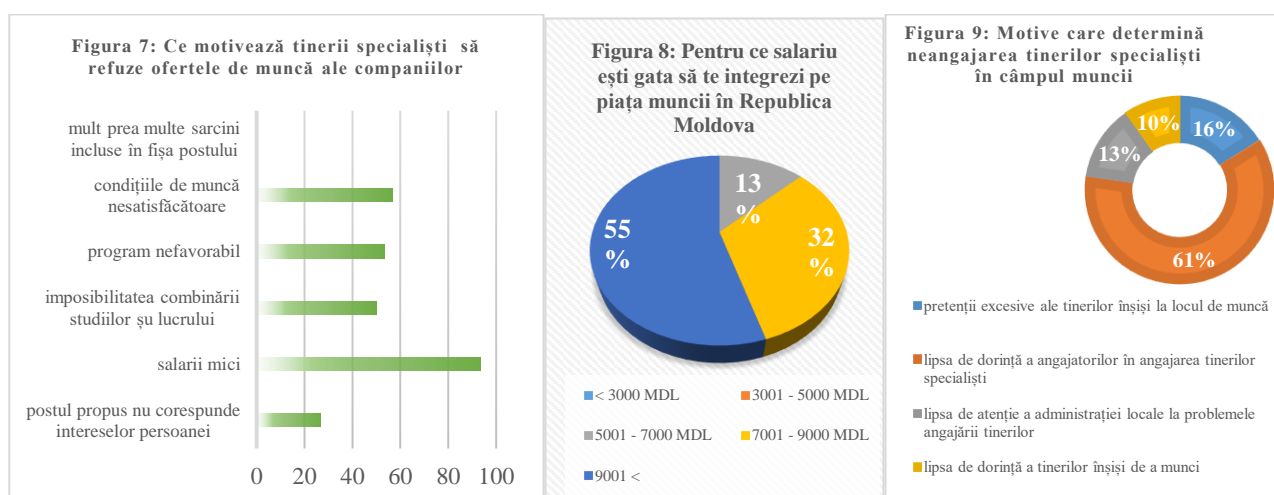
În ceea ce privește indicatorul de vârstă, la populația tânără cu vârsta cuprinsă între 15-29 de ani, se atestă un procent mai scăzut atât a ratei de participare (31,4%), cât și de ocupare (29,4), iar rata de șomaj la tinerii cu vârstele cuprinse între 15-24 înregistrează valori practic triple (10,9%) față de rata de șomaj la nivel de țară (3,8%). [3]

În perspectiva argumentării problemei abordate, analizăm opinia societății reflectată prin prisma respondenților sondajului de opinie realizat. Primul aspect cercetat, este legat de susținerea vehementă dacă în prezent, tinerii specialiști întâmpină probleme de integrare în câmpul muncii și despre necesitatea unor îmbunătățiri. După cum putem observa în Figura 1, 2 și 3, există lacune legate de completarea cererii de forță de muncă pe piața muncii :

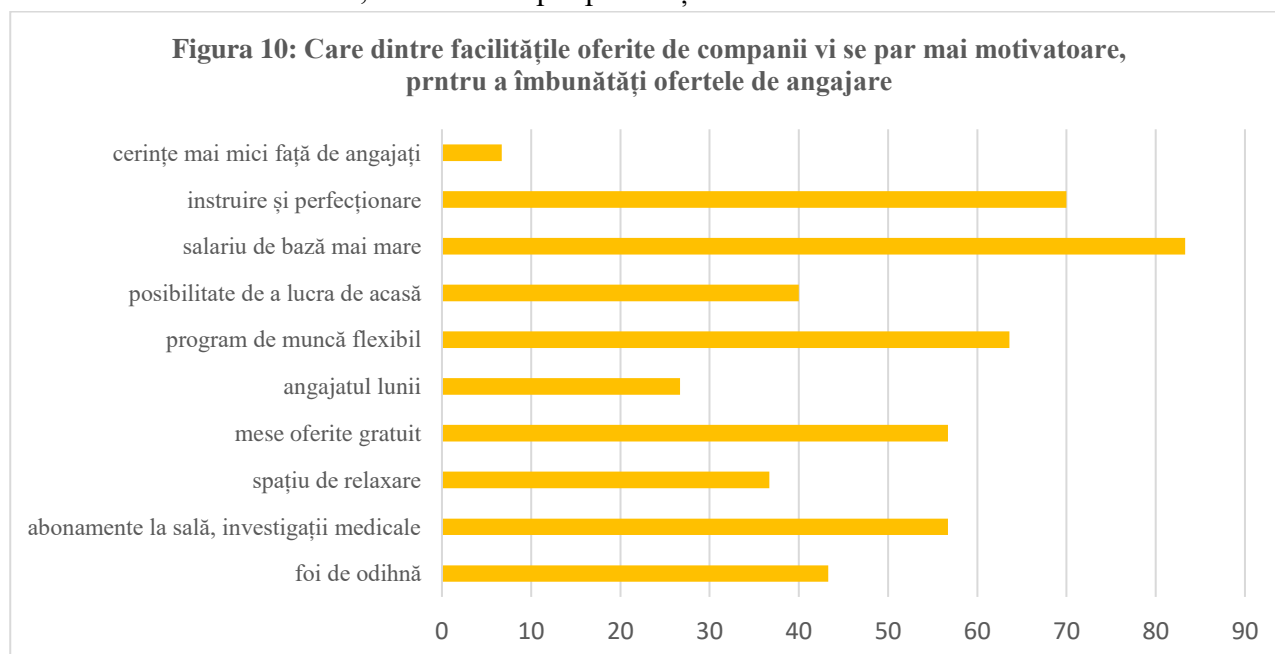
În continuare, observăm care sunt de fapt motivele primare precum și circumstanțele care alimentează demotivarea tinerilor specialiști de a lucra, aspect reflectate în figura 4 și 5, 6:

Deducem că cea mai gravă problemă rămâne a fi un salariu relativ mic sau necorespunzător asigurării unui trai decent, pe lângă acesta memoria colectivă este axată pe ideea că în Republica Moldova, sistemul funcționalității pieții muncii folosește metode indicative, factor determinant al decalajului dintre condițiile de muncă, facilități oferite de companiile autohtone față de cele de peste hotare. În acest context, evidențiem și problema migrației în rândul tinerilor specialiști, care capătă valori alarmante.

Alternative în vederea îmbunătățirii managementului resurselor umane a companiilor, în sensul satisfacerii preferințelor tinerilor specialiști și atragerea lor în organizație, sunt reflectate prin diagrama 10, sunt expuse câteva dintre aspectele care sunt esențiale pentru tinerii specialiști în căutarea unui loc de muncă, indicând asupra priorităților în vederea motivării tinerilor.

În cele din urmă, conturăm necesitatea îmbunătățirii ofertelor de muncă propuse de companii, elaborarea unor politici și măsuri în vederea stimulării ocupării în rândul tinerilor instruiți, predispunerea anumitor perspective și practici în vederea asigurării circumstanțelor de dezvoltare continuă și avansare în carieră, pe care le-am evidențiat:

Tabel 1. Analiza posibilităților de stimulare a angajării tinerilor specialiști în câmpul muncii în Republica Moldova

<i>dezvoltarea unui suport special de integrare pe piața muncii pentru absolvenții instituțiilor de învățământ, încurajarea egalității și echității</i>	<i>dezvoltarea instrumentelor și mecanismelor instituționale de creștere a gradului de participare a tinerilor la viața comunității și stimularea activismului civic prin intermediul structurilor locale de tineret</i>
<i>Extinderea serviciilor sociale, de asistență medicală, psihologică și de educație</i>	<i>integrarea problemelor tinerilor în politicile sectoriale</i>
<i>Să faciliteze investițiile străine în dezvoltarea economiei</i>	<i>Să fie încurajate afacerile în domeniile de activitate cu potențial inovativ și corespunzător tendințelor preferențiale a tinerilor pentru anumite joburi</i>
<i>Angajatorii să fie stimulați pentru a oferi locuri de muncă tinerilor specialiști</i>	<i>Încheierea anumitor programe de parteneriat care să asigure îndrumare și ajutor pentru ca tinerii să se încadreze în câmpul muncii</i>

Sursă: Elaborat de autor.

CONCLUZII

- ✓ În prezent, gestionarea relativ ineficientă, dinamica slabă a pieții muncii în Republica Moldova duce la marcarea unor fenomene precum șomajul înalt, ocuparea în sectorul informal, migrația acută, în special, observată în rândul tinerilor. Astfel încât un nivel de tehnologizare și modernizare a economiei naționale limitat, comparativ cu țările vecine, determină companiile să ofere potențialilor angajați un salariu mic, condiții de muncă nefavorabile, perspective de creștere și dezvoltare în carieră care durează în timp, astfel tinerii apelează la alternative precum căutarea unui loc de muncă peste hotare, determinând deficit de forță de muncă calificată în țară.
- ✓ Prin intermediul practicilor de investire în companii în vederea lărgirii facilităților puse la dispoziția potențialilor angajați, prin dezvoltarea proiectelor de asistență și stimulare a tinerilor specialiști în valorificarea potențialului lor și integrarea în câmpul muncii, se va reuși o îmbunătățire a cadrului de creștere economică, și a indicatorilor de ocupare, bunăstare a populației, nivel de trai, stimularea tinerilor în formarea educațională.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- [1] https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_536294.pdf
- [2] https://www1.undp.org/content/dam/moldova/docs/tinerii_pe_piata_muncii_final.pdf
- [3] https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/07/Raport-final_2020_SNOFM.pdf
- [4] http://ccd.ucoz.com/_ld/0/37_barometru_nr_3_.pdf

Coordonatorul științific: BÎRCĂ Alic, dr. hab., prof. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: alicbir@yahoo.com

SECȚIUNEA 10:

TENDINȚELE MARKETINGULUI MODERN

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.34>

CZU: 687.5:339.138

CURRENT DEVELOPMENT TRENDS OF THE COSMETIC INDUSTRY

TENDINȚELE ACTUALE DE DEZVOLTARE A INDUSTRIEI COSMETICE

APRODU CĂTĂLINA, studentă, specialitatea MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 60099454

e-mail autor: aprodu.catalina@ase.md

Abstract: *The global beauty industry is currently valued at \$532 billion. However, like any other industry, the global beauty industry is also prone to constant change and growth. The ongoing pandemic and conflict situation has also severely affected this industry. That is why we need to understand the ongoing trends that will have a huge impact on the future of beauty and cosmetics. This will allow us to better understand the direction in which the global beauty industry is moving. We will outline the top trends that are expected to dominate the future of beauty and cosmetics.*

Key words: *digital marketing, global market, e-commerce, trade.*

JEL CLASSIFICATION: M31, M1, M2, L81.

INTRODUCERE

Pentru a înțelege mai bine recenta transformare a industriei de frumusețe, ne-am uitat la companiile de cosmetice din Europa. Am vrut să vedem dacă, și în ce măsură, cele mai mari companii din industrie au fost afectate de pandemie. Am încercat să identificăm trenduri în ceea ce privește numărul de angajați, pozițiile deschise, angajările efectuate în ultimii doi ani, ș.a.m.d., pentru a ne face o idee despre cum au depășit brandurile de cosmetice această perioadă și dacă au reușit să se adapteze.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Industria de produse de înfrumusețare a fost mereu cu un pas în față privind invențiile și inovațiile. Pandemia a afectat absolut toate industriile în ultimul an, iar industria cosmeticelor nu a fost o excepție. Carantina, munca de acasă și purtarea măștilor au făcut ca interesul pentru produsele de machiaj să scadă la nivel global. Brandurile au fost nevoite să se concentreze pe mediul digital, pe măsură ce vânzările din magazinele fizice au scăzut exponențial. Cu toate acestea, unele au reușit să supraviețuiască, ba chiar și să prospere.

Piata globala a produselor cosmetice a fost evaluată la 532,43 miliarde dolari în anul 2017 și se așteaptă să atingă o valoare de piață de 805,61 miliarde dolari până în anul 2023, înregistrând o creștere anuală de 7,14% în perioada 2018-2023. [1]

Însă anul 2020 a fost un an provocator pentru industria frumuseții, forțând specialiștii în marketing să vină cu noi modalități de a vinde clienților. Drept urmare, multe mărci sau orientat spre comerțul electronic și vânzări directe către consumatori (DTC) înregistrând o creștere a vânzărilor

chiar pe timp de pandemiei, deoarece milioane de oameni au fost nevoiți să cumpere aproape în exclusivitate online.[3]

Odată cu închiderea magazinelor fizice și cu scăderea vânzărilor de cosmetice din primăvara anului 2020, companiile europene din industrie au fost nevoite să-și regândească strategiile legate politica de produs. Multe s-au reorientat spre vânzarea de produse de igienă precum măști sau produse antibacteriene, unele devenind chiar furnizori ai instituțiilor de sănătate.

Totodata, pe măsură ce consumatorii doresc creativitate în produsele lor cosmetice și de îngrijire personală, brandurile de beauty trebuie să inoveze constant doar pentru a-și păstra relevanța și poziția actuală.

Astfel putem menționa,unele schimbări care au avut loc în perioada mai 2019- mai 2021, remarcând trei companii importante pe plan mondial, de exemplu:[2]

- Wella, având baza de producție în Elveția, a înregistrat cea mai mare creștere procentuală din ultimii 2 ani-664%.În același timp putem menționa că angajați în mai 2019 compania număra 255 de angajați, iar în mai 2021 ajungând la 1.949 de angajați.
- No7 Beauty Company, o marcă premium aparținând Walgreens Boots Alliance și lansată drept companie de sine stătătoare în aprilie 2021, a continuat să se dezvolte. Astfel remarcând în 2 ani o creșterea vânzărilor cu 156%, iar numărul de angajați a crescut de la 147 în mai 2019, la 377 în mai 2021.
- Compania de parfumuri și îngrijire personală FM Group din Portugalia a crescut și ea cu 124%,iar numărul de angajați ajungând în luna mai la 606 angajați.

În același timp putem menționa că brandurile de frumusețe îmbunătățesc în mod constant caracteristica experienței virtuale de pe site-urile lor.Ca exemple putem aici menționa artistul virtual al companiei Sephora care oferă un instrument distractiv și ușor de utilizat pe care îl putem folosi de pe laptop sau mobil pentru a experimenta în mod digital diferite nuanțe ale produsului. Deși acest lucru poate să nu fie la fel de realist precum încercarea de machiaj în persoană, totuși Sephora oferă o experiență interactivă inedită, ceea ce în prezent este foarte important în atragerea și menținerea clienților.[4]

Totodată putem remarca utilizarea de către companiile de frumusețe a unor noi canale de distribuție și promovare apelând de multe ori la colaborarea cu diverși influenceri.

În acest sens, a fi prezent pe Instagram, Facebook, Pinterest și Twitter este o necesitate absolută în zilele noastre. Dar pentru a ține pasul în industria frumuseții, este important ca companiile să facă un pas mai departe colaborând cu diverse personalități-influenceri pe platforme noi, cum ar fi #InstaStories și YouTube. Colaborarea cu influencerii, care promovează produsele pe paginile lor de social-media sau fac tutoriale de machiaj, se simte mult mai autentică decât publicitatea tradițională. Această situație este condiționată de faptul că consumatorii generatia Y are cu 44% mai multe șanse să aibă încredere în experți (care se întâmplă să fie străini), și totodata au cu 247% mai multe șanse de a fi influențați de bloguri, site-uri și pagini de pe rețele sociale.[4]

În ceea ce privește comenzile de pe smartphone-uri putem menționa c ele au crescut până la 1,53 miliarde în anul 2017 și au continuat să creasca, dezvoltând și mai mult piața de e-commerce. Cele mai vândute produse cosmetice în mediul online sunt cele pentru îngrijire a pielii, îngrijire a părului și parfumurile. Observam că companiile de cosmetice se concentrează tot mai mult pe campaniile de marketing online, care generează venituri mari cu investitii mici.

Tendențele de dezvoltare a industriei cosmetice sunt orientate spre următoarele direcții strategice:[3]

- Igienă îmbunătățită;
- Transparența procesului de producere ;
- Protecție îmbunătățită împotriva luminii albastre;
- Accesorii de machiaj minimaliste;
- Creșterea tratamentelor faciale;
- Îngrijire îmbunătățită a scalpului
- Produse organice și naturale pentru îngrijirea pielii;
- Populația imbatranită - cel mai mare consumator al pieței de cosmetic;
- E-commerce-ul în domeniul frumuseții.

Tendențele de marketing digital revoluționează modul în care industria frumuseții își promovează produsele și le comercializează clienților.

La fel ca și în industria modei, în industria frumuseții există o mulțime de noi obstacole și teritorii noi de cucerit, existând o multitudine de modalități de adaptare și modelare a strategiilor de marketing. Branduri din industria frumuseții reușesc să utilizeze eficient instrumentele marketingului digital, pentru a depăși concurența. Este timpul când marketingul digital devine absolut necesar.

Potrivit experților, se așteaptă ca piața globală a industriei cosmetice să prezinte un impuls masiv de creștere de 11,3% înainte de anul 2026, astfel:[3]

- compania L'Oreal va rămâne în topul companiilor de produse cosmetice, cu venituri anuale de peste 30 de miliarde de dolari;
- potrivit atlasului mondial, Asia și Oceania vor deveni cei mai mari consumatori de produse de îngrijire a pielii;
- piața indiană a produselor cosmetice va crește până la 20 miliarde de dolari până în anul 2025 industria frumuseții africane va crește mai rapid decât media globală;
- profesioniștii se așteaptă ca industria de înfrumusețare din Africa să ajungă până la 6 miliarde de dolari până în 2024;
- compania Sephora își va menține poziția de retailer de frumusețe numărul 1 din lume;
- piața mondială a cosmeticelor naturale va observa un impuls imens de aproximativ 20 miliarde de dolari până în 2027. Industria cosmeticelor online va continua să crească în viitor;
- piața globală de îngrijire a pielii va contribui cu peste 150 de milioane de dolari post-pandemie;
- segmentul de machiaj va scădea, în timp ce articolele de îngrijire a pielii vor crește în viitor.

CONCLUZII

Transformarea digitală și-a făcut intrarea în aproape toate ramurile de activitate și toate firmele – inclusiv în industria produselor cosmetice. Astfel după analiza efectuată remarcăm un progres pe plan digital major.

În era digitală multe companii au fost nevoite să se adapteze noilor trenduri pentru o mai bună funcționare. Astfel, și în industria cosmetică s-au folosit și sunt în continuare folosite și dezvoltate strategii noi de promovare datorită instrumentelor marketingului digital.

Totodată este esențial să cunoaștem și nevoile consumatorilor pentru a găsi metoda cea mai eficientă de a atrage. Odată cu digitalizarea tuturor domeniilor și societatea începe să se modernizeze.

Marketingul digital devine un ingredient important și de nelipsit din lumea de afaceri. Tendințele noi se referă la faptul că piața online a evoluat și consumatorii din ce în ce mai mult profită de beneficiile achizițiilor online. Cunoașterea bazelor marketingului digital a devenit aproape o prioritate, indiferent dacă este vorba despre administrarea unei afaceri care se ocupă de producția, revânzarea sau oferirea de servicii.

Într-o lume modernă trebuie să fii mereu activ, a vinde produse cosmetice nu se referă doar la deschiderea unui magazin, dar și la promovarea corectă și, evident eficientă, se referă la studierea pieței, concurenței și nu în cele din urmă stabilirea unei relații cu consumatorii.

REFERINȚELE BIBLIOGRAFICE

1. <https://www.wall-street.ro/articol/International/233299/analiza-a-pietei-de-produse-cosmetice-la-nivel-global-2018-2023.html#gref>
2. <https://curierulnational.ro/cum-a-afectat-pandemia-comaniile-de-cosmetice-din-europa/>
3. <https://www.affde.com/ro/trends-beauty-and-cosmetics.html>
4. <https://www.launchmetrics.com/resources/blog/digital-marketing-trends-overtaking-beauty-industry>

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , aist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon:+373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.35>

CZU: 339.138:159.942

THE ROLE OF EMOTIONAL MARKETING FOR AN ENTERPRISE

ROLUL MARKETINGULUI EMOȚIONAL PENTRU O ÎNTREPRINDERE

DARIE TATIANA, Studentă, Specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 60 258 568

e-mail autor: darie.tatiana@ase.md

Abstract. *For attracting customers, companies have begun to use emotional marketing. Emotional marketing through a singular emotion, like happiness, sadness, anger, or fear makes the clients notice, remember, share and buy goods. The objective of this research is to determine the importance of using emotional marketing techniques to ensure the success of companies.*

Key words: *emotion, emotional marketing techniques, promotion campaigns, promotional messages, emotional Branding*

JEL CLASSIFICATION: M3, M31, M37

INTRODUCERE

Marketingul emoțional este un proces în care se utilizează mesajele persuasive în reclame și campanii de promovare a produselor prin intermediul emoțiilor oamenilor, pentru a crea o legătură mai profundă cu ei, având ca scop final atingerea obiectivelor dorite. De obicei, acest tip de marketing ia forma unui proces creativ, care este realizat în jurul unui mesaj puternic de marcă. Emoția este o forță atât de puternică, încât oamenii se simt neliniștiți atunci când emoțiile lor nu sunt abordate, de unde și apare nevoia de a se elibera de ea și de a acționa în baza ei. În acest context, activitatea marketingului emoțional oferă companiilor cifre de vânzări mai mari. Astfel conform studiului Nielsen din 2016, s-a demonstrat că spoturile publicitare care exprimă o anumită emoție au demonstrat o creștere a vânzărilor cu 23%. [1]

Scopul și obiectivele cercetării.

Scopul lucrării este de a identifica prin ce acțiuni marketingul emoțional se utilizează în promovarea de produse. De asemenea, în acest articol vom identifica ce medii sunt folosite pentru acest domeniu de marketing și care sunt cele mai puternice emoții regăsite în reclame. Prin aceste obiective ale cercetării vom explica rolul marketingului emoțional pentru o întreprindere.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Cum am menționat mai sus, emoția reprezintă o forță foarte puternică, deoarece poate influența o decizie și poate îndemna oamenii să acționeze. De aceea, pentru a utiliza marketingul emoțional și de a întreprinde acțiuni specifice, în atingerea unor obiective, întreprinderea trebuie să-și studieze clienții. Acest studiu va reprezenta fricile, bucuriile, problemele, îngrijorările consumatorilor și va

marca modul în care clienții vor reacționa la mesajele promoționale ale companiei. Dacă întreprinderea va înțelege profund consumatorii din punct de vedere emoțional, atunci ei vor putea ajunge la inimile clienților săi prin intermediul mesajelor și campaniilor de marketing emoțional.

În continuare, vom identifica prin ce acțiuni marketingul emoțional se utilizează în promovarea de produse. Aceste acțiuni de marketing se bazează pe unele tipare psihologice stabilite [2]:

- **Utilizarea unui limbaj comun de comunicare.** De obicei, într-o societate persoanele sunt atrase de cei care gândesc și vorbesc ca ei. În acest caz, întreprinderea trebuie să utilizeze în promovarea produselor limbajul publicului. Astfel, mesajul promoțional va fi potrivit cererii și va asigura vânzarea acestui produs.
- **Găsirea unei „curiozități scânteie”.** O companie care dorește să obțină succes, ar trebui să găsească și să încerce să dezvolte o idee sau un concept nou de produs, pe care consumatorii nu l-au luat în considerare până acum. Iar utilizarea creativității, poate ajuta la informarea potențialilor clienți despre aceste mărci de produse. Întreprinderea nu trebuie să uite că experiențele surprinzătoare sunt reamintite mai exact. Ea trebuie să creeze un „wow”efect, pe piață, prezentându-l în cel mai captivant mod vizual, deoarece oamenii își amintesc mult mai bine ceea ce văd decât ceea ce aud.
- **Impuneți consumatorul să facă o pauză sau să reflecteze.** Această acțiune exprimă utilizarea marketingului emoțional în promovarea unui produs prin accesarea unor subiecte profunde precum importanța legăturii familiale, asumarea riscurilor, bunăstarea mentală, semnificația succesului etc., care vor influența modul de gândire și de reacție a clienților.
- **Provocarea și câștigul.** Pentru a crea o campanie remarcabilă care îi va face pe oameni să pună la îndoială alegerile lor și să acorde atenție mărcii dvs., trebuie să utilizăm declarații îndrăznețe, personaje neobișnuite sau povești controversate. Nu trebuie să ne fie frică să mergem la extreme, deoarece cine nu riscă, nu obține succes.
- **Fă-i pe oameni să zâmbescă, să se simtă bine!** Distracția este o modalitate dovedită de ameliorare a stresului. Când îți faci publicul să zâmbescă, crezi o conexiune emoțională cu ei și îi ajuți să-și amintească mai bine de marca ta.

Marketingul emoțional necesită utilizarea unor medii captivante, pentru promovarea cât mai eficientă a produselor [2]:

- Videoclipuri;
- Podcast-uri;
- Panouri publicitare;
- Social media;
- Spoturi publicitare la televizor.

În cadrul unei întreprinderi, marketingul emoțional utilizează diferite emoții, cu care sunt convinși și sunt atrași atât clienții noi, cât și sunt menținuți cei care deja există. Cele mai puternice emoții regăsite în reclame sunt: fericirea, frica, furia și lăcomia. [3]

Fericirea. Ea este una dintre cele mai des utilizate emoții într-o campanie de marketing. Un exemplu destul de cunoscut, care a avut succes este Campania „Chose Happiness” din 2015, prin care Coca-Cola a făcut apel la dorința tuturor oamenilor de a fi fericiți și a răspândit totodată ideea de apropiere între oameni. Campania respectivă a avut un succes uriaș și ca rezultat ratingul brandului a crescut cu 2%. De asemenea, s-a înregistrat o creștere simțitoare a recomandărilor și a reputației companiei.

Campania „*McDonald's Happy Meal Toys*” este un alt exemplu de marketing emoțional. McDonald's obișnuia să utilizeze jucării în reclamele lor Happy Meal pentru a atrage copiii să vină la restaurantele lor. Această publicitate a combinat divertismentul, prin includerea jucăriilor interese-sante, legate de o lansarea recentă a unui film popular pentru copii și empatia, știind că jucăriile îi fac pe copii fericiți. Dacă copiii se vor simți bine și vor fericiți, atunci părinții lor la fel vor avea aceleași emoții.[4]

Frica. Dintre toate emoțiile umane, frica este practic cea mai puternică. Pentru a utiliza frica în mesajele promoționale de marketing a întreprinderii, trebuie să-ți cunoști foarte bine audiența, să-i cunoști fricile și să știi unde să „ataci”. Fiecare om are temeri, iar dacă le identifici pe cele ale clienților, vei avea un succes garantat. În același timp, însă, nu trebuie ca aceste mesaje să aibă un caracter agresiv și să provoace o stare destul de intensă a fricii. Este de ajuns doar să menționăm acest aspect în spoturile publicitare, pentru a capta atenția consumatorului. Campania publicitară „*Safe Happens*” de la Volkswagen, a folosit scene zguduitoare pentru a-și promova linia Jetta. La fel ca în filme, anunțul oferă o imagine realistă a accidentelor de mașină, iar accidentele se pot întâmpla oricui. Prezentând, de asemenea, valoarea șocului produsă de coliziunea instantanee, ceea ce o face mai înfricoșătoare. Anunțul a dus la o creștere a vânzărilor cu 17% de automobile la linia Volkswagen Jetta.[1]

Furia. Întotdeauna furia a determinat oamenii să înțeleagă că ceva trebuie schimbat pentru a se face dreptate sau pentru a rezolva o problemă curentă. Majoritatea conflictelor au luat naștere în momentul în care oamenii au fost furioși și au simțit nevoia unei schimbări. Și în lumea marketingului este la fel. De aceea, utilizarea furiei, poate provoca schimbări, poate influența unele decizii și poate îndeamna la acțiune. [3]

Campania Nike „*Crede în ceva*”. În această campanie publicitară, Nike a ales un atlet cunoscut, care a îngenunchiat în timpul imnului național. Această acțiune a fost un protest împotriva brutalității poliției împotriva bărbaților afro-americani din SUA. Drept urmare, majoritatea oamenilor au fost furioși și revoltați, iar în semn de protest au ars produsele Nike. Însă au fost și oameni care au aplaudat marca și au investit în produsele Nike pentru a-i sprijini. [5]

Lăcomia. Oamenii mereu au vrut să primească mai mult decât au plătit pentru un produs. Din acest motiv, compania este datoare să ofere această percepție. Oferind ceea ce se cere, clientul va fi mulțumit [3]. Atragerea clienților va avea loc atunci când se va declara că compania are o ofertă unică sau o ofertă limitată, care va expira în timp. Un astfel de marketing utilizează următoarele slogan-uri: „Nu ratați!”, „Doar acum, procurați la cele mai mici prețuri!” sau „Mai rămân doar 3 ore!”. [6]

CONCLUZII

În concluzie, putem menționa că rolul marketingului emoțional pentru o întreprindere este unul major, fiindcă acesta reprezintă un instrument prin care compania menține clienții aproape, atrage alții noi, își crește popularitatea brandului și se menține pe piață. Atunci când marketingul emoțional este eficient, consumatorii care au fost controlați de emoții, tind să memoreze aceste sentimente și încearcă să-și amintească mai târziu unele evenimente care le-au provocat o anumită stare. Astfel ei pot utiliza mai departe acest produs și pot distribui altor oameni informații legate de bunul sau serviciul dat al unei sau altei companii, atrăgând noi clienți, deoarece persoanelor le place să împărtășească povești sau lucruri, mai ales atunci când acestea îi fac să se simtă bine. Marketingul emoțional are un impact mai mare prin trezirea unor sentimente diverse în psihicul nostru. Acestea provoacă un efect de lungă durată și un grad ridicat de empatie. De asemenea, acesta îmbunătățește imaginea mărcii și creează o legătură strânsă cu clienții. [7]

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- 1) <https://www.spiralytics.com/blog/emotional-marketing-what-it-is-and-how-it-works/>
- 2) <https://www.affde.com/ro/emotional-marketing-examples-1.html>
- 3) <https://evoads.ro/2020/11/17/introducere-in-marketingul-emotional-ce-este-si-de-ce-este-atat-de-eficient/>
- 4) <https://www.affde.com/ro/primer-psychology-marketing-science-emotional-buying-marketers-can.html>
- 5) <https://www.affde.com/ro/emotional-marketing-examples.html>
- 6) <https://www.affde.com/ro/emotional-advertising.html>
- 7) <https://ro.economy-pedia.com/11040064-emotional-marketing>

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , asit. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon:+373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.36>

CZU: 339.138:004.738.5

DIGITAL MARKETING - A COMPREHENSIVE TOOL FOR THE PROMOTION OF LITERATURE AMONG YOUNG PEOPLE

MARKETINGUL DIGITAL – INSTRUMENT COMPREHENSIV DE PROMOVARE A LITERATURII ÎN RÂNDUL TINERILOR

CODREAN Violeta, studentă, specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: codrean.violeta@ase.md

***Abstract:** From ancient times, the book is an essential tool for changing mindsets that contribute to the evolution of mankind, cultivating an interest in reading conditioning humanity to progress and innovation. In the current context, there are minimal levels of interest in young people, compared to reading, which is largely due to technological development and the position of a student who attracts intense study in the chosen field of specialization. Due to the evolution of social networks and the increased interest of marketers for these applications, we started researching the impact of promoting (positive or negative) reading on Instagram, as an alternative to increase interest in reading.*

***Keywords:** digital marketing, social media marketing, reading, internet, website, sociological research, students*

JEL CLASSIFICATION: M31

INTRODUCERE

În accepțiunea generală, apariția marketingului datează în secolul XIX, în Statele Unite ale Americii. Din punct de vedere evolutiv, metamorfoza marketingului a fost condiționată de o serie de condiții de natură economică, socială, culturală, tehnologică și demografică. De-a lungul timpului, cele mai importante definiții ale marketingului au fost oferite de către Ph. Kotler, W.J. Stanton, M. Baker, E.J. McCarthy și alții, astfel, părintele marketingului modern definește **marketingul** drept un „proces social și managerial prin care indivizii și grupurile obțin ceea ce au nevoie și își doresc prin crearea, oferirea și schimbul de produse și servicii de valoare în mod liber cu alții [1, p.4]”.

În secolul XX, au avut loc transformări majore care au restructurat viața socială și economică la nivel mondial, iar odată cu **dezvoltarea tehnologică**, marketingul a escaladat de la cadrul tradițional, către tehnologii electronice, analogice și digitale. Începuturile **marketingului pe Internet** datează cu debutul anilor 1990, inițial, cele mai multe încercări s-au concretizat, în mediul academic [2, p.9]. Internetul și site-urile web au început să fie utilizate în marketing de mai puțin de un sfert de secol. În acest timp, companiile multinaționale, necunoscute acum un sfert de veac (*Google, Facebook, eBay, Instagram, Amazon, Alibaba, Uber*), au devenit actori cheie în economia modernă [3].

În paralel cu dezvoltarea tehnologică, societatea și-a mobilizat eforturile întru **cultivarea interesului pentru lectură**. Importanța lecturii este conștientizată atât la nivel global, cât și la nivel național, tot mai multe națiuni încercând să-și mobilizeze eforturile în vederea schimbării lucrurilor;

în acest sens, sunt elaborate și aprobate legi, strategii, sunt create fundații, instituții, agenții – toate având menirea de a promova lectura pe toate segmentele de vârstă și poziționare socială [4, p.252].

Scopul lucrării rezidă din imperativul cercetării *nivelului de apreciere a lecturii de către tineri*. În contextul actual, odată cu expansiunea rețelelor de socializare și migrației considerabile în mediul virtual, atractivitatea lecturii a atins cote minime în rândul tinerilor, însă nu și nule, deoarece se evidențiază pagini și persoane care promovează literatura în mediul online, iar scopul lucrării este de a determina care este *eficiența implicării marketingului digital* în acest demers.

Actualitatea temei rezultă din *omniprezența rețelelor sociale* și a metodelor de promovare care se adaptează perpetuu tendințelor digitale, în această ordine de idei, *promovarea lecturii în biblioteci, librării, cercuri literare, muzee și concursuri devine insuficientă* și înregistrează stagnări, iar reieșind din statisticile privind numărul utilizatorilor rețelelor sociale, probabilitatea atragerii tinerilor ia proporții.

Pornind de la problematica și scopul lucrării, s-au identificat următoarele **obiective primordiale**: *analiza principalelor activități preferate de tineri, identificarea nivelului de atractivitate a lecturii în rândul tinerilor și cercetarea potențialelor metode de promovare a lecturii*.

Metodologia de cercetare are la bază abordarea teoretică a problematicii, astfel, pe parcursul cercetării au fost utilizate mai multe metode de cercetare, printre care: *metoda analitică* (literatura de specialitate, lucrări științifice naționale și internaționale), *analiza webografică* (motoare de căutare, site-uri web), *metoda comparației, metoda inferenței, metoda sintezei, metoda inducției și deducției*.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Asociația Americană de Marketing definește **marketingul digital** drept „*activități, instituții și procese facilitate prin utilizarea tehnologiilor digitale în vederea creării, comunicării și livrării valorii către consumatori și alți stakeholderi* [2, p.28]”. Specialiștii atribuind termenului următoarele expresii sinonime: *marketing pe Internet, web marketing, e-marketing și marketing digital*.

Potrivit statisticilor [5], **populația digitală globală** în ianuarie 2021 se ridica la peste 4,66 miliarde de utilizatori de internet, iar odată cu scăderea prețurilor smartphone-urilor și îmbunătățirii infrastructurii digitale, are loc creșterea rapidă a conectivității în rândul publicului online global.

Mediul de afaceri aplică promovarea în mediul online întru vânzarea bunurilor economice, pe când obiectivul principal al mediului literar este promovarea creativă și eficientă a culturii de lectură, promovarea cititului drept o activitate interesantă și utilă pentru tineri.

În vederea cercetării nivelului de apreciere a lecturii în rândul tinerilor, ne-am propus să efectuăm o **cercetare sociologică** predestinată studenților Academiei de Studii Economice din Moldova cu tema „**Barometrul lecturii în rândurile studenților ASEM-iști**”, astfel, am acționat prin:

1. elaborarea unui **chestionar** format din 30 întrebări și distribuit prin canalele Facebook, Instagram;
2. segregarea chestionarului în **cinci secțiuni distincte** în raport cu obiectivele cercetate:
 - 2.1. *Informații introductive privind chestionarul* – identificarea eșantionului și scopului cercetării;
 - 2.2. *Statistica respondenților* – colectarea informațiilor privind respondenții implicați în cercetare;
 - 2.3. *Practicile de lectură ale studenților* – cunoașterea relației student-lectură, observarea măsurii în care studenții obișnuiesc să citească și evidențierea principalelor genuri literare de interes;
 - 2.4. *Interdependența lecturii și a rețelelor de socializare* – identificarea principalelor cauze care minimizează interesul pentru lectură și reliefarea activităților care dețin prioritate pentru studenți;
 - 2.5. *Potențiale alternative de augmentare a interesului pentru lectură* – reliefarea principalelor surse de lectură inspiraționale ale studenților.

3. alegerea unui **eșantion**, constituit din studenții ASEM, înmatriculați la toate ciclurile de studii.

Sintetizând rezultatele obținute, reliefăm că chestionarul a fost completat de **150 respondenți**, 115 persoane de *gen feminin* și 35 persoane de *gen masculin*, peste 50% având vârsta cuprinsă între 18-20 ani și peste 30% având între 21-23 ani, cea mai mare parte a respondenților fiind studenți înmatriculați la ciclul I, o bună parte studiind la ciclul II și doar câțiva respondenți de la ciclul III.

În vederea cercetării practicilor de lectură ale studenților, am întrebat – **Ce preferați să faceți în timpul liber ?** – astfel, în topul preferințelor studenților ASEM-iști aflându-se *vizionarea filmelor* (104 persoane), *plimbările cu prietenii* (97 persoane), *citirea cărților* (91 persoane), precum și altele: *sportul, desenul, brodatul, cântatul* etc. Reieșind din activitățile menționate, la itemul – **În comparație cu alte activități, cum apreciați lectura ?** – 76,7% dintre respondenți au catalogat-o drept *interesantă*, pentru 15,3% din respondenți ocupă o *poziție neutră* iar pentru 8% lectura este *plăcută*.

În această ordine de idei, la itemul – **Cât de des citiți ?** – 23,3% dintre respondenți au afirmat că *citesc de câteva ori pe lună*, 22,7% dintre respondenți *citesc mai rar, când au timp liber*, iar 18% dintre respondenți *citesc de 1-2 ori pe săptămână*. Am analizat deopotrivă itemul – **De unde faceți rost de titluri spre lectură ?** – astfel, 74% dintre respondenți menționează că *le procură din librării*, 44,7% *le împrumută de la prieteni*, 36% *le primesc în dar* și altele. Observăm că – **Din ce librării obișnuiți să procurați cărți ?** – în topul preferințelor tinerilor se află librăriile „*Librarius*” (66%), „*Elefant*” (54%) și „*Bestseller*” (35,3%), la care apreciază – **Ce aspecte apreciați la o librărie ?** – *sistemul de reduceri* (81,3%), *prezența site-ului web și a paginilor de Facebook/Instagram* (57,3%) și *aspectul librăriei* (52,7%).

Componenta economică a cercetării – **Cât sunteți predispuși să achitați pentru o carte ?** – indică că studenții sunt gata să scoată din buzunar *100-200 lei pentru o carte* (66,7%) sau *200-300 lei pentru o carte* (44%), catalogând prețurile – **Cum apreciați prețurile cărților pe piața de carte din Republica Moldova ?** – în cea mai mare parte *nici accesibile/nici înalte* (43,3%).

Analizând interdependența lecturii și a rețelelor de socializare, la itemul – **Utilizarea rețelelor de socializare v-ar putea înlocui lectura ?** – 42,7% dintre respondenți au votat *uneori*, 22,7% au răspuns *pozitiv* și 34,7% *negativ*. Pe de altă parte, la întrebarea – **Care sunt principalele motive din care citiți mai puțin sau chiar deloc ?** – 73,3% dintre respondenți cataloghează că *poziția de student*, pe picior de egalitate cu 38,7% de voturi aflându-se *angajarea în câmpul muncii* și *petrecerea timpului cu prietenii*, totodată, 31,3% din respondenți menționează implicarea în *activități extracurriculare*.

În vederea cercetării potențialelor alternative de lectură, am întrebat studenții – **Din ce surse identificați o potențială carte spre lectură ?** – la care 66% dintre respondenți au menționat că *găsesc cărți interesante pe pagina Instagram/Facebook*, 59,3% menționează că *primesc sugestii de titluri de la prieteni*, 39,3% *citesc cărți recomandate de către antreprenori și persoane de succes* etc. De asemenea, 76,7% dintre studenți afirmă că *știu persoane/ pagini de pe Instagram care promovează cărți*, 70,7% dintre aceștia *citind cărți pe baza recomandărilor*. Tot la această secțiune am provocat respondenții să menționeze sursele lor de inspirație – **Scriveți o pagină/persoană de pe Instagram care vă inspiră să citiți/procurați cărți.** – printre cele mai populare numărându-se: *bestseller.md* (20 persoane), *Violeta Codrean* (12 persoane), *Lilia Ojovan* (9 persoane), *elefant.md* (7 persoane), și alții.

Marketingul pe rețelele sociale este cea mai nouă formă de publicitate, Instagram-ul, lansat în anul 2010, devenind un instrument important în acest sens. Analizând statisticile [6], **Instagram-ul se află pe locul 4 în topul celor mai populare rețele sociale din întreaga lume** în ianuarie 2022 cu 1,487 milioane de utilizatori activi lunar. Reieșind din răspunsurile studenților cu privire la impactul

marketingului digital asupra promovării lecturii, vom aplica metoda de scalare – **diferențiala semantică** [7], analizând 3 criterii (tabelul 1):

Tabelul 1. Augmentarea interesului pentru lectură prin intermediul Instagram-ului

Nr.	Criterii	Aprecieri				
		Foartea ineficient (1)	Ineficient (2)	Nici/nici (3)	Eficient (4)	Foarte eficient (1)
1	Eficiența promovării lecturii pe Instagram	6	7	25	68	44
2	Estetica și captivitatea fotografiilor postate	4	5	25	52	64
3	Impactul marketingului digital asupra lecturii	3	4	25	68	50

Sursa: Elaborat de autor

În urma extragerii și sintetizării aprecierilor oferite de către respondenți, devine necesar să calculăm **scorurile medii ale celor 3 criterii** care rezidă din scopul cercetării, astfel, criteriul „Eficiența promovării lecturii pe Instagram” înregistrează un scor mediu de 3,91, criteriul „Estetica și captivitatea fotografiilor postate” indică un scor mediu de 4,11, iar criteriul „Impactul marketingului digital asupra lecturii” înscrie un scor mediu de 4,05. Deopotrivă, calculul scorurilor medii atrage după sine formularea concluziilor de rigoare, însă nu înainte de a calcula **scorul mediu global** care asigură o imagine în retrospectivă asupra rezultatelor, astfel, potrivit calculelor, scorul mediu global constituie 4,05.

În baza scorurilor medii, concluzionăm că respondenții apreciază criteriul „Estetica și captivitatea fotografiilor postate”, urmat de criteriul „Impactul marketingului digital asupra lecturii” și criteriul „Eficiența promovării lecturii pe Instagram”, pentru toate cele 3 criterii opinia medie fiind una favorabilă. Admițând faptul că toate cele 3 criterii de evaluare sunt la fel de importante pentru respondenți în raport cu tema cercetată, putem aprecia că, în ansamblu, opinia respondenților este că *promovarea lecturii pe Instagram este eficientă*, scorul mediu global (4,02) poziționându-se pe nivelul 4 – „Eficient”.

Pornind de la rezultatele chestionarului (tabelul 1), observăm că 64 persoane apreciază criteriul „Estetica și captivitatea fotografiilor postate” drept „Foarte eficient”, astfel, am analizat **statisticile postărilor promoțoare de lectură** de pe pagina personală de Instagram în baza a 4 criterii: *aprecieri, distribuiri, salvări și impact-conturi* (figura 1):

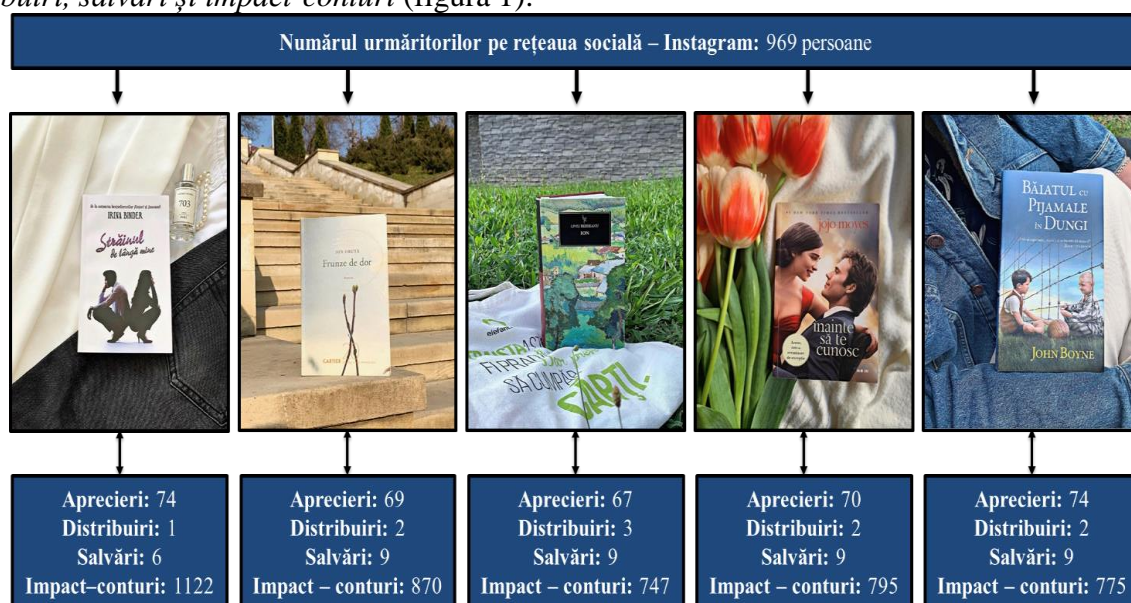

Figura 1. Prezentarea generală a statisticilor postărilor de pe Instagram

Sursa: Elaborat de autor în baza [8]

Deoarece Instagram-ul generează statistici în timp util, am putut vizualiza că *grupul țintă de urmăritori, pe criteriul de vârstă a paginii de Instagram este de 18-24 ani (46,5%)*, raportând numărul aprecierilor la numărul urmăritorilor, se observă discrepanța care poate fi explicată prin atragerea doar a unui anumit segment de urmăritori, autorul Țuța, I. vine cu argumentul că fiecare pagină are **3 categorii de urmăritori: activi, pasivi și indiferenți** [9, p.38-51]. Salvarea postărilor reprezintă un aspect pozitiv deoarece utilizatorul și-a propus să revină la aceste titluri, iar impactul la fel este foarte bun, aplicația distribuind aceste postări nu doar urmăritorilor, dar și prin recomandare altor conturi.

CONCLUZII

În urma cercetării efectuate, putem concluziona că există un singur mod prin care putem face un tânăr să citească, trebuie să-l motivăm și să-l convingem să vrea să o facă. Tinerii trebuie să înțeleagă că lectura este un **factor esențial al procesului instructiv-educativ** care fundamentează informarea, autodezvoltarea, documentarea sistematică, culturalizarea și educarea permanentă.

Statisticile în marketing [10] arată că în prezent, Instagram este **a doua cea mai performantă platformă de social media pentru marketeri**, cu peste 500 de milioane de utilizatori activi zilnic, acest lucru indicând eficiența promovării literaturii în mediul online, îndeosebi pentru segmentul care manifestă un oarecare interes pentru citit.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. KOTLER, Ph. *Marketing Management: Millenium Edition*. Boston: Pearson Custom Publishing, 2000, 718 p.;
2. DOBRE, C., MILOVAN, A.-M. *Marketing online și social media: călătorie în lumea virtuală a marketingului*. București: Editura C. H. Beck, 2019, 270 p.;
3. KANNAN, P.K., LI, D.H. *Digital marketing: A framework, review and research agenda*. International Journal of Research in Marketing, 2017, p.22-45;
4. OSOIANU, V., DRĂGĂNEL, A. *Experiențe și practici de promovare a lecturii pe meridianele lumii*. Lectura și scările: culegere de articole, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2020, p.252-262;
5. STATISTA. *Cele mai populare rețele sociale din întreaga lume din ianuarie 2022, clasate după numărul de utilizatori activi lunar*, accesat la 22.03.2022;
6. STATISTA. *Numărul de utilizatori de internet la nivel mondial în 2021*, accesat la 22.03.2022;
7. BELOSTECINIC, G. *Metode și tehnici de scalare în cercetările de marketing*. Chișinău: ASEM, 2009, 88 p.;
8. CODREAN, V. *Instagram – violeta_codrean*, accesat la 27.03.2022;
9. ȚUȚA, I. *Secretele marketingului pe Instagram*. Timișoara: S.C. Igency Media Event S.R.L., 2020, 252 p.;
10. HUBSPOT. *Lista finală a statisticilor de marketing pentru 2022*, accesat la 22.03.2022;

Conducător științific: JOMIR Eudochia, asist. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: eudochia.jomir@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.37>

CZU: [316.472.45:004.738.5]:339.138

SOCIAL MEDIA MARKETING AND DIGITAL MARKETING

SOCIAL MEDIA MARKETING ȘI MARKETINGUL DIGITAL

SAJIN Vlada, studentă, specialitatea MKL

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon +37378037327

e-mail autor: sajin.vlada@ase.md

Abstract: *Social media marketing is the use of social media platforms and websites to promote a product or service. Although the terms e-marketing and digital marketing are still dominant in academia. Social media marketing is becoming more popular for both practitioners and researchers.*

Key word: *Social media marketing, storyteller, digital marketing, mass-media, marketing*

JEL CLASSIFICATION: M31, M37, M39

INTRODUCERE

În ultimii ani, Social Media a schimbat foarte mult viziunea business-urilor și traseul pe care îl avea marketing-ul în viața unei afaceri. Datorită accesibilității sale și a costurilor relative reduse, companiile au apelat din ce în ce mai mult la folosirea rețelelor sociale, în defavoarea mijloacelor mass-media tradiționale. Astfel, eforturile pentru marketing-ul online au fost duse la un complet alt nivel.

Scopul și obiectivele cercetării

Social media marketing sau SMM (de asemenea, cunoscut sub numele de rețea socială de marketing și social marketing web) este o formă de internet marketing care folosește capacitatea canalelor de mass-media sociale și aplicații web (Apps) pentru a genera interacțiune (engagement) și distribuire (social shearing) pentru a crește vizibilitatea și conștientizarea unui brand. Acesta include activități precum promovarea/vânzarea anumitor bunuri și servicii sau a brandului în sine (personal branding), generarea de noi contacte pentru afaceri (potențiali clienți) și creșterea traficului pe site-ul web al unui brand.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Companiile și organizațiile creează sau se conectează la “rețele de indivizi” (community) care împărtășesc interesele și valorile exprimate de companie pe rețelele de socializare. Aceste valori sunt oferite sub formă de conținut relevant în diferite formate (text, imagini, clipuri video, etc) capabile să genereze diverse discuții, pe teme specifice cu compania.

Dacă sunt folosite corect, aceste conținuturi distribuite pe rețelele de socializare pot produce fidelizare și **social media advocacy**. Această definiție exprimă o idee importantă: în era tehnologiei digitale și rețelelor virtuale, advocacy nu presupune doar influențarea politicilor publice, ci mai întâi de toate, influențarea opiniei publice.

Clienții/utilizatorii, prin intermediul aportului (like-uri, comment-uri, share-uri) lor, implică alte persoane (prieteni, fani, followers) în discuții creând posibilitatea ca o fracțiune din aceștia devin la rândul lor adepți/fani ai companiei/organizației sau brand-ului. În acest mod crește gradul de recunoaștere al brandului și loialitatea consumatorilor față de brand prin:

- **Creșterea autorității brandului.** Presupune interacțiunea în mod regulat cu clienții, denotă seriozitate și încredere pentru alți utilizatori. Când utilizatorii complimentează sau laudă un produs sau un serviciu, ei se transformă automat într-un instrument de social media.

- **Mărește traficul inbound.** Cu cât se produce mai mult conținut de calitate pe social media, cu atât se va genera mai mult trafic inbound. Iar toată lumea știe că un trafic mai mare duce la mai multe conversii.

- **Creșterea costurilor de marketing. Reducerea costurilor de marketing și oferirea înțelegerii mai profunde a consumatorilor.** Social media oferă oportunitatea de a dobândi informații valoroase despre interesele consumatorilor și comportamentul lor. Putem segmenta conținutul pe diferite teme, apoi putem vedea ce conținut a atras cel mai mult interesul și în continuare să producem mai mult conținut de acel tip.[1]

Astfel Social Media Marketing este mult mai mult decât un concurs online de popularitate, și cu cât oamenii înțeleg mai bine acest lucru, cu atât vor folosi mai eficient această unealtă pentru compania lor. Social media marketing, când este realizat cum trebuie, poate duce la mai mulți clienți, la mai multe conversii, iar rolul său este și va fi din ce în ce mai important pentru companii sau, cum spun americanii, „SMM is here to stay!”.

În această ordine de idei putem menționa responsabilitățile specialistului în domeniul de Social Media Marketing. Un Social Media Marketer

- **Construiește strategia** pentru o bună prezență a unei companii în social media și administrează canalele sociale ale acesteia, care poate include Facebook, Instagram, YouTube, Twitter, Snapchat, Pinterest etc. În plus, pe lângă faptul că un Social Media Marketer este vocea brandului în online, acesta mai analizează și rezultatele campaniilor, înregistrând engagement-ul produs.
- **Dezvoltă brand-ul.** Consumatorului îi trebuie un motiv să cumpere de la tine. Un specialist SMM are responsabilitatea să identifice nevoile clienților din mediul online și să le ofere pe tavă soluțiile la problemele lor. Acesta trebuie să construiască o imagine prin care clienții să se identifice cu brand-ul.
- **Identifică publicul țintă.** Produsul sau serviciul tău nu poate fi achiziționat de toți oamenii. În acest sens, Social Media Marketer are responsabilitatea de a identifica cărui tip de public prezent pe rețelele de socializare i se adresează un produs concret și să construiască o rețea în care oamenii care fac parte din acest public ideal să interacționeze cu brand-ul produsului țintă.
- **Setează clar obiectivele.** Campaniile de promovare pe social media au diverse obiective, precum: creșterea traficului, creșterea vânzărilor, creșterea notorietății etc. SMM trebuie să stabilească obiectivele clare în concordanță cu imaginea și dorințele tale și ale brand-ului tău.
- **Elaborează design-ul vizual și strategia de dezvoltare.** În urma stabilirii obiectivelor, specialistul are obligația să creeze strategii prin care să ajungă la îndeplinirea acestora. În ziua de azi design-ul vizual este un element important în tot ce înseamnă onlin-ul, astfel un specialist SMM trebuie să se ocupe în primul rând de această problemă. Menționăm că o strategie solidă, mereu se va confrunta cu problema conținutului unui brand pe rețelele de socializare și va fi

necesar să răspundă la următoarele întrebări: Este prea mult? Este prea puțin? Când? Cum? De ce? Un specialist în domeniul SMM trebuie să găsească răspunsurile la aceste întrebări în funcție de nișa de activitate a afacerii și să creeze pe baza răspunsurilor o strategie optimă de conținut.

- **Activarea fanilor sau a urmăritorilor.** Oamenii se plictisesc repede, de aceea, în mod regulat, specialistul are obligația să propună diverse activități precum concursuri sau promoții prin care fanii să fie din nou motivați să interacționeze cu brand-ul. [2]
- **Urmărirea și analiza ROI.** ROI este un acronim folosit pentru „Return of investment”, ceea ce înseamnă, în cazul nostru venitul obținut raportat la chetuielile pe care o afacere le are cu social media. Specialistul are obligația analizării acestui indicator pe baza căruia să îmbunătățească constant strategiile afacerii. O echipă de Social Media Marketing este formată din mai mulți specialiști care ajută la promovarea paginii, aceștia fiind: copywriter-ul, targetolog-ul, fotograf, cameramanul, storymaker-ul și content maker-ul. [3]

Pentru a reuși promovarea unei pagini sau produs un specialist recurge la analiza mixului de marketing a companiei pe care o reprezintă pe platformele online, altfel zis procedura 7P. Aceasta incluzând:

Produsul: Înainte de orice trebuie să cunoaștem foarte bine produsul, ce face, ce beneficii oferă și cu ce se diferențiază de competitori, motiv pentru care există o listă de întrebări la care este important să găsim răspunsuri concrete:

- Ce vrea clientul de la produs/serviciu? Ce nevoi satisface?
- Ce caracteristici are pentru a satisface acele nevoi?
- Există funcții pe care le-ai ratat?
- Cum și unde va putea fi utilizat de client?
- Ai inclus funcții costisitoare pe care un client nu le va utiliza în mod real?
- Care sunt mărimile, culoarea etc?
- Cum și unde va putea fi utilizat de client?
- Cum se numește?
- Cum este branduit?
- Cum se diferențiază de concurență?

Prețul: Acum, după ce cunoaștem suficient de bine produsul sau serviciul, a sosit momentul în care trebuie să luăm deciziile privind prețul acestuia. Acest element al mixului de marketing se axează pe aspecte precum: marja de profit, cererea și oferta, costurile de marketing și mulți alți factori. Întrebările la care trebuie să avem un raspuns sunt:

- Care este valoarea produsului sau serviciului pentru un cumpărător?
- Există puncte de preț stabilite pentru produsele sau serviciile din domeniul nostru?
- Exista posibilitatea ca o mica scadere a prețului sa ne ajute să câștiga o cotă de piață suplimentară?
- Ce reduceri putem oferi?
- Cum să comparăm prețul tău cu cel al concurenței?

Promovarea: Cum avem de gând să atragem atenția potențialilor clienți asupra produsului sau serviciului nostru? În mixul de marketing, aspectul promovării pune accentul pe strategiile pe care le putem găsi pentru a aduce produsul în fața audienței targetate.

Plasamentul: Un alt aspect important din punct de vedere al mixului de marketing este modul în care potențialii clienți sunt obișnuiți să interacționeze și să achiziționeze. Fie ca vorbim de un site

sau de o locație fizică, trebuie să înțelegem modul în care potențialii clienți sunt obișnuiți să caute și să găsească produsul sau serviciul nostru. Iată careva întrebări la care să răspundem:

Unde caută cumpărătorii produsul sau serviciul nostru?

Ce tip de magazin vom avea- un botique de specialitate sau într-un supermarket?

Cum putem accesa canalele de distribuție potrivite?

Ce fac concurenții și ce putem învăța de la ei?

Persoanele: Toate afacerile se bazează pe oameni, de la vânzătorii care intră în contact cu clienții, la serviciul de suport și până la CEO (Chief Executive Officer). Oamenii reprezintă nucleul succesului unei afaceri, de aceea sunt luați în considerare în structura mixului de marketing, făcând parte din cei 7P.

Procesele: Un profesionist poate livra constant rezultate bune. De aceea, orice afacere își dezvoltă și implementează sisteme care se asigură că vor atinge mereu standardele de calitate și implicit, că se vor obține cele mai bune rezultate.

Physical evidence: La acest aspect este important de luat în considerare dovada fizică a faptului că serviciul a fost livrat, indiferent de specificul companiei. De asemenea, pentru anumite business-uri, chiar și prezența fizică activă este importantă, jucând un rol important în activitatea de branding.[4]

CONCLUZIE

Elaborând acest studiu, am analizat ce este Social Media Marketing-ul, cu ce se ocupă și care este rolul specialistului SMM în cadrul unei companii. Putem concluziona că fiecare companie abia deschisă pe piața noastră are nevoie de un specialist Social Media Marketer ca să promoveze produsele și să le poată vinde cât mai ușor, deci un specialist SMM este persoana care se ocupă cu coada de împachetarea și vânzarea produsului.

Cercetând domeniul am descoperit că datorită serialului „Emily in Paris,, acest domeniu a devenit mai popular începând cu anul 2020, iar conform statisticilor SMM-ul este foarte bine dezvoltat în Rusia, Ucraina, America și mai nou practic prin toată Europa.

REFERINȚELE BIBLIOGRAFIE

- 1) <https://sproutsocial.com/insights/social-media-marketing-strategy/>
- 2) <https://www.site4all.ro/blog/categorii-articole/marketing-social-media/ce-este-un-social-media-manager-costuri-si-beneficii>
- 3) <https://www.affde.com/ro/10-benefits-of-social-media-marketing-for-business.html>
- 4) <https://re7consulting.ro/mixul-de-marketing-4p-7p/#7p>

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , aist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon:+373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.38>

CZU: [316.472.45:004.738.5]:339.138

SOCIAL MEDIA MARKETING AND THE STORY'S MAKER ROLE

SOCIAL MEDIA MARKETING ȘI ROLUL UNUI STORYMAKER

SAJIN Andreea, studentă, specialitatea MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon +37379572823

e-mail autor: sajin.andreea@ase.md

Rezumat *We live in the age when digital marketing is growing rapidly and new professions are beginning to develop in order to intensify the process of promoting a company. Social media marketing and storyteller have become two buzzwords. The objective of this article is to prove that the newly created jobs in Moldova tend to develop gradually and play a significant role in the growth of the company that tends to reach the highest position.*

Key word: *Social media marketing, storyteller, digital marketing, mass-media, marketing*

JEL CLASSIFICATION: M31

INTRODUCERE

Marketingul digital urmărește promovarea afacerilor și se referă la crearea și răspândirea de conținut pe canalele media digitale. În prezent, totul este digitalizat, iar marketingul digital a fost integrat în aproape toate aspectele ce țin de afaceri, schimbând fundamental modul în care companiile comunică cu clienții și le oferă valoare. Astfel, treptat a apărut și termenii de Social Media Marketing și Storymaker. Social media marketing, astăzi se numără printre cele mai bune oportunități disponibile pentru dezvoltarea unei afaceri și reprezintă o oportunitate de marketing ce conectează direct companiile cu clienții.

Scopul și obiectivele cercetării

Social media marketing este o sferă voluminoasă și tinde să se dezvolte pe an ce trece. Scopul acestei lucrări este a de a analiza cine este de fapt un social media marketer și care este legătura dintre el și un storyteller. Un alt scop ar fi identificarea rolului de storyteller în instagram și cum de fapt putem vinde prin story.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Social Media Marketing este o formă de internet marketing care folosește capacitatea canalelor de mass-media sociale și aplicații web (Apps) pentru a genera interacțiune (engagement) și distribuire (social shearing) pentru a crește vizibilitatea și conștientizarea unui brand. De fapt rolul unui social media marketer este de a selecta postări pentru publicații, creea un plan de conținut pentru o perioadă de timp mai îndelungată. Gestionează procesul de creare a conținutului: scrierea postărilor, pregătirea conținutului video, texte, uneori scrie singur. Urmărește știrile și răspunde la acestea în numele companiei. Răspunde la întrebările abonaților, analizează comentariile

altor persoane sub postări. Configurează caracteristicile postării în promovarea plătită pe diferite rețele sociale. Monitorizează eficacitatea diferitelor rețele sociale: cum crește baza de abonați, dacă vin clienți noi la companie, dacă fac comenzi, câți bani aduc.

Socia media marketer contează pe unii ajutoari cum ar fi: copywriter, storymaker, designer graphic, targetolog, fotograf și content makerul. [1]

Copywriter - un copywriter este o persoană care are ca principală activitate **scrierea și redactarea de articole pe internet**. El creează conținut pe diverse teme, pentru pagini web, ce au ca țintă informarea vizitatorilor. Scopul unui copywriter este acela de a ajuta cititorii să își găsească răspunsul la anumite întrebări.

Designer graphic - dezvoltă aspectul general și designul de producție pentru reviste, ziare, jurnale, diferite publicații, designul site-urilor web, aspectul cărților de vizită. Un designer graphic se bazează de multe ori și pe munca online și realizează material pentru pagini web, conținut media și multimedia.

Targetolog - este un specialist în crearea de publicitate direcționată în rețelele sociale. Se adresează unui anumit public țintă, segmentat după vârstă, sex, interese, achiziții anterioare, stare civilă, loc de reședință și alte date.

Fotograf – este persoana care se ocupă de poze calitative și are grijă de fiecare detaliu pentru poză.

Content maker – este persoana care produce materiale distractive sau educaționale pentru publicul țintă, se ocupă de conținutul pe pagina unei afaceri sau a unui blogger, scrie un conținut plan pentru o perioadă de timp și are grijă ca tematicile să coincidă cu ceea ce promovează pagina sau bloggerul dat.

Storymaker – persoana care se ocupă de crearea story (povești) în Instagram sau alte pagini de social media.

Mai detaliat vom analiza cine este de fapt un storymaker, cu ce se ocupă acesta, cât de răspândită această profesie în Republica Moldova și care este rolul.

Storymaker este un specialist care se ocupă profesional de crearea de povești pentru bloggieri și companii. În termeni simpli, aceasta este o persoană care se ocupă de toată munca despre story(povestea): proiectează, interacționează cu auditoriul, filmează, creează jocuri, selectează fonturi, muzică, filtre și primește o recompensă de bani pentru aceasta. [2]

La moment, acest domeniu este bine dezvoltat în Rusia, Ucraina și SUA. În Moldova a luat amploare abia prin anii 2018-2019, iar căutarea acestui specialist a crescut exponențial o dată cu impactul pandemic. A crescut importanța postărilor în story de cât pozele de pe pagină. Potrivit statisticilor Instagram, 70% dintre utilizatori văd mai întâi poveștile, apoi derulează prin feed. În medie, un blogger trebuie să posteze 5-10 povești pe zi pentru a nu pierde atenția urmăritorilor. Și dacă din exterior pare că poveștile arată par simple de editat, oricum prezintă o muncă care poate dura 2-3 ore pe zi. Desigur, pentru a crea story, un storymaker are aplicațiile după care se conduce.

Care sunt de fapt acestea? Unele din ele am putea să le menționăm mai jos.

- PicsArt – oferă opțiunea de a edita o fotografie sau un video cu ajutorul diferitor opțiuni
- Pinterest – este o platformă de social media în care poți găsi o mulțime de idei pentru story și nu numai
- CapCut – aplicația care editează videourile, poți introduce subtitre și muzică
- Magic Eraser – cu această aplicație poți șterge fonul din spatele imaginii

- Canva – pentru cei care nu știu cum să înceapă un story, această aplicație te ajută deja cu câteva idei gata pregătite
- Leto.Fonts – în această aplicație găsești multe tipuri de scrisuri și stickere
- Studio – dacă ai nevoie de diferite figuri geometrice și nu numai ca să le atașezi pe story, această aplicație îți va fi de folos
- Yandex.ru – de aici găsești poze calitative pentru story

Principala calitate de care are nevoie un storymaker este creativitatea. Aceasta nu este doar o lucrare tehnică monotonă de editare foto. Aici trebuie să genereze constant idei, să găsească subiecte noi, să facă o abordare originală a filmării și să găsească cel mai eficient mod de vânzare a produsului auditoriului care îl privește.

Astfel, putem menționa ca în social media marketing storytelling este cea mai eficientă metodă de a atrage audiența, chiar și atunci când comunică despre ceva ce la prima vedere pare plictisitor.

Dar ce este de fapt un storytelling?

Pe scurt, storytellingul este arta de a spune povești, este o tehnică fundamentală și eficientă pentru a dezvolta o legătură mai profundă cu publicul țintă. Scopul este de a provoca o emoție pentru a cuceri și a vinde.

Structura de mai jos ne arată de fapt cum mai corect este să facem un storytelling și ce pași trebuie să respectăm pentru a-l realiza:

1. Situația inițială - începe cu o introducere generală a personajelor, spațiului și timpul desfășurării acțiunilor;
2. Intriga - poate fi o glumă, un success, o problemă întâlnită de personajul principal care urmează să ia o decizie importantă;
3. Desfășurarea acțiunii - prezintă evenimentele într-o serie cronologică;
4. Punctul culminant - etapele dificile sau alegerile pe care le face personajul;
5. Deznodământul - aici personajul găsește soluții pentru a rezolva problema;
6. Concluzia și Call to Action - aici personajul își expune concluzia și îndeamnă auditoriul să acționeze sau să rezolve problema.

Desigur, nu uita să analizezi rezultatele, trebuie să ai grijă de cine ți-a răspuns la story, ce emoții ai reușit să provoci cititorilor, câți dintre ei te urmăresc constant și câși dintre ei sunt interesați de ceea ce vinzi. Iar pentru a fi un bun storytelling următoarele cărți vor fi de folos:

- **Annette Simmons**, cartea *The Story Factor. Inspiration, Influence, and Persuasion through the Art of Storytelling*,
- **Robert McKee**, cartea *Story – continut structura metoda și principii scenaristice*
- **Paul Smith**, cartea *Lead with a Story*

De exemplu, analizând aceste story pentru o agenție ce prestează servicii de social media marketing, putem analiza de fapt care este metoda de a atrage potențialul client. Mereu facem o introducere cât mai atractivă și vizibilă, urmează cuprinsul cu informația necesară, desigur nu încărcăm storyul cu multă informație căci va fi greu de citit pentru urmăritori. La sfârșit nu uităm de call to action, mereu avem nevoie să știm că urmăritorii privesc până la sfârșit storyul și prin reacția pe care ne-o transmit ne dăm seama că au ajuns până la sfârșit. [3]

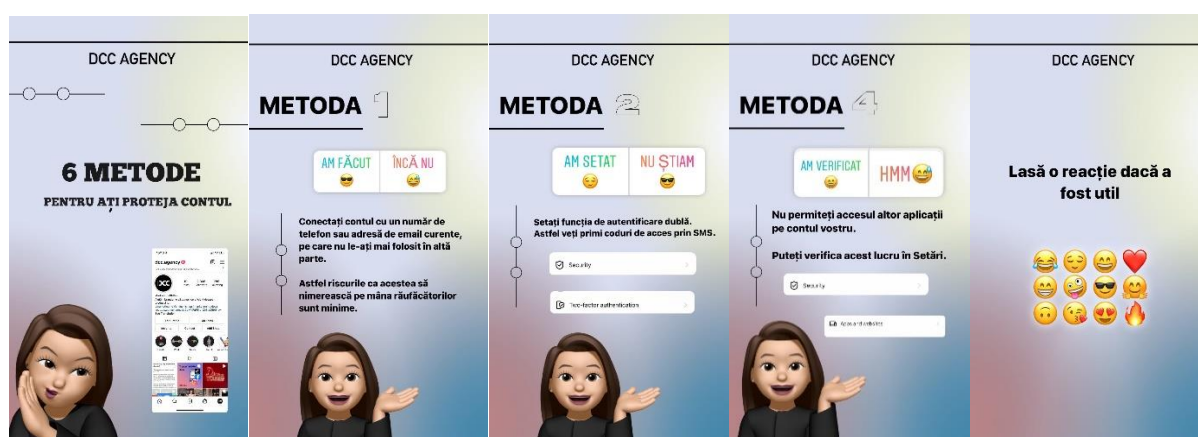

Figura 1: Exemplu de realizare a unui set de story

Sursa: Elaborată de autor

De exemplu, analizând aceste story pentru o agenție ce prestează servicii de socialsă îți găsești un loc de muncă ca storymaker dacă nu ai căpătat experiența necesară? Ca orice profesie din instagram, trebuie să începi cu construirea unui brand personal. Înregistrează-ți un cont pe această platformă, dacă deja îl ai încearcă să-l împachetezi și să îl faci cât mai atrăgător. Indică în biografie cine ești, cu ce te ocupi și alege să indici specialitatea la care lucrezi, spre exemplu storymaker. Încearcă să scrii postări despre specialitatea și tema care ai ales-o, astfel următorii vor ști cine ești și cu ce te ocupi și vor decide de ce să aleagă pagina ta și nu a altor persoane. Desigur, nu uita să creezi și un portofoliu cu materialul pe care l-ai făcut, iar dacă nu ai unul ai putea să încerci să faci un set de story pentru orice comapanie care dorești tu, astfel vei avea câteva exemple de lucrări în portofoliul tău. După ce ți-ai creat în totalmente materialul necesar acum e rândul să îți găsești potențialii clienți, iar pentru a găsi acești clienți este necesar de a analiza cine de fapt are nevoie de un storymaker. Foarte ușor ar fi să începi să scrii la diferite pagini care s-au deschis recent și dacă vezi ca storyurile nu sunt de loc calitative și nu atrag potențialii cumpărători, la sigur vor avea nevoie de tine. Dacă totuși nu ai prea multă încredere în tine sunt cursuri unde poți învăța gratuit cum ar fi - The Art of Storytelling de la Pixar, pe platforma Klan Academy, fiind compus din șase module în care se va prezenta conceptele și elementele de bază ale unui story bun. [4]

CONCLUZII

Social media marketer și storymaker sunt acele specialități noi care astăzi își fac un loc bine definit pe piața muncii. Putem observa căci Social Media Marketer își are rolul în viața cotidiană, având un impact major asupra succesului micilor companii care decid să se lanseze pe piață, având ca scop creșterea gradului de recunoaștere al brandului, menținerea loialității consumatorilor față de brand, creșterea ratei de conversie și autoritate a brandului. Putem menționa rolul major al unui storymaker din rata de urmăritori pe Instagram care este mai mare cu 70% în story de cât pe feed. Activitatea storymakerului permite creșterea auditoriului paginii unei comapanii, comunicarea mai eficientă și face pagina să arate cu mult mai interesantă și să aducă urmăritori fideli. Totul treptat se digitalizează și afacerile tind deja să fie cu mult mai active pe paginile sale de Instagram și alte platforme, astfel dacă îți țintești publicul tău țintă și ții cont mereu să fii activ în story și să interacționezi cu publicul prin diferite metode, cum ar fi teste, jocuri, informații utile și la temă, vei avea un rezultat eficient.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. <https://ru.wikipedia.org>
2. <https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fwww.unisender.com>
3. https://socialmediainculise.md/2021/03/storytelling-in-marketing/?fbclid=IwAR0V-sbhF3EGw9_1NeqCsE44woM6YuwlIo6FlyA9p8UYrJcQ2tZ4RnQC2fY
4. <https://martrending.ru/smm/professiya-storismeyker?fbclid=IwAR0hZ8Y73GtjAg4stqk4jEMf0EgzcpGB-LGb0jRNkjojCCEkVBYYBlsuVKk>

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , aist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon:+373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.39>

CZU: 336.71:339.137(478)

COMPETITIVENESS AND PERFORMANCE OF TRADEMARKS ON THE BANKING SERVICES MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

COMPETITIVITATEA ȘI PERFORMANȚA MĂRCILOR PE PIAȚA SERVICIILOR BANCARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

CEBOTARI Irina, studentă, Specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: irina.cebotari0301@gmail.com

Abstract. *The banking system is a coherent set of banking institutions, operating in a country, responding to the needs of a stage of socio-economic development. It is a booming field and involves in its development the entire economy. In this paper, I analyzed the performance and competitiveness of the banking system in the Republic of Moldova through the analysis of the number and volume of loans granted and deposits attracted. I also studied the profit and loss situation of the banks during the two years of the pandemic. Moreover, I evaluated the satisfaction of consumers of banking services, and I established the top 4 banks based on their performance. Consequently, due to the fact that banks compete with one another, they have to offer great services for their clients - otherwise individuals will change to another, better, bank. This makes banks more effective and productive, which is good for the economy.*

Keywords: *banking system, competitiveness, performance, security, stability*

JEL CLASSIFICATION: E52, G24, P47

INTRODUCERE

Sistemul bancar constituie unul din principalii piloni de susținere a economiei Republicii Moldova. Datorită faptului că Republica Moldova are o economie de piață, eficiența funcționării sectorului bancar este fundamentată de interacțiunea dintre băncile comerciale și sectorul economic real. Astfel, activitățile din sectorul bancar se bazează pe acumularea și investirea de resurse financiare în diferite sectoare ale economiei naționale, pentru a desfășura activități economice eficiente.

Concurența reprezintă principalul mecanism de coordonare a activităților economice într-o economie de piață. Dacă concurența este stânjenită, mecanismele nu mai funcționează corespunzător, fapt ce împiedică dezvoltarea eficientă a economiei. Concurența în sistemul bancar este binevenită, datorită valorii acesteia și impactului asupra maximizării bunăstării sociale. Cu toate acestea, este important să ne asigurăm nu numai că sectorul bancar este competitiv și performant, ci și stabil.

Obiectivele cercetării: analiza a top 4 bănci din Republica Moldova în funcție de numărul și volumul de credite acordate în anul 2021, stabilirea a top 5 bănci din Republica Moldova clasificate în baza valorii depozitelor pe sectorul bancar pentru anul 2021, studierea profiturilor a top 5 bănci înregistrate în perioada pandemică, aprecierea satisfacției consumatorilor de servicii bancare în baza

anumitor caracteristici specifice. Scopul final al cercetării se fundamentează pe aprecierea performanței, stabilității și competitivității celor mai relevante bănci comerciale din țara noastră.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

La ora actuală, pe piața serviciilor bancare din Republica Moldova sunt prezente unsprezece bănci licențiate: Banca Comercială "Moldova - Agroindbank" SA, OTP Bank SA, Banca Comercială "Victoriabank" SA, Banca Comercială "Moldindconbank" SA, "Banca de Finanțe și Comerț" SA, Banca Comercială "Energbank" SA, Banca Comercială "Eximbank" SA, Banca Comercială "Comerțbank" SA, Banca Comercială "EuroCreditBank" SA, Banca Comercială "ProCredit Bank" SA, Banca Comercială Română Chișinău SA [1].

În anul 2021, un factor ce a avut o semnificativă contribuție la creșterea economică de 9,2% a fost performanța sectorului bancar, care a manifestat o creștere semnificativă a volumului de credite.

Astfel, analizând numărul și volumul creditelor acordate în anul 2021, se poate stabili următorul top 4 al băncilor comerciale: [2]

1. Banca Comercială "Moldova - Agroindbank" SA, pe parcursul anului 2021, a acordat un număr total de 252 667 de credite, cu valoarea totală de 13 896 480 894 MDL. Cât despre creditele în valută străină, în anul 2021, au fost acordate 27 582 de credite, cu o valoare de 5 766 544 400 MDL, dintre care circa 67,28% (3 879 897 094 MDL) din total revin creditelor în euro, și ulterior 32,72% (1 886 647 306 MDL) în USD.
2. Banca Comercială "Moldindconbank" SA a acordat pentru anul 2021, 57 164 de credite, valoarea totală fiind de 9 378 349 025 MDL. Creditele acordate în valută străină au fost în număr de 1 496, cu valoarea totală de 2 114 379 883 MDL, unde, 76,6% revin creditelor în euro (1 619 648 912 MDL), iar 23,4% (494 730 971 MDL) creditelor în USD
3. OTP Bank SA a acordat pentru anul 2021, 24 862 de credite, valoarea totală fiind de 6 942 927 940 MDL. În valută străină, au fost acordate 743 de credite în valoare totală de 2 167 343 673 MDL, dintre care 78,35% (1 698 023 024 MDL) în euro, iar 21,65% (469 320 650 MDL) în USD.
4. Banca Comercială "Victoriabank" SA, a acordat 39 221 credite în anul 2021, cu o valoare totală de 3 976 109 886 MDL. În valută străină au fost acordate 1 998 credite, cu o valoare de 1 213 970 847 MDL, dintre care 80,53% (977 619 838 MDL) credite în euro, iar 19,47% (236 351 009 MDL) în USD.

În anul 2021 au fost atrase depozite bancare în monedă națională în valoare totală de 51 695 529 736 MDL, cele top 5 bănci după valoarea depozitelor bancare se accentuează a fi: [3]

1. Banca Comercială "Moldova - Agroindbank" SA – 15 808 999 078 MDL, cu o pondere de 30.58% în valoarea totală al depozitelor bancare în MDL.
2. Banca Comercială "Moldindconbank" SA – 12 584 056 196 MDL, adică 24.34% din valoarea totală a depozitelor bancare în MDL.
3. Banca Comercială "Victoriabank" SA – 7 508 111 332 MDL, înregistrând 14.52% din totalul valoric al depozitelor bancare în MDL.
4. OTP Bank SA – 6 974 772 886 MDL, adică, 13.49% din totalul valoric al depozitelor bancare în MDL.
5. Banca Comercială "Eximbank" SA – 1 986 266 721 MDL, 3.84% din valoarea totală a depozitelor bancare în MDL.

Cât despre depozitele în valută, în anul 2021 a fost înregistrată valoarea de 38 386 358 871 MDL, ulterior, se poate stabili următoarea clasificare a top 5 băncilor comerciale din Republica Moldova în baza valorii depozitelor în valută străină: [3]

1. Banca Comercială "Moldova - Agroindbank" SA – 12 790 477 361 MDL, deci 33.32% din valoarea totală a depozitelor în valută străină.
2. OTP Bank SA – 6 517 978 488 MDL, cu o pondere de 16.98% în valoarea totală a depozitelor în valută străină.
3. Banca Comercială "Moldindconbank" SA – 6 352 404 346 MDL, adică, 16.55% din totalul valorii depozitelor.
4. Banca Comercială "Victoriabank" SA – 5 358 078 296 MDL, înregistrând 13.96% din valoarea totală a depozitelor în valută străină.
5. Banca Comercială "Eximbank" SA – 1 527 524 073 MDL, adică, 3.98% din valoarea totală a depozitelor în valută străină

Criza pandemică a avut un semnificativ impact asupra sectorului bancar, astfel în anul 2020 a fost înregistrată o descreștere considerabilă a profiturilor sectorului bancar, comparativ cu perioada de până la pandemie. Prin urmare, în anul 2020, per total sector bancar au fost înregistrate profituri în sumă de 1 501 160 036 MDL, dintre care 34.89% (523 811 309 MDL) revin Băncii Comerciale "Moldova - Agroindbank" SA, 28.79% (432 191 750 MDL) revin Băncii Comerciale "Moldindconbank" SA, 15.72% (235 917 049 MDL) revin Băncii Comerciale "Victoriabank" SA, 9.56% (143 535 156 MDL) revin OTP Bank SA, și 3.78% revin "Băncii de Finanțe și Comerț" SA; toate acestea formând 92.74% din valoarea totală a profitului înregistrat de băncile din Republica Moldova în anul 2020 [4].

Cât despre anul 2021, se constată faptul că băncile din Republica Moldova au reușit să revină la situația de până la pandemie, astfel conform BNM sectorul bancar este caracterizat de lichiditate înaltă, de creșterea activelor, a creditelor, a fondurilor proprii, a depozitelor persoanelor fizice și juridice [5]. Deci, profitul înregistrat de băncile din Republica Moldova în anul 2021, a constituit 2 306 336 928 MDL. Așa dar, cea mai mare pondere în valoarea totală a profiturilor înregistrate de bănci a avut-o Banca Comercială "Moldova - Agroindbank" SA, cu suma de 721 774 068 MDL (sau 31.30%), fiind urmată de Banca Comercială "Moldindconbank" SA cu valoarea profitului de 716 442 936 MDL (adică, 31.06%), de asemenea, de Banca Comercială "Victoriabank" SA cu profitul de 295 038 988 MDL (12.79%), OTP Bank SA cu un profit de 272 004 055 MDL (11.79%), și Banca Comercială "ProCredit Bank" SA cu valoarea profitului de 85 812 004 MDL (3.72%); toate acestea formând 90,66% din valoarea totală a profitului înregistrat de băncile din Republica Moldova în anul 2021 [4].

În scopul evaluării gradului de performanță a celor mai importante bănci din Republica Moldova, a fost elaborat un chestionar, în cadrul căruia respondenții au evaluat pe o scară de la 1 la 10 cele mai importante caracteristici ale băncilor și, totodată, și a caracteristicilor serviciului de Internet Banking. Astfel, clasificând băncile în baza rezultatelor chestionarului, rezultă:

1. OTP Bank SA: Siguranță – 8.97, Deservire – 8.67, Receptivitatea serviciului Suport Clienți – 8.77, Accesibilitatea localizării sucursalelor și ATM-urilor – 8.59, Convenabilitatea ratelor de schimb valutar – 8.59 Convenabilitatea ratelor dobânzilor – 8.75, Rezonabilitatea taxelor și comisioanelor - 8.55, Complexitatea serviciilor – 8.52. Nota finală = 8.68

2. Banca Comercială "Moldova - Agroindbank" SA: Siguranță – 7.05, Deservire – 7.33, Receptivitatea serviciului Suport Clienți – 7.41, Accesibilitatea localizării sucursalelor și ATM-urilor – 7.39, Convenabilitatea ratelor de schimb valutar – 7.03, Convenabilitatea ratelor dobânzilor – 7.10, Rezonabilitatea taxelor și comisioanelor – 6.89, Complexitatea serviciilor – 7.19. Nota finală = 7.17
3. Banca Comercială "Victoriabank" SA: Siguranță – 7.13, Deservire – 7.36, Receptivitatea serviciului Suport Clienți – 7.15, Accesibilitatea localizării sucursalelor și ATM-urilor – 6.96, Convenabilitatea ratelor de schimb valutar – 7.11, Convenabilitatea ratelor dobânzilor – 6.98, Rezonabilitatea taxelor și comisioanelor – 6.87, Complexitatea serviciilor – 7.04. Nota finală = 7.08
4. Banca Comercială "Moldindconbank" SA: Siguranță – 6.39, Deservire – 6.49, Receptivitatea serviciului Suport Clienți – 6.57, Accesibilitatea localizării sucursalelor și ATM-urilor – 6.48, Convenabilitatea ratelor de schimb valutar – 6.25, Convenabilitatea ratelor dobânzilor – 6.32, Rezonabilitatea taxelor și comisioanelor – 6.27, Complexitatea serviciilor – 6.30. Nota finală = 6.38

Evaluând serviciul de Internet Banking, cele 4 bănci au obținut următoarele calificative:

1. OTP Bank SA: Siguranță – 9.21, Accesibilitate - 8.49, Complexitatea funcțiilor – 8.42, Comoditatea de utilizare – 8.48, Ușurința transferurilor – 7.88. Nota finală = 8.50
2. Banca Comercială "Moldova - Agroindbank" SA: Siguranță – 7.26, Accesibilitate – 8.10, Complexitatea funcțiilor – 7.98, Comoditatea de utilizare – 8.10, Ușurința transferurilor – 8.32. Nota finală = 7.95
3. Banca Comercială "Victoriabank" SA: Siguranță – 7.14, Accesibilitate – 6.93, Complexitatea funcțiilor – 7.05, Comoditatea de utilizare – 6.93, Ușurința transferurilor – 7.09. Nota finală = 7.03
4. Banca Comercială "Moldindconbank" SA: Siguranță – 6.16, Accesibilitate – 6.35, Complexitatea funcțiilor – 6.14, Comoditatea de utilizare – 6.38, Ușurința transferurilor – 6.47. Nota finală = 6.30

CONCLUZII

În baza analizei efectuate, a fost constatată încă o dată importanța și marele aport pe care îl au băncile în economia Republicii Moldova. Totodată, a fost conturat faptul că competitivitatea dirijează semnificativ dezvoltarea și performanța continuă a băncilor din țară. De asemenea, digitalizarea, a ușurat semnificativ viața consumatorilor de servicii bancare, iar perioada pandemică a fost un factor ce a contribuit la dezvoltarea intensivă a acestui aspect. Însă, deopotrivă cu digitalizarea, au sporit și fraudele bancare, fenomen ce cere urgenta accentuare a atenției băncilor asupra securității informaționale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- [1] BNM Băncile licențiate din RM [online] Data publicării lipsește [accesat 16 martie] Disponibil: https://www.bnm.md/ro/content/bancile-licentiate-din-republica-moldova?fbclid=IwAR0y6-SKebcmZNOjx9uVV05Omj_4RjgTx2PFRj9HCmaw8N4Crp8bbjmeIyA
- [2] BNM Raport: Structura portofoliului de credite pe sectorul bancar al RM (pe ramuri) [online] Data publicării lipsește [accesat 18 martie] Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB7.xhtml>
- [3] BNM Raport: Structura depozitelor pe sectorul bancar [online] Data publicării lipsește [accesat 18 martie]

Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB10.xhtml>

[4] BNM Raport: Contul de profit sau pierdere [online] Data publicării lipsește [accesat 20 martie] Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB6.xhtml>

[5] Portalul Avocaturii de Afaceri din Moldova. Profitul băncilor din Republica Moldova a revenit la situația de până la pandemie [online] 15 martie 2022 [accesat 20 martie] Disponibil: <https://www.bizlaw.md/profitul-bancilor-din-republica-moldova-a-revenit-la-situatia-de-pana-la-pandemie>

Coordonator științific: SOLOMATIN Ala, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: alaselomatin@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.40>

CZU: 339.138:004.738.5(100)

THE VITAL IMPORTANCE OF DIGITAL MARKETING FOR COMPANIES FROM ALL OVER THE WORLD

IMPORTANȚA VITALĂ A MARKETINGULUI DIGITAL PENTRU COMPANIILE DIN ÎNTREAGA LUME

GHIMP Cristina, studentă, specialitate MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +37378496492

e-mail: galeru.cristina@ase.md

***Abstract:** Digital marketing is becoming more and more used and appreciated by companies around the world. This reality has been enunciated by many marketers since the advent of WEB 2.0 in 2004. However, it has become a necessity since 2019, when the whole world faced the pandemic. More and more companies have realized that it is imminent to go online, so as not to go bankrupt and to attract new customers. The different degree of training tells us that there are still many companies that are facing this difficult transition, but it is not impossible. Many specialists created useful and convenient opportunities and tools for companies to sell their products and services. The article is a theoretical approach, which highlights the particularities and trends of the digital advertising market at local and global level. The article provides an overview of the evolution and impact of digital marketing on companies around the world.*

Key Words: Digital marketing, social media, campaigns, clients, companies, business, digital trends.

JEL CLASSIFICATION: M31, M37

INTRODUCERE

Importanța. În prezent, marketingul digital este vital pentru fiecare companie, în special pentru a atrage noi clienți, a-i păstra pe cei actuali și a fi într-o poziție de frunte. Zilnic apar noi tendințe, schimbări, actualizări, toate fiind favorabile pentru ca o companie să se dezvolte.

În mediu, oamenii petrec de două ori mai mult timp pe internet, decât acum 10 ani și tendința este în continuă creștere. Conform www.statistica.com [1], utilizarea zilnică medie de social media a utilizatorilor de internet din întreaga lume este de 147 de minute în anul 2022. În prezent, țara cu cel mai mult timp petrecut pe rețelele de socializare este Filipine, utilizatorii online petrecând în medie 3 ore și 53 de minute zilnic. Conform unui articol, publicat de www.agora.md, tinerii petrec din ce în ce mai mult timp pe rețelele de socializare. Datele obținute relevă faptul că aceștia petrec în jur de 1,8 ore pe Facebook, iar pentru TikTok, media globală este de 1,9 ore, deși acest timp crește până la 2,3 ore pentru oamenii cu vârsta cuprinsă între 18 și 34 ani [2]. Aceste date sunt foarte relevante pentru companiile care doresc să fie în top pentru clienții săi actuali și cei potențiali.

În Republica Moldova, aplicarea marketingului digital este din ce în ce mai popular, numeroase companii fiind în tranziție de la a vinde doar off-line, la a vinde prin ambele modalități: online și off-

line. Utilizarea strategiilor moderne de marketing reprezintă un factor important pentru dezvoltarea antreprenorială și creșterea cifrei de afaceri a întreprinderii.

Obiective studiului realizat au implicat:

- Analiza marketingului digital la nivel global;
- Analiza tendințelor marketingului digital;
- Analiza evoluției marketingului digital;
- Depistarea efectelor COVID-19 asupra segmentelor de consumatori și dezvoltării afacerilor;
- Găsirea unor soluții pentru dezvoltarea acestui tip de marketing în Republica Moldova și în întreaga lume în contextul mediatizării și dezvoltării lumii virtuale.

CONȚINUT DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice și a metodelor de cercetare utilizate

Sursele bibliografice utilizate pentru cercetarea marketingului digital reprezintă site-uri de statistică la nivel global și național, cărți de marketing și site-uri ale companiilor de marketing digital și cele care oferă informații cu privire la ultimele tendințe și particularități. Metodele de cercetare sunt metoda calitativă, prin observație și analiză, și metoda cantitativă, statistică.

Evoluția marketingului digital

Termenul de marketing digital a fost utilizat prima dată în anii 90'. Era digitală a început cu apariția internetului pe scară largă și dezvoltarea platformei WEB 1.0. Această platformă era de folos utilizatorilor pentru a căuta informațiile de care aveau nevoie, fiind una dintre cele mai uimitoare invenții ale secolului XX. Pentru prima dată, în 1993, a fost creat un banner digital, pe care utilizatorii puteau da click [3]. În momentul apariției Web 2.0, în 2004, a apărut și oportunitatea de a interacționa cu clienți, versiune care operează și până astăzi. În cel de-al doilea deceniu al mileniului trei, s-au impus aplicații cu o interactivitate și utilitate înaltă în mediul online – AirBnB, Facebook (acum Meta), Instagram, Tik Tok, WhatsApp și YouTube – doar câteva nume. Datorită tuturor posibilităților oferite de versiunea Web 2.0, tot mai multe companii au început să câștige sume semnificative, devenind platforme dominante, precum Apple, Amazon, Google, Netflix, Facebook, fiind printre cele mai mari companii după capitalizarea bursieră, cunoscute și ca FAANG [4].

Iminența marketingului digital. Se conturează tot mai mult realitatea că fără internet este practic imposibil să faci afaceri. Pe de o parte, oamenii acceptă această viață digitală, dar, pe de altă parte, mulți clienți sunt obișnuiți cu modurile tradiționale de a achiziționa și de a beneficia de produse și servicii, de aceea multe companii au amânat digitalizarea. Totuși, pandemia COVID-19 a schimbat totul, companiile înțelegând și mai mult nevoia iminentă de a trece în mediul digital.

Tabelul 1: Efectele COVID-19 asupra diferitor segmente de consumatori și afaceri

	Lovitură dură pentru:	O ușoară suflare pentru:
Segmentul de consumatori	Membrii generației mai în vârstă, care sunt imigranți digitali; Comunitățile cu venituri mici, care au acces limitat la internet.	Membrii generației mai tinere, care sunt digitali nativi și pricepuți cu tehnologia; Segmentele afluate cu acces mai bun la internet.
Industria	Afacerile care abordau clienții față-în-față; Industriile care foloseau forță de muncă intensivă;	Afacerile care aveau procese, în mare parte în mediul online; Industriile care foloseau resurse mai mici de forță de muncă

Sursa: „Marketing 5.0”, de Philip Kotler, Hermawan Kartajaya, Iwan Setiawan, p. 83

Gradul diferit de pregătire ne vorbește despre faptul că există încă numeroase companii care se confruntă cu această trecere. În acest caz, trebuie să se țină cont și de cerere, și de ofertă. În această direcție de idei, pentru anul 2022, www.statista.com, afirmă că investițiile pe piața marketingului digital va ajunge la 516 miliarde de dolari. Cel mai mare segment este cel de publicitate prin motoarele de căutare, denumit și Search Advertising, cu un volum de 203.3 miliarde de dolari americani în anul 2022. Se preconizează că până în anul 2026, 70% din totalul cheltuielilor pentru publicitate, va avea loc prin intermediul telefoanelor mobile. Directorul Instagram, Adam Mosseri, declară pe contul său de Twitter că Instagram nu mai este o aplicație pentru a distribui poze, ci trece tot mai mult la conținut video, concurând cu Tik Tok și YouTube. Astfel, au fost create numeroase caracteristici atractive atât pentru companii, cât și pentru influenceri și antreprenori. Companiile pot oferi clienților prezenți pe Instagram oportunitatea de a achiziționa un produs la un click distanță, de a-și prezenta promoțiile prin postări sau story, de a fi cât mai vizibili și cât mai atractivi.

Veniturile din comerțul electronic se preconizau a fi pentru 2021 – 4,2 trilioane de dolari, totuși, conform www.statistica.com acestea au depășit cu 0.73 trilioane de dolari, constituind 4,938 trilioane. Pentru 2022 se preconizează venituri de 5,542 trilioane de dolari [5]. Observăm că aceste sume investite sunt în creștere, iar companiile trebuie să țină cont de aceste majorări substanțiale.

Importanța marketingului digital la nivel global

Republica Populară Chineză este una dintre promotoarele erei digitale moderne. Având o populație de aproximativ 1.44 miliarde, piața chineză este masivă, având oportunități semnificative ce sunt acoperite de marile branduri. Aceasta aduce anual venituri de aproape 2 trilioane de dolari americani, de 3 ori mai mult decât rivala ei – SUA și de două ori mai mult decât veniturile globale ale tuturor țărilor luate împreună. Companiile locale conștientizează importanța utilizării marketingului digital pentru a rămâne în top.

În același timp, pe piața României, numărul de utilizatori de internet și de cumpărători este încă la un nivel, care ne arată că nu este matură. Potrivit datelor analizate de ARMO (Asociația Română a Magazinelor Online) și GPeC, sectorul e-commerce a crescut cu 10% în 2021 față de 2020, atingând pragul de 6.2 miliarde de euro [6]. Trebuie să ținem cont și de faptul că acest sector a intrat într-o perioadă de consolidare, fiind amânată de COVID-19, prin accelerarea numeroaselor procese de servicii digitale, cum ar fi plata comunalelor, e-banking, achiziționarea biletelor de avion, comandarea de mâncare acasă, etc. Florinel Chiș, Director Executiv ARMO a afirmat „Anul 2021 a însemnat pentru comerțul electronic din România o etapă de consolidare și validare. [...], 2021 a fost anul în care comerțul electronic s-a extins și am depășit pragul de 6 miliarde de euro cifră de afaceri generată de acest sector în România.”

După cum este de așteptat, marketingul digital devine din ce în ce mai popular pentru companiile din Republica Moldova, datorită faptului că un număr tot mai mare de clienți sunt prezenți în mediul digital. Până la sfârșitul anului 2021, numărul total de utilizatori ce folosesc internetul a crescut la 2,7 milioane. Circa 2 milioane au accesat internetul mobil, iar restul au utilizat modemuri sau internetul prin cablu. Un utilizator de internet mobil de pe smartphone generează lunar un trafic de 5,1 GB, iar un utilizator care deține acces la internet dedicat – 28,8 GB [7]. În ceea ce privește social media, cea mai utilizată aplicație este Facebook-ul, de aceea, multe companii și-au creat pagini pentru a-și promova produsele în acel spațiu virtual.

Principalele strategii și tendințe necesare companiilor

În anul 2022, principalele tendințe și strategii necesare companiilor din întreaga lume includ: Google Performance Max, implementarea modelului Omnichannel, Video Marketing, Chatbot-urile, Live Video, Stories, PPC și SEO, aplicațiile de mesagerie.

Google Performance Max sunt campanii automatizate, care au ca scop oferirea de asistență pentru ca marketerii să găsească clienți valoroși în întreaga rețea Google. Ei trebuie să ofere campaniei imagini, video-uri, logo-uri și texte de tip titlu, iar Google va crea reclamele potrivite, pe care le va rula în întreaga rețea Google: Search, Display, Maps, Youtube și Gmail.

Modelul Omnichannel oferă posibilități mult mai mari companiilor, creând clienților posibilități de a achiziționa atât off-line cât și online produsele dorite, având parte de o experiență excelentă în ambele medii. Aceste situații ne demonstrează că modelul dat este foarte comod și util pentru utilizatori, generând venituri mult mai mari companiilor.

Video marketingul este unul dintre cele mai importante trenduri, și chiar pentru următorii 5-10 ani. Confort raportului realizat de WYZOWL, în care au chestionat 813 respondenți unici în anul 2020, atât profesioniști în marketing cât și consumatori online: 86% din companii folosesc clipurile video ca și un instrument de marketing. Această cifră a crescut de la 61% în anul 2016 până la 86% în anul 2022, iar 93% din marketerii, ce folosesc acest instrument, spun că acesta este un element important din strategia lor [8].

Când vine vorba de marketingul digital, *PPC și SEO* sunt, fără îndoială, instrumentele cele mai folosite și recomandate pentru a structura o strategie potrivită pentru un magazin online. Îmbunătățirea site-ului web cu ajutorul SEO crește șansele ca site-ul să fie clasat pe prima pagină a motoarelor de căutare, cu scopul de a crește numărul potențial de clienți și cel al veniturilor. [9]

Chatbot-urile sunt unul din elementele cheie ale marketingului conversațional, aceștia folosesc tehnologia AI pentru a furniza mesaje automate, asemănătoare oamenilor, vizitatorilor în timp real. Numeroase sondaje arată faptul că cele mai mari beneficii pentru afaceri reprezintă deservirea timp de 24 ore atingând 64%, răspunsuri instantane la diverse întrebări – 55% și chiar la cele simple – 55% [10].

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Marketingul digital devine din ce în ce mai utilizat, datorită transferării piețelor off-line pe platforme online. Instrumentele tradiționale și cele netradiționale suferă schimbări drastice odată cu dezvoltarea tehnologiei. Căutarea plătită este o practică, care generează trafic web prin cumpărarea reclamelor pe motoarele de căutare. Odată cu dezvoltarea inteligenței artificiale, targetarea va fi mult mai exactă, ajungând mult mai ușor la consumator.

De la bannere publicitare până la bănci de date, marketingul digital se dezvoltă continuu, pentru a satisface cerințele consumatorilor și ale brandurilor. Companiile internaționale au un potențial de expansiune destul de mare, cu mai mult de 3,48 miliarde de utilizatori ai rețelelor de socializare, care pot deveni clienți efectivi, aceștia reprezentând 42% din globul pământesc sau 80% din cei care utilizează internetul [11].

În Republica Moldova, potențialul rețelelor de socializare este în jur de 1 milion de clienți. Acesta este un număr destul de mic, de aceea, este nevoie să fie utilizată și publicitatea pe posturile de televiziune, radio și bannere publicitare. De asemenea, piața se poate extinde și în afara țării, pentru a ajunge la cât mai mulți clienți potențiali, iar pentru intensificarea prestațiilor în domeniul marketingului digital, pot fi implementate strategiile și tendințele prezentate în conținutul de mai sus.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. *Timpul zilnic petrecut pe rețelele sociale de către utilizatorii de internet din întreaga lume din 2012 până în 2022*, <https://www.statista.com/statistics/433871/daily-social-media-usage-worldwide/>, accesat în data de 26.03.2022
2. ILINCA, F., *Dependenți de internet? Cât timp stau tinerii pe rețelele de socializare?*, <https://agora.md/stiri/94473/dependenti-de-internet-cat-timp-stau-tinerii-pe-retelele-de-socializare/>, accesat la 26.03.2022
3. AVANTIKA, M., *The History and Evolution of Digital Marketing*, <https://www.simplilearn.com/history-and-evolution-of-digital-marketing-article>, accesat la 20.03.2022
4. *Web 2.0 and Web 3.0*, <https://www.investopedia.com/web-20-web-30-5208698>, accesat la 14 martie
5. *Retail e-commerce sales worldwide from 2014 to 2025*, <https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales>, accesat la 16.03.2022
6. *Raport GPeC E-Commerce România 2021*, <https://www.gpec.ro/blog/raport-gpec-e-commerce-romania-2021-cumparaturi-online-de-62-miliarde-de-euro-in-crestere-cu-10-fata-de-2020>, accesat la 20.03.2022
7. *Cât Internet mobil consumă un moldovean lunar*, <https://stiri.md/article/economic/cat-internet-mobil-consuma-un-moldovean-lunar>, accesat la data 16.03.2022
8. *The state of Video Marketing*, <https://wyzowl.s3.eu-west-2.amazonaws.com/pdfs/Wyzowl-Video-Survey-2021.pdf>, accesat la 14.03.2022
9. DANIEL, E., *Cum folosești PPC și SEO în strategia de marketing a magazinului tău online*, <https://www.gpec.ro/blog/cum-folosesti-ppc-si-seo-in-strategia-de-marketing>, accesat la 26 martie 2022
10. *WHY ARE CHATBOTS IMPORTANT?*, <https://www.drift.com/learn/chatbot/why-are-chatbots-important/>, accesat la 9.03.2022
11. BRITTANY, C., *Digital marketing statistics that will shape 2021* <https://getcake.com/blog-digital-marketing-stats/>, accesat în data de 17.03.2022

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , aist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon:+373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.41>

CZU: 663.2(478):339.564

MOLDAVIAN WINE MARKET: DEVELOPMENT PERSPECTIVES

PIAȚA VINICOLĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA: PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE

GÎNU Diana, studentă, specialitatea BA

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 79818983

e-mail autor: ginu.diana@ase.md

Abstract. *The wine industry in the Republic of Moldova is one of the main branches of the country's economy, and in this article I will present the level and potential for national and international development of the Moldovan wine market. Here are brief statistics on Moldovan wine exports, level of consumption, but also the performance of our wine abroad.*

Keywords: *wine market, level of development, export, consumption, national plan, international plan.*

JEL CLASSIFICATION: M31, M21, L66

INTRODUCERE În ultimii ani industria vinicolă din Moldova a înregistrat rezultate uimitoare pe piața internă și mai ales pe cea externă ocupând an de an poziții de top în diferite clasamente. În acest context, scopul urmărit al cercetării date este de a prezenta o imagine cât mai amplă și concisă a nivelului de dezvoltare a industriei vinului moldovenesc și de a demonstra că această ramură merită a fi susținută și dezvoltată în continuare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ Prin intermediul surselor mass-media și a datelor statistice oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, am realizat o cercetare științifică prin metoda documentării, efectuând observarea și analiza surselor secundare, cum ar fi: date statistice, rapoarte și articole referitoare la nivelul de dezvoltare a pieței vinurilor din Republica Moldova, liderii pe piața autohtonă, volumul exporturilor de vinuri moldovenești și nivelul succesului vinului moldovenesc la diferite concursuri internaționale de talie înaltă.

Istoria bogată a vinificației în Moldova a început în jurul anului 3000 î.e.n., iar primele urme ale viței de vie pe aceste tărâmurii au fost atestate în jurul anului 7000 î.e.n. La nivel global Republica Moldova este țara cu cea mai mare densitate a podgoriilor per capita, dar și raportată la suprafața totală a suprafețelor de teren agricol. La nivel european, după suprafața plantațiilor viticole, Moldova se situează pe a șasea poziție, iar în regiunea Bazinului Mării Negre – pe a treia poziție în clasament.[1]

În anul 2021, podgoriile țării aveau o suprafață de 126,2 mii hectare și o pondere de 3,7% din totalul de terenuri, înregistrând din păcate o descreștere față de anii precedenți.

Conform datelor statistice oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, recolta de struguri a întreprinderilor agricole a constituit 112,7 mii tone, cu 546 mii tone mai puțin față de anul 2019. [2]

Tabelul 1: Fondul funciar după modul de folosință, la 1 ianuarie 2021

Fondul funciar după modul de folosință, la 1 ianuarie 2021										
	Suprafața, mii ha					Structura, %				
	2011	2016	2019	2020	2021	2011	2016	2019	2020	2021
Terenuri - total	3384,6	3384,6	3384,7	3384,7	3384,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Din carer vii	149,6	136,2	133,1	130,6	126,2	4,4	4,0	3,9	3,9	3,7

Sursa: www.statistica.md

Începând cu anul 2013, Moldova a adoptat un sistem al calității bazat pe modelul UE al indicațiilor geografice protejate (IGP), creat în jurul a patru zone viticole tradiționale: IGP Valul lui Traian, IGP Ștefan Vodă și IGP Codru, IGP Divin. Se plantează în special astfel de soiuri ca speciile nobile de Vitis Vinifera (Rkașiteli, Sauvignon Blanc, Chardonnay, Aligoté, Cabernet Sauvignon, Merlot, Pinot Noir, Saperavi și altele) și soiurile locale (Rară Neagră, Fetească Neagră, Fetească Albă, Viorica). [3]

Conform datelor statistice oferite de Oficiul Național al Viei și Vinului (ONVV), numărul de viticultori în Republica Moldova se ridică la 20 108, iar numărul de vinării a atins cifra de 217 în anul 2020, iar recolta de struguri a întreprinderilor agricole a constituit 112,7 mii tone, cu 546 mii tone mai puțin față de anul 2019. Volumul total de vin produs, inclusiv Divin, constituie 180 mln litri (anul 2019), dintre care 14 mln litri revine volumului de vin produs cu IGP. Cantitatea de vin comercializată pe piața internă constituie 8,0 mln litri în anul 2019, fiind în descreștere față de anul 2018 cu 1 mln litri. [4]

Prețul pentru o sticlă de vin de 0,75 l variază de la 42,90 lei până la 500 lei în dependență de producător, soiul de struguri folosit, dar și de tipul vinului.

Tabelul 2: Repartizarea viticultorilor/vinăriilor (total) pe regiuni geografice de producere înregistrați în Registrul vitivinicol

Regiune	Viticultori	Vinării	Total
Codru	10 922	98	11 020
Inclusiv producători IGP	8	18	26
Ștefan Vodă	5 686	29	5 715
Inclusiv producători IGP	2	9	11
Valul lui Traian	3 500	60	3 560
Inclusiv producători IGP	21	17	38
Divin	n/a	30	30
Inclusiv producători IGP	0	5	5
Total producători IGP	26	49	75
Total producători	20 108	217	20 325

Sursa: ONVV, Raport Anual, anul 2019

Ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare, Viorel Gherciu, a declarat în cadrul Conferinței Naționale privind sectorul viticol cu genericul „*Recolta strugurilor 2021: particularități și valorificare*” că sectorul viticol al Moldovei reprezintă 3% din PIB-ul țării, în pofida scăderii producției de vin cu 28% în anul 2021. Ministrul a atras atenția asupra unui an dificil din cauza secetei și a pandemiei, precum și asupra faptului că, în fiecare an, suprafața podgoriilor este redusă cu 3%, ceea ce ar impune un plan strategic de înnoire a suprafețelor existente a podgoriilor și extinderea viilor noi. [5]

Conform unui studiu realizat de Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, în ceea ce privește preferințele de consum, vinul rămâne cea mai consumată băutură alcoolică în Republica Moldova (56% dintre respondenți). Cât privește **consumul de vin** pe cap de locuitor, Moldova încheie top 10 țări cele mai mari consumatoare de vin. În anul 2017 acest indicator atinge cifra de 32 litri/cap de locuitor fiind în descreștere în următorii ani: 31 litri/cap de locuitor în anul 2018 și 28 litri/cap de locuitor în anul 2019. [6]

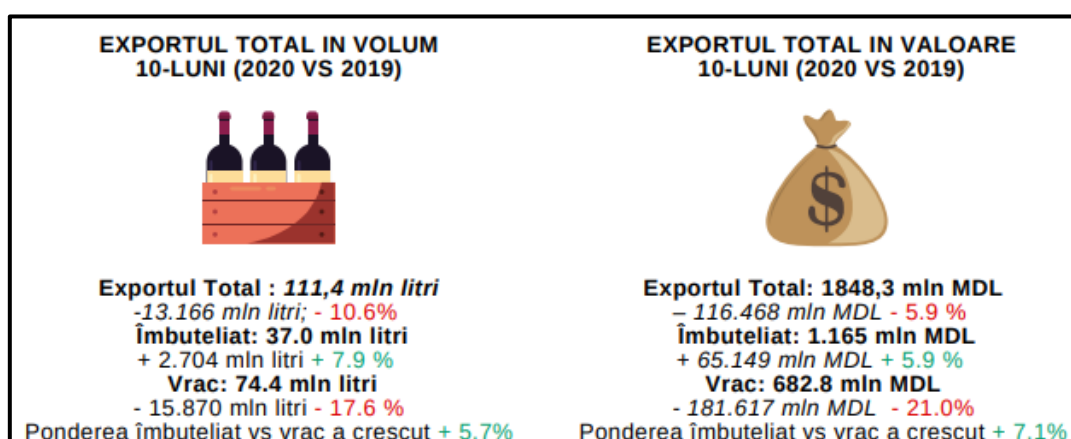
Conform unei cercetări realizate de Magenta Consulting, intitulată „*Despre vinul în sticlă și moldoveni*”, asupra unui eșantion de 1104 persoane s-a constatat că: 73% din respondenți pun vin îmbuteliat pe masă la ocazii de zi de naștere, nuntă, cumetrie sau când așteaptă musafiri; iar 20% dintre participanți îl cumpără pentru a-l dăruia. Cea mai mare parte dintre respondenți servesc vin astfel: 32% beau vin îmbuteliat mai rar decât o dată la 2-3 luni, 13% o dată la 2-3 luni, 13% o dată pe lună și doar 1% în fiecare zi, o pătrime nu consumă vin deloc și 17% îl consumă mai des decât o dată pe lună, însă nu chiar zilnic. În ceea ce privește mărcile preferate de moldoveni, cea mai mare parte a respondenților au numit mărcile care au deja o vechime considerabilă pe piața vinurilor din Moldova. Totodată, 33% dintre respondenți nu au indicat o marcă anume, dar au numit tipul vinului preferat: Merlot, Cabernet Sauvignon, etc. [7]

În cadrul Conferinței Naționale a Filierei Vitivinicole, s-a menționat că Republica Moldova a fost inclusă în primele 10 țări producătoare și exportatoare de vinuri din lume cu un export considerabil în peste 60 de state, iar sectorul viticol reprezintă 8% din totalul exporturilor Moldovei și 2% din volumul global al vinurilor exportate. [8]

În anul 2019, în ciuda supraproducției de vin în lume, Moldova a obținut rezultate bune la exportul de vin. Volumul total de vin vândut pe piețele externe a crescut cu 10% în anul 2019 față de anul 2018. Astfel, vinificatorii autohtoni au putut vinde în anul 2019 80% din vinul produs în străinătate, acoperind în total un număr de 71 de țări. [9]

În pofida pandemiei de COVID-19, în anul 2020, Republica Moldova a continuat activ să exporte vinuri către piețele externe de desfacere, vinul moldovenesc ajungând astfel în 63 de țări.

După seceta din anul 2020, sectorul vitivinicol începe să-și revină, exportând în primele 7 luni din anul 2021 vin în valoare de 1,6 miliarde de lei, cu aproape 16% mai mult față de aceeași perioadă a anului 2020. [10]

**Figura 1: Evoluția exportului total a vinului
(2020 a de 2019, volum (litri)/ valoare (MDL))**

Sursa: <https://wineofmoldova.com/>

În anul 2021, datele Worldstopexports au plasat Republica Moldova pe locul 21 în topul exportatorilor de vin la nivel mondial, cu trei poziții mai sus decât în clasamentul precedent, unde România se află pe locul 33 la capitolul exporturilor de vin, iar celălalt stat vecin - Ucraina – e pe locul 48. [11]

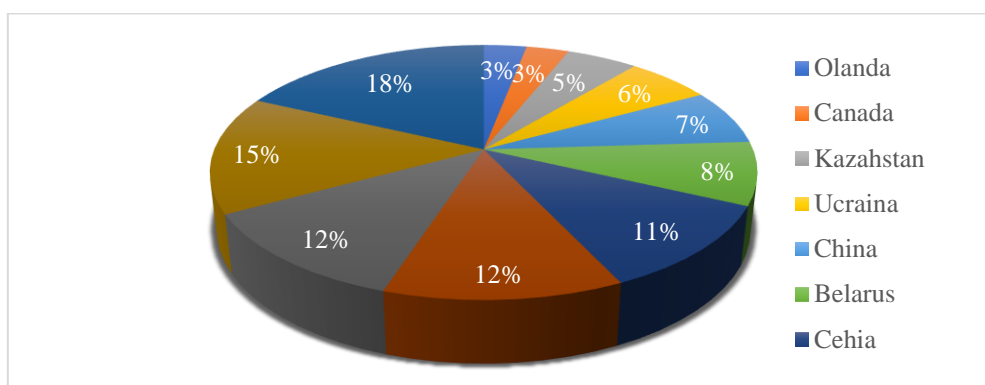

Figura 2: Top 10 destinații de export al vinurilor din RM (anul 2020)

Sursa: https://wineofmoldova.com

Analizând preferințele consumatorilor expuse mai sus, dar și clasamentele de la diferite concursuri internaționale am stabilit că principalii producători de vinuri în Moldova sunt Chateau Vartely, Cricova, Poiana Winery, Mileștii Mici, Vinăria Purcari, Fautor și Castel Mimi. Medaliile obținute la concursurile internaționale de profil confirmă calitatea vinurilor din Republica Moldova, care au devenit cunoscute în multe țări ale lumii. Astfel, Republica Moldova a fost inclusă în lista statelor care produc cele mai calitative vinuri. Vinurile Moldovei au obținut în anul 2020 cele mai multe medalii la concursurile *Decanter World Wine Awards (DWWA)* – 124 de distincții, *International Wine Challenge* – 77 de distincții și *Galicja Vitis* – 73 de distincții. [10]

În anul 2021, vinurile produse în Republica Moldova au obținut peste 1200 de medalii la concursurile internaționale de profil. Este cel mai mare număr de distincții primite vreodată, într-un singur an. În acest context, Diana Lazăr, vicedirector al Proiectului de Competitivitate al USAID

Moldova, a menționat că: "Mai mult de 1/3 din aceste medalii sunt medalii din aur, restul fiind medalii de argint, cu mențiuni speciale, la concursurile internaționale." [11]

La Bordeaux a avut loc a 45-a ediție a concursului *Challenge International du Vin* unde Moldova a obținut 27 de medalii de aur, 18 medalii de argint și 5 medalii de bronz. Același succes a fost înregistrat și la cel mai mare concurs internațional din Europa de Vest: *Vinarium International Wine Contest* din anul 2021 unde Moldova a obținut 113 medalii dintre care: una-Marea Medalie de Aur (Chateau Vartely), 87 – Medalii de Aur (Castel Mimi, Cricova, Chateau Vartely, Fautor, Mileștii Mici, Poiana Winery, Vinăria Purcari). [10]

CONCLUZII

Analizând cele menționate mai sus pot afirma cu certitudine că creșterea anuală constantă a numărului de medalii pe care vinurile noastre le obține la concursurile internaționale demonstrează încă o dată că această industrie merge într-o direcție corectă și că datorită eforturilor depuse de vinificatorii din țara noastră, împreună cu Oficiul Național al Viei și Vinului, produce calitate apreciată la nivel mondial. Moldova dispune de un potențial enorm la capitolul dezvoltării sectorului vitivinicol. Pentru ca acest potențial să fie atins, statul ar trebui să sprijine cât mai mult domeniul dat deoarece pe lângă veniturile din vânzarea vinurilor și faima adusă țării, aceste vinării aduc și un număr mare de turiști la complexele lor pitorești, ceea ce duce la dezvoltarea unei alte industrii din RM - turismul, care este un sector mai puțin dezvoltat la noi în RM.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. <https://wineofmoldova.com/ro/istoria-vinului-moldovei/>
2. <https://statistica.gov.md/>
3. <https://wineofmoldova.com/ro/>
4. Wine of Moldova. INFOWINE. Buletin informațional trimestrial, ediția 4/ Noiembrie 2020
5. [https://infomarket.md/ro/industry/Sectorul vinicol al Moldovei la fel reprezint 3 din PIB-ul rii n pofida scderii produciei de vin cu 28 n 2021/](https://infomarket.md/ro/industry/Sectorul_vinicol_al_Moldovei_la_fel_reprezint_3_din_PIB-ul_rii_n_pofida_scderii_produciei_de_vin_cu_28_n_2021/)
6. Studiu realizat cu susținerea Biroului Regional OMS pentru Europa și a Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în cadrul proiectului „Suport pentru consolidarea guvernării și dialogului de politici în sectorul sănătății”, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare. *KAP. CUNOȘTINȚE, ATITUDINI ȘI PRACTICI PRIVIND CONSUMUL DE ALCOOL FAZA I-IV, iunie 2017*
7. Magenta Consulting. *Despre vinul în sticlă și moldoveni*
8. <https://agrobiznes.md/ministrul-agriculturii-anul-vitivinicol-2020-a-inregistrat-o-diminuare-a-productiei-globale-cu-28.html>
9. https://www.mzv.cz/chisinau/ro/relatiile_dintre/succesul_industriei_viti_vinicole.html
10. <https://wineofmoldova.com/wp-content/uploads/2020/12/buletin-sfarsit-schimbato-ro-min.pdf>
11. <http://m.tvrmoldova.md/economic/in-2021-vinurile-produse-in-r-moldova-au-obtinut-peste-1200-de-medalii-la-concursurile-internationale-de-profil/>

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon:+373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.42>

CZU: 659.123:334.72(478)

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE COMPANY SLOGANS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ANALIZA COMPARATIVĂ A SLOGANELOR COMPANIILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

TONU Nicoleta, studentă, specialitatea BA,
Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +37379121755

e-mail: tonu.nicoleta@ase.md

***Abstract.** The topicality of the study lies in the role of a slogan in achieving the strategic objectives of a company. The purpose of the research is to determine whether companies in the Republic of Moldova have ignored the stage of choosing a good slogan that currently represents them. The experiment was used as a research method. Results: Following the research, the analyzed slogans were ranked according to the grades given by the respondents.*

***Key words:** slogans, company, originality, criteria, experiment*

JEL CLASSIFICATION: D84, M13, M31

INTRODUCERE

Ce reprezintă sloganul? Un slogan nu este doar o frază banală rostită sau scrisă imediat după logo-ul firmei. El este filosofia brand-ului, este ceea ce brand-ul, compania în cauză crede, este baza unei afaceri. Sloganul reprezintă o sintagmă compusă dintr-o propoziție reprezentativă pentru brand, cu rolul de a releva ideea fundamentală a companiei respective.

Este sau nu important sloganul în construirea unei afaceri? Răspunsul este categoric DA. De ce? Atunci când auzim sloganuri precum „Just do it”, „I’m lovin’ it”, evident, ne vin în minte imediat companiile pe care acestea le reprezintă, precum Nike și McDonald’s ele fiind doar câteva exemple. Astfel, sloganul apare atât de des și pare atât de nesemnificativ în aparență, însă acesta se infiltrează treptat în mintea consumatorului, întipărindu-i în memorie ceea ce brand-ul vrea să transmită. [1]

Problema constă în faptul că orice companie are un slogan, dar de ce acestea nu sunt cunoscute? Acest lucru se întâmplă din diferite motive, fie sunt greu de înțeles, nu transmit un mesaj, fie pur și simplu sunt compuse din fraze lungi fără sens. Din acest motiv, scopul acestei cercetări este de a determina dacă companiile din Republica Moldova au luat în serios sau au ignorat etapa de alegere a unui slogan bun care le reprezintă în prezent. Metoda de cercetare utilizată: experimentul.

Obiectivele cercetării respective sunt următoarele:

- 1 – Identificarea caracteristicilor principale ale unui slogan reușit;
- 2 – Stabilirea importanței fiecărui criteriu de evaluare în aprecierea de ansamblu a sloganurilor;

- 3 – Determinarea aprecierilor respondenților față de seria de criterii de evaluare pentru fiecare slogan investigat;
- 4 – Precizarea celei mai importante caracteristici a unui slogan bun;
- 5 – Determinarea ierarhiei celor 5 sloganuri din perspectiva aprecierilor respondenților.

La baza cercetării stau următoarele ipoteze:

- 1 – Caracteristica de bază a unui slogan reușit este originalitatea.
- 2 – Un slogan nu trebuie neapărat să provoace consumatorilor dorința de a afla mai multe despre produs.
- 3 – Cel mai original slogan aparține companiei Cristina – „Oricine își poate găsi perechea”.
- 4 – „Începe ziua cu noi!” – sloganul întreprinderii Franzeluța SA, este cel mai simplu.
- 5 – Sloganul ce transmite cel mai puternic mesaj este „Simte deliciul cărnii” al Carmangeriei-BARDA.
- 6 – Cel mai convingător/apreciat slogan este „Doar struguri, stejar și răbdare”.

PREGĂTIREA ȘI EFECTUAREA EXPERIMENTULUI

Un experiment de marketing este o formă de cercetare de piață în care scopul este de a descoperi noi strategii pentru campanii viitoare sau însăși validarea unor ipoteze existente. De exemplu, o echipă de marketing ar putea să creeze și să trimită e-mailuri unui mic segment al cititorilor pentru a măsura ratele de implicare, înainte de a le adăuga la o campanie. Respectiv, experimentul ajută la o înțelegere mai bună a publicului, ceea ce, la rândul său, permite optimizarea strategiei pentru o performanță mai puternică. [2]

Pentru a începe cercetarea au fost identificate opt caracteristici, care s-au analizat pentru fiecare slogan al fiecărei întreprindere alese. Potrivit cărții “Creative Advertising” de Charles Whittier: “Un slogan ar trebui să fie o afirmație atât de puternică despre produs și/sau brand încât merită să fie menționat mereu în campanii de publicitate, e valoros pentru client și e formulat astfel încât poate fi ușor ținut minte”. [3] Pornind de la această afirmație, s-au determinat următoarele caracteristici:

- Asocierea cu numele companiei;
- Memorare rapidă;
- Simplitate;
- Sugerează beneficiul central al companiei;
- Ușor de înțeles;
- Mesaj de impact;
- Originalitate;
- Dorința de a afla mai multe despre produs.

S-au ales cinci sloganuri ale întreprinderilor din Republica Moldova, fără nici un criteriu de selecție. Unele întreprinderi sunt de foarte mulți ani pe piața Moldovei, altele abia la început. Însă acest lucru este mai favorabil cercetării, deoarece pot fi comparate sloganuri mai variate. Companiile au fost selectate în mod aleatoriu, alese intenționat din diverse domenii (producerea produselor de panificație, a cărnii, divinurilor, producerea încălțămintei, retail), pentru a provoca o mică confuzie în rândul respondenților și a păstra detașarea față de „marca de producere”.

„Franzeluța” S.A. este cel mai mare și de încredere producător din industria de panificație din Republica Moldova, cu o experiență bogată de peste 70 de ani. Slogan - „Începe ziua cu noi!”. CRISTINA este un brand național, care se ocupă exclusiv de producerea încălțămintei. Slogan -

„Oricine își poate găsi perechea”. Darwin este o rețea de magazine care oferă un asortiment mare de telefoane mobile, Smartphone-uri, Laptop-uri, Tablete, Gadget-uri și electrocasnice în Moldova. Slogan - „Evoluează digital”. Carmangerie-BARDA prepară specialități din carne, prin metode tradiționale de prelucrare termică, de afumare și coacere. Slogan - „Simte deliciul cărnii”. Compania Bardar produce Divinuri – distilate de vin, învechite 3 ani, 5 ani, 7 ani, 10 ani, 15 ani, 20 ani. Slogan - „Doar struguri, stejar și răbdare.”.

Chestionarul pentru experiment a fost realizat cu ajutorul instrumentelor google, și anume, Google Forms. Prin intermediul chestionarului au fost intervievate indirect câteva persoane pentru a se acumula informații și păreri. Inițial, respondenții au fost rugați să evalueze importanța personală a fiecărei caracteristici pentru un slogan reușit. Ulterior, au fost puși în situația de a analiza cele 5 slogane ale companiilor din Republica Moldova și să aleagă valoarea fiecărei caracteristici a sloganului. Prin urmare, experimentul a antrenat câteva etape de realizare, iar numărul final de persoane implicate a fost de 27 de oameni, fără restricții de vârstă, gen, studii, ocupații etc.

REZULTATELE EXPERIMENTULUI

Dat fiind faptul că modelul Fishbein-Rosenberg [4] prezintă marele avantaj de a asigura evaluarea stimulilor (produse, mărci, organizații etc.) atât din perspectiva aprecierilor respondenților față de fiecare criteriu de evaluare, cât și în funcție de importanța criteriilor în aprecierea de ansamblu a respectivilor stimuli, s-a folosit această metodă pentru a sistematiza rezultatele obținute în urma completării chestionarului de către respondenți. Utilizând metoda Fishbein-Rosenberg s-au calculat coeficienții de importanță a fiecărei caracteristici pentru un slogan, totodată, s-a determinat și indicatorul sintetic al calității pentru fiecare slogan în parte.

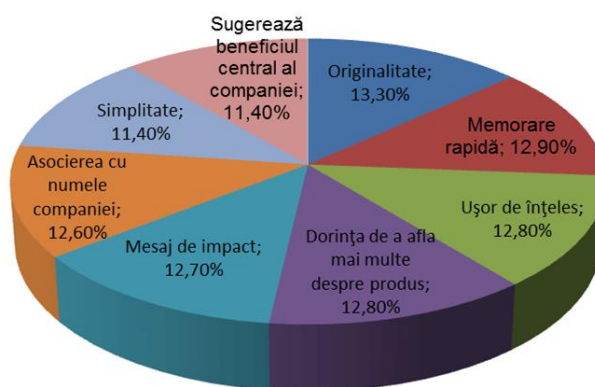

Figura 1: Locurile deținute de cele 8 criterii pentru un slogan bun din perspectiva aprecierilor consumatorilor

Sursa: elaborat de autor în baza studiului efectuat

S-a observat că coeficienții de importanță a caracteristicilor unui slogan reușit nu prezintă diferențe semnificative, unele având chiar același coeficient. Acest lucru denotă faptul că, respondenții au considerat toate aceste caracteristici ca având o importanță majoră pentru un slogan bun. Cu toate acestea în urma ierarhizării caracteristicilor, s-a putut constata că caracteristica de bază a unui slogan este originalitatea, urmată de capacitatea de a putea fi memorat rapid și locul 3 fiind ocupat de 2 însușiri – ușor de înțeles și dorința de a afla mai multe despre produs. De asemenea, caracteristica unui slogan de a sugera beneficiul central al companiei este cel mai puțin importantă.

Tabelul 1: Ierarhizarea celor 5 sloganuri din perspectiva aprecierilor respondenților

Sloganul	Indicatorul sintetic al calității sloganului	Locul deținut
Slogan 5 - "Doar struguri, stejar și răbdare."	0,426	I
Slogan 4 - "Simte deliciul cărnii"	0,416	II
Slogan 2 - "Oricine își poate găsi perechea"	0,403	III
Slogan 3 - "Evoluează digital"	0,399	IV
Slogan 1 - "Începe ziua cu noi!"	0,376	V

Sursa: elaborat de autor în baza studiului efectuat

Conform datelor din tabelul 1, s-a constatat că cel mai apreciat slogan este "Doar struguri, stejar și răbdare." – Bardar, urmat de "Simte deliciul cărnii" al Carmangeriei-BARDA. Iar cel mai puțin apreciat slogan este al întreprinderii Franzeluța cu "Începe ziua cu noi!".

Pentru a determina ce anume a cauzat această ierarhizare, sloganurile au fost sortate după fiecare caracteristică în parte. Cu ajutorul următoarei scheme s-a constatat care slogan a obținut cea mai mare evaluare pentru fiecare caracteristică.

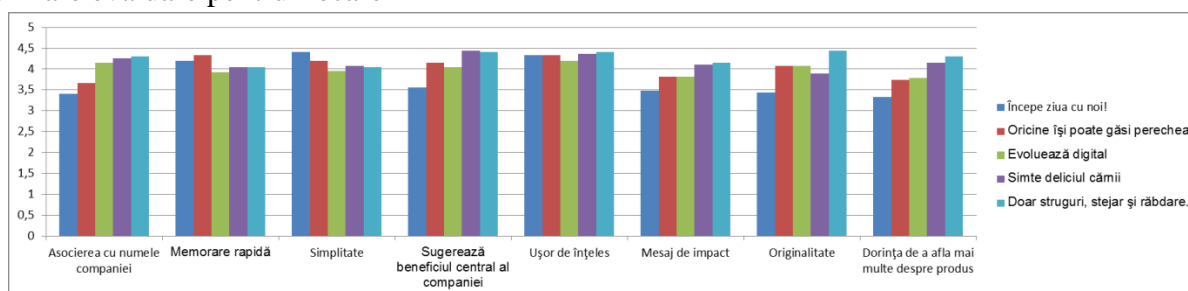

Figura 2: Aprecierea medie a respondenților față de cele 5 sloganuri în funcție de fiecare criteriu

Sursa: elaborat de autor în baza studiului efectuat

CONCLUZII

Un slogan bun trebuie să evoce imagini pozitive despre companie. Prin urmare, este o provocare pentru întreprinderile din Republica Moldova să-și aleagă un slogan potrivit cu un scop bine definit.

În urma experimentului, s-a determinat că caracteristica de bază a unui slogan reușit este originalitatea, care deține o pondere de 13,30 %, pe când cea mai puțin importantă caracteristică pentru un slogan este sugerarea beneficiului central al companiei cu o pondere de 11,40 % în totalul de răspunsuri.

În urma calculării indicatorilor sintetici ai calității pentru fiecare slogan și analizei rezultatelor, s-a identificat ca cel mai convingător și apreciat sloganul - „Doar struguri, stejar și răbdare.” al companiei Bardar. De asemenea, se poate spune că și Carmangerie-Barda se poate mândri că și-a ales un slogan potrivit - „Simte deliciul cărnii”. Acest moment se deduce și din aprecierea medie a respondenților față de cele 5 sloganuri în funcție de fiecare criteriu, deoarece aceste 2 sloganuri au înregistrat cele mai mari evaluări aproape la fiecare criteriu.

Cu toate acestea, cel mai puțin apreciat slogan este al producătorului de produse de panificație Franzeluța - „Începe ziua cu noi!”. Chiar dacă acesta este simplu și poate fi memorat ușor, nu este original și nu are un mesaj de impact.

La finele experimentului revenim la ipotezele stabilite inițial, și, respectiv, se menționează că unele s-au adeverit, altele mai puțin.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. „Importanța sloganului” [accesat 28 martie 2022] Disponibil: <https://primeromania.ro/importanta-sloganului/>
2. How to Conduct the Perfect Marketing Experiment [+ Examples] [accesat 28 martie 2022] Disponibil: <https://blog.hubspot.com/blog/tabid/6307/bid/31634/a-b-testing-in-action-3-real-life-marketing-experiments.aspx>
3. „Cum stii daca sloganul tau are factorul „X”? Cum alegi un slogan reusit?” [accesat 28 martie 2022] Disponibil: <https://newelite.ro/cum-alegi-un-slogan-reusit/>
4. BELOSTECINIC, Gr. Metode și tehnici de scalare în cercetările de marketing. Chișinău: ASEM, 2008. ISBN 978-9975-406-4

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , aist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon:+373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.43>

CZU: 654.1(478):004.738.5

PARTICULARITÉS DE DÉVELOPPEMENT DU MARCHÉ DES SERVICES DE TÉLÉPHONIE MOBILE EN RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

PARTICULARITĂȚILE DE DEZVOLTARE A PIETEI SERVICIILOR DE TELEFONIE MOBILĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

CHIRILOV Ionela, studentă, specialitatea BA

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon:+373 60786179

e-mail:chirilov.ionela@ase.md

Résumé: *Le marché de la téléphonie mobile en République de Moldavie est un secteur actif en développement constant et est un secteur très dynamique. En République de Moldavie, pour entrer en contact avec le monde qui nous entoure, nous pouvons choisir l'un des trois opérateurs de téléphonie mobile: Orange, Moldcell et Unite. En analysant ces 3 entreprises à plusieurs égards, nous avons déterminé que les revenus les plus élevés sont enregistrés par Orange, et les prix les plus bas sont proposés par Unite, qui est sous la juridiction de Moldtelecom.*

Mots-clés: *marché des services; téléphone mobile; améliorer; analyse des revenus; analyse des prix; analyse de la sensibilisation.*

JEL CLASSIFICATION: D84, L6,M31.

INTRODUCERE

Ramura de telecomunicații reprezintă astăzi unul dintre cele mai dinamice sectoare de activitate din economia mondială. Globalizarea și modernizarea societății este bazată pe schimbul rapid, transparent, și calitativ al informațiilor, astfel reușita acestora nu poate fi concepută fără un sistem de telecomunicații eficient, dezvoltat uniform la nivelul întregii țări și interconectat cu sistemul regional și mondial de telecomunicații.

De la funcția de bază de a efectua apeluri și de a fi apelat, telefonul mobil evoluează pe an ce trece, astfel încât inovațiile din industria producătoare de telefoane mobile au dus la transformarea dorințelor consumatorilor în nevoi, telefonul mobil devenind un accesoriu indispensabil pentru fiecare. Numărul persoanelor care posedă un telefon mobil crește exploziv, crește oferta, crește numărul operatorilor, crește volumul vânzărilor. Piața telefoniei mobile în Republica Moldova este un sector activ în permanentă dezvoltare și este un sector foarte dinamic.[1]

Scopul cercetării: Analiza companiilor de telefonie mobilă din Republica Moldova și determinarea companiei care înregistrează cele mai mari venituri și care dintre ele se bucură de apreciere din partea utilizatorilor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Pe piața Republicii Moldova, la momentul actual, activează trei furnizori: S.A. „Orange Moldova”, S.A. „Moldcell” și S.A. „Moldtelecom” cu marca comercială „Unite”. Piața de telecomunicații în Republica Moldova este reglementată de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI), care este o autoritate publică centrală ce reglementează activitatea și asigură implementarea strategiilor de dezvoltare a comunicațiilor electronice și supraveghează respectarea legislației de către furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, promovează concurența și inovațiile, încurajează investițiile în infrastructură și protejează drepturile utilizatorilor finali pe baza principiilor de neutralitate.

De asemenea, activitatea operatorilor de telecomunicații este reglementată de legislația Republicii Moldova, inclusiv de [1]:

- Legea telecomunicațiilor;
- Licențele eliberate de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației;
- Regulamentul prestării serviciilor de telefonie mobilă celulară GSM din 27 aprilie 2000, publicat în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 98-101/289 din 10.08.2000.

În continuare vom încerca să facem o analiză a pieței serviciilor de telefonie mobilă din Republica Moldova din perspectiva prețurilor, veniturilor, a utilizatorilor și a gradului de apreciere a cetățenilor.

Analiza prețurilor

În cadrul companiilor de telefonie mobilă din Republica Moldova prevalează pentru toate cele 3 companii concurente următoarele strategii principale în vederea stabilirii prețurilor:

- politica de prețuri în funcție de gama de produse și servicii o aplica Orange;
- strategia prețului de stratificare o aplică Moldtelecom, prin aceasta se estimează că la apariția unui nou serviciu prețul este mare ca apoi treptat compania îl micșorează;
- strategia de reducere a prețurilor pentru o anumită perioadă de timp, strategie implementată de Moldcell.

Privitor la prețurile prestabilite de companiile date observăm că în cadrul companiei Orange, prețurile la abonamente variază între 130 lei și 270 lei, acest preț este stabilit de companie în raport cu traficul de internet oferit, numărul de minute și serviciul de roaming.[2] Dacă analizăm prețurile companiei Moldcel atunci observăm că acestea variază între 100 lei și 250 lei, oferind aceeași gamă de servicii ca și compania Orange, doar că la un preț mai accesibil.[3] În același timp, la capitolul preț, în cazul companiei Moldtelecom, remarcăm cele mai accesibile prețuri, care variază între 69 lei și 189 lei.[4]

Analiza veniturilor

În ceea ce privește veniturile acestor companii, analizând rezultatele pe care le-au obținut pentru anul 2021, putem spune că volumul total al vânzărilor efectuate de furnizorii de telefonie mobilă (S.A. „Orange Moldova”, S.A. „Moldcell” și S.A. „Moldtelecom” cu marca comercială „Unite”), a înregistrat o creștere de 0,1%, în trimestrul 3 al anului 2021 față de trimestrul 3 al anului 2020 și a atins cifra de 764,3 mln. lei. Astfel veniturile S.A. „Moldtelecom” provenite din furnizarea serviciilor de telefonie mobilă s-au majorat cu 18,4% și au însumat circa 57,8 mln. lei, iar veniturile S.A. „Moldcell” au înregistrat o diminuare de 2,4% și au alcătuit circa 230,4 mln. lei, pe când vânzările S.A. „Orange Moldova” au înregistrat o scădere de 0,6%, constituind circa 476,2 mln. lei.

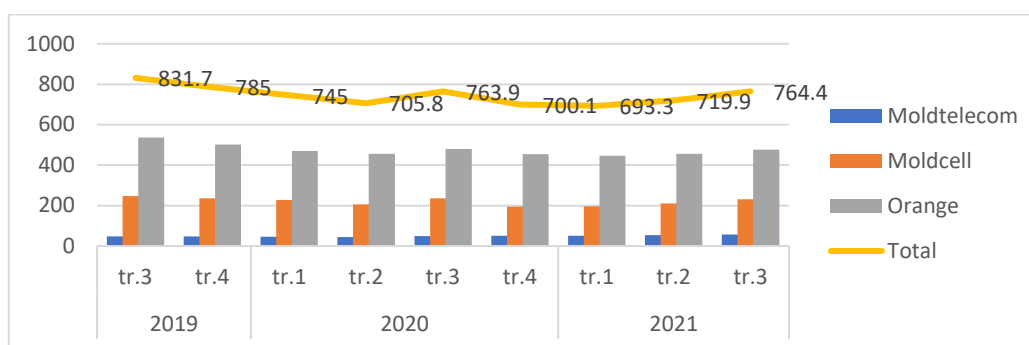

Diagrama 1: Evoluția veniturilor obținute de furnizorii de telefonie mobilă (mln.lei)

Sursa: Evoluția pieței de comunicații electronice în trimestrul III – 2021

Disponibil: https://www.anrceti.md/files/filefield/Raport_CE_III_2021.pdf

Analiza utilizatorilor

Numărul utilizatorilor de servicii de telefonie mobilă în Republica Moldova, la 1 noiembrie al anului 2021, a depășit 4,5 milioane, fiind în creștere cu 10% față de numărul de utilizatori atestat la începutul anului. O creștere a numărului de utilizatori de telefonie mobilă au înregistrat toți cei trei operatori: Orange Moldova - cu 5,1% ajungând la 2,4 milioane utilizatori, Moldcell - cu 14,8% având 1,5 milioane utilizatori, iar Moldtelecom cu marca Unite- cu 20,3% atingând un număr de 553,3 mii utilizatori. Astfel, nivelul de penetrare a serviciilor de telefonie mobilă a crescut cu 17,9 puncte procentuale, însumând în total 147,5%. În același timp, traficul mediu lunar (MoU) generat de un utilizator a scăzut cu 10,8%, până la 291 de minute, pe când durata medie a unui apel a fost de 1,9 minute. Venitul mediu lunar per utilizator de telefonie mobile în RM (ARPU) a fost de 68,6 lei, cu 9,4% mai puțin. În cazul Orange Moldova acesta a constituit 74,8 lei, la Moldtelecom – 61,5 lei, iar la Moldcell – 60,1 lei. În funcție de venituri, cotele de piață nu s-au modificat: Orange Moldova deține 62,2%, Moldcell - 30,3% și Unite 7,5%. [6]

Analiza gradului de apreciere a cetățenilor

În ceea ce privește gradul de apreciere a cetățenilor privind imaginea companiilor analizate, un studiu efectuat de magenta consulting asupra gradului de memorare de către utilizatorii de servicii de telefonie mobilă a sloganurilor celor trei companii concurente, ne arată defapt care companie este cea mai apreciată de către cetățenii Republicii Moldova.

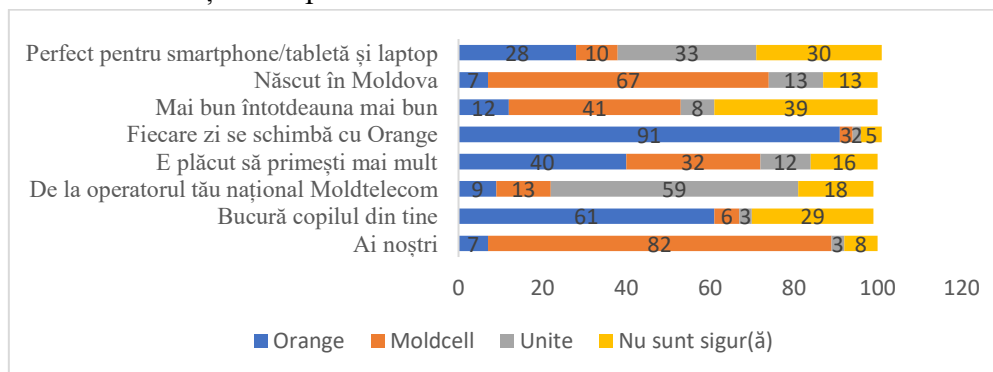

Diagrama 2: Operatorii de telefonie mobilă care utilizează expresiile indicate în grafic, în opinia respondenților, %

Sursa: Publicitatea operatorilor de telefonie mobile din Republica Moldova Disponibil:

<https://consulting.md/rom/statistici-si-publicatii/publicitatea-operatorilor-de-telefonie-mobila-din-moldova-are-public>

După cum observăm, cu o rată de 91% este recunoscută deviza operatorului Orange: „Fiecare zi se schimbă cu Orange”, pe al doilea loc este sloganul: „Ai noștri” – 82% din respondenți au identificat că acest slogan aparține companiei Moldcell. Sloganurile clasate pe locurile trei și patru revin din nou operatorilor Moldcell: „Născut în Moldova” și respectiv Orange: „Bucură copilul din tine”. Sloganul Moldtelecom „De la operatorul tău național” a luat locul 5 din topul celor mai memorabile slogane ale operatorilor de telefonie mobilă din Republica Moldova, acumulând 59% din răspunsuri. Este interesant faptul că doar 12% din respondenți asociază sloganul companiei Moldtelecom: „E plăcut să primești mai mult” cu această companie. Putem menționa aici că 40% de respondenți cred că acest slogan îi aparține companiei Orange și 32% din cei intervievați cred că îi aparține companiei Moldcell. [7]

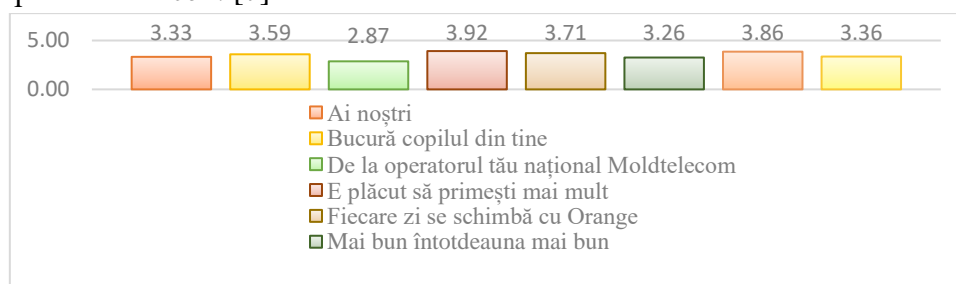

Diagrama 3: Cele mai plăcute slogane în opinia respondenților (nota de la 1 la 5)

Sursa: Publicitatea operatorilor de telefonie mobile din Republica Moldova Disponibil:

<https://consulting.md/rom/statistici-si-publicatii/publicitatea-operatorilor-de-telefonie-mobila-din-moldova-are-public>

Observăm că cele mai plăcute slogane în opinia respondenților sunt „E plăcut să primești mai mult” (Moldtelecom), „Născut în Moldova” (Moldcell), „Fiecare zi se schimbă cu Orange” și „Bucură copilul din tine” (Orange). În acest context totuși, putem să remarcăm faptul că aceste patru expresii “cu lipici” au ieșit în top trei cu o diferență mică de punctaj față de celelalte devize. [7]

CONCLUZII

În urma studiului efectuat putem remarca că concurența dură dintre cele 3 companii prestatoare de servicii de telefonie mobilă: S.A. “Orange Moldova”, S.A. “Moldcell” și S.A. “Moldtelecom” cu marca Unite aduce doar beneficii utilizatorilor acestora.

Deoarece S.A. “Orange Moldova” este prima companie de telecomunicatii mobile de rang internațional care s-a lansat la noi în țară, aceasta a câștigat repede popularitatea și prestigiul în rândurile cetățenilor, înregistrând cele mai mari venituri pe această piață.

Rivalitatea pe care S.A. “Moldcell” o crează companiei S.A. “Orange Moldova” în ramura dată prin nivelul înalt al calității serviciului prestat, precum și al tarifelor mai reduse, o ajută să câștige teren pe piața serviciilor de telefonie mobilă din RM și chiar să atragă utilizatorii S.A. “Orange Moldova”.

În același timp, compania S.A. “Moldtelecom” cu serviciul mobil Unite prin strategiile pe care le implementează, este preferată de abonați pentru tarifele joase și numărul mare de minute oferite în pachetele opționale. Totuși fiind ultima care s-a lansat pe piață cu serviciul de telefonie mobilă în baza standardului CDMA 2000, această companie încă nu a avut destul timp să se afirme.

În această ordine de idei concluzionăm că din aceste 3 mari companii de telefonie mobilă cea mai apreciată companie este S.A. “Orange Moldova”, tot ea este cea care ocupă poziția de lider pe

piață, fiind urmată de compania S.A. “Moldcell”, iar apoi de S.A. “Moldtelecom” cu serviciul “Unite”. [8]

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CHIRIL GABURICI, drd., IEFS “PIAȚA TELECOMUNICAȚIILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA: DINAMICA DEZVOLTĂRII, PROBLEME, PERSPECTIVE” [accesat 23 martie 2022] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Piata%20telecomunicatiilor%20in%20RM_dinamica%20dezvoltarii_probleme%20perspective.pdf
2. Site oficial al companiei Orange [accesat 23 martie 2022] Disponibil: <https://www.orange.md/ro/abonament>
3. Site oficial al companiei Moldcell [accesat 23 martie 2022] Disponibil: <https://www.moldcell.md/>
4. Site oficial al companiei Moldtelecom [accesat 23 martie 2022] Disponibil: https://moldtelecom.md/Abonamente_Telefonie_Mobila
5. Evoluția pieței de comunicații electronice în trimestrul III – 2021 [accesat 23 martie 2022] Disponibil: https://www.anrceti.md/files/filefield/Raport_CE_III_2021.pdf
6. NUMĂRUL UTILIZATORILOR SERVICIILOR DE TELEFONIE MOBILĂ A CRESCUT CU 10% ÎN MOLDOVA [accesat 24 martie 2022] Disponibil: <http://www.infotag.md/economics-ro/295874/>
7. Publicitatea operatorilor de telefonie mobile din Republica Moldova [accesat 24 martie 2022] Disponibil: <https://consulting.md/rom/statistici-si-publicatii/publicitatea-operatorilor-de-telefonie-mobila-din-moldova-are-public>
8. Dan-Ionuț COSTIN, Veronica PULBERE “OPERATORII DE TELEFONIE MOBILĂ PREFERAȚI DE ABONAȚI” [accesat 24 martie 2022] Disponibil: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/1153/Conf_UTM_2012_I_pg33-36.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Coordonator științific: SAHARNEAN LILIANA , asist. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 69271331
e-mail: saharnean.liliana@ase.md

SECȚIUNEA 11: ECONOMETRIE ȘI STATISTICĂ ECONOMICĂ

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.44>

CZU: 336.717.2(478)+336.77(478)

DEVELOPMENT OF THE CREDIT AND DEPOSIT MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA DURING 2011-2022

EVOLUȚIA PIETEI CREDITELOR ȘI A DEPOZITELOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA 2011-2022

BODORIN Jaclin, studentă, specialitatea: BA

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: bodorin.jaclin@ase.md

Abstract. *The banking system is the set of institutions, financial-banking relations, norms, infrastructures, techniques that interact in a complex way, in order to mobilize in the form of deposits and to distribute, in the form of loans, financial funds, as well as to provide facilities, including payment systems, for various economic, financial or non-financial agents, including individuals. The banking system is a component of a country's financial system. This topic is current, because the sustainable and efficient economic development and growth of a state is possible only with a successful activity of the financial-banking sector.*

Key words: *banking system, banking institution, bank deposit, credit, interest rate, inflation.*

JEL CLASSIFICATION: E40, E50

INTRODUCERE

Încă din 2011 și până în 2022, observăm schimbări/un decalaj în creșterea și/sau scăderea costului creditelor. Din acest motiv, lucrarea dată are drept scop să cerceteze piața de credit și depozite din Republica Moldova și, totodată, de a preciza factorii de influență al acestui domeniu.

Obiectivele prezentului studiu sunt analiza evoluției pieței de credit și depozite din Republica Moldova pentru perioada 2011-2022, examinarea costului creditelor și depozitelor în moneda națională și în valută străină pentru perioada 2011-2022; investigarea evoluției costului creditelor pe scadențe în valută străină și valută națională pentru perioada 2014-2015; studierea factorilor care au influențat scăderea și/sau creșterea costului creditelor și depozitelor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Accesul la finanțare este un factor principal de facilitare a accederii pe plan economic și competitiv. Din câte cu toții cunoaștem, un număr mare de afaceri și întreprinderi necesită acces la finanțare la o valoare rațională pentru a investi în echipamente și alte active, care le-ar putea ajuta să-și accelereze și îmbunătățească productivitatea, să-și deburseze necesitățile, pe termen scurt, în cadrul ciclului de afacere (de exemplu, pentru a asigura perioada dintre emiterea facturii și primirii plății), și a se potrivi modificărilor cerințelor pe piață.

Principalii indicatori de profunzime financiară ai Republicii Moldova s-au ameliorat semnificativ pe parcursul anilor, și sunt acum, per general, la aceeași treaptă ca și țările cu

niveluri similare de dezvoltare. La moment, în țară activează 11 bănci și, totodată, 361 corporații de economii și împrumut, posedate de membrii lor, și 73 instituții de micro finanțare (IMF) [4]. Numărul punctelor de deservire financiară a ascensionat mult, amplasarea geografică nemaifiind o barieră deja pentru accesarea serviciilor financiare. Mai mult decât atât, creditele furnizate sectorului privat, drept pondere în PIB au sporit între anii 2011 și 2022, de la 24% până la 38 %; și depozitele au crescut de la 30% din PIB, în anul 2011 până la 41% în anul 2022 [3]. Ambele barometre sunt, în linii mari, la același nivel cu indicatorii medii pentru țările cu niveluri similare de dezvoltare, dar, încă, sunt mai mici decât indicatorii din mai multe țări din Europa Centrală și de Est. Concurența pentru împrumuturi, oferite de băncile comerciale, s-a dezvoltat în rândul companiilor medii și mari. Există mărci precum că piața pentru debitorii mari a devenit debordantă, de aceea, anumite bănci comerciale deja mizează pe companiile mai mici, propunându-le tehnici de creditare mai puțin tradiționale.

Cercetările efectuate [3] și feedback-ul obținut de pe piață, demonstrează că întreprinderile depind mult de veniturile nedistribuite și credite bancare pentru finanțare.

Constrângerile specifice, identificate de sectorul privat și Guvern includ:

1. Disponibilitatea limitată a creditelor pe termen lung pentru finanțarea investițiilor de capital.
2. Cerințe înalte de garanții, până la 200% din valoarea creditelor în bănci și 70% în intermediari financiari nebancari, fapt ce influențează în special întreprinderile mai mici și cele noi, care încă nu au active pentru a fi gajate.
3. Dobânzi și comisioane relativ înalte pentru credite, ceea ce diminuează accesibilitatea creditelor bancare, dată fiind profitabilitatea insuficientă a întreprinderilor și situația economică volatilă.

În prezenta lucrare sunt abordate un șir de bariere, atât pe partea cererii, cât și a ofertei, ce cauzează blocajele identificate mai sus:

1. Pe partea ofertantă, piața pentru finanțarea companiilor rămâne a fi, în continuare, fragmentată și concurența este limitată. În ultimii câțiva ani, băncile au rămas comparativ lichide (beneficiind de profiturile mari oferite de obligațiunile de stat), și din cele 14 bănci din Moldova, doar cinci deserveșc mai mult de 3.000 debitori. Marea majoritate a creditelor bancare sunt, în prezent, acordate câtorva clienți mari, în timp ce 97% din debitori (persoane fizice și juridice, ce iau credite pentru afacerile lor) au credite cu valoarea medie de 5 000 dolari SUA și reprezintă doar 20% din volumul total al creditelor din sectorul bancar. Întreprinderile micro și mici, de obicei, nu beneficiază de credite din sectorul bancar și obțin finanțare externă de la companii de economii și împrumut, precum și instituții de microfinanțare. Astfel, opțiunile lor sunt limitate la sume mai mici, scadențe mai scurte și costuri de creditare mai înalte. În pofida încercărilor din ultimii ani de a lua în considerare riscurile pieței și a dezvolta procesul de evaluare a creditelor, evaluarea și gestionarea riscurilor interne ale băncilor rămâne a fi limitată. Acest fapt, împreună cu anumite probleme de coordonare internă, a dus la niveluri ridicate de credite neperformante în sistem și, drept rezultat, a impus cerințe înalte de garanții pentru creditele acordate. În sfârșit, dat fiind faptul că întreprinderile mici, care încă nu au stabilit parteneriate de creditare cu băncile, nu reprezintă un segment de interes pentru bănci, pentru acest segment de piață încă nu au fost dezvoltate tehnici de evaluare, produse și condiții adecvate [1].

2. O altă constrângere majoră pe partea de ofertă constă în valorile de finanțare relativ înalte și disponibilitatea limitată a creditelor pe termene mai lungi. Piața de capital și baza

brokerilor investiționali nu este suficient de dezvoltată, fapt ce elimină o sursă de potențial mai ieftină de fonduri pe termen lung atât pentru bănci, cât și pentru întreprinderile mai mari [1].

În luna august 2020, creditele noi acordate au constituit 2 621,1 milioane lei, în creștere cu 0,5 la sută față de luna august 2019. Ponderea creditelor oferite în moneda națională a constituit 74,3 la sută, a creditelor în valută – 24,0 la sută, iar a celor atașate la cursul valutei – 1,7 la sută (figura 1). Volumul creditelor acordate în moneda națională a constituit 1 947,7 milioane lei (-16,8 la sută față de luna precedentă și +8,0 la sută față de august 2019) (figura 1). Volumul creditelor acordate în valută (recalculat în MDL) a constituit 628,9 milioane lei (-23,0 la sută față de luna precedentă și -15,3 la sută față de luna august 2019) (figura 1). Volumul creditelor atașate la cursul valutei a constituit 44,5 milioane lei (-48,2 la sută față de luna anterioară și -30,4 la sută față de luna august 2019).

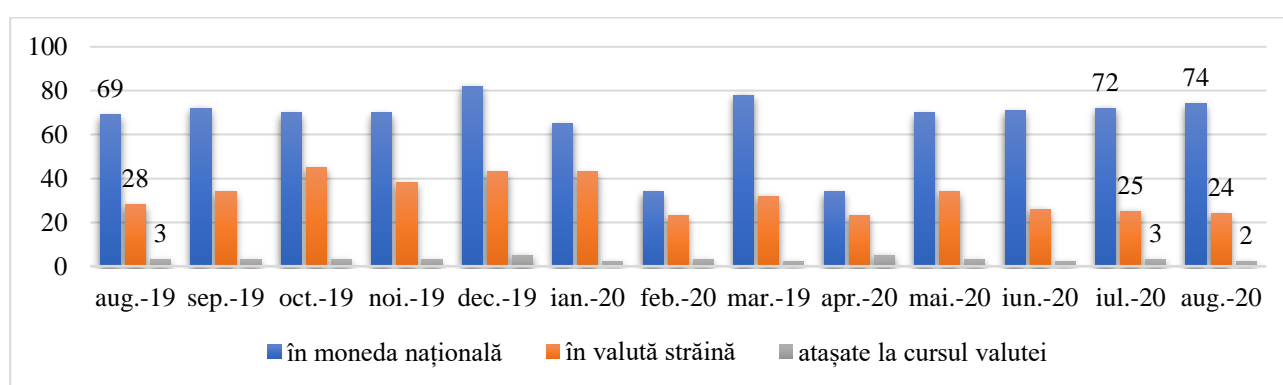

Figura 1. Dinamica creditelor noi acordate, milioane lei și ritmul anual de creștere a creditelor noi acordate, %

Sursa: Raportul BNM privind ratele medii și volumele creditelor noi acordate și depozitelor noi atrase pentru luna august 2020

De menționat că, din perspectiva termenelor creditelor acordate, cele mai atractive/convenabile pentru persoane au fost creditele cu termene de la 2 până la 5 ani (51,6 la sută din totalul creditelor acordate), dintre care, creditele acordate persoanelor juridice au deținut ponderea de 33,6 la sută din totalul creditelor acordate [5].

În luna februarie 2022, creditele noi acordate au constituit 4 023,8 milioane lei, în creștere cu 50,5 la sută față de luna februarie 2021. Structura creditelor acordate (figura 2) a evoluat astfel: 74,6% reprezintă creditele în moneda națională, care au constituit 3 001,9 milioane lei (+38,8 la sută față de luna precedentă și +51,5 la sută față de februarie 2021); 23,8% reprezintă creditele în valută, al căror volum recalculat în MDL a constituit 959,2 milioane lei (+50,4 la sută față de luna precedentă și +46,9 la sută față de februarie 2021) și 1,6% revin creditelor atașate la cursul valutei, care au constituit 62,6 milioane lei (de 2,9 ori mai mult față de luna precedentă și +59,6 la sută față de luna februarie 2021).

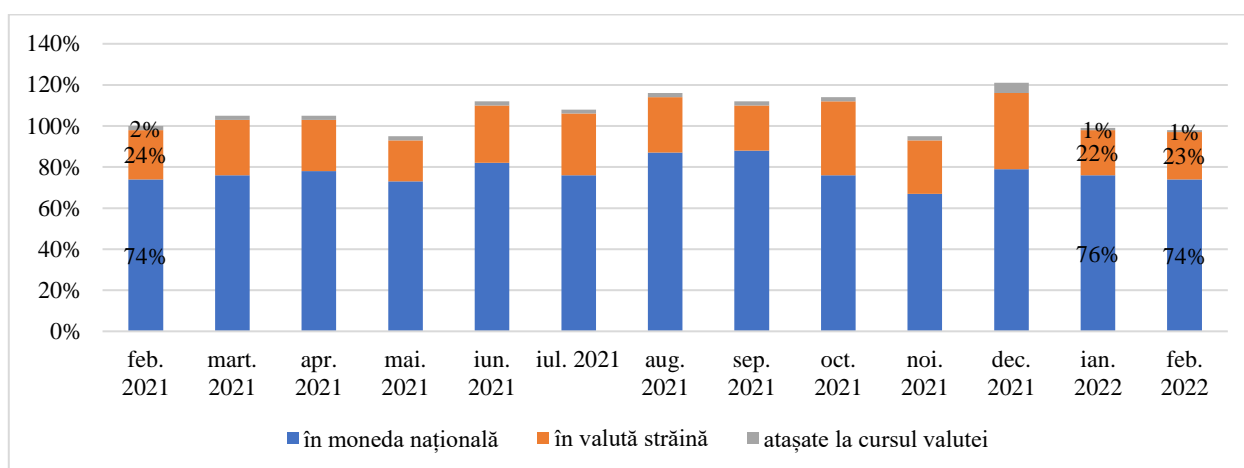

Figura 2. Dinamica creditelor noi acordate, milioane lei și ritmul anual de creștere a creditelor noi acordate, %

Sursa: Raportul BNM privind ratele medii și volumele creditelor noi acordate și depozitelor noi atrase pentru luna februarie 2022

Din perspectiva termenelor de acordare (figura 3), cele mai solicitate au fost creditele cu termene de la 2 până la 5 ani, cu o pondere de 52,4 la sută în totalul creditelor acordate. Volumul acestor credite acordate persoanelor juridice a constituit 36,1 la sută din totalul creditelor.

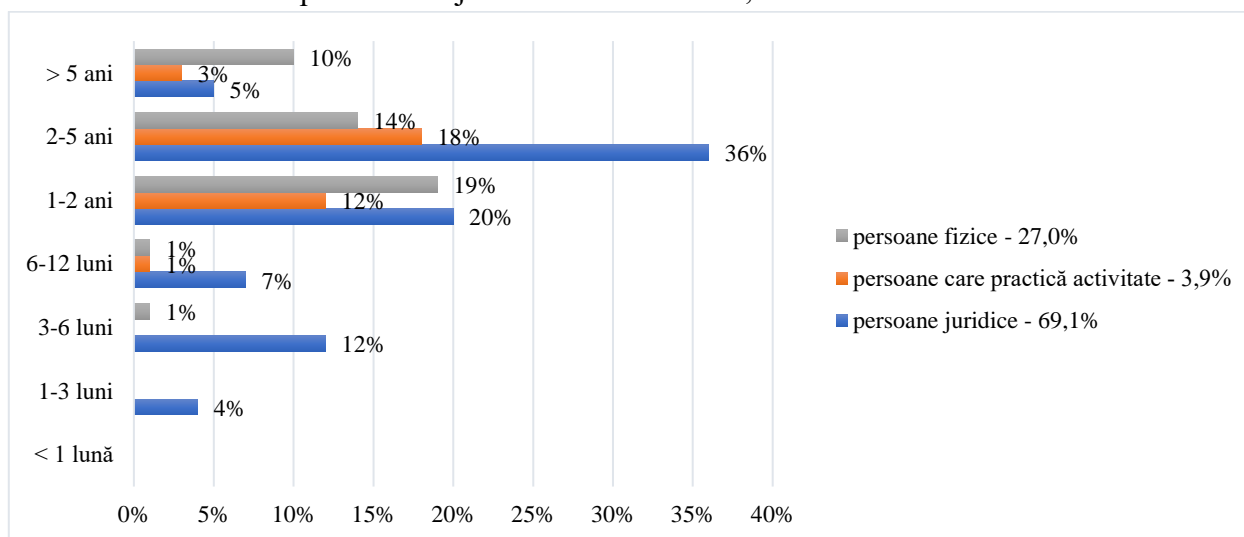

Figura 3. Creditele noi acordate, pe scadențe și ponderile acestora, %

Sursa: Raportul BNM privind ratele medii la creditele noi acordate și depozitele noi atrase pe sistemul bancar pentru luna februarie 2022

CONCLUZII

Rezultatul analizei costurilor creditelor, depozitelor și a factorilor de influență asupra acestora, se rezumă la următoarele idei:

1. Mărirea ratelor dobânzilor la depozite a fost mai crescută comparativ cu sporirea costurilor creditelor bancare [2]. Astfel, băncile încearcă să facă mai atractivă plasarea economiilor populației în lei moldovenești și sporesc ratele dobânzilor la depuneri.

2. Pe de altă parte, creșterea resurselor valutare permite băncilor să reducă ratele dobânzilor asociate depozitelor și împrumuturilor în valută [2].

3. Analizând situația din Republica Moldova în raport cu oferirea creditelor și obținerea dobânzilor de către bănci, am constatat că orice dezechilibru financiar influențează în aceeași măsură atât economia țării, cât și nivelul de trai al populației.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. GRAȚIELA G., *Analiza Economico-Financiară. Repere teoretice și practice*, Ed. Universitara, 2015, 327 p.
Disponibil la: https://www.editurauniversitara.ro/utility/file/download?file=download_files/analiza-economico-financiara-repere-teoretice-si-practice2893.pdf&hash=5a73aa298929d5e15431e9f0987b3c2b
2. CONSTANTIN A., MĂDĂLINA GABRIELA A., ȘTEFAN VIRGIL I., *Statistică teoretică și economică. Concepte și studii de caz.*, Editura Economică, 2020, 368 p.
3. BANCA MONDIALĂ, *Notă de informare cu privire la accesul înreprinderilor la finanțare, Dezvoltarea sectorului privat și financiar în Republica Moldova*, 58 p.
Disponibil la: https://docs.google.com/document/d/1Xsln9Sqns4h3t-1bo2pIus4q8_NftR3/edit
4. BNM, *Băncile licențiate din RM*
Disponibil la: <https://www.bnm.md/ro/printpdf/content/bancile-licentiate-din-republica-moldova>
5. BNM, *Raportul BNM privind ratele medii la creditele noi acordate și depozitele noi atrase pe sistemul bancar pentru luna august 2020.*
Disponibil la: <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-pietei-creditelor-si-depozitelor-luna-august-2020>
6. BNM, *Raportul BNM privind ratele medii la creditele noi acordate și depozitele noi atrase pe sistemul bancar pentru luna februarie 2022*
Disponibil la: <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-pietei-creditelor-si-depozitelor-luna-februarie-2022>

Coordonatorul științific: CHICU Olga, lector universitar
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22402975
e-mail: chicu.olga@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.45>

CZU: 336.748.12”2011/2022”(478)

EVOLUTION OF INFLATION IN THE RM IN THE PERIOD 2011-2022

EVOLUȚIA INFLAȚIEI ÎN RM ÎN PERIOADA 2011-2022

SAVCA Ana-Maria, studentă, Specialitatea: BA

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail : savca.ana_maria@ase.md

Abstract: *Inflation is one of the most complicated economic problems around the world. The existence of inflation brings a lot of negative consequences. In general, inflation constrain the economic, social and political rise of a state. In this article we will present the currently inflation situation and how it has alternated over the years. Rising prices, known as inflation, impact the cost of living, the cost of doing business, borrowing money, mortgages, corporate, and government bond yields, and every other facet of the economy. Inflation can be both beneficial to economic recovery and, in some cases, negative.*

Key word: *Inflation, Prices, Annual Rate, Demand.*

JEL CLASSIFICATION: E3

INTRODUCERE

Inflația este un fenomen monetar care se manifestă prin majorarea prețurilor la bunuri și servicii într-o anumită țară, pentru o anumită perioadă de timp [1]. Într-un mod sau altul toate statele se lovesc la un moment dat de inflație și aceasta afectează o mare parte a locuitorilor statelor respective. Conform literaturii economice și evidențelor faptice anterioare, în relația dintre stabilitatea prețurilor și stabilitatea financiară, inflația este considerată principala sursă a instabilității financiare. Inflația poate fi considerată ca fenomen negativ sau pozitiv în dependență de profilul individual. Indivizii care dețin active tangibile, spre exemplu imobil sau materie primă, se vor bucura de o inflație moderată deoarece prețul la ele va crește. Pe de altă parte indivizii care țin bani în numerar și nu au investit, vor pierde din puterea de cumpărare din cauza inflației. În condiții perfecte exista un nivel optim al inflației care stimulează procesul de investiții astfel contribuind la o creștere economică continuă.

Obiectivul cercetării este de analiza evoluția inflației pe parcursul perioadei anilor 2011-2022. Obiectivele studiului se interconectează, astfel contribuind la formarea unui tablou integrat și complex cu privire la situația inflației pe teritoriul Republicii Moldova.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

O definiție a inflației și a simptomelor acesteia, este oferită de economiștii Laidler și Parkin în anul 1975: „Inflația este fenomenul de creștere continuă a prețurilor sau de depreciere continuă a valorii banilor”. O altă definiție este oferită de Brofenbrenner și Holzman în 1963 care este mai

plastică: „Inflația este o stare de generalizare a excesului de cerere, în care „Prea mulți bani aleargă după prea puține bunuri”.

Inflația poate fi măsurată utilizând mai mulți indicatori cum ar fi indicele prețurilor de consum (IPC) sau indicele deflator (ID). În majoritatea țărilor, inclusiv în Republica Moldova, inflația se măsoară utilizând Indicele Prețurilor de Consum (IPC). IPC măsoară schimbarea prețurilor la un set prestabilit de bunuri și servicii, cărora este atribuită o pondere specifică: produsele alimentare – 39,4%, mărfurile nealimentare – 35,3%, servicii – 25,3% [1]. Rata anuală a inflației reprezintă creșterea prețurilor de consum într-o lună din anul curent față de luna similară a anului precedent. Se calculează ca un raport exprimat procentual între indicele prețurilor dintr-o lună din anul curent și indicele din luna similară a anului precedent, calculați față de aceeași bază, din care se scade 100. Lucrările statistice aferente indicilor prețurilor de consum sunt realizate de Biroul Național de Statistică (BNS). BNM stabilește ținta inflației calculată în baza indicelui prețurilor de consum în valoare de 5.0 la sută anual (rata inflației pentru ultimele 12 luni – luna respectivă a anului curent față de luna similară a anului precedent) cu o posibilă deviere de ± 1.5 puncte procentuale [2].

Republica Moldova a cunoscut fenomenul inflației din anul 1991, odată cu destrămarea URSS și prăbușirea sistemului economic centralizat. În condițiile intensificării proceselor inflaționiste Banca Națională a Moldovei (BNM) a avut misiunea de a satisface necesitățile crescute ale economiei în mijlocul de plată și obligațiile de a efectua controlul asupra ritmului de creștere a masei monetare, pentru a atenua inflația factorilor monetari asupra inflației. Aprofundarea instabilității economice, reducerea volumului producției și relațiile economice cu fostele republici ale URSS au imprimat politici monetar-creditar, promovate de către BNM, orientarea spre atingerea balanței de plăți de măsuri antiinflaționiste cu caracter monetar și soluții de a stopa scăderea producției .

Începând cu anul 2011, analizând datele statistice, se poate constata că ritmul anual al inflației măsurate prin IPC a constituit 8.5% în trimestrul IV, 2011. Ritmul anual al inflației de bază s-a diminuat de la 4.4% în luna septembrie până la 4.1% în luna decembrie 2011 [3].

Conform datelor publicate de Biroul Național de Statistică (BNS), în 2013, ritmul creșterii prețurilor de consum (IPC) pentru ultimele 12 luni a constituit 3.9% , majorându-se cu 0.2 puncte procentuale. Balanța riscurilor la adresa inflației a continuat să fie influențată de un șir complex de factori externi și interni cu prevalarea celor dezinflaționști. Presiunile dezinflaționiste au rezultat, în special, din cererea agregată modestă.

Evoluția inflației în anul 2014 a ajuns să depășească valoarea anticipată în cadrul proiecțiilor publicate în Raportul asupra inflației din primele luni ale anului 2014, din cauza creșterii peste așteptări a prețurilor la produsele alimentare și a inflației de bază ca urmare a deprecierei monedei naționale față de dolarul SUA.

Anul 2015 a înregistrat rata anuală a inflației în valoarea de 14.6%, iar ritmul creșterii prețurilor de consum (IPC) pentru cele 12 luni a constituit 13.6%, fiind cu 0.1 puncte procentuale superior celui din anul precedent. Riscurile la adresa inflației au fost asociate preponderent cu deprecierea monedei naționale din anul 2014. Similar perioadelor precedente, dinamica anuală a inflației de bază și a prețurilor la produsele alimentare au exercitat cel mai mare impact asupra ratei anuale a inflației.

Rata anuală a inflației, în anul 2016, și-a inversat trendul descendent înregistrat de la începutul anului. Aceasta a fost influențată mult de incidența factorului sezonier pronunțat, deprecierei monedei naționale din ultimul an, dar și a secetei din anul precedent. Rata anuală a inflației de bază a înregistrat în luna noiembrie 2016 valoarea de 5.6%.

În anul 2017 Rata anuală a inflației de bază a înregistrat în luna de referință valoarea de 5.5%. Cea mai mare contribuție la rata anuală a inflației (3.8 puncte procentuale) au avut-o prețurile la produsele alimentare, fiind similară anului precedent. În continuare, a fost anticipată o decelerare a nivelului inflației pe tot parcursul anului 2018. Cele mai semnificative majorări de prețuri s-au înregistrat la subcomponentele: „țigări”, „întreținerea zilnică a gospodăriilor”, „educație și învățământ”, „mobilă” și „îmbrăcăminte”.

În anul 2018, rata inflației în Republica Moldova a constituit 0,9%, fiind de aproape opt ori mai mică decât în 2017 și una dintre cele mai mici din istoria țării iar în ultimele luni ale anului rata anuală a inflației a constituit 0,9%, similar ultimelor 6 luni. Cele mai mari contribuții la rata anuală a inflației (câte 0,8 puncte procentuale) au înregistrat prețurile la produsele alimentare și inflația de bază [4].

Conform datelor Biroului Național de Statistică **în luna ianuarie 2019 inflația anuală** (pentru ultimele 12 luni, din februarie 2018 până în ianuarie 2019) **a constituit 2,2%**, totodată, indicele prețurilor de consum (IPC) **în ianuarie 2019 față de decembrie 2018 a constituit 101,3%** (în ianuarie 2018 față de decembrie 2017 IPC a marcat 100,0%). Creșterea prețurilor medii de consum cu 1,3% a fost determinată de creșterea prețurilor la produsele alimentare și la mărfurile nealimentare cu 1,7% și respectiv 1,5%, de majorarea tarifelor pentru prestarea serviciilor populației cu 0,2 la sută [5].

Rata inflației în Moldova la sfârșitul anului 2020 a constituit 0,39% față de 7,5% în 2019. Din sursele din Biroul Național de Statistică, în ultima lună a anului 2020, prețurile au crescut în medie cu 0,32%. Inflația din decembrie a fost cauzată, în primul rând, de o creștere a prețurilor la alimente, în medie cu 0,51%.

Anii 2021-2022 sunt cei mai semnificativi, pentru fenomenul inflației, și anume încheierea anului 2021 cu constituirea ratei anuale de inflație maximală de 13,94% în luna decembrie, fiind urmată de o rată de 18,5% în februarie 2022. Conform datelor Biroului Național de Statistică, prețurile la alimente au crescut cel mai mult în ultimul an - cu 17,46% în medie. La produsele nealimentare prețurile au crescut cu 12,06%, iar la serviciile prestate populației - cu 11,59%. În ultima lună a anului trecut, prețurile au crescut în medie cu 1,32% și, de asemenea, în principal din cauza creșterii prețurilor la alimente [6].

Analizând rata anuală a inflației pe parcursul anului 2021 (figura 1) se observă o creștere accelerată a ratei inflației în cadrul fiecărei luni finalizând anul 2021 cu o creștere de 13,9%, ceea ce confirmă fenomenul accentuat al inflației.

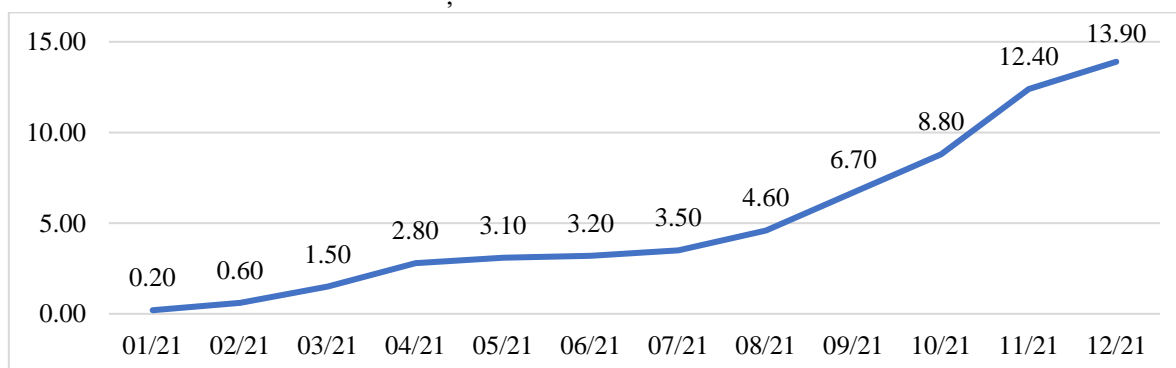

Figura 1 Rata anuală a inflației Anul 2021

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM (<https://www.bnm.md/ro/inflation/export/yearly>, Accesat: 23.03.22)

Analizând evoluția ratei anuale a inflației din 2012 până în prezent (figura 2) se observă evoluția ratei inflației în cadrul fiecărui an. Începând cu anul 2012 în luna decembrie rata a constituit 4,1% fiind urmată de anul 2013 cu o creștere estimată de 5,2%. Anul 2014 la fel este unul stabil în referință cu fenomenul inflaționist posedând o rată de 4,7%, ceea ce nu putem afirma vizualizând rata de 13,6% a anului 2015 care a crescut cu 8,9 puncte procentuale față de anul precedent. Anul 2017 este urmat de o scădere a ratei cu 6,3 puncte procentuale care ulterior în 2018 a fost urmată de o micșorare cu 6,4 puncte procentuale care reprezintă fenomenul deflației care a fost prezent și în luna decembrie a anului 2020. Anul 2021 și începutul anului actual 2022 sunt cei care au înregistrat cei mai majori indici din ultimii ani, fiind reprezentați de o rată inflaționistă majoră de 13,90% și care doar în decursul a 2 luni a crescut la cifra de 18,5%.

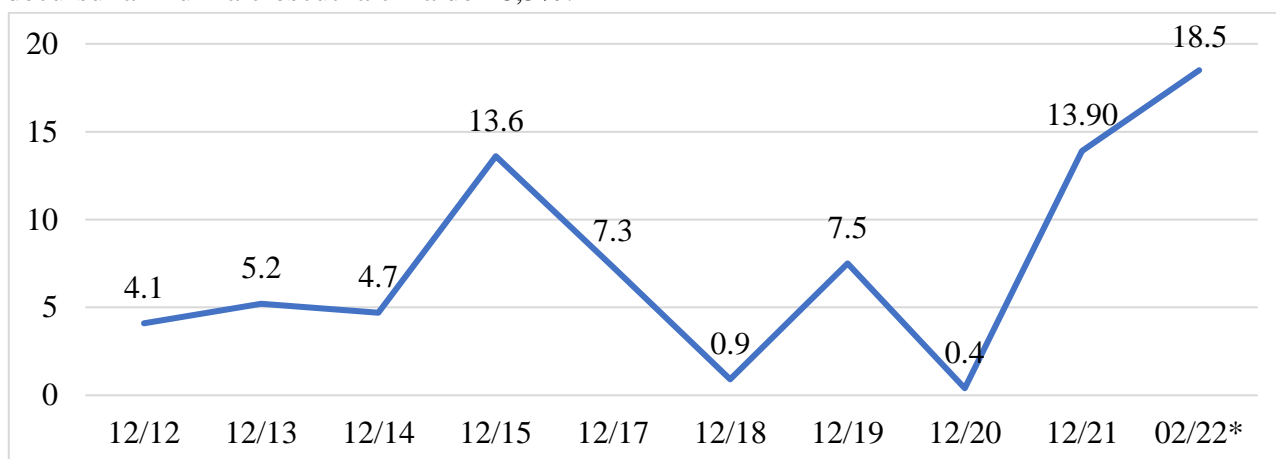

Figura 1.2 Evoluția ratei anuale a inflației (2012-feb. 2022)

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM (<https://www.bnm.md/ro/inflation/export/yearly>, Accesat: 23.03.22)

Cauzele principale care au influențat și în continuare influențează creșterea inflației sunt sporirea cererii pe fondul majorării veniturilor populației, prețurile pe piața locală care la fel fost influențate de scumpirea produselor alimentare, petrolului și a altor materii prime pe piața internațională, și ajustarea unor tarife aferente prețurilor reglementate.

CONCLUZII

În urma analizei rapoartelor anuale și datelor statistice oferite de BNM referitoare la inflație poate fi constatat că de-a lungul anilor inflația din Republica Moldova nu a cunoscut un trend constant: au fost perioade în care rata inflației a crescut comparativ cu anii precedenți, dar au fost și perioade în care aceasta a scăzut. Astfel, rata anuală a inflației în anul 2022 a fost în continuă creștere, iar la sfârșitul lunii februarie a ajuns la o rată marcantă în istoria economiei Republicii Moldova, însă totuși nedeșășind cele mai mari valori ale inflației în istoria Republicii Moldova care au fost atinse în decembrie 1993, rata anuală constituind 2705%. Inflația a fost influențată în cea mai mare parte de prețurile la carburanți, gaze naturale și produse alimentare. Inflația provoacă grave distorsiuni în funcționarea sistemului economic din cauza imprevizibilității sale și la momentul actual Republica Moldova și cetățenii săi sunt direct afectați de acest fenomen.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. BNM, *Inflația – un fenomen monetar*

Disponibil la: https://www.bnm.md/files/2_%20Inflația-.pdf

2. BNM, *Țintirea directă a inflației*

Disponibil la: <https://www.bnm.md/ro/content/tintirea-directa-inflatiei>,

3. BNM, *Raport asupra inflației*

Disponibil la: https://www.bnm.md/files/1_2011_po.pdf

4. BNM, *Evoluția ratei inflației (2014-2018)*

Disponibil la: https://www.bnm.md/ro/search?search_name=Evolu%C8%9Bia%20ratei%20infla%C8%9Biei

5. BNS, *Evoluția prețurilor de consum în Republica Moldova în luna ianuarie 2019.*

Disponibil la: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=6250&idc=168>

6. BNM, *Raportul asupra inflației nr. 4, noiembrie 2021*

Disponibil la: <https://www.bnm.md/ro/content/raportul-asupra-inflatiei-nr-4-2021>

7. BNM, *Evoluția ratei inflației (01.12-02.22)*

Disponibil la: <https://www.bnm.md/ro/inflation/export/yearly>

8. BNM, *Raportul asupra inflației nr.1, februarie 2022*

Disponibil la: <https://www.bnm.md/ro/content/raportul-asupra-inflatiei-nr1-februarie-2022>

Coordonatorul științific: CHICU Olga, lector universitar

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 22402975

e-mail: chicu.olga@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.46>

CZU: 378.011.32(478) :331.53

EMBAUCHER DES ÉTUDIANTS DE L'ASEM DANS MARCHÉ DU TRAVAIL

ANGAJAREA STUDENȚILOR ASEM ÎN CÂMPUL MUNCII

STRĂTILĂ Marina, studentă, specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: stratila.marina@ase.md

Abstract. *L'un des piliers du développement économique et social d'un Etat est le capital humain qui reflète l'ensemble des qualités, savoirs, capacités professionnelles. La population jeune avec de nouvelles techniques et idées de travail est un groupe social très important du point de vue du développement économique de la République de Moldova, car elle entre dans la catégorie de la population valide, ce qui accroît son importance pour la prospérité économique du pays. L'objectif de la recherche reflète l'analyse transactionnelle des étudiants dans le domaine du travail avant la fin de leurs études de premier cycle, les difficultés rencontrées, l'importance des études, les connaissances acquises au sein de l'université.*

Mot -clé: *étudiants, champ du travail, expérience sur le terrain, engagement.*

JEL CLASSIFICATION: C83

INTRODUCERE

Unul dintre pilonii dezvoltării economice și sociale a unui stat este capitalul uman ce reflectă întregul set de calități, cunoștințe, deprinderi, abilitați profesionale, definindu-se ca resurse intangibile. Populația tânără cu tehnici de lucru și idei noi este un grup social foarte important din perspectiva dezvoltării economiei din Republica Moldova, deoarece ei se încadrează în categoria populației aptă de muncă, sporește importanța lor asupra prosperității economice din țară. Obiectivul cercetării reflectă analiza tranzacțională a studenților în câmpul muncii înainte de finalizarea studiilor de licență, dificultățile întâlnite, importanța studiilor, cunoștințelor obținute în cadrul universității. Studiul s-a realizat în baza chestionarului online care conține 10 întrebări, pentru formarea unor concluzii clare și determinarea gradului de dificultate de angajare [1], dar și pe baza datelor colectate de Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova pentru raportarea la situația națională.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Mijlocul de bază folosit pentru cercetare și colectarea datelor a fost chestionarul, care a contribuit la determinarea exemplarelor clare, înțelegerea în profunzime a problemelor cu care se ciocnesc studenții pentru a se angaja. Procesul de cercetare a avut loc prin intermediul metodei analitice care a ușurat determinarea cauzei, efectului și natura fenomenului dar și pentru formularea concluziilor și recomandărilor.

Tranzacționare studenților în câmpul muncii rămâne a fi în continuare una dintre problemele actuale în cadrul economiei din Republica Moldova. Astfel principala dificultate a unui tânăr în formare se dovedește a fi crearea unei cariere de succes, sau găsirea unui loc de muncă cu perspectivă sau potențial în dezvoltarea profesională. Din motiv că procesul este anevoios, iar majoritatea posturilor remarcabile țin ca angajatul să dețină în spate experiență, o bună parte din studenți se angajează tocmai din primii ani de studenție pentru a obține unele abilități și cunoștințe în cadrul companiilor mici sau în cadrul unor posturi ne semnificative, astfel pregătindu-și un CV ce se va încadra în parametrii ceruți de posturile avantajoase. Acest fapt se poate observa și din datele colectate privind perioada în care tinerii se angajează (figura 1).

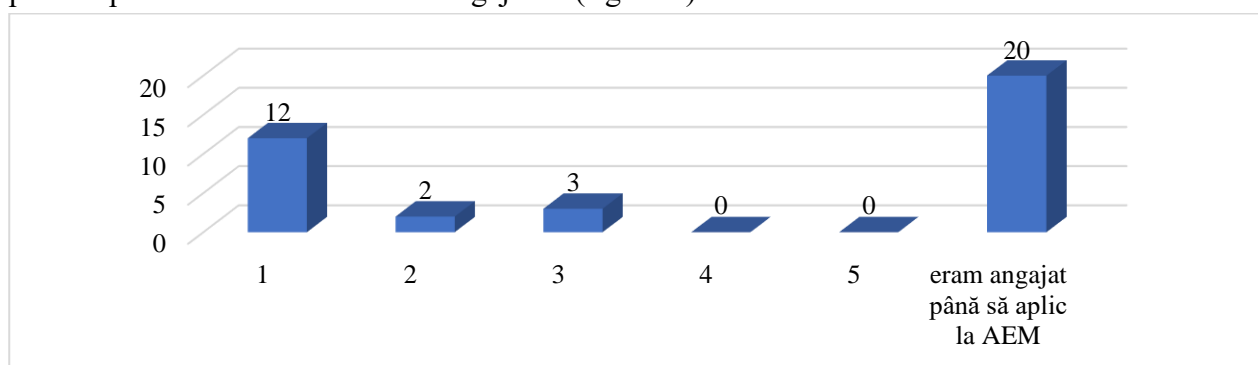

Figura 1. Anul de studii din care studenții încep să se angajeze în câmpul muncii

Sursa: Elaborat de către autor în baza rezultatelor chestionarului

Conform datelor din figura 1. putem observa că majoritatea studenților sunt angajați încă înainte de a aplica la universitate, ceea ce demonstrează că tinerii sunt mai axați pe faptul de a obține experiență și de a fi independenți financiar, în loc să-și axeze majoritatea atenției pe obținerea studiilor și pentru a acumula cunoștințe.

Totodată această problemă afectează și piața forței de muncă, datorită dificultății de angajare la un post cu un salariu decent, astfel existând problema de migrare a tinerilor peste hotare la muncă. Conform datelor din 2019 peste 50 mii persoane din totalul tinerilor de 15-34 ani sunt plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru. Din totalul acestora, 79,3% sunt bărbați, iar 84,2% sunt tineri de la sate. Dacă femeile tinere reprezintă 39,5% din numărul total de femei plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru atunci la bărbați această pondere este semnificativ mai înaltă: 55,0% [2].

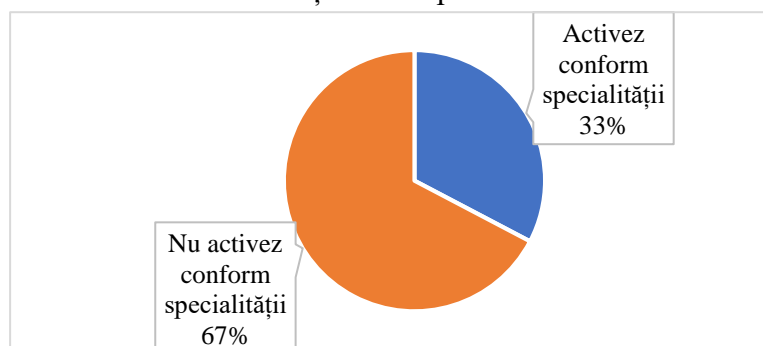

Figura 2. Domeniul de activitate a tinerilor angajați

Sursa: Elaborat de către autor în baza rezultatelor chestionarului

Din figura de mai sus se poate deduce faptul că majoritatea studenților nu activează conform specialității deoarece agenții economici și angajatorii în general solicită experiență și cunoștințe de

actualitate în domeniu pentru unele posturi sau oferă salarii mici pentru o activitate în care studentul este licențiat. Astfel, conform figurii 3, se poate concluziona că studenții care au participat la sondaj consideră că studiile obținute la facultate nu sunt suficiente pentru o activitate deplină în calitate de angajat și aceștia conștientizează necesitatea de autoinstruire. Iar în consecință tinerii apelează și la alte surse de autoinstruire pentru cunoștințe mai aprofundate și actualizate. De altfel, se observă că majoritatea optează pentru autoeducație apelând la resursele accesibile sau urmează cursuri suplimentare pentru autodezvoltare profesională.

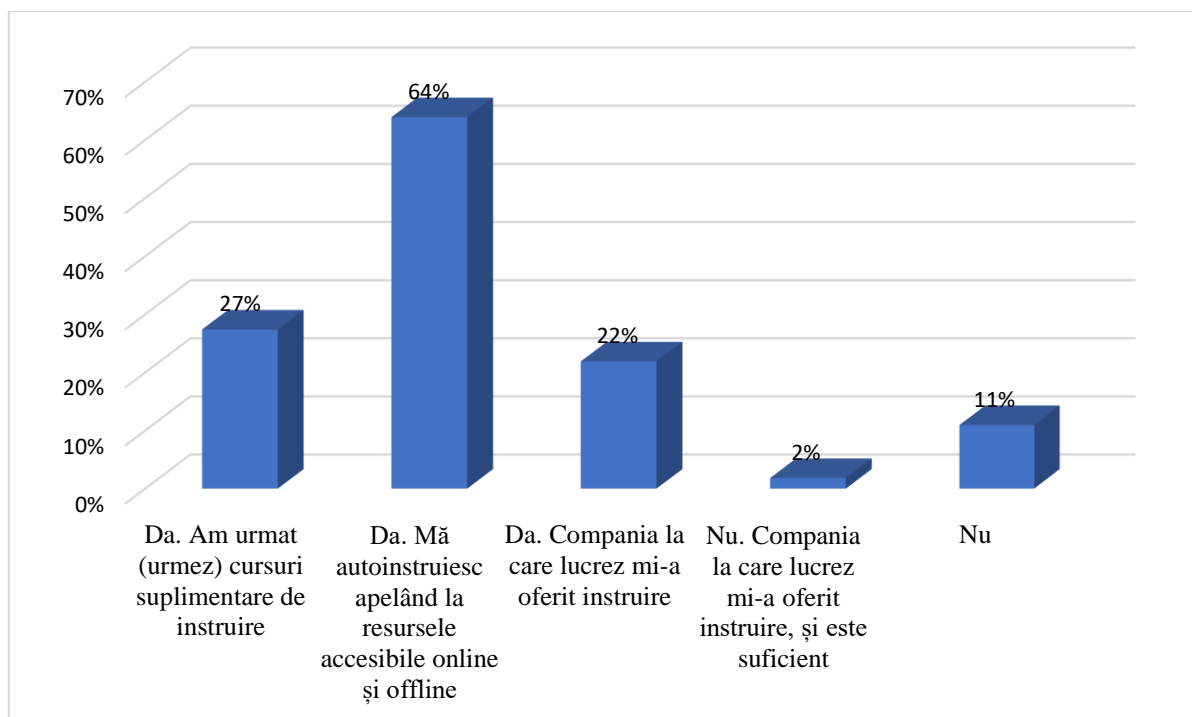

Figura 3. Conștientizarea tinerilor de necesitatea autoinstruiri

Sursa: Elaborat de către autor în baza rezultatelor chestionarului

Un rol important pentru a obține cunoștințe necesare ca apoi să poți dobândi un post de lucru dorit este informația și calitatea prin care a fost predată, deoarece astfel se formează deprinderi, idei și o gândire strategică în domeniul dat. Conform datelor prezentate în figura 4 se observă că tinerii nu optează pentru continuarea studiilor la ciclul II Masterat, privindu-le ca fiind neimportante și ne necesare. O altă problemă destul de alarmantă este și decalajul mare dintre cunoștințele profesionale obținute și cele solicitate de către angajatori. Tinerii absolvenți nu cunosc în ce măsură cunoștințele și abilitățile profesionale însușite pe durata studiilor vor fi utile pentru exercitarea obligațiilor de muncă, lucru constatat chiar de la începutul activității profesionale de către tinerii angajați [3]. Trebuie aici să remarcăm că la sondaj au participat preponderent studenții din anul I de studii.

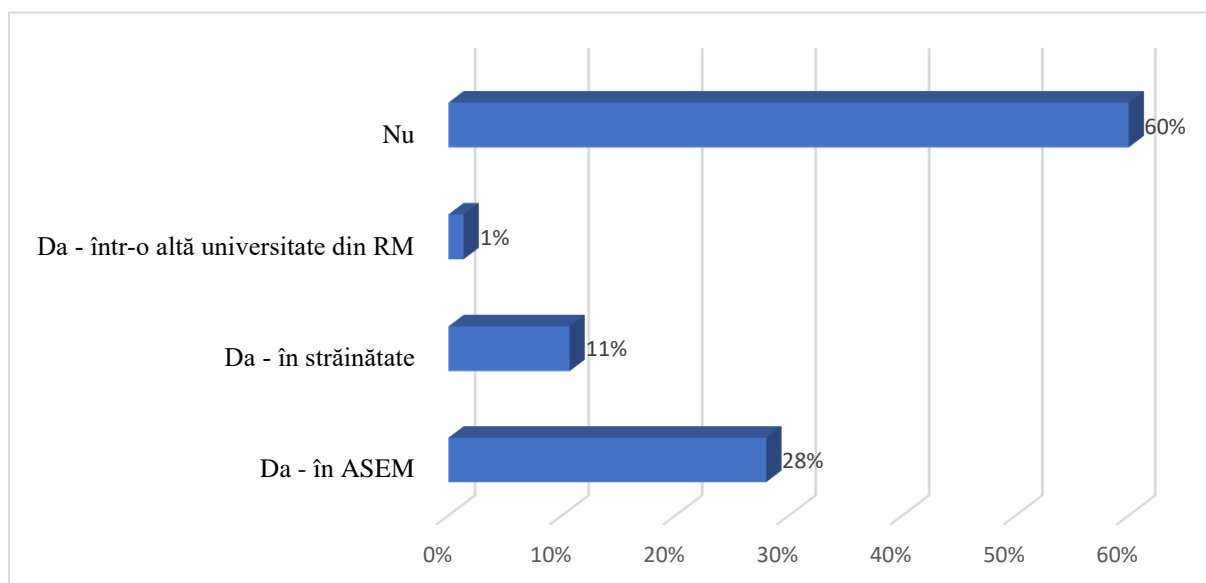

Figura 4. Continuitatea studiilor la ciclul II Master

Sursa: Elaborat de către autor în baza rezultatelor chestionarului

Pentru mărirea probabilității ca un student ASEM să fie angajat în câmpul muncii fără a întâlni probleme, deoarece este un tânăr fără experiență și fără cunoștințe, au fost propuse următoarele sugestii, de către participanții la chestionar:

- Nivel de teoretizare redus, nivel de aplicabilitate practică sporit al materialului studiat.
- Să se creeze mai multe oportunități de intershipuri plătite la companiile legate de specializarea studentului.
- Actualizarea informației pe care o studiază elevii.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Republica Moldova deține o dinamică slabă a pieței forței de muncă ce duce la creșterea ponderii pentru indicele șomajului, și huliganism iar în același timp segmentul tânăr va înregistra scăderi majore în deceniile viitoare. Forța de muncă tânără va fi mai puțină astfel statul trebuie să soluționeze problema înlocuirii cadrelor calificate [4]. Astfel ar fi bine ca agenții economici să susțină tânără generație aptă de muncă și să îi pregătească pentru a forma din aceștia buni specialiști, deoarece ponderea cea mai mare din populația totală o dețin tinerii, astfel această resursă ar fi bine să fie valorificată și pusă în lumină. Datorită faptului că din punct de vedere psihologic tinerii se adaptează și învață ușor, sunt mai energici și dornici de a se implica sunt competitivi, creativi, flexibili și se adaptează mai ușor în situațiile dificile, aceștia sunt o oportunitate pentru economia națională.

Deși perioada de angajare poate părea doar anevoioasă și pe alocuri complicată, această perioadă adesea îndelungată se manifestă și prin crize psihologice ce deteriorează încrederea tinerilor în ei însăși și față de cunoștințele dobândite. Astfel respingerea tinerilor din cadrul muncii din motivul lipsei de experiență poate defaima atitudinea tinerilor față de muncă și față de societate. Deoarece în Moldova se înregistrează, în unele domenii, deficit de persoane calificate, ar fi bine ca angajatorii să profite de tinerii studenți pe care îi pot educa, perfecționa pentru posturile vacante, astfel creând un

specialist tânăr și dedicat ce îi va aduce un posibil profit în companie sau va deservi clientela cu cele mai prestigioase servicii astfel mărinđ ponderea potențialului de clienți.

REFERINTE BIBLIOGRAFICE:

1. **Chestionar, Angajarea studenților ASEM în câmpul muncii**
Disponibil la: <https://forms.office.com/r/W1ifhLMB3H>
2. **Biroul Național de Statistica al Republicii Moldova, Comunicat de presă, Tinerii în Republica Moldova în anul 2019**
Disponibil la: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=6729&idc=168>
3. **SAVIȚCHI C., Probleme sociale și de integrare ale tineretului în câmpul muncii**
Disponibil la:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Probleme%20sociale%20si%20de%20integrare%20ale%20tineretului%20in%20cimpul%20muncii.pdf
4. **BUCIUCEANU-VRABIE M., GAGAUZ O, Raport. Tinerii pe piața muncii din Republica Moldova: Competențe și Aspirații. Pag. 31**
Disponibil la: http://dspace.ince.md/jspui/bitstream/123456789/1134/1/tinerii_pe_piata_muncii.pdf

Coordonatorul științific: CHICU Olga, lector universitar
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22402975
e-mail: chicu.olga@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.47>

CZU: [371.3:004.738.5]:614.4

ONLINE UNIVERSITY EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR ONLINE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

SAJIN Andreea, studentă specialitatea MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: sajin.andreea@ase.md

Rezumat. *The COVID-19 pandemic remarkable affect the educational system, due to this crisis situation we had to adapt urgently. As a consequence, ASEM as many other universities has moved to online education. The survey was developed in order to analyse how students and teachers have adapted to the online system and what technical equipment do they need.*

Key-words: *Online education, teachers and students, survey, pandemic*

JEL CLASSIFICATION: C83

INTRODUCERE

Nivelul de educație și învățământ din întreaga lume a fost afectat într-un mod sau altul de situația pandemică COVID-19. Astfel, trecerea de la învățarea tradițională la cea online a fost singura soluție de a nu întrerupe procesul de instruire atât din învățământul liceal, profesional, tehnic cât și cel universitar, pentru că, doar așa inclusiv instituțiile de învățământ superior au tins să minimizeze posibilitatea transmiterii virusului. Această tranziție de la învățământul fizic la online a dus la o serie de provocări atât de ordin tehnic cât și de ordin psihologic în rândul studenților și profesorilor. În acest sens, cercetarea are scopul de a analiza cum s-au adaptat atât studenții cât și profesorii la noul mod de învățământ, care au fost provocările și cât de eficient îl consideră atât studenții cât și profesorii.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Procesul studiului statistic cuprinde trei etape principale. Prima etapă este observarea statistică, după criteriile unitare, a datelor individuale cu privire la fenomenul studiat. Metodele de observare folosite frecvent sunt: rapoartele statistice, cercetarea selectivă (sondajul), recensământul, ancheta statistică, observarea părții principale, monografia din sursa sondajelor efectuate. În urma observării fenomenelor statistice sunt obținute datele statistice. A doua etapă a studiului statistic presupune câteva etape precum sistematizarea și gruparea datelor obținute, reprezentarea datelor în formă tabelară, grafică sau serii statistice ș.a. A treia etapă presupune analiza și interpretarea rezultatelor [1].

Pentru că studiul în cauză a fost selectată observarea statistică folosind sondajul. Sondajul a fost realizat prin intermediul a două chestionare online unul pentru studenți și altul pentru profesori [2,3]. Atât chestionarul pentru studenți cât și a profesorilor are 12 întrebări, fiind disponibil în limba română și a fost realizat cu ajutorul formularelor Google Forms. Sondajul este voluntar și anonim și a fost distribuit printre studenții și profesorii ASEM. Rezultatele au fost prelucrate în MS Excel. Perioada realizării cercetării a fost 20.02.2022-25.03.2022.

REZULTATELE OBȚINUTE

La sondaj au participat 31 de profesori și 90 studenți ai anului I de studii (78.7%), ai anului II (20.2%) și un student al anului III, ciclul I licență din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova. Printre respondenții la chestionar 38,7% dintre profesori și 11.1% dintre studenți sunt din domeniul IT. Cu toate acestea, atât studenții cât și profesorii s-au adaptat destul de ușor la învățământul online. Astfel, 91% din studenți raportează un răspuns pozitiv, pentru 7 din ei a fost dificil și doar 1 nici până acum nu s-a adaptat. În ceea ce privește profesorii, 81% din respondenți s-au adaptat ușor și 19% au afirmat că adaptarea a fost dificilă (figura 1.).

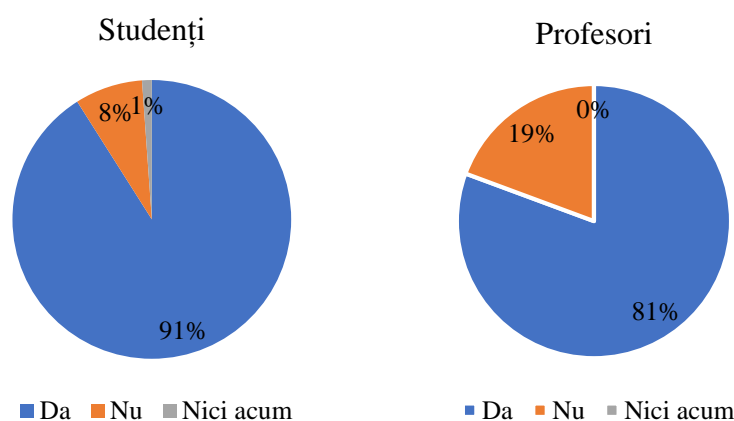

Figura 1. Cât de ușor s-au adaptat studenții și profesorii la învățământul online

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarelor

Teams și Zoom sunt cele mai utilizate platforme pentru lecțiile online în rândul profesorilor și a studenților. Peste 50% la sută dintre profesori și studenți au indicat aceste platforme, iar pe locul trei se clasează platforma Google Meet.

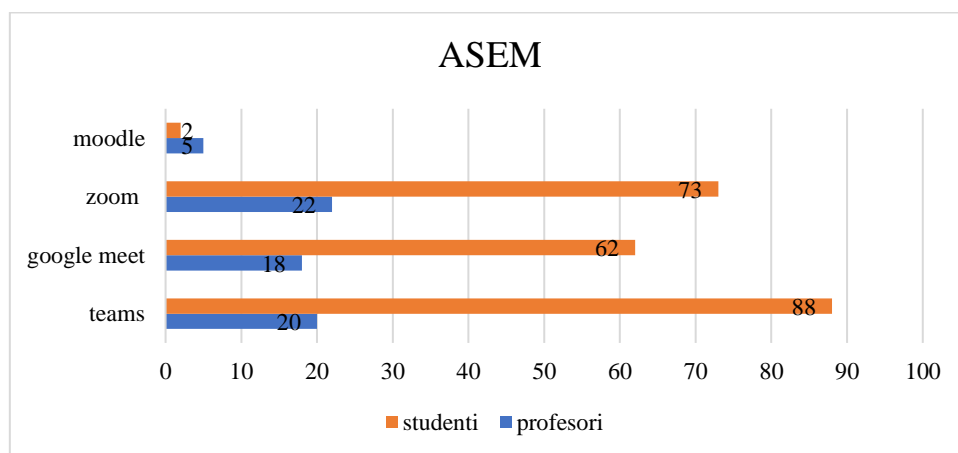

Figura 2 Platforma utilizată pentru conferințele online

Sursa: Elaborat de autor în bara rezultatelor chestionarelor

După doi ani de pandemie și de studii online atât studenții cât și profesorii aleg printre formele de învățământ pe cel exclusiv online sau pe unul mixt (figura 3). 47% dintre studenți și 35% dintre profesori consideră că ar fi cazul să avem forma de învățământ la distanță și doar un student și doi profesori consideră că este prea devreme pentru aceasta. Cea mai populară formă de învățământ printre profesori rămâne forma cu prezență fizică (55%), iar printre studenți forma de învățământ online (44%). Dacă e să luăm în calcul un studiu similar efectuat în baza sondajului la care au participat studenții după un an de pandemie (ianuarie 2021) și după un semestru (mai 2020), atunci procentul este diferit: în 2 ani studenții s-au obișnuit cu studiile online [4]. Astfel în mai 2020, 57% optau pentru studii cu prezență fizică și 15,21% pentru online, pe când 16,22% considerau că sunt bune ambele forme de învățământ și nu este nici o diferență. În mai 2021, 44,1% dintre studenți optau pentru studii cu prezență fizică, 22,5% pentru online și 33,3% optau pentru studii în format mixt.

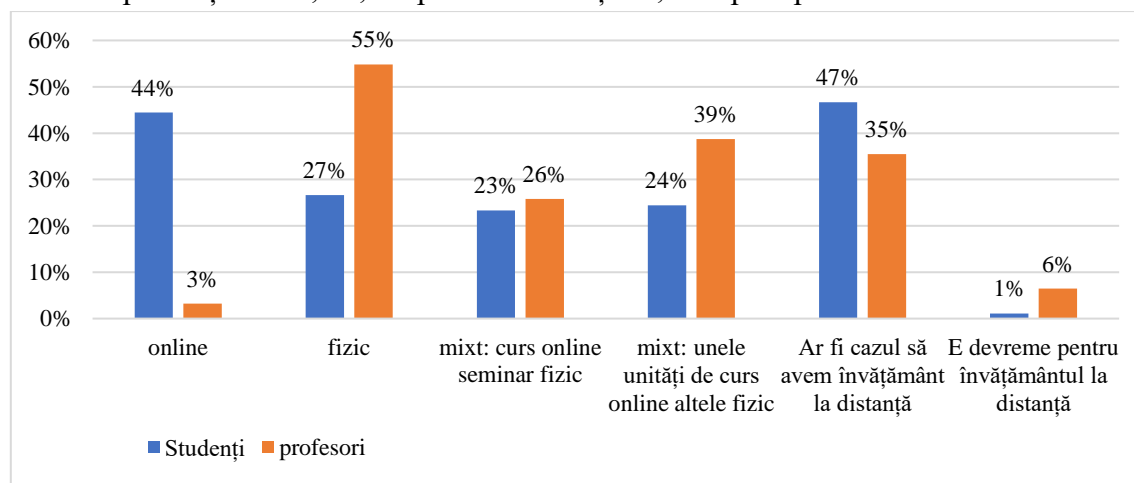

Figura 3. Cea mai bună formă de învățământ universitar în RM conform sondajului

Sursa: Elaborat de autor în bara rezultatelor chestionarelor

Observăm ca o mare parte din studenți, după o perioadă lungă de învățământ online, au revenit greu la forma de învățământ cu prezență fizică, iar profesorii din contra - au revenit ușor (figura 4). Menționăm că în anul universitar 2021-2022 în primul semestru învățământul a fost cu prezență

fizică, o lună după care forma de învățământ a fost online, iar în semestrul doi, o lună, forma de învățământ a fost online după care s-a revenit la învățământul tradițional.

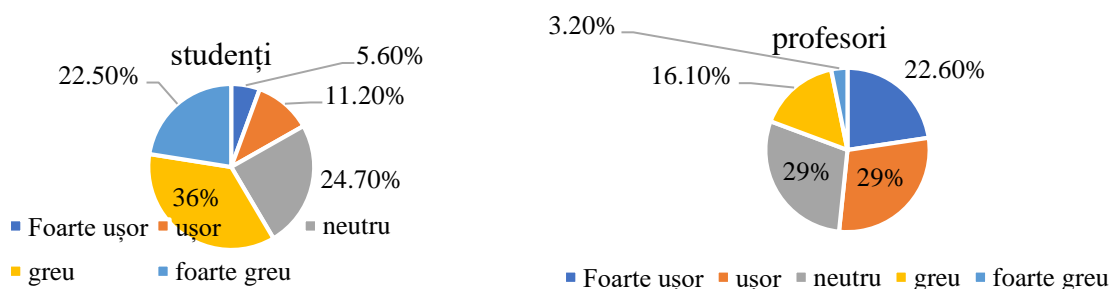

Figura 4. Cât de ușoară a fost revenirea șa studii cu prezență fizică după o perioadă de studii online

Sursa: Elaborat de autor în bara rezultatelor chestionarelor

Conform opiniei participanților la sondaj majoritatea, atât a studenților (57%) cât și a profesorilor (68%) consideră studiile online eficiente, dacă există o atitudine serioasă în ceea ce privește organizarea acestora. O bună parte a respondenților, de asemenea consideră studiile online eficiente însă le lipsește socializarea. Cu toate acestea există și respondenți care au indicat că studiile online nu sunt eficiente (figura 5).

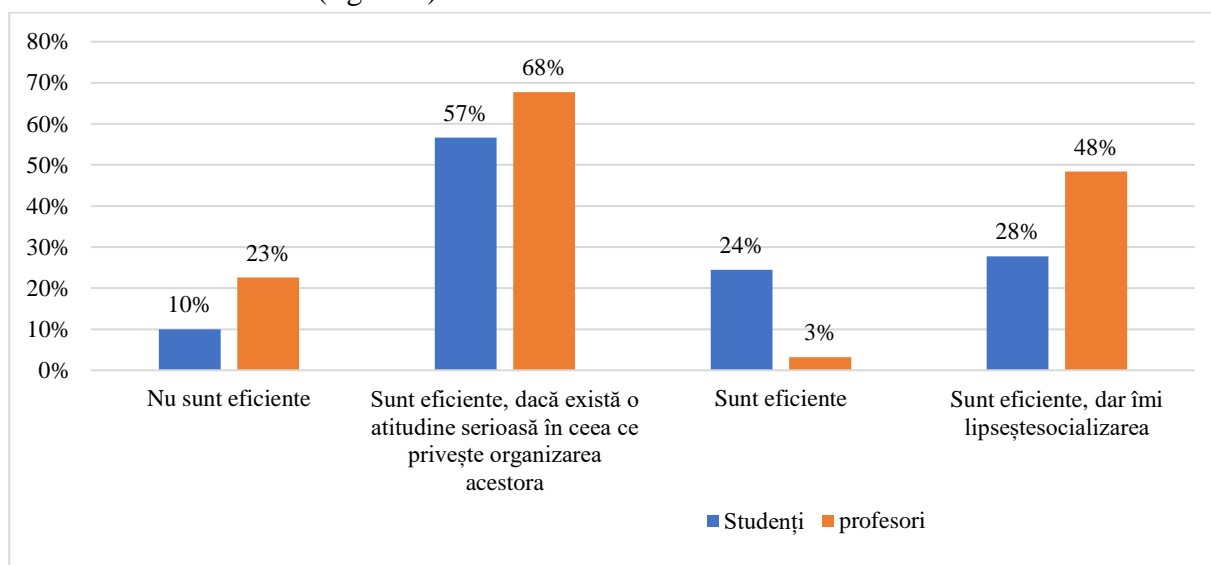

Figura 5. Eficiența studiilor online din punctul de vedere al modului de predare

Sursa: Elaborat de autor în bara rezultatelor chestionarelor

Majoritatea participanților la sondaj consideră că pandemia a servit ca un imbold pentru a aduce învățământul pe o treaptă mai înaltă (61,3% dintre profesori și 60,9% dintre studenți). Cu toate acestea 22,6% dintre profesori și 27,6% dintre studenți consideră că pandemia a stagnat toate procesele în domeniul învățământului, iar ceilalți respondenți (11,5% dintre studenți și 16,1% dintre profesori) consideră că pandemia ne-a dus înapoi și urmează să recuperăm întorcându-ne la învățământul cu prezență fizică.

Printre comentariile și sugestiile menționate de către profesori în ultima întrebare din sondaj cităm: „Nimic nu înlocuiește contactul profesor-student. În online se trișează mult (copiere, plagiat,

nu știi niciodată cine rezolvă testul etc.)” și „Pandemia a schimbat stilul de viață, pentru unii este inutil să învețe online, pentru unii este o oportunitate învățământul online”.

CONCLUZII

Condițiile de pandemie au demonstrat că studiile online din punct de vedere al modului de predare sunt eficiente (dacă există o atitudine serioasă în ceea ce privește organizarea acestora) și cu aceasta sunt de acord atât studenții cât și profesorii. După o perioadă de studii online, studenții au revenit greu la prezența fizică, dar și o bună parte din profesori au revenit nu foarte ușor înapoi la studii cu prezență fizică cu toate că majoritatea indică că le lipsește socializarea. Desigur majoritatea atât a studenților cât și a profesorilor s-au ciocnit cu câteva situații neplăcute, cum ar fi, în unele cazuri, necesitatea de a procura un nou notebook și de a învăța cum să gestionezi unele pagini web, aplicații și platforme de la 0 și într-un timp restrâns. În final putem să concluzionăm că impactul pandemiei asupra învățământului a fost și rămâne a fi unul major și important.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. MOVILĂ, I., *Statistica teoretică și economică. Manual pentru studenții profilului economic*. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2015, 246 p.
Disponibil la: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3030/1/Movila_statistica_teoretica.pdf
2. Chestionar, *Învățământul universitar online în contextul pandemiei COVID-19 (profesori)*
Disponibil la: <https://forms.gle/tK6ApVoBpAevGxqW8>
3. Chestionar, *Învățământul universitar online în contextul pandemiei COVID-19 (studenți)*
Disponibil la: <https://forms.gle/786pKR3zgMPorGU17>
4. CHICU, O., CHICU, V., *Impactul pandemiei covid-19 asupra învățământului disciplina matematica economică online*, Materialele conferinței științifice „30 de Ani de Reformă Economică în Republica Moldova: prin Inovare și Competitivitate spre Progres Economic.”, 24-25 septembrie 2021.

Coordonatorul științific: CHICU Olga, lector universitar

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 22402975

e-mail: chicu.olga@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.48>

CZU: 331.556.41(478)

LABOR FORCE MIGRATION FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

ȚVIGUN Ionela, studentă, specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Tel: (+373)60071678

e-mail: tvigun.ionela@ase.md

Abstract. *In today's globalized world, labour migration is an increasingly important policy issue. Economic hardship and geopolitical crises leading to the lack of decent work are resulting in growing and diverse migratory movements. Labour migration has an important impact on the social and economic life of Moldova. It is, therefore, very important to measure it, so as to offer policy makers useful information to develop evidence-based policies. Every year lived in migration produces in the migrant's consciousness a change of intentions from temporary to permanent migration, which influences the structure and volume of expenditure in the destination country, reducing home transfers. The money sent is spent for coverage of current consumption expenditure and only 4% for production, financial investment and agricultural equipment.*

Key words: *migration, survey, economy, labour force.*

JEL CLASSIFICATION: C1, C83, O15

INTRODUCERE

Migrația forței de muncă are un rol important în transformările social-economice contemporane. Odată cu globalizarea economiei și amploarea migrației dintre țări, importanța coordonării dreptului la securitate socială crește. Problema migrației de muncă este cea mai mare problemă care împiedică dezvoltarea economiei Republicii Moldova astăzi, rămâne a fi subiectul fierbinde al secolului XXI. Prezenta analiză vine să dea o apreciere de ansamblu asupra tendințelor migrației de muncă din Republica Moldova.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza este una dintre etapele cercetării statistice și constă în descrierea și deducerea datelor cu privire la fenomenul studiat. Sondajul sau selecția statistică este o metodă parțială de observare statistică, din ce în ce mai larg utilizată în cercetările statistice moderne. În scopul identificării și evaluării problemei ce ne afectează țara în prezent, migrația forței de muncă, a fost realizat un sondaj online cu ajutorul platformei Google Forms [1]. Chestionarul are 9 întrebări, fiind prezentat în limba română, voluntar și anonim deoarece oferă o cale pentru răspunsuri mai autentice, sincere și lipsite de ambiguitate. Perioada realizării cercetării: 17.03.2022-23.03.2022.

REZULTATE OBȚINUTE

În scopul realizării studiului au fost analizate datele publicate de Biroul Național de Statistică și Biroului Migrației și Azil (BMA), Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova (MAI RM) pe saiturile oficiale ale acestora precum și prelucrate și analizate rezultatele chestionarului la care au participat studenții ASEM.

Conform datelor prezentate în Raportul Analitic al Biroului Migrației și al MAI [2] anual peste hotare la muncă sau în căutarea unui loc de muncă s-au aflat circa 330 mii de persoane cu vârsta de 15 ani și peste. Pe parcursul anilor 2014-2018 profilul migrațional a fost caracterizat de o pondere pronunțată a locuitorilor din mediul rural în raport cu cel urban. Fluxul migrațional avea un caracter masculin, raportul bărbați/femei variind între 178% și 2018%. Conform studiului preponderent migrează persoane tinere până la 44 ani (78,2% în 2018) dintre acestea 13,5% au studii superioare (figura 1).

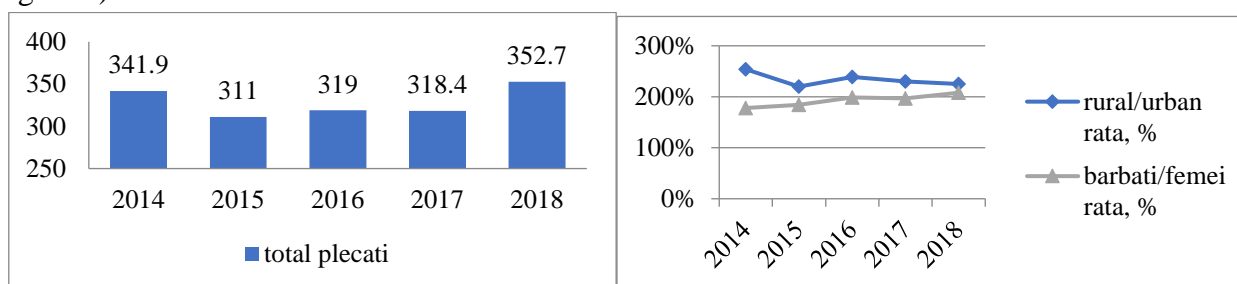

Figura 1. Dinamica migrației forței de muncă, 2014-2018

Sursa: Raport analitic, Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018 [2]

În total la sondaj au participat 63 de studenți la diferite specialități ale Academiei de Studii Economice din Moldova. Conform rezultatelor chestionarului, 71,4% dintre respondenți ar prefera să lucreze în țară după absolvirea universității, iar 28,6% peste hotare. Marea majoritate a respondenților (96,8%) consideră că migrația forței de muncă este o problemă des întâlnită astăzi și care ar trebui soluționată cât mai curând și doar 1,6% consideră că nu există nici o problemă sau că nu cunosc nimic despre aceasta la moment.

Conform rezultatelor chestionarului deciziile luate pentru a pleca peste hotare la munca, sunt din cauza problemelor cu care se confruntă cetățenii Republicii Moldova în alegerea unui loc de muncă profitabil: salariile mici 98,4%; lipsa locurilor de muncă 50,8%; lipsa plăților sociale sau dreptul la protecție socială 14,3%; alte motive 25,4% (figura 1). Principalele țări de destinație ale migranților moldoveni evidențiate de respondenți sunt: Italia, cu cea mai mare pondere 92,1%; Germania 90,5%; Franța 58,7%; România 19%; sau o altă țară decât cele enumerate 28,6 % (figura 3). Conform sursei analizate suplimentare [3] în 2020 numărul celor plecați peste hotare constituie: în Germania 250; Turcia 23; Ucraina 102; alte țări 135 (figura 4).

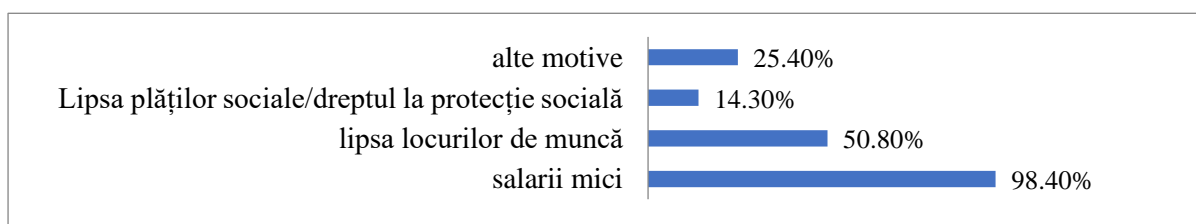

Figura 2. Motivele migrației forței de muncă din Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului [1]

Majoritatea respondenților (84,1%) consideră că statul nu acordă suficiente resurse pentru combaterea migrației forței de muncă, iar nesoluționarea acesteia v-a duce la scăderea cu totul a natalității, iar 15,9% nu conosc despre acțiunile întreprinse de către stat. Într-adevăr criza demografică și intensificarea procesului de îmbătrânire amenință sustenabilitatea sistemului de pensii și au un impact negativ asupra formării pieței forței de muncă [4].

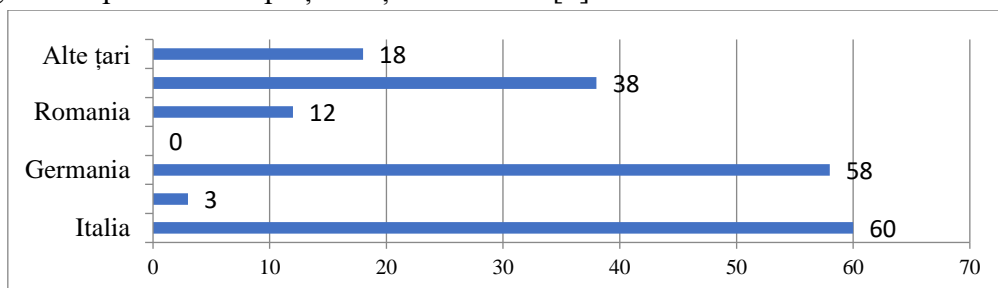

Figura 3. Țările cel mai des alese de moldoveni pentru lucru

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului [1]

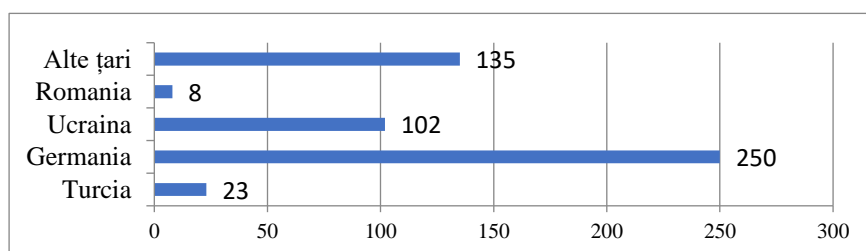

Figura 4. Țările cel mai des alese de moldoveni pentru lucru

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului și în baza datelor BNS [3]

Rezultatele sondajului au arătat că cea mai mare parte a migranților o constituie bărbații, însă 44,4% din respondenți consideră că ambele sexe 50/50 (figura 5).

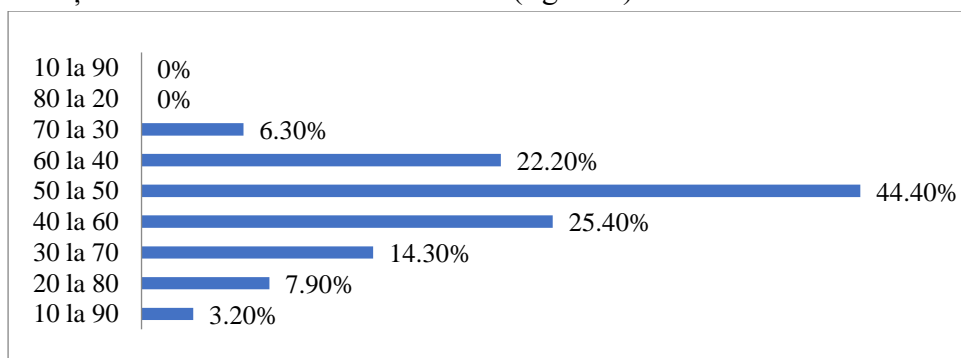

Figura 5. Distribuția pe sexe a celor plecați peste hotare la muncă feminin/masculin

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului

Vârsta medie a celor plecați peste hotare la muncă: 47,6% consideră vârsta cuprinsă între 25-30 ani; 22,2% de la 18-25 ani; 15,9% 31 la 45 ani; 9,5% de la 46-59; 4,8% până la 45 de ani (figura 6). După mediu de reședință, ponderea cea mai mare o constituie persoanele din mediul urban 65,1% și 61,9% din mediul rural reieșind din rezultatele chestionării (figura 7). Migrația externă în masă a creat probleme sociale grave în Republica Moldova, inclusiv creșterea copiilor fără părinți conform datelor BNS circa 14% din totalul copiilor au unul sau ambii părinți peste hotare [4]. Conform

rezultatelor chestionarului 30,2% dintre studenți au cel puțin un părinte, 74,6% au rude, 27% au frate sau soră peste hotare, și doar 1,6% din respondenți nu au pe nimeni peste hotare.

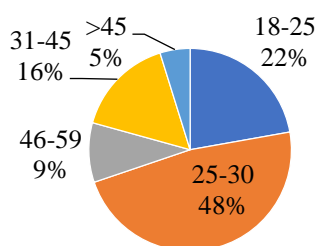

Figura 6. Vârsta medie a celor plecați

Sursa: Elaborate de autor în baza rezultatelor chestionarului [1]

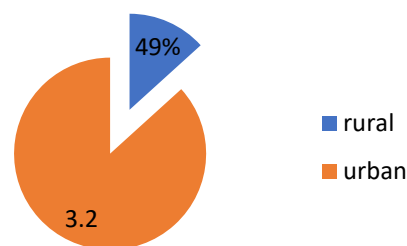

Figura 7. Mediul de reședință

În funcție de nivelul de instruire [5], cea mai semnificativă pondere a persoanelor care nu doresc să lucreze în țară, ci peste hotare, le-a revenit persoanelor cu un nivel mediu de instruire - 63,5%, celor cu un nivel scăzut de instruire 23,5%, iar celor cu studii superioare - 13%. În comparație cu anul 2013 sunt observate tendințe de descreștere a proporției persoanelor cu un nivel de instruire mediu și scăzut, și o creștere a celor cu un nivel superior de instruire (figura 8):

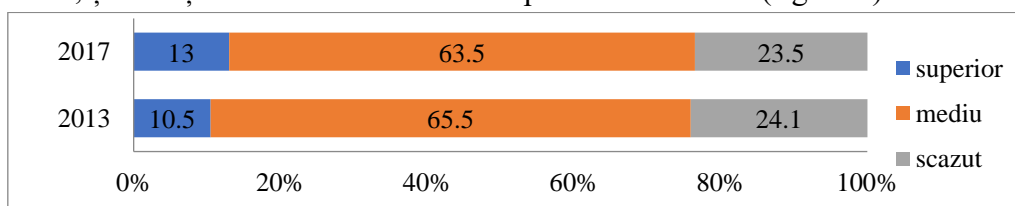

Figura 8. Distribuția persoanelor care intenționează să lucreze peste hotare, după nivelul de instruire, 2013-2017

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS [5]

Majoritatea emigranților întorși nu au lucrat conform nivelului lor de calificare. Astfel conform sursei [6], medicii și profesorii au fost nevoiți să lucreze în calitate de constructori și lucrători casnici, fapt confirmat de rezultatele acestui studiu, care arată că 36.0% din emigranții întorși cu studii superioare au lucrat în construcții și 28.0% în servicii casnice. În prezent această rație este de 1:1, și în fiecare an 25,000–30,000 absolvenți se specializează în domeniul juridic și economic, fără a avea posibilități de ocupare în țara de baștină; majoritatea lor au intenții serioase de a pleca peste hotare după absolvirea instituției superioare de învățământ.

CONCLUZII

Migrația internațională în scop de muncă peste hotare influențează semnificativ funcționarea și dezvoltarea pieței forței de muncă din Republica Moldova. Factorul determinat al migrației de muncă din Republica Moldova este cel economic, spre exemplu nivelul de salarizare, care rămâne a fi printre cele mai joase dintre țările UE, micile afaceri nu se pot dezvolta, ca să aducă profit cât mai repede și eficient. Însăși fenomenul și consecințele migrației depind de politicile promovate în practica existentă a statelor, la nivel mondial și național, state, aflate în stadii diferite de avansare, iar pentru îmbunătățirea calității vieții sociale a populației, în diversele țări se utilizează diferite instrumente

sociale și statale, în dependență de nivelul de dezvoltare al acestor state, de puterea de afirmarea lor în economia și politica globală.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. **Chestionarul Migrația forței de muncă din Republica Moldova**
Disponibil la: https://docs.google.com/forms/d/1EcqUc4NnaF_h3juCW8PAoq-hNS1XH06DL5fkqKMrXnI/edit
2. **MAI RM, BMA, Raport analitic, Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018.**
Disponibil la: http://bma.gov.md/sites/default/files/media/ra_pme_2014-2018_0.pdf, Accesat la 25.03.22
3. **BNS, Breviar Statistic. Moldova în cifre 2021, Chișinău 2021**
Disponibil la: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Moldova_in_cifre/2021/Breviar_2021_rom.pdf Accesat la 25.03.22
4. **eap-csf.eu, Migrația forței de muncă și securitatea socială: Foaie de parcurs. Moldova-UE**
Disponibil la: https://eap-csf.eu/wp-content/uploads/Roadmap_MD_ROM.pdf, Accesat la 25.03.22
5. **VIORICA TOARTĂ, Notă Analitică. Migrația forței de muncă și impactul asupra pieței muncii din Republica Moldova. Chișinău 2018.**
Disponibil la: https://anofm.md/files/elfinder/Nota%20analitica_final_2%20%281%29.pdf, Accesat la 25.03.22
6. **etf.europa.eu, Modele migrației și problemele dezvoltării resurselor umane în moldova, Decembrie 2007**
Disponibil la: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/C12578310056925BC12574B90057E51E_NOTE7J5LS7.pdf Accesat la 25.03.22

Coordonatorul științific: CHICU Olga, lector universitar
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22402975
e-mail: chicu.olga@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.49>

CZU: 378.012[371.3:004.738.5]

ANALYSIS OF THE KNOWLEDGE IN THE IT FIELD OF THE FIRST YEAR FOR THE STUDENTS IN THE CONTEXT OF ONLINE STUDIES

ANALIZA CUNOȘTIINȚELOR ÎN DOMENIUL IT A STUDENȚILOR ANULUI I ÎN CONTEXTUL STUDIILOR ONLINE

SAJIN Vlada, studentă, specialitatea MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: sajin.vlada@ase.md

***Abstract.** The COVID–19 pandemic significantly influenced the educational system, which had to adapt urgently to the crisis situation. Therefore, ASEM as many other universities has moved to online education. The survey was developed in order to emphasize the level of internet access and the provision with technical equipment of the first year ASEM students.*

Key-words: *distance learning, online education, online learning tools, survey, internet access*

JEL CLASSIFICATION: C83

INTRODUCERE

Pandemia Covid-19 a avut un impact imens asupra tuturor instituțiilor de învățământ și nivelurilor de educație din întreaga lume. Astfel, schimbul de la învățământul tradițional la cel online a devenit o adevărată unealtă de salvare pentru învățământ, întrucât instituțiile încearcă să reducă posibilitatea transmiterii virusului. Trecerea la învățământul online a determinat o serie de provocări, inclusiv de ordin tehnic cu care s-au confruntat și studenții anului I al ASEM-ului. În acest sens, cercetarea are scop de a analiza cunoștințele în domeniul IT a studenților anului I în contextul studiilor online.

DESCRIEREA METODELOR DE CERCETARE UTILIZATE

Observarea este prima etapă a cercetării statistice și constă în înregistrarea, după criteriile unitare, a datelor individuale cu privire la fenomenul studiat. Metodele de observare folosite frecvent sunt: rapoartele statistice, cercetarea selectivă (sondajul), recensământul, ancheta statistică, observarea părții principale, monografia [1]. Metoda selectată în efectuarea cercetării a fost sondajul prin intermediul chestionarului online. Chestionarul a avut un număr total de 14 întrebări, fiind disponibil în limba română și a fost realizat cu ajutorul platformei Google Forms [2]. Sondajul este voluntar și anonim. Rezultatele chestionarelor au fost prelucrate în MS Excel. Perioada realizării cercetării a fost 10.03.2022-24.03.2022.

REZULTATELE OBTINUTE

În total, la sondaj au participat 75 de studenți ai anului I învățământ cu frecvență, ciclul I licență din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova. Trebuie să remarcăm faptul că la sondaj au participat doar 9,3% dintre studenții de la facultatea Tehnologii Informaționale și Statistică Economică care studiază domeniul IT și pentru care instalarea aplicațiilor pe computer/telefon/tabletă, remedierea problemelor de ordin tehnic nu reprezintă o dificultate, ceea ce și au indicat rezultatele sondajului.

Conform rezultatelor cercetării 52% din respondenți locuiesc în orașe, 30,7% în sate, iar 17,3% în suburbia orașelor (figura 1). Atunci când învățământul este cu prezență fizică distribuția respectivă este diferită: 70% dintre studenți locuiesc la oraș, 17,8% locuiesc în suburbii și 10,7% studenți locuiesc în sate.

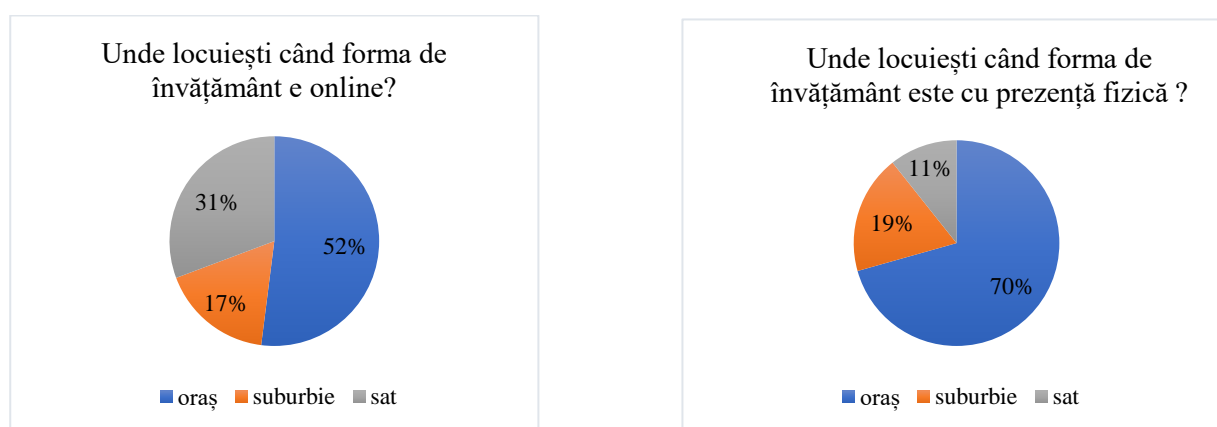

Figura 1. Unde locuiești când forma de învățământ este online sau cu prezență fizică

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarelor

Pe timpul pandemiei, studenților le-a fost dificil să utilizeze platformele de accesare online precum Teams, iar cel mai ușor - platforma google meet, email-ul și zoom-ul (figura 2). Cu toate acestea 89,3% au indicat că cel mai des pentru lecțiile online este utilizată platforma Teams accesată din MOODLE.

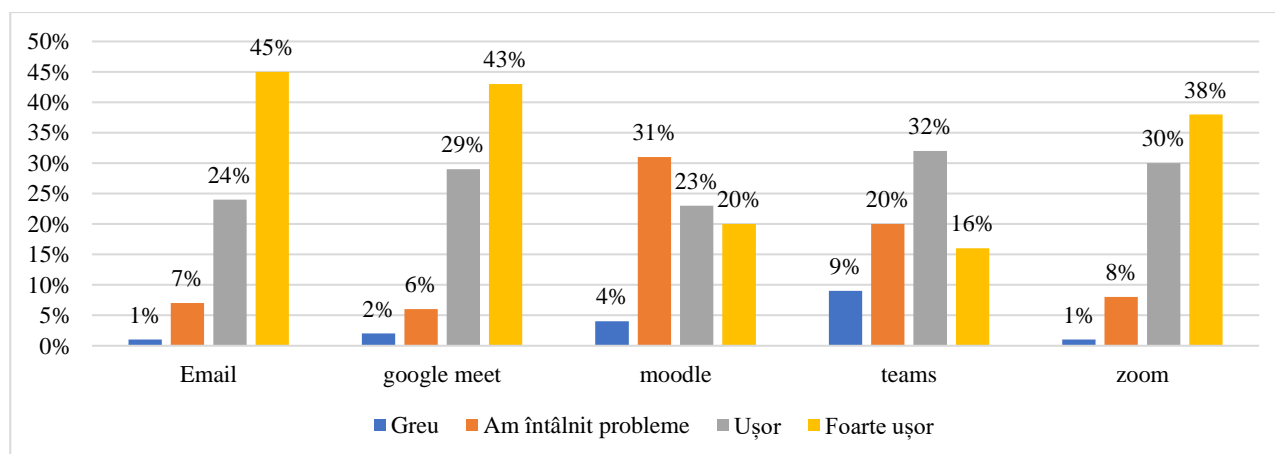

Figura 2. Cât de greu a fost să utilizeze platformele (e-mail, google meet, teams, zoom)

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarelor

Cu toate că majoritatea studenților optează pentru studii în format online sau mixt studenții au întâlnit dificultăți la conectare la platformele pentru lecțiile online (58% dintre studenți s-au confruntat cu aceste probleme). Cei mai mulți studenți au întâlnit problem la conectarea la platforma MOODLE (59%) și Teams (50,7%), pe când pe celelalte platforme nu prea au întâlnit (Zoom-12%, GoogleMeet - 9,3%, e-mailul – 17,3%). Cu toate acestea 46,7% au indicat că cel mai ușor le-a fost să se conecteze la lecțiile online pe platforma Teams accesată din MOODLE (Zoom 49,3% și GoogleMeet – 60%).

Cel mai des studenții se conectau la lecțiile online de pe telefon și laptop 45%, 39% cel mai des se conectau doar de pe laptop și 16% doar de pe telefon. Dacă e să facem referire la un studiu în care a fost analizată asigurarea cu echipament tehnic al studenților din Anul I ASEM [3] atunci rezultatele au arătat, de asemenea, că cel mai des dispozitiv utilizat pentru cursurile online este telefonul mobil sau calculatorul: 65% dintre studenți folosesc calculatorul (52% „prioritar”, 12% „doar”), în timp ce 33% (21% „prioritar”, 12% „doar”) folosesc telefonul mobil și doar 2% folosesc prioritar tableta (figura 3).

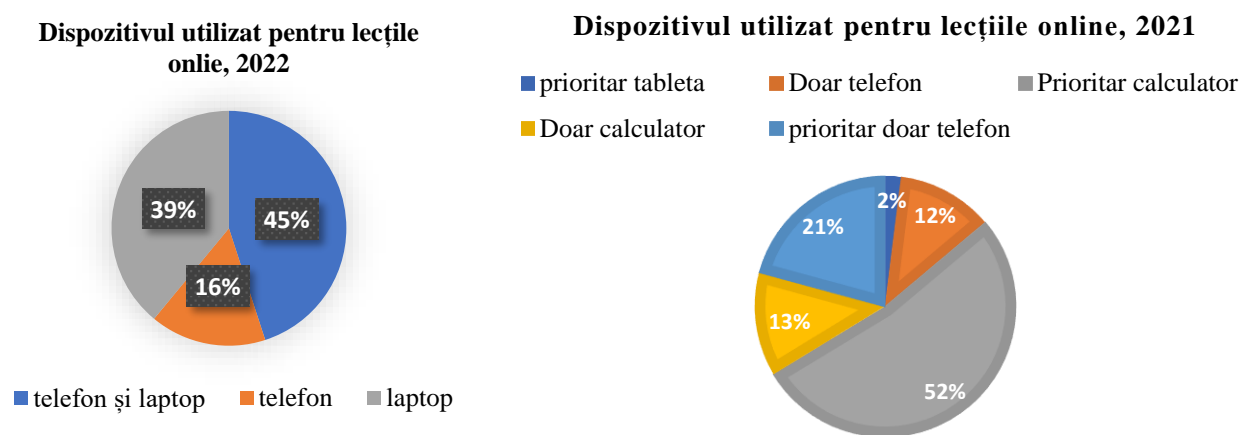

Figura 3 Dispozitivul utilizat pentru cursurile online

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului și [3]

Studenții ASEM nu întâlnesc dificultăți atunci când încearcă să gestioneze probleme legate de instalarea aplicațiilor pe computer, instalarea și deinstalarea unui browser și instalarea aplicațiilor mobile. Aproximativ 45% dintre studenți se descurcă foarte ușor la acest capitol. Însă în ceea ce privește remedierea problemelor legate de sunet și de video în timpul video conferinței în timpul orelor online 55% dintre studenți au întâlnit dificultăți (figura 4).

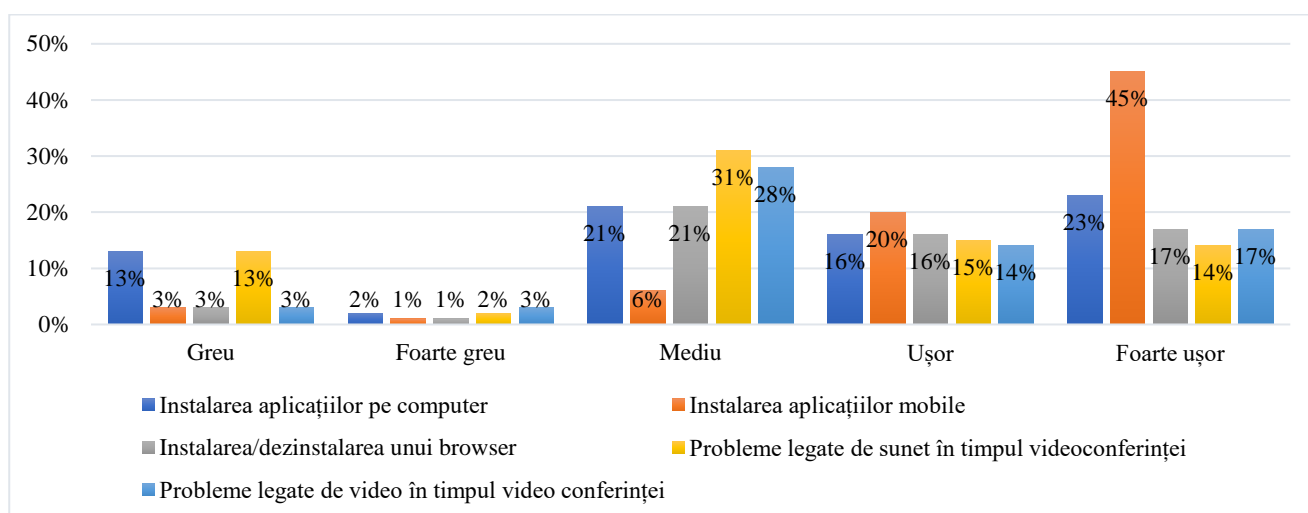

Figura 4 Probleme legate de utilizarea platformelor

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului

Conform rezultatelor obținute aproximativ 85% din respondenți s-au descurcat singuri în rezolvarea acestor probleme, iar ceilalți au fost ajutați de prieteni sau alte persoane.

CONCLUZII.

Conform rezultatelor studiului concluzionăm că o parte dintre studenți nu sunt pregătiți pentru studiile online din punct de vedere al cunoștințelor în domeniul IT și uneori nu au reușit să obțină acces la orele online. Cu toate acestea accesul la materialele didactice încărcate de către profesori în cadrul cursurilor pe platforma e-learning MOODLE ASEM este foarte ușor. În pofida tuturor impedimentelor cum ar fi: probleme cu accesul microfonului în cadrul videoconferinței online, monitorizarea platformelor Moodle și Team, studenții anului I din ASEM au reușit să se adapteze și să dorească mai departe desfășurarea orelor online.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. MOVILĂ, I., *Statistica teoretică și economică. Manual pentru studenții profilului economic. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2015, 246 p.*
Disponibil la: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3030/1/Movila_statistica_teoretica.pdf
2. Chestionar, *Învățământul universitar online în contextul pandemiei COVID-19 (profesori)*
Disponibil la: <https://forms.gle/XYbgD8tgPJ6kJvFWA>
3. Cebanu Svetlana, coord. științific Chicu Olga, *Analiza asigurării cu echipament tehnic al studenților din anul I ASEM în contextul pandemiei COVID-19. Simpozionul Științific Internațional al Tinerilor Cercetători, Ediția XIX, 16-17 aprilie 2021, e-ISBN 978-9975-155-43-4*

Coordonatorul științific: CHICU Olga, lector universitar

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 22402975

e-mail: chicu.olga@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.50>

CZU: 378.011.32(478):331.53

EMPLOYMENT STATISTICS OF FIRST CYCLE GRADUATES BACHELOR'S DEGREE

STATISTICA ANGAJĂRII ABSOLVENȚILOR CICLULUI I LICENȚĂ ÎN CÂMPUL MUNCII

BEȘLIU Elizaveta, Studentă, Specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova Republica Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: besliu.elizaveta@ase.md

Abstract: *The graduates of the first cycle bachelor degree represent the backbone of a society and hence they determine the future of any given society. The development of any country requires active participation from the youth; [the role of youths](#) is crucial. It does not matter which field we want to progress in, whether it is the technical field or sports field, youth is needed. This research is intended to outline the challenges that face students after graduating the university and to highlight the advantages and the benefits that can bring to the firms, to the business field and in general to the development of the economic system.*

Key words: *graduates, field of work, challenges, jobs*

JEL CLASSIFICATION: C83

INTRODUCERE

Resursele umane constituie pilonul de bază ce contribuie la dezvoltarea economică și socială a societății. Absolvenții ciclului I Licență reprezintă acel grup crucial de persoane, temelia forței de muncă activă, fiind înalt calificată, plini de energie și ambiție, vor veni cu idei și concepte noi, vor avansa tehnologia actuală, educația, politica și pacea țării pentru a asigura un viitor mai bun. Această cercetare are scopul de a sublinia importanța încadrării studenților care au absolvit ciclul I Licență, totodată de a evidenția cu ce provocări se întâlnesc acest grup de persoane când vine vorba de angajare. Această cercetare s-a realizat pe baza informației și datelor de la Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova și prin intermediul unui chestionar online format din 9 întrebări ce vor evidenția provocările pe care le întâmpină absolvenții [1]. Sondajul a avut loc în perioada 26.02.2022-26.03.2022

CONȚINUTUL DE BAZA

Pentru a studia tema propusă spre cercetare a fost utilizată chestionarea. Scopul acesteia a fost de a evidenția problemele cu care se confruntă tinerii absolvenți în procesul de integrare în câmpul muncii. Prin intermediul acestui sondaj, a fost posibilă reliefaarea unor concluzii asupra intrării tinerilor absolvenți pe piața muncii, mai exact gradul de dificultate întâmpinat la angajare, cât timp le-a luat ca să se angajeze și ce soluții sunt propuse ca să fie rezolvată această problemă.

Angajarea absolvenților ciclului I Licență în câmpul muncii reprezintă o problemă pentru Republica Moldova, întrucât găsirea unui loc de muncă stabil și bine plătit devine o provocare pentru marea majoritate. Conform datelor Biroului Național de Statistică din RM (BNS), doar 11,5% (date din anul 2020) parte din categoria persoanelor cu studii superioare care sunt integrate în câmpul muncii [2]. Conform rezultatelor sondajului barierele pe care le întâmpină proaspeții absolvenți sunt următoarele: lipsa experienței de lucru, salariile neatractive și cerințele mari, necunoașterea lumilor străine și orarul de lucru. În consecință, unii tineri absolvenți sunt nevoiți să se angajeze la locuri de muncă care nu au nicio tangență cu specialitatea pe care aceștia o absolvă, să emigreze cu scopul găsirii unui loc de muncă stabil și bine plătit sau devin șomeri. În conformitate cu datele Biroului Național de Statistică pentru anul 2020, rata șomajului este de 4,0% [3]. Șomajul generând o mulțime de consecințe negative, precum: subutilizarea factorului muncă, ceea ce se răsfrânge negativ asupra volumului producției, care duce la o scădere a veniturilor (salarii, profituri) și drept rezultat va duce la o scădere a consumului și a investițiilor, iar scăderea generală a veniturilor reduce încasările la bugetul de stat (reducerea impozitelor pe venituri, a TVA-ului, accizelor etc) generând o micșorare a cheltuielilor publice, forțând statul să împrumute bani, ceea ce amână costurile și impactul șomajului în viitor.

Conform chestionarului, care a fost completat de 39 de persoane cu vârsta cuprinsă între 21-30 ani, s-au subliniat următoarele bariere cu care se confruntă absolvenții în procesul de integrare în câmpul muncii: lipsa experienței de lucru (38%), salariul neatractiv (11%) și cunoașterea limbii străine (3%) (figura 1).

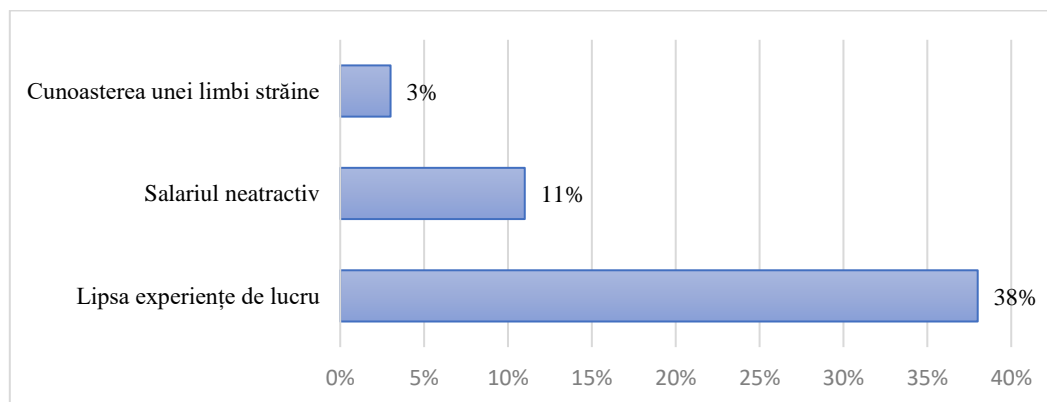

Figura 1. Bariere întâmpinate în procesul încadrării în câmpul muncii

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului

Rezultatele sondajului au arătat că cea mai des întâlnită barieră este cea a lipsei de experiență. Considerăm că absolvenții plini de ambiție și cu dorință mare de a învăța și de a descoperi chestii noi, pot aduce o mulțime de avantaje companiilor. Aceștia vin cu idei și concepte inovatoare, au un potențial uriaș care valorificat efectiv ar putea aduce la succese imense. Totodată aceștia sunt mai flexibili și se adaptează mult mai ușor la medii noi. De asemenea, o problemă majoră o reprezintă și salariul mic, care derivă la fel din cauza lipsei experienței de lucru. De aceea, considerăm că ar fi bine ca angajatorii să ofere o atenție aparte tinerilor absolvenți, să observe potențialul fiecăruia și să îl folosească la maxim, să investească în aceștia pentru a „crea” un angajat bine pregătit și, de ce nu, loial companiei.

Dintre respondenți 92.1% au indicat că sunt angajați în câmpul muncii (figura 2).

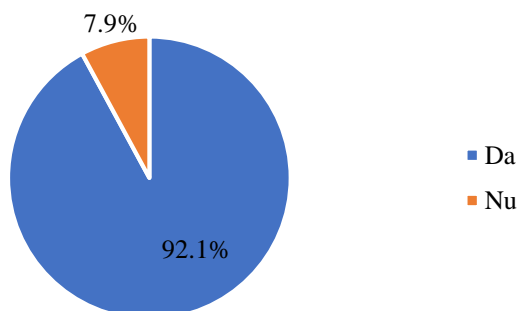

Figura 2. Integrarea în câmpul muncii

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului

Cei care nu sunt angajați în câmpul muncii au indicat doar două motive din cele propuse: 50% au răspuns că sunt în căutarea unui loc de muncă, iar cealaltă jumătate au răspuns din alte motive. Nimeni nu a indicat la această întrebare precum că ar avea intenția să-și continue studiile și nu ar vrea să le combine cu munca sau că în scurt timp intenționează să plece peste hotare (figura 3).

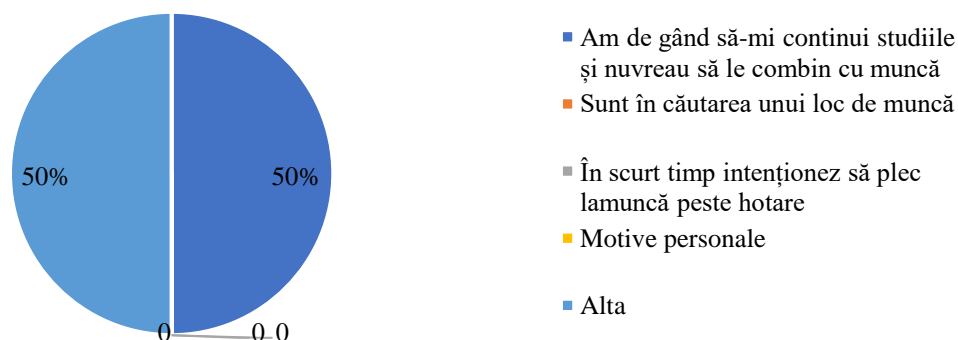

Figura 3. Motivele neangajării în câmpul muncii

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului

La întrebarea cât de ușor absolvenții s-au încadrat în câmpul muncii 66,7% au indicat că s-au angajat ușor, conform acestora unul din motive ar fi că unii angajatori înțeleg că tinerii absolvenții nu au de unde să aibă acea experiență profesională și le vin în întâmpinare. De asemenea, sunt în căutare de noi talente, de generații noi, cu un alt mod de gândire, iar angajatorii fiind conștienți de faptul că acești tineri reprezintă viitorul, astfel tinerii sunt angajați mai ușor (figura 4). Participanții la sondaj au indicat că le-a luat relativ puțin timp să se încadreze în câmpul muncii, cauza principală fiind lipsa forței de muncă activă înalt calificată. Majoritatea tinerilor preferă să emigreze cu scopul găsirii unui job bine plătit și pe placul acestuia (figura 4).

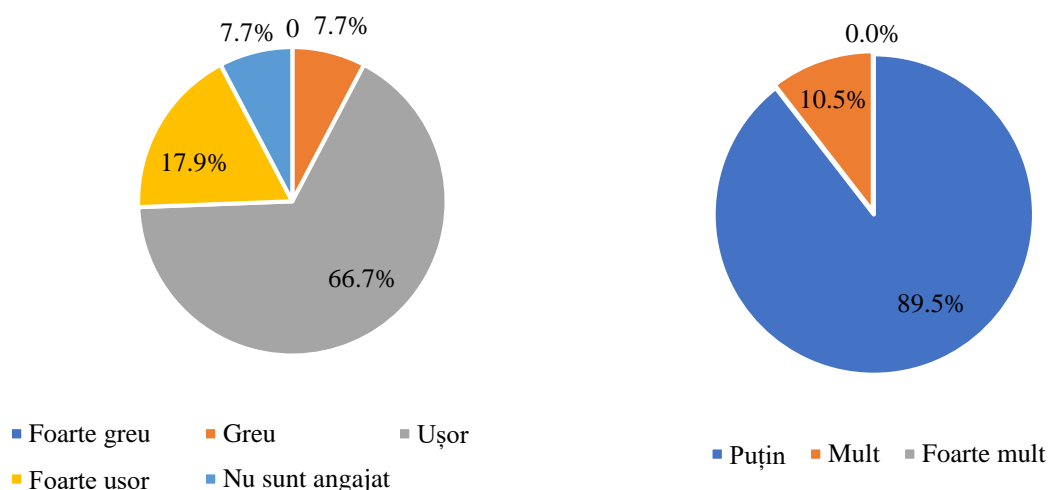

Figura 4. Cât de ușor este procesul de încadrare în câmpul muncii (stânga) și cât timp le-a luat tinerilor să se angajeze (dreapta)

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor chestionarului

Pentru a soluționa aceste probleme, conform respondenților la chestionar sunt propuse următoarele soluții: elaborarea mai multor programe cu scopul ca să ajute studenții să facă practică sau să fie angajați, să fie încheiate mai multe contracte dintre instituțiile superioare de învățământ și diverse companii, ca să ofere oportunitatea proaspeților absolvenți să își demonstreze abilitățile. Totodată este propus ca să fie organizate diferite webinare și trainig-uri ca să se faciliteze procesul de angajare.

CONCLUZII

Forța de muncă tânără și înalt calificată joacă un rol semnificativ în economia țării noastre, iar angajatorii ar fi bine să înțeleagă faptul că proaspeții absolvenți nu au această experiență de lucru și ar trebui să le ofere șansa de a-și demonstra abilitățile sale.

Tânăra generație de absolvenți ar aduce o mulțime de avantaje companiilor, cum ar fi, o perspectivă nouă și un mod diferit de gândire. În același timp, vor oferi beneficii pentru companiile care au drept țintă să atragă clienții din aceeași generație, deoarece aceștia înțeleg cum să comunice cu acest grup de persoane. Ei reprezintă viitorul țării noastre, fiind flexibili și adaptabili, plini de ambiție și creativitate vor contribui și stimula economia Republicii Moldova.

Astfel, tinerii absolvenți reprezintă cel mai important și valoros lucru pe care îl deține statul, iar ca acesta să aibă o economie puternică, prosperă și transparentă, trebuie să cultivăm și să punem în valoare tot ce are mai bun acest grup de persoane, iscusința, flexibilitatea, creativitatea și inventivitatea și aspirația de a absorbi cât mai multă informație, dar ca acest lucru să fie pus în practică, companiile ar trebui să aibă relații strâns legate cu instituțiile superioare de învățământ, întrucât studenții vor fi informați în vederea locurilor de muncă vacante și care au tangențe cu domeniul de formare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Chestionar, Statistica angajării absolvenților ciclului I Licență în câmpul muncii

Disponibil la: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScNFDR_gyaHdxG4EvDBtBkpWAZ5SX-zl70IFCOjTcl2EAOxew/viewform?fbclid=IwAR0sAlNxjZV_DD1VcIVg3fPRIA6fkOEOWchOSORRLiFewokqA3xMbN3nJNo

2. BNS, Publicații electronice, Anuar statistic, 2021.

Disponibil la: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2021/3_AS.pdf

3. BNS, Comunicat de presă, Tinerii în Republica Moldova în anul 2020

Disponibil la: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=7072&idc=168>

Coordonatorul științific: CHICU Olga, lector universitar

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 22402975

e-mail: chicu.olga@ase.md

SECȚIUNEA 12:

**ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICI ALE UNEI
DEZVOLTĂRI SUSTENABILE A ECONOMIEI
NAȚIONALE**

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.51>

CZU: 336.748.12(478)

INFLATIONARY PROCESSES IN THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

PROCESELE INFLAȚIONISTE ÎN ECONOMIA REPUBLICII MOLDOVA

GOJIN Carolina, studentă, Specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 78716720

E-mail: carolina.gojin10@gmail.com

Abstract. *The purpose of researching inflation in the Republic of Moldova is to predict some changes in its economy and society because analyzing the opinion of several economic experts we could deduce that the Moldovan economy is currently subject to the highest inflation in the last eighteen years but in the coming years everything will return to more favorable indicators for the economy.*

Key words: *Inflation, economy, inflation rate.*

JEL CLASSIFICATION: E0

INTRODUCERE

Inflația fiind definită ca o creștere generală a prețurilor bunurilor și serviciilor pe o perioadă îndelungată, conduce la scăderea valorii banilor, a puterii de cumpărare a acestora, poate avea consecințe negative grave asupra economiei.

Scopul și obiectivele cercetării sunt determinate de necesitatea impactului inflației asupra economiei Republicii Moldova. Toate analizele referitoare la evoluția inflației și procesului inflaționist în Republica Moldova pentru perioada anterioară emiterii monedei naționale nu au fost relevante, din motivul existenței în acei ani a unui haos monetar, circulației mai multor monede și unor tendințe crescătoare de pătrundere a dolarului SUA pe piața autohtonă.

Prin menținerea stabilității prețurilor, politica monetară va contribui semnificativ la bunăstarea generală, inclusiv la expansiunea activității economice și la creșterea gradului de ocupare a forței de muncă.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Această cercetare conține analiza evoluției procesului inflaționist în Republica Moldova în perioada de tranziție, precum și contribuția Băncii Naționale a Moldovei la crearea condițiilor favorabile pentru asigurarea stabilității financiare, asigurarea și menținerea stabilității monedei naționale și reducerea inflației. Cercetarea urmărește identificarea și evaluarea cadrului pentru dezvoltarea și aprobarea politicii monetare și prezentarea recomandărilor privind eficientizarea strategiei de politică monetară.

Metodologia cercetării s-a axat pe folosirea următoarelor metode: statistico-matematice (reprezentarea grafică, analiza comparativă și în dinamică), metoda deducției, metoda analizei, sintezei și documentarea.

Prezenta cercetare își propune să facă parte din eforturile teoretico-metodologice și practice de clarificare a conținutului, semnificației și implicațiilor inflației atât în general, cât și în Republica Moldova în special, pentru a analiza principalele manifestări și implicații ale acesteia în viața economică și socială pentru schițați câteva soluții și remedii ale acestui fenomen economic, încercând să ofere câteva idei și sugestii pentru a combate procesul inflaționist în viitor.

În luna octombrie 2019 a fost prognozată continuarea creșterii ratei anuale a inflației, anticipându-se un nivel de circa 8,6 la suta în luna decembrie și un nivel mediu de 8,0 la suta pentru trimestrul IV 2019. Datele cu privire la inflație pentru perioada octombrie-decembrie 2019 conturează o traiectorie inferioară celei anticipate în runda precedentă de prognoza.

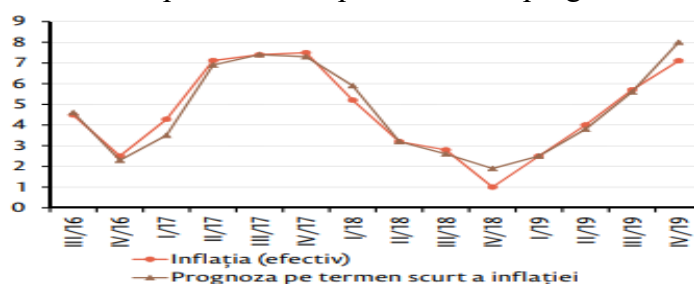

Figura 1 Evoluția și prognoza pe termen scurt a IPC (%f.a.p.)

Sursa: <https://www.bnm.md/ro/content/raportul-asupra-inflatiei-nr1-februarie-2020>

Abordarea problemelor inflației din Republica Moldova în perioada tranziției la economia de piață are o dublă semnificație: primul se referă la înțelegerea faptului că dezvoltarea implică inevitabil creșterea economică ca suport al transformărilor calitative care trebuie să survină de-a lungul vieții economice și sociale, în asigurarea bunăstării umane individuale și sociale; celălalt este că inflația nu trebuie să pericliteze macrostabilizarea ca proces esențial de redresare economică în termeni reali.

În contextul acestor idei au fost formulate propuneri privind elaborarea și ajustarea strategiei și tacticii de politică monetară la noul obiectiv fundamental al politicii monetare și anume stabilitatea prețurilor, precum și algoritmul de construire și alegere a inflației de bază.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Concluziile și recomandările cercetării determină valoarea practică a cercetării, pot fi utilizate în procesul decizional de către autoritățile monetare și pot servi la reformularea strategiei și tacticii politicii monetare pentru atingerea obiectivului fundamental și pot contribui la creșterea eficacității măsurilor politicii monetare. Pe termen scurt, se recomandă promovarea unei politici flotante a monedei naționale, aprecierea leului fiind un instrument de menținere a inflației. În final, cea mai eficientă luptă împotriva inflației este creșterea economică. Dacă PIB-ul va crește cu 1-2% mai repede decât inflația, atunci problema stabilității prețurilor ar putea fi rezolvată.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Controlul inflației, între deprecierea leului și creșterea prețurilor: Cum a evoluat în timp și ce soluții au expertii grafic. Disponibil [online]: <https://agora.md/stiri/98674/controlul-inflatiei-intre-deprecierea-leului-si-cresterea-preturilor-cum-a-evoluat-in-timp-si-ce-solutii-au-expertii-grafic>
2. <https://www.bnm.md/ro/content/raportul-asupra-inflatiei-nr1-februarie-2020>

Coordonatorul științific: COBAN Marina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22 221968
E-mail: mcoban.mcoban@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.52>

CZU: 005.52:331.5(478)

LABOR MARKET ANALYSIS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN 2021

ANALIZA PIEȚII MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANUL 2021

FIODOROV Daniela, studentă, Specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 69634000

e-mail: fiodorov.daniela@ase.md

Abstract: *The development of the national economy largely depends on the human capital on which it can rely, which has a stock of education, training and health of the population. This stimulates the government to increase investment in strengthening human capital and increasing its competitiveness.*

Keywords: *workforce, unemployment, retirement, employment rate, economy, society.*

JEL CLASSIFICATION: E0

INTRODUCERE

Ocuparea forței de muncă, fiind una dintre cele mai importante probleme socio-economice a fost întotdeauna în centrul diverselor cercetări care au oferit interpretări diferite privind mecanismul de funcționare a pieții muncii, problemelor legate de ocupare și dezvoltare economică. În cercetarea sa Balashova O.J. a menționat: "Ocuparea forței de muncă fără îndoială poate fi considerat unul dintre factorii cei mai importanți ai creșterii productivității, care are un impact direct asupra ritmului economic, creșterii economice în țară și în sectoarele individuale ale economiei". Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă a Republicii Moldova elaborează anual prognoza pieței muncii pe termen scurt și are ca scop anticiparea cerințelor pieței forței de muncă și reducerea decalajului dintre pregătirea oferită de instituțiile de învățământ și necesitățile agenților economici.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Pandemia COVID -19 a provocat consecințe severe pentru economiile din întreaga lume, inclusiv din Republica Moldova. Este o criză ce pune la grea încercare nu doar modelele comportamentale umane, ci și modelele de producție, de consum și de ocupare a forței de muncă. Impactul pandemiei COVID19 asupra situației pe piața muncii a fost mult mai slab resimțit în trimestrul III 2021 comparativ cu trimestrul III 2020. Astfel, în trimestrul III 2021 numărul persoanelor care au declarat că le-a fost afectată situația la locul de muncă din cauza COVID-19 a fost în scădere semnificativă comparativ cu perioada respectivă anului 2020 constituind 3,4 mii sau 0,4 % din total populație ocupată (comparativ cu 2,5% în trimestrul III 2020). Forța de muncă a avut o tendință de creștere în trimestrul III 2021 față de trimestrul III 2020 și a constituit 908,3 mii persoane, fiind în creștere cu 1,6%. Comparativ cu trimestrul II 2020 forța de muncă s-a majorat cu

35,9 mii persoane. Populația ocupată - a constituit 885,7 mii persoane, în creștere cu 2,6% față de trimestrul III 2020. Rata de ocupare (proporția persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) – 41,8%, în creștere cu 1,7 p.p. față de trimestrul III 2020 (40,1%). Rata de ocupare: bărbați – 47,2%, femei – 37,1%; mediul urban – 46,2%, mediul rural – 38,9%.

Șomerii (BIM) au constituit 22,6 mii persoane, cu 7,6 mii persoane mai puțin față de trimestrul III 2020. Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) – 2,5%, mai mică cu 0,9 p.p. față de trimestrul III 2020 (3,4%). Rata șomajului: bărbați – 3,3%, femei – 1,6%. În rândul tinerilor 15-24 ani rata șomajului a constituit 7,0% înregistrând disparități importante pe medii (4,0 în mediu urban și 9,0 în rural) iar în rândurile tinerilor (15-29 ani) rata șomajului a constituit 4,7% și a înregistrat disparități importante pe sexe (6,1 pentru bărbați și 2,5% pentru femei).

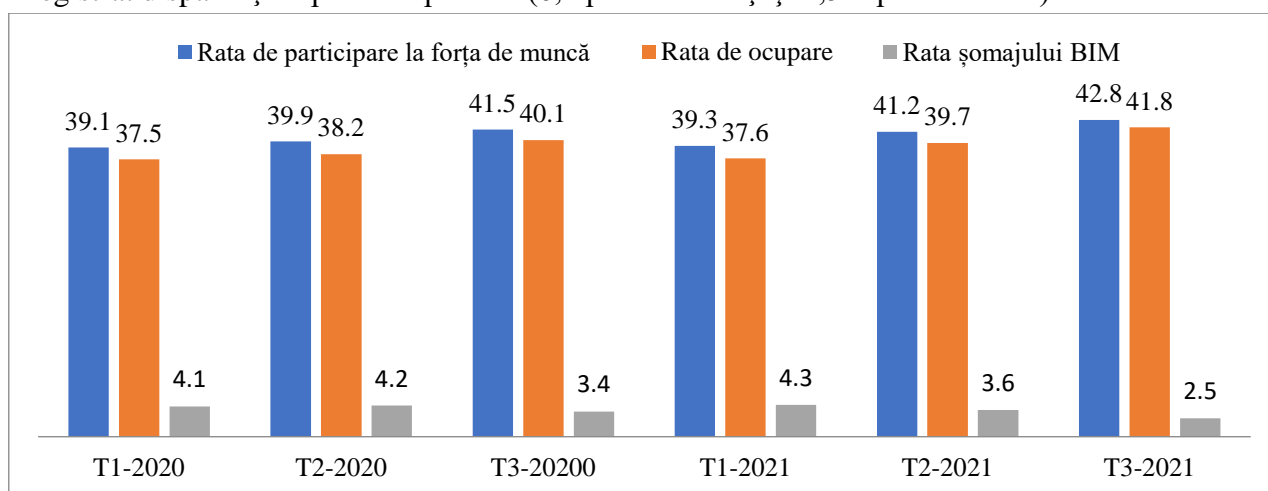

Figura 1. Evoluția ratelor de participare la forța de muncă, de ocupare și a șomajului BIM anii (2020-2021), (%)

Sursă: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7115&parent=0>, accesat 27.03.2022

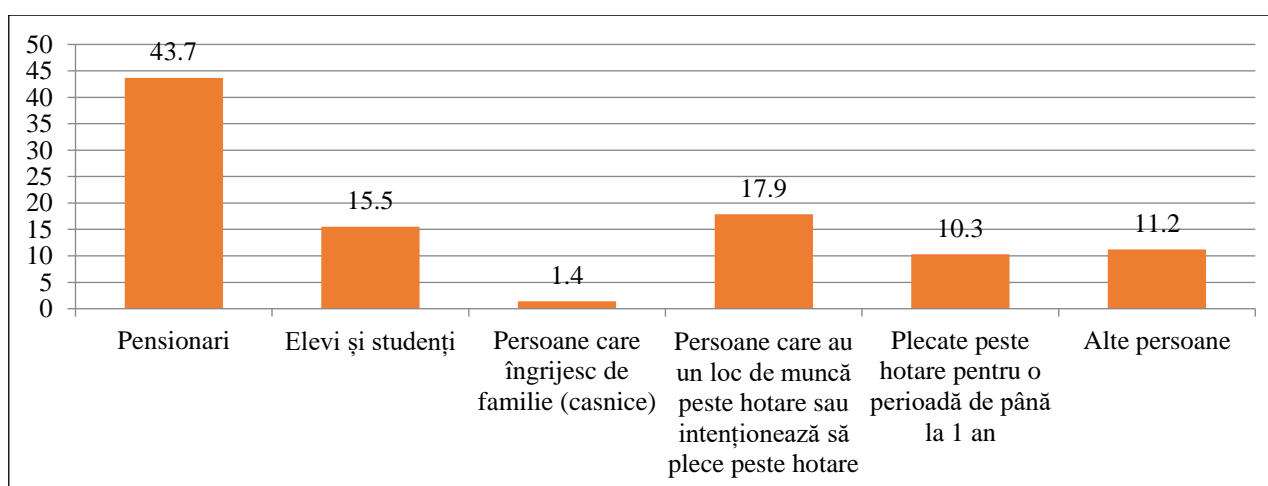

Figura 2. Populația în afara forței de muncă de sex masculin, după categorii, trimestrul II 2021, (%)

Sursă: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7115&parent=0>, accesat 27.03.2022

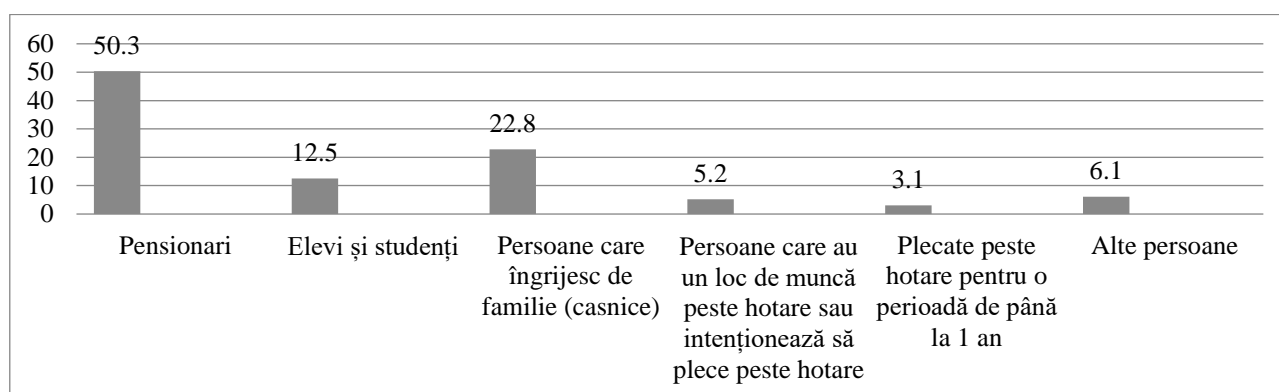

Figura 2. Populația în afara forței de muncă de sex feminin, după categorii, trimestrul II 2021, (%)

Sursă: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7115&parent=0>, accesat 27.03.2022

În Republica Moldova, fiecare al doilea tânăr de 15–29 ani începe pentru prima dată să-și caute de lucru în medie la vârsta de 19 ani. Cercetările arată că traseul spre primul loc de muncă stabil sau satisfăcător, după terminarea studiilor are, pentru o persoană tânără, o durată medie de 8,6 luni, fiind un traseu mai îndelungat pentru femei (9,6 luni) decât pentru bărbați (7,4 luni). Structura populației ocupate după statutul profesional relevă că marea majoritate o constituie salariații (78,0% din total ocupare sau 657,1 mii persoane), urmați de lucrătorii pe cont propriu (16,8%) și lucrătorii familiari neremunerați (4,6%). Marea majoritate a salariaților (89,5%) a fost angajată pe o perioadă nedeterminată de timp. Munca nedeclarată în rândul salariaților a constituit 6,6% față de 6,4% în trimestrul II 2020. Practica de angajare fără perfectarea contractelor individuale de muncă (în baza unor înțelegeri verbale) este mai frecventă printre salariații bărbați (9,4%) decât salariații femei (3,8%). Cele mai mari ponderi ale salariaților care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale sunt estimate în agricultură (59,8%), construcții (13,1%), comerț (13,0%) și industrie (7,0%).

În sectorul informal au lucrat 17,0% din totalul persoanelor ocupate în economie (în 2020 – 17,6%), iar 22,8% - au avut un loc de muncă informal (în trimestrul II 2020 – 23,3%). Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 24,4%. În sectorul non-agricol ponderea ocupării informale a constituit 10,8% (indicator ODD 8.3.1). Cea mai mare pondere a persoanelor ocupate informal este înregistrată în construcții (62,2% din totalul persoanelor ocupate în construcții).

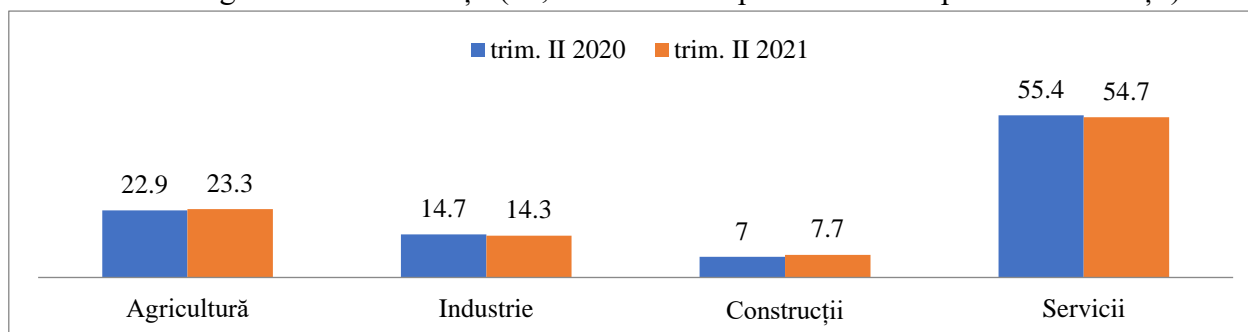

Figura 4. Distribuția populației ocupată după activitățile economice în trimestrul II, anii 2020 și 2021

Sursă: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7115&parent=0>, accesat 27.03.2022

Pentru anul 2022, angajatorii prognozează un deficit mare de specialiști în Administrația publică și apărare; asigurări sociale obligatorii, programatori în Informații și comunicații și medici,

asistenți medicali specializați în Sănătate și asistență socială. Totodată, ocupațiile care vor fi marcate de deficit de forță de muncă pentru muncitori rămân a fi cusătorii în industria ușoară/confecțiilor, conducătorii auto și personalul din HoReCa (bucătari, chelneri). Rezultatele studiului mai scot în evidență și faptul, că angajatorii din Republica Moldova se confruntă într-adevăr cu o lipsa a competențelor necesare în rândul angajaților. Competențele insuficiente ale angajaților fac dificilă activitatea agenților economici.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Una dintre principalele preocupări ale politicii economice a oricărei țări, constă în asigurarea dezvoltării economiei naționale și menținerea ritmului de creștere a acesteia. Conform Strategiei Naționale de Dezvoltare dezvoltarea economică a Republicii Moldova, se bazează pe trei factori – acumularea de capital, forța de muncă și gradul de productivitate al acestora. Un factor important ar fi capitalul uman, și anume capitalul uman cu o productivitate sporită și pregătire profesională, care este ocupat în diferite sectoare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Ancheta Forței de muncă, Disponibil [online]: www.statistica.md/public/files/Metadata/AFM.pdf
2. POALELUNGI O *Îmbătrânirea populației în Republica Moldova: consecințe economice și sociale, Cercetare la nivel național*, Chișinău 2012.
3. Compendiul Statistic al Profilului Migrațional Extins al Republicii Moldova pentru anii 2014-2016, Disponibil [online]: http://bma.gov.md/sites/default/files/media/cs_pme_2017.pdf

Coordonatorul științific: COBAN Marina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22 221968
E-mail: mcoban.mcoban@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.53>

CZU: 330.59(478)

HUMAN DEVELOPMENT INDEX IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

INDICELE DEZVOLTĂRII UMANE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

APRODU Cătălina, studentă, Specialitatea: MKL,

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 60099454

Abstract: *The concept and characteristics of HDI (Human Development Index) in the Republic of Moldova, the evolution of the index through the years and what factors internal and external contribute to it's development. The attention will be given to the dimensions (long and healthy life, knowledge and a decent standard of living) and it's indicators; review of the Republic of Moldova's progress in each HDI indicator through 1990-2019.*

Key-words: *Human Development Index, indicators, life standard.*

JEL CLASSIFICATION: E0

INTRODUCERE

Lucrarea se bazează pe analiza indicelui de dezvoltare umană în Republica Moldova și cercetarea dimensiunilor acestuia. Scopul cercetării: analiza conceptului dezvoltării umane și a indicelui dezvoltării umane, valorile indicelui dezvoltării umane în Republica Moldova, metoda de calcul IDU. Metodologia cercetării s-a axat pe folosirea următoarelor metode: statistico-matematice (reprezentarea grafică, analiza comparativă și în dinamică), metoda deducției, analizei, sintezei și documentarea.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Indicele dezvoltării umane (IDU, Human Development Index) este o măsură comparativă a speranței de viață, alfabetizării învățământului și nivelului de trai. În acest fel, este folosit pentru a compara mai bine nivelul de dezvoltare a unei țări decât PIB-ul pe cap de locuitor, care măsoară doar prosperitatea materială și nu alți indicatori socio-economici.

IDU este un indicator pentru evaluarea progresului pe termen lung în trei dimensiuni de bază ale dezvoltării umane: o viață lungă și sănătoasă, accesul la cunoștințe și un nivel de trai decent. Dimensiunea „o viață lungă și sănătoasă” se măsoară prin speranța de viață. Nivelul de cunoștințe se măsoară prin media anilor de școlarizare printre populația adultă sau gradul de alfabetizare care reprezintă media numărului de ani de școlarizare pe parcursul vieții persoanelor cu vârsta de 25 de ani și peste; iar accesul la învățare și cunoștințe – prin anii de școlarizare planificați pentru copiii de vârstă școlară, ceea ce reprezintă numărul total de ani de școlarizare pe care un copil de vârstă de înscriere școlară se poate aștepta să-i primească în cazul în care modelele predominante ale ratelor de înrolare specifice vârstei rămân aceleași pe tot parcursul vieții copilului. Nivelul de trai se măsoară

prin Venitul Național Brut (VNB) pe cap de locuitor exprimat în dolari, convertiți la cursul de schimb al parității puterii de cumpărare (PPC).

În vederea asigurării unui nivel cât mai înalt de comparabilitate între țări, IDU în esență se bazează pe datele internaționale ale Serviciului Demografic al Națiunilor Unite (datele care țin de speranța de viață), ale Institutului de Statistică al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (datele privind media anilor de școlarizare și anii planificați de școlarizare) și ale Băncii Mondiale (datele privind VNB pe cap de locuitor).

Valoarea IDU a Moldovei pentru 2019 a fost de 0,750, ceea ce a plasat țara într-un nivel ridicat de dezvoltare umană — poziționând-o pe locul 90 din 189 de țări și teritorii. Între 1990 și 2019, valoarea IDU a Republicii Moldova a crescut de la 0,690 la 0,750, o creștere cu 8,7 la sută. Tabelul 1 trece în revistă progresul Republicii Moldova în fiecare dintre indicatorii IDU. Între 1990 și 2019, speranța de viață la naștere în Republica Moldova a crescut cu 4,3 ani, iar media anilor de școlarizare a crescut cu 3,7 ani, iar anii de școlarizare așteptați au scăzut cu 0,4 ani. În Republica Moldova VNB pe cap de locuitor a scăzut cu aproximativ 3,6% între 1990 și 2019.

Tabelul 1. Indicatorii IDU în Republica Moldova pentru perioada 1990-2019

Anul	Speranta de la naștere	Anii planificati de școlarizare	Media anilor de școlarizare	VNB pe cap de locuitor(2011 PPC\$)	Valoarea IDU
1990	67.6	12.0	8.0	14,171	0.690
1995	66.9	11.0	8.6	5,619	0.638
2000	67.0	11.4	9.0	5,144	0.643
2005	67.8	11.9	10.4	8,156	0.692
2010	69.6	11.8	11.1	9,148	0.713
2015	71.5	11.6	11.6	10,957	0.736
2016	71.6	11.6	11.6	11,541	0.738
2017	71.7	11.6	11.6	12,323	0.743
2018	71.8	11.6	11.6	12,971	0.746
2019	71.9	11.5	11.7	13,664	0.750

Sursa: <https://hdr.undp.org/en/2020-report> accesat pe 26.03.2022

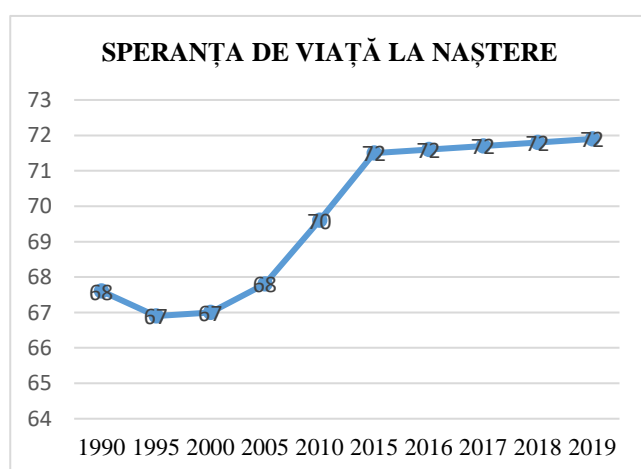

Figura 1. Speranța de viață la naștere

Sursa: <https://hdr.undp.org/en/2020-report>

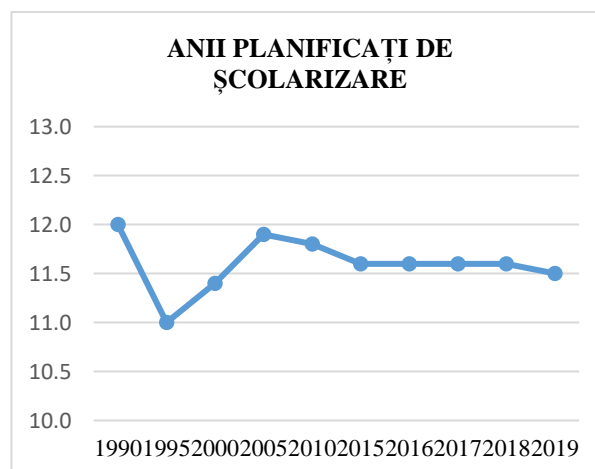

Figura 2. Anii planificați de școlarizare

Sursa: <https://hdr.undp.org/en/2020-report>

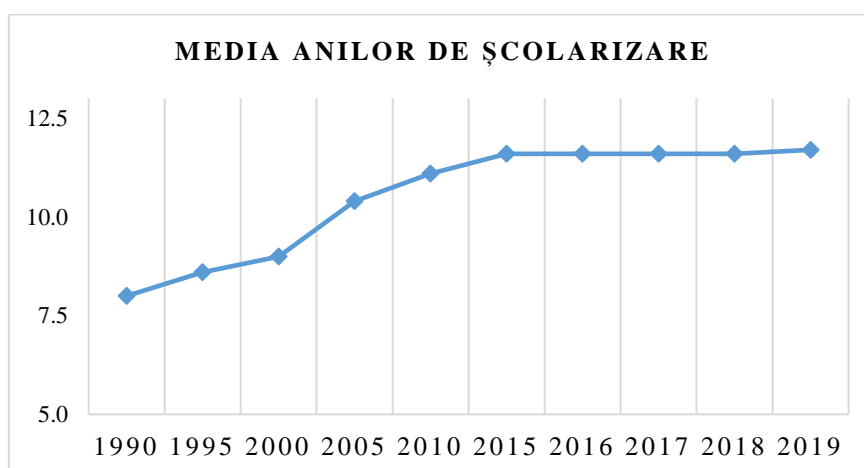

Figura 3. Media anilor de școlarizare

Sursa: <https://hdr.undp.org/en/2020-report>

Între 1990 și 2019, valoarea IDU al R. Moldova a crescut cu 8,7%, de la 0,690 la 0,750. IDU al R. Moldova de 0,750 în 2019 este sub media de 0,753 pentru țările din grupul de dezvoltare umană înaltă și sub media de 0,791 pentru țările din Europa și Asia Centrală. Progresul dezvoltării umane, măsurat de IDU, este util pentru compararea între două sau mai multe țări. De exemplu, în perioada 1990-2019 Republica Moldova, Kazahstan și Serbia a înregistrat grade diferite de progres în ceea ce privește creșterea IDU.

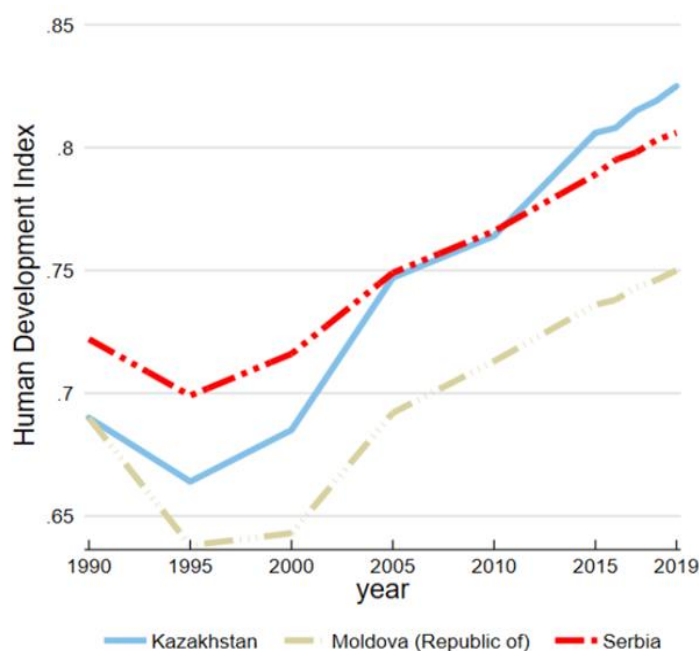

Figura 4. Progresul IDU în perioada 1990-2019 Republica Moldova, Kazahstan și Serbia

Sursa: <https://hdr.undp.org/en/2020-report> accesat pe 26.03.2022

IDU 2019 al Republicii Moldova de 0,750 este sub media de 0,753 pentru țările cu nivel uman ridicat de dezvoltare și sub media de 0,791 pentru țările din Europa și Asia Centrală. Din Europa și Asia Centrală, Republica Moldova este comparată cu Turkmenistanul și Uzbekistanul, care au IDU ocupat locurile 111, respectiv 106.

Tabelul 2. IDU al Republicii Moldova și indicatorii pentru 2019 în raport cu țările și grupurile selectate

Țări și grupuri selectate	Valoarea IDU	Clasamentul IDU	Speranța de viață la naștere	Anii planificați de școlarizare	Media anilor de școlarizare	VNB pe cap de locuitor (PPC 2017 US\$)
Republica Moldova	0,75	90	71,9	11,50	11,7	13.664
Turkmenistan	0,715	111	68,2	11,2	10,3	14.909
Uzbekistan	0,72	106	71,7	12,1	11,8	7.142
Europa și Asia Centrală	0,791	-	74,4	14,7	10,4	17.939
Media IDU pentru țările cu nivel-uman ridicat	0,753	-	75,3	14	8,4	14.255

Sursa: <https://hdr.undp.org/en/2020-report> accesat pe 26.03.2022

Raportul Global privind Dezvoltarea Umană 2020 – „Următoarea frontieră: Dezvoltarea umană și Antropocenul” a fost realizat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Potrivit raportului, criza pandemică COVID-19 a destabilizat considerabil economia globală, inclusiv economia Republicii Moldova, care este în strânsă dependență de condițiile climaterice și factorii externi. Publicația din acest an relevă o perspectivă nouă experimentală în Indicele dezvoltării umane (IDU) și anume, presiunile periculoase pe care oamenii le pun asupra planetei. Mai exact, indicele care măsoară sănătatea, educația și standardele de viață ale unei națiuni – a fost ajustat pentru a include încă două elemente: emisiile de dioxid de carbon ale unei țări și amprenta sa materială. Acesta demonstrează cum s-ar schimba peisajul dezvoltării globale în cazul în care atât bunăstarea oamenilor, cât cea a planetei ar fi luate în calcul la definirea progresului umanității.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Republica Moldova ocupă locul 90 din 189 de țări și teritorii conform Indicelui de dezvoltare umană, ceea ce plasează țara în categoria de dezvoltare umană înaltă.

Indicele de dezvoltare umană al Moldovei a crescut constant și Republica Moldova este acum o țară din grupul de țări cu nivel înalt de dezvoltare umană. Este nevoie de eforturi mai mari pentru toate Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, de susținerea realizărilor și de sporirea rezistenței la noile riscuri emergente externe.

REFERINȚELE BIBLIOGRAFICE:

1. Human Development Report 2020 The Next Frontier: Human Development and the Anthropocene Briefing note for countries on the 2020 Human Development Report. Disponibil: <https://hdr.undp.org/en/2020-report>
2. Suedia va sprijini crearea și dezvoltarea întreprinderilor mici <https://stiri.md/article/economic/suedia-va-sprrijini-crearea-si-dezvoltarea-intreprinderilor-mici>

Coordonatorul științific: COBAN Marina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22 221968
E-mail: mcoban.mcoban@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.54>

CZU: 339.5(478)

EXTERNAL TRADE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

COMERȚUL EXTERIOR AL REPUBLICII MOLDOVA

DARIE Tatiana, Studentă, Socialitatea: MKL,

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 60 258 568

e-mail: darie.tatiana@ase.md

Abstract. *The concept and theoretical approaches to external trade, the evolution of commercial export-import flows of the Republic of Moldova. The structure of exports and imports, the grade of coverage of imports with exports of goods are analyzed. A great attention is accorded to the examination of trade balance in Republic of Moldova in 2016-2020.*

Key-words: *exports, imports, economy, balance of trade.*

JEL CLASSIFICATION: F13, Q27

INTRODUCERE

Unul dintre factorii ce determină creșterea economică și contribuie la elucidarea problemelor sociale ale populației fiecărei țări a devenit comerțul exterior. Comerțul exterior de mărfuri este definit de specialiști ca fiind totalitatea exporturilor și importurilor de mărfuri într-un interval de timp determinat.

Comerțul exterior are un rol important în economia țării, deoarece contribuie la modificarea structurii materiale a produsului total brut, ritmurilor de creștere a produsului intern brut și volumului valoric al acestuia.

Operațiunile de export-import reprezintă principala formă de realizare a comerțului exterior. Baza juridică o reprezintă contractul de vânzare internațională, care creează între părți, raporturi de tipul debitor-creditor (importatorul este ținut să plătească prețul, dobândind dreptul de proprietate asupra mărfii; exportatorul este îndreptățit să primească prețul, având obligația de a livra marfa). Din punct de vedere economic relațiile dintre părți se bazează pe interdependențe în sfera comercializării.

Pentru analiza exporturilor și importurilor au fost utilizate următoarele metode: statistico-matematice (reprezentarea grafică, analiza comparativă și în dinamică), metoda deducției, analizei, sintezei și documentarea.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Comerțul exterior pentru Republica Moldova este foarte important. Acest fapt se datorează pieței locale mici și limitate, insuficienței de materii prime și de resurse energetice interne pentru satisfacerea nevoilor țării. Republica Moldova este situată între două piețe mari: Uniunea Europeană (UE) și Federația Rusă. Potențialul de dezvoltare al Moldovei este legat de strategia de integrare comercială și de investiții, iar dependența excesivă de remitențe și dependența exportului de un număr

redus de produse, face economia națională extrem de vulnerabilă la condițiile externe. Totuși, existența acordurilor de comerț liber cu Comunitatea statelor independente și cu țările din cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est permit extinderea pieței de desfacere. În acest context, este necesar de examinat indicatorii comerțului exterior al Republicii Moldova prezentați în tabelul 1.

Tabelul 1. Evoluția indicatorilor comerțului exterior al Republicii Moldova în anii 2016-2020

Indicatorii	2016	2017	2018	2019	2020	Ritmul de creștere 2020/2016
Exportul total:	1746084	2059660	2277786	2265498	2017330	1,16
Țările Uniunii Europene (UE-28)	1331898	1596840	1861864	1830548	1640368	1,23
Țările CSI	414185	462820	415922	434950	376963	0,91
Importul total:	3001154	3595211	4299879	4307205	3788467	1,26
Țările Uniunii Europene (UE-28)	1973712	2389160	2850800	2889981	2470745	1,25
Țările CSI	1027442	1206052	1449079	1417225	1317722	1,28

Sursa: www.statistica.md, accesat pe 14.03.2022

Analiza datelor statistice atestă că volumul valoric al exportului de mărfuri al Republicii Moldova a crescut în anii 2016-2020 cu 16%, iar al importului cu 26%. Faptul că ritmul de creștere a exportului este mai scăzut decât ritmul de creștere a importului în aceeași perioadă de referință se apreciază negativ. Totodată s-a schimbat distribuția geografică a fluxurilor comerciale. În intervalul de timp analizat volumul valoric al exportului în țările Uniunii Europene s-a majorat cu 23%, pe când exportul în țările CSI s-a redus cu 9%. În ceea ce privește volumul valoric al importului, acesta a sporit din țările Uniunii Europene cu 25%, iar din țările CSI a crescut cu 28%.

Sub influența diferiților factori interni și externi, atât obiectivi, cât și subiectivi, în sfera comerțului exterior al Republicii Moldova are loc tendința de creștere a importurilor cu un ritm considerabil mai mare față de ritmul de creștere a exporturilor. O astfel de tendință are un impact negativ asupra sporirii venitului național al țării și, respectiv, al nivelului de trai al populației. Problemele în evoluția exporturilor sunt condiționate, în primul rând, de cantitatea insuficientă, calitatea și competitivitatea mărfurilor din Republica Moldova destinate vânzării pe piețele externe.

Un alt indicator important care reflectă legătura dintre valoarea exporturilor și importurilor este balanța comercială. Balanța comercială reprezintă un tablou economico-statistic în care se înregistrează și se compară periodic valoarea totală a exportului și a importului unei țări. O balanță comercială pozitivă se obține în cazul în care exporturile țării predomină asupra importurilor, în caz contrar – balanța comercială va fi una negativă. În figura 1. este prezentată evoluția balanței comerciale a Republicii Moldova în perioada 2016-2020.

Republica Moldova este una din mulțimea țărilor, balanța comercială a căreia pe parcursul întregii perioade analizate 2016-2020 este sub nivelul zero. În perioada 2016-2018 balanța comercială a Republicii Moldova se înrăutățește în continuu și a atins nivelul minim de -2.022.093,89 mii dolari.

Pe parcursul anilor 2018-2020 balanța comercială a Republicii Moldova a preluat o tendință de creștere, îmbunătățindu-se până la nivel de -1.771.137,24 mii dolari.

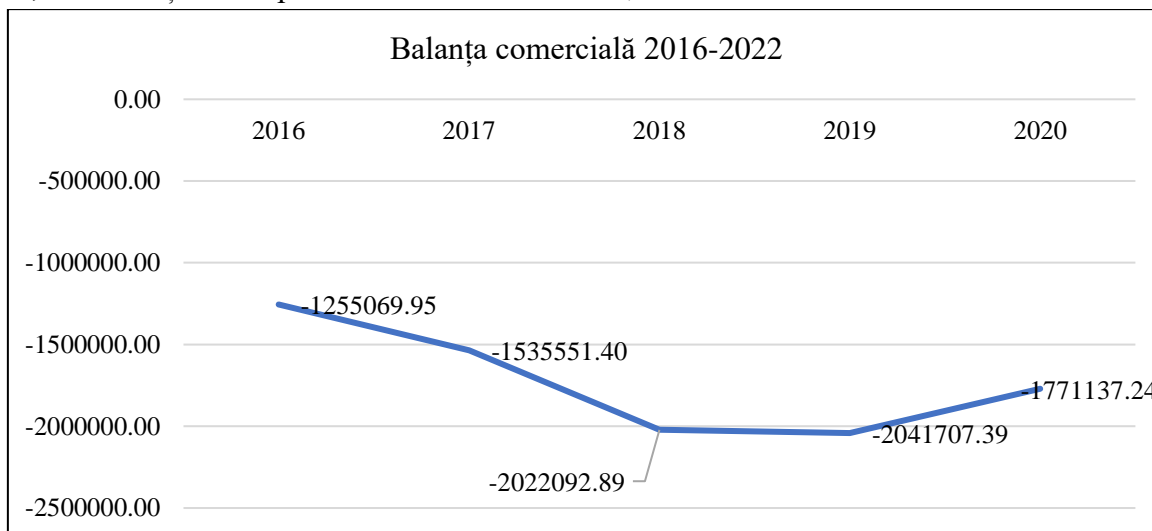

Figura 1. Dinamica balanței comerciale a Republicii Moldova în perioada 2016-2020, mii dolari

Sursa: www.statistica.md, accesat pe 14.03.2022

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Evoluția balanței comerciale a țării este influențată atât de volumul importului, cât și de volumul exportului. Balanța comercială nu permite de a aprecia exact și obiectiv cât de gravă este situația creată. În acest caz, este necesar de a examina nu doar balanța comercială, ci și valoarea importurilor și exporturilor.

Republica Moldova are o balanță comercială negativă destul de mare pentru dimensiunile și rezultatele activității țării, care pe parcursul întregii perioade analizate este negativă, pe parcursul ultimilor ani, fiind înregistrată o tendință de îmbunătățire a acesteia în baza reorientării exporturilor spre țările Uniunii Europene.

REFERINȚELE BIBLIOGRAFICE:

- 1.CEBOTARI DANIELA, ȚURCAN IULIA, *Tendințele dezvoltării comerțului exterior al Republicii Moldova în contextul integrării europene*, UTM, 2017. Disponibil: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/523/Conf_UTM_2017_II_pg456-459.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 2.<https://www.worldbank.org/ro/country/moldova/publication/moldova-trade-study>
- 3.Comerțul exterior al Republicii Moldova, Biroul național de statistică al Republicii Moldova, Disponibil: <https://statistica.gov.md/> accesat pe 14.03.2022.
- 4.BLANOVSCI ANDREI *Comerțul exterior al Republicii Moldova: realizări și probleme*. Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/8.Comertul%20exterior%20al%20RM.

Coordonatorul științific: COBAN Marina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22 221968
E-mail: mcoban.mcoban@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.55>

CZU: 336.22:330.101.541

THE ROLE OF FISCAL POLICY IN ENSURING ECONOMIC BALANCE

ROLUL POLITICII FISCALE ÎN ASIGURAREA ECHILIBRULUI MACROECONOMIC

SAJIN Andreea, studentă, Specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: sajin.andreea@ase.md

Abstract. *The evolution of the national economy in recent years can be considered favorable for capitalizing on the full financial economic potential and sustainable development of the country. on economic growth by ensuring the achievement of the objectives of stimulating economic activities of social protection, raising the standard of living and reducing poverty*

Key words: fiscal buget, financial bugetary, economy, capitalizing

JEL CLASSIFICATION: E6

INTRODUCERE

Politica bugetar-fiscală are un rol deosebit în asigurarea echilibrului macroeconomic. Scopul cercetării constă în sistematizarea echilibrelor financiare la nivelul tuturor verigilor bugetare din cadrul sistemului bugetar, după cum urmează: asigurarea echilibrului financiar public, diferențierea elementelor componente ale dezechilibrului structural și vertical, modelarea fluxurilor financiare în cadrul sistemului bugetar și formularea direcțiilor de acțiune în vederea asigurării echilibrului financiar public. Metodologia cercetării s-a axat pe folosirea următoarelor metode: statistico-matematice (analiza comparativă și în dinamică), metoda deducției, analizei, sintezei și documentarea.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Creșterea economică este un obiectiv general, indiferent de țară, perioadă, regimurile politice și de nivelul de dezvoltare. Analizând influența politicii bugetar-fiscale asupra creșterii economice, nu trebuie ignorate efectele pe termen scurt. Politica fiscală este un act de decizie deosebit de complex, ghidat de criteriul de eficiență, pe termen scurt are drept scop limitarea expansiunii ciclice și micșorarea inflației prin cerere. [1]

Politica bugetar-fiscală realizată în Republica Moldova (în concordanță cu cea monetar-creditară, valutară etc.), a asigurat atingerea unei anumite creșteri economice. În primul deceniu al sec. XXI, Republica Moldova a înregistrat primele ritmuri de creștere economică. Anul 2000 a evidențiat semne de relansare ușoară a economiei pe fondul scăderii inflației. Rata medie de creștere a PIB-ului, înregistrată până la criza economică mondială, în perioada 2000- 2008, a fost de 5,9%. Totuși criza economică globală a redus considerabil perspectiva dezvoltării imediate a Republicii

Moldova. În 2009, Republica Moldova a înregistrat o cădere economică de 6,5%, dar anul 2010 a adus o creștere de 6,9%. Anii 2016-2018 au fost marcați prin creșterea PIB-ului în medie cu 4,5%, depășind în anul 2018 pragul de 10 miliarde de dolari. În anul 2019, PIB-ul a atins, în valori nominale, 210,1 miliarde lei în prețuri curente de piață, astfel, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2018, înregistrând o creștere cu 3,6% în termeni reali, respectiv, depășind 12 miliarde de dolari (la un curs mediu anual estimativ de 17 lei pentru un dolar). Prognoza Ministerului Economiei și Infrastructurii arată că în 2021 PIB-ul Republicii Moldova va ajunge la circa 250 miliarde lei, în cazul unor creșteri economice anuale de 3,8%.

În pofida dificultăților din 2021, economia Republicii Moldova a reușit să se stabilizeze și să înregistreze chiar și o ușoară creștere. Aceasta se datorează unui an agricol favorabil, dar și reluării, după schimbarea guvernării, a finanțării externe. Cu toate acestea, criza gazelor din toamnă a generat o creștere în lanț a prețurilor, care, după prognozele experților va continua în anul curent, fiind amplificată și o inflație de peste 15%. Efectele acestor crize vor fi resimțite cel mai mult de familiile cu venituri mici.

Politica bugetar-fiscală realizată în Republica Moldova trebuie să fie în corespundere cu situația economică existentă și susținută prin ajustări adecvate. Aceasta presupune aplicarea la baza politicii publice a performanțelor activităților finanțate și alocarea fondurilor pe criteriul eficienței. Dacă Guvernul înregistrează eșecuri în finanțarea investițiilor productive și continuă să analizeze fondurile către sectoare mai puțin productive, rezultatul va fi adâncirea deficitului bugetar, în loc ca instrumentele fiscale să fie utilizate ca și pârgii eficiente pentru stimularea creșterii economice. Astfel, în contextul economic actual, prioritatea Republicii Moldova trebuie să fie combaterea dezechilibrelor macroeconomice și fiscale, care pun în pericol sustenabilitatea creșterii economice pe termen mediu și lung. La momentul de față una din sarcinile principale este atingerea stabilității economice și financiare. Direcția principală a politicii financiare trebuie să fie reper al stabilizării sistemului financiar și creării condițiilor pentru investiții.

Actuala politică bugetară, promovată de Guvernul Republicii Moldova poartă un caracter pasiv, fără a contribui esențial la redresarea stării de criză. Problema principală a politicii fiscal-bugetare a Republicii Moldova în domeniul veniturilor este identificarea echilibrului între necesitatea majorării veniturilor ca sursă principală a cheltuielilor, direcționate spre reducerea sărăciei, precum și necesitatea susținerii mediului de afaceri, care este factorul principal de creștere economică.

Direcția de transformare a politicii bugetare actuale într-o politică activă este anume promovarea unor contribuții considerabile ale statului la relansarea activității economice. Pentru susținerea acestui scop s-a studiat experiența altor state în vederea aplicării intervenției guvernamentale pentru redresarea activității economice. Cercetările efectuate au contribuit la dererminarea factorilor ce influențează deficitul bugetar și marimea lui. Între deficitul bugetului și factorii, ce-l afectează au fost stabilite anumite corelații de interdependență. Căile de dezvoltare al cercetării au adus la elaborarea unui model al politicii bugetare active alternative celei actuale. [2]

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației, în anul 2020, au constituit în medie pe o persoană 2791,2 lei și au rămas practic la nivelul anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) populația a cheltuit în medie cu 3,5% mai puțin comparativ cu anul 2019.

Dimensiunea echilibrului / dezechilibrului financiar public este relevantă, în primul rând, ca indicator al consecințelor măsurilor de politică fiscală și bugetară. Însă, există o multitudine de consecințe, pe care decidenții trebuie să le aprecieze astfel, încât necesitățile diverse de evaluare să

reflecte dacă măsurarea dezechilibrului financiar public este sau nu corectă. De aici, a rezultat necesitatea existenței mai multor modalități alternative de măsurare, fiecare reprezentând un anumit grad de adecvare în raport cu nevoile de evaluare.

În prezent sistemul bugetar și bugetarea, în special, joacă un rol pasiv, rezumându-se, în mare parte, la înregistrarea operațiunilor statului din cadrul economiei. Bugetarea sectorului public poate avea efecte benefice în dezvoltarea economică prin atribuirea unor funcții, precum sunt: stimularea activității economice, ținând seama de interesele diferiților participanți; reformarea unor sectoare sau ramuri; optimizarea procesului bugetar; monitorizarea și perfecționarea procesului decizional privind intervenția operativă. Pentru a deveni un astfel de instrument funcțional, este necesară o bugetar, există o necesitate impusă de teoria economică, iar problema realizării acesteia în practică rămâne nesoluționată. Astfel, apare necesitatea analizei dezechilibrului structural, care persistă în economiile mai multor țări. Egalitatea dintre veniturile și cheltuielile sistemului bugetar este, deseori, teoretică, ceea ce în practica economică poate apărea în mod accidental. În realitate, diferența dintre cele două părți ale bugetului are la bază câteva situații:

- existența inegalității inițiale, se are în vedere deficitul (excedentul) bugetar în punctul 0, având aceeași tendință în dinamică;
- existența egalității inițiale în punctul 0, însă în dinamică are loc neconcordanța dintre ritmul de creștere al veniturilor și al cheltuielilor sistemului bugetar;
- existența unei situații mixte, combinate, atunci când neconcordanța dintre volumul veniturilor și cheltuielilor bugetare, în punctul inițial, devine tot mai crescândă în dinamică.

CONCLUZII

Procesul de globalizare a economiei impune specializare națiunilor în anumite sectoare unde companiile lor pot obține avantaje competitive pe piața mondială. Moldova trebuie să se specializeze în acele industrii și segmente în care întreprinderile sale sunt relativ mai productive și să importe acele produse și servicii unde propriile întreprinderi sunt mai puțin productive decât competitorii externi, astfel ridicând productivitatea mediei a economiei. Este important ca auditorii interni să aibă o relație de încredere cu managementul de vârf și să se concentreze asupra riscurilor reale. Acest condiția este mai importantă decât dimensiunea personalului de audit intern. Tendința în mai mult țările avansate OCDE se îndreaptă acum spre reducerea personalului de audit intern, mai degrabă decât spre extinderea ulterioară. Legea Curții de Conturi a creat o procedură cuprinzătoare și modernă pentru audit extern. Îmbunătățirile care au fost realizate în organizație și procedurile de audit extern din ultimul deceniu sunt impresionante. Pentru rezolvarea problemelor social - economice în țările cu economie de tranziție sunt aplicate cu succes mecanismele de intervenție a statului cât și instrumentele mecanismului de piață.

Experiența aplicării finanțelor statului în reglarea macroeconomică de către alte state reprezintă pentru Republica Moldova un interes important, deoarece finanțele statului joacă un rol important în petrecerea reformelor economice în țară.

La momentul de față una din sarcinile principale este atingerea stabilității economice și financiare. Direcția principală a politicii financiare trebuie să fie reper al stabilizării sistemului financiar și creării condițiilor pentru investiții.

Direcția de transformare a politicii bugetare actuale într-o politică activă este anume promovarea unor contribuții considerabile ale statului la relansarea activității economice. Pentru

susținerea acestui scop s-a studiat experiența altor state în vederea aplicării intervenției guvernamentale pentru redresarea activității economice. Cercetările efectuate au contribuit la dererminarea factorilor ce influențează deficitul bugetar și marimea lui. Între deficitul bugetului și factorii, ce-l afectează au fost stabilite anumite corelații de interdependență. Căile de dezvoltare al cercetării au adus la elaborarea unui model al politicii bugetare active alternative celei actuale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CHIRIȚĂ, N., SCARLAT, E. Politici macroeconomice. București: Editura Economică, 1998. p. 153-184. ISBN 973-590-028-9
2. Teorie Economică, vol. 2, Chișinău. P.193-221, ISBN 978-9975-53-211-2,
3. Evoluția bugetului din Moldova <https://mf.gov.md/ro/buget/transparen%C8%9Ba-bugetar%C4%83>
4. Opinie pe marginea politicii fiscale și vamale pentru anul 2022. Disponibil [online]: <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/2239-opinie-pe-marginea-politicii-fiscale-si-vamale-pentru-anul-2022/>

Coordonatorul științific: COBAN Marina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22 221968
E-mail: mcoban.mcoban@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.56>

CZU: [316.43:369.01](478)

DÉVELOPPEMENT ÉCONOMIQUE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA: DÉFIS ET SOLUTIONS

DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII

RUSSU Ariadna, studentă, specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ariadna.russu@gmail.com

***Abstract:** Malgré des performances économiques considérables au cours des deux dernières décennies, la Moldavie reste l'un des pays les plus pauvres d'Europe. Bien que la croissance tirée par la consommation et alimentée par les envois de fonds ait généré une croissance considérable et réduit la pauvreté, elle est devenue moins durable bien avant la pandémie de COVID-19. La baisse des envois de fonds, conjuguée à la baisse de la population et au vieillissement, a entraîné une baisse de la croissance de la productivité et un nombre important de personnes à faible revenu sont devenues dépendantes des pensions et des prestations sociales.*

***Mots clés :** économie, valeur, déficit, réformes, développement, budget, crise, finance.*

JEL CLASSIFICATION: M5

INTRODUCERE

Evoluția economiei Republicii Moldova poate fi caracterizată printr-un continuu proces de reformare, însă din păcate unul defectuos, care a generat acumularea dezechilibrelor de ordin structural și funcțional. Astfel, după 30 de ani de independență, Republica Moldova la capitolul performanță economică se poate bucura de reușite modeste. Lipsa reformelor a agravat problemele existente în toate sectoarele economiei naționale, grăbind transformarea acestora în constrângeri pentru creșterea economică. Noul Guvern, pare să fi conștientizat pericolozitatea situației economice a Republicii Moldova. Programul de activitate a guvernului, denotă interesul sporit pentru domeniul economic din partea autorităților publice. Pe de o parte, componenta strategică a programului e relativ bine definită prin trasarea obiectivelor finale, care urmează a fi atinse pe termen mediu, iar pe de altă parte, este descris detaliat instrumentariul pe care-l va utiliza Guvernul în realizarea sarcinilor asumate. Trebuie de menționat că acțiunile cuprinse în program au un caracter general, care chiar dacă reduc din valoarea documentului, nu privează semnificativ calitatea acestuia. Totuși, adevărata utilitate a acestui document poate fi apreciată doar în cazul promovării măsurilor incluse în program, în caz contrar acesta va rămâne un produs al activității intelectuale.

Metodologia cercetării s-a axat pe folosirea următoarelor metode: statistico-matematice (analiza comparativă și în dinamică), metoda deducției, analizei, sintezei și documentarea.

CONȚINUT DE BAZĂ

Analiza mai detaliată a dezvoltării economice din secolul XXI reliefează nu atât aspectele favorabile dezvoltării, ci denotă existența unor dezechilibre. Actualul model de creștere – unul bazat pe consum, finanțat în mare parte din remiteri, reprezintă, mai degrabă, o provocare pe termen lung, pentru economia națională. Creșterea remiterilor, nu poate fi menținută pe un termen lung. Odată cu absorbția migranților de către țările gazdă și reuniunea peste hotare cu familiile sale, volumul remiterilor direcționate spre Republica Moldova se va reduce considerabil. Totuși, pe termen mediu, Republica Moldova va rămâne dependentă de remiteri, iar creșterea economică va fi susținută de consum. În contextul acestor tendințe economice pe termen mediu, se impune schimbarea modelului de funcționare a economiei naționale. Sursele ce ar putea asigura dezvoltarea economică durabilă rămân a fi investițiile și exportul. În același timp remodelarea economiei naționale impune realizarea unor schimbări structurale profunde.

O primă problemă legată de modificarea structurală a economiei naționale ține de reformarea instituțiilor. Republica Moldova are reușite modeste la crearea unui cadru instituțional, ce ar eficientiza creșterea economică. Fiind o economie bazată pe utilizarea factorilor de producție, rolul central în asigurarea competitivității economiei naționale le revine la așa factori ca: instituțiile, mediul macroeconomic, infrastructura, sănătatea și educația primară. Guvernul trebuie să păstreze reforma instituțiilor publice drept prioritate.

Succesul reformării instituțiilor publice este tratat ca unul dintre principalele criterii de apreciere al pregătirii țării pentru integrarea europeană. Pe de altă parte, pentru impulsivitatea activității investiționale e nevoie de o ameliorare continuă a mediului de afaceri. În pofida eforturilor de reformare a cadrului de reglementare, poziția Republicii Moldova în clasamentul Mediul de afaceri al Băncii Mondiale rămâne a fi în continuare mică comparativ cu vecinii săi din Europa Centrală și de Est. Comerțul transfrontalier, protecția investitorilor și accesul la credite au fost identificate ca cele mai problematice aspecte cu care se confruntă agenții economici. Ca urmare a reformelor structurale incomplete, producția industrială și exporturile Republicii Moldova sunt dominate de produsele tradiționale, cu valoare adăugată scăzută, iar contul său curent este deficitar.

Crearea unor condiții favorabile pentru activitatea mediului de afaceri, trebuie să fie o prioritate majoră pentru activitatea Guvernului.

Un pas favorabil, atât pentru reformarea instituțiilor, cât și pentru îmbunătățirea generală a mediului de afaceri este inițierea negocierilor privind semnarea Acordului de Liber Schimb (ALS) aprofundat și comprehensiv cu Uniunea Europeană (UE). Pe lângă reducerea bilaterală a tarifelor vamale pentru asigurarea liberei circulații a mărfurilor între Republica Moldova și UE, acordul presupune și ajustarea standardelor naționale la cele europene pe mai multe segmente, ca: cerințele fito-sanitare pentru mărfuri, servicii și investiții, aspecte legate de concurență, achiziții publice, etc. Pe termen scurt, ALS prezintă un risc pentru anumite sectoare ale economiei, de exemplu, sectorul agro-alimentar, însă, pe termen lung, efectele pozitive asociate ALS, privind necesitatea de a promova reforme structurale, vor prevala asupra influențelor nefaste. La moment, Republica Moldova este slab pregătită pentru semnarea unui astfel de acord, multe domenii nu ar putea face față stringențelor și concurenței pe piața europeană. În acest sens, Republica Moldova, în cadrul negocierilor, ar trebui să insiste asupra unei treceri graduale la un regim liberalizat de comerț, ceea ce ar permite amortizarea posibilelor efecte negative. Nici Uniunea Europeană nu va semna un Acord de Comerț Liber aprofundat și comprehensiv până nu vor fi efectuate reformele de bună guvernare prevăzute în Planul

de acțiuni privind implementarea recomandărilor Comisiei Europene pentru instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și UE.

Pe termen mediu rămâne deschisă și problema gestionării finanțelor publice. O problemă majoră ține de eficiența cheltuielilor bugetare. Dimensiunea relativ mare a Guvernului nu contribuie la asigurarea creșterii și ar fi oportună reducerea acesteia. Sporirea eficienței cheltuielilor publice ar permite Guvernului să reducă treptat dimensiunea sa și să majoreze alocările pentru investițiile publice, în special în infrastructură, care promovează creșterea economică.

Degradarea capitalului uman, deja are efecte nefaste asupra economiei naționale. Republica Moldova, practic, și-a pierdut avantajul pe care-l avea în faza inițială a tranziției privind nivelul înalt al educației și calificării populației. Calitatea educației continuă să se deminueze. Cel mai mult s-a deteriorat educația profesională și a cea superioară. În foarte multe școli profesionale, curriculumul de studii nu corespunde necesităților pieței forței de muncă. În instituțiile de învățământ superior, creșterea numărului studenților în domenii precum economia, dreptul și științele sociale a fost însoțită de o degradare a calității studiilor cauzată de cerințele reduse la înmatricularea studenților, dar și de nivelul predării. Pentru a susține pilonul cunoștințelor se recomandă următoarele măsuri:

- stabilirea parteneriatelor între mediul academic și cel de business;
- creșterea oportunităților de angajare pentru absolvenții instituțiilor de învățământ, prin alinierea universităților la mediul de business;
- colaborarea între mediul de business și instituțiile de învățământ în vederea asigurării, la o primă etapă, a stagiilor de practică și ulterior a angajării tinerilor;
- îmbunătățirea sistemului de învățământ. Lipsa încrederii angajatorilor în sistemul de învățământ stingherează decizia de a angaja tineri absolvenți. În acest sens este necesar selectarea cadrelor didactice conform unei evaluări riguroase.

Tabelul 1. Probleme și soluții în sistemul de pensionare

Problema	Soluționarea
<p>Un risc major pentru finanțele publice vine din partea sistemului de pensionare. Sunt câteva motive, care crează dubii privind viitorul sistemului național de pensionare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - procesul de îmbătrânire a populației; - gradul înalt de evaziune fiscală, privind plenitudinea impozitării sumelor salariale achitate angajaților, prin practicarea „salarizării în plic”, în felul acesta diminuându-se baza pentru încasările la bugetul public național (inclusiv bugetul asigurărilor sociale); - dezvoltarea lentă a fondurilor private de pensii. 	<p>Reformarea sistemului de pensionare devine un imperativ pentru Republica Moldova. Amânarea unei transformări profunde a sistemului de pensionare poate genera constrângeri serioase atât pentru sistemul finanțelor publice, cât și pentru sectorul social. În acest sens, pentru perfecționarea funcționării sistemului asigurării cu pensii se impune examinarea următoarelor posibilități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reexaminarea modelului în vigoare de asigurare cu pensii; - ridicarea vârstei de pensionare și unificarea ei pentru bărbați și femei; - modernizarea mecanismului de organizare și finanțare a asigurării cu pensii; <p>Măsuri ce ar putea contribui la îmbunătățirea sistemului de protecție socială, țin de inițierea adresabilității efectuării asistenței sociale a populației sărace:</p> <ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea condițiilor și a ordinii acordării ajutorului social; - sporirea eficienței măsurilor de asistență socială al familiilor sărace cu copii

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor oferite de www.ince.md

EVOLUȚIILE ECONOMICE RECENTE

În trimestrul II al anului 2021 activitatea economică s-a redresat, aducând prognoza creșterii economice la aproape 7% în acest an. O creștere semnificativă a salariilor, remitențelor și transferurilor sociale a contribuit la creșterea robustă a consumului privat. O cerere puternică domestică și redresarea după lockdown a cauzat o încetinire a creșterii din exporturile nete, dar toate sectoarele economiei au înregistrat schimbări pozitive după diminuările acute din anul 2020.

Totuși, în prima jumătate a anului 2021 situația în sectorul agricol era destul de gravă din cauza ploilor și a sezonului amânat de recoltare. Recolta joasă, o majorare a prețurilor de energie la nivel global și o cerere puternică domestică - toate acestea au majorat presiunile inflaționiste, inflația înregistrând un nivel de 4,6 la sută în august 2021.

Din motiv că exporturile s-au extins rapid, în prima jumătate a anului 2021 deficitul contului curent a ajuns la aproximativ 15% din PIB. În primele șapte luni ale anului asigurarea medicală și cea socială au fost principalul motiv al majorării cheltuielilor (+16,4 la sută, an de an). Cu toate acestea, colectarea de venituri a crescut puternic după înlesnirea măsurilor de restricție. Totuși, deficitul fiscal a ajuns la 2,8% din PIB preconizat. Datoria publică și datoria publică garantată au crescut cu 8 puncte procentuale din PIB până la 35,2% din PIB.

CONCLUZII:

În concluzii, putem afirma că fără o implicare masivă a statului în economie, speranțele realizării unei schimbări calitative în țară, dat fiind nivelul rudimentar de dezvoltare a economiei țării, prin simpla acțiune a forțelor pieței sunt năprasnice, rata rentabilității fiind un argument insuficient în acest sens, or, dezvoltarea poate fi doar o consecință a devotamentului și dedicației din partea întregii societăți. Evoluția economiei Republicii Moldova în perioada vizată ne permite să concluzionăm că în Republica Moldova nu se aplică abordările teoretizate creșterii echilibrate versus dezechilibrate prin influxuri masive de capital sau investiții în măsură să catalizeze investițiile sectorului privat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. IACOB, C., IONESCU, I. *Controlul de gestiune la nivelul firmei*. București: Ed. Tribuna economică, 1999, 303 p.
2. GĂRBU V. *Evaluarea abordărilor în economia națională prin prisma teoriilor de creștere economică pentru economiile aflate în tranziție*. Disponibil [online]: <http://moldova.fes.de/>
3. *Viitorul economic al Republicii Moldova: provocări și soluții*. Disponibil [online]: https://ince.md/uploads/files/1297948516_viitorul-economic-al-republicii-moldova.pdf
4. Banca Mondială în Moldova. Disponibil [online]: <https://www.worldbank.org/>
5. *Cum a evoluat economia Republicii Moldova în 2021: Creștere economică de 10%, inflație de 12,4%*. Disponibil [online]: <https://www.g4media.ro/cum-a-evoluat-economia-republicii-moldova-in-2021-crestere-economica-de-10-inflatie-de-12-salariile-si-pensiile-au-crescut.html>

Coordonatorul științific: COBAN Marina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 22 221968
E-mail: mcoban.mcoban@gmail.com

SECȚIUNEA 14:

**DEZVOLTAREA INSTRUMENTELOR ȘI
INSTITUȚIILOR FINANCIARE LA ETAPA
ACTUALĂ**

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.57>

CZU: [343.378:336.71] (478)

IMPORTANCE OF OFAC SANCTIONS IN THE ANTI MONEY LAUNDERING COMPLIANCE PROCESS OF COMMERCIAL BANKS

IMPORTANȚA SANȚIUNILOR OFAC ÎN PROCESUL DE CONFORMITATE PRIVIND PREVENIREA SPĂLĂRII BANILOR A BĂNCILOR COMERCIALE

GRECU Luminița, studentă, specialitatea: Finanțe și Bănci
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 61090501
e-mail autor: grecu.luminita@ase.md

Rezumat. Conformitatea băncilor comerciale atât față de cadrul legal, precum și cu multiplele liste internaționale de sancțiuni, este o parte vitală a creării, menținerii și fructificării relațiilor de afaceri și a parteneriatelor între bănci, dar și a bunei reputații a acestora pe plan național și internațional. OFAC administrează și aplică sancțiuni economice și comerciale bazate pe politica externă a SUA și pe obiectivele de securitate națională împotriva țărilor, persoanelor, entităților și regimurilor străine implicate în diferite activități ce reprezintă amenințări la adresa securității naționale, politica externă sau economia Statelor Unite, de aceea toate băncile comerciale care doresc să corespundă cu bănci din SUA, în mod direct sau indirect, trebuie să respecte lista de sancțiuni OFAC.

Scopul cercetării vizează modul în care aceste sancțiuni aduc plus valoare băncilor comerciale în domeniul conformității și în special în procesul de prevenire a spălării banilor în contextul în care Republica Moldova nu se supune acestei liste. În atingerea scopului mai sus menționat a fost cercetată literatura de specialitate, precum și rapoartele entităților vizate în cercetare.

În urma cercetării s-a concluzionat că conformarea cu lista de sancțiuni OFAC este de o importanță majoră pentru băncile comerciale, întrucât acestea asigură buna reputație a băncilor pe plan internațional și o colaborare eficientă cu cele din SUA.

Cuvinte cheie: OFAC, conformitate, sancțiuni, bancă, SPSCB, spălarea banilor.

JEL CLASSIFICATION: E42, F23, F33, F51, F53, F65, G21, O57.

INTRODUCTION

The Office of Foreign Assets Control (OFAC) of the US Department of the Treasury administers and enforces economic and trade sanctions based on US foreign policy and national security goals against targeted foreign countries and regimes, terrorists, international narcotics traffickers, those engaged in activities related to the proliferation of weapons of mass destruction, and other threats to the national security, foreign policy or economy of the United States. [4]

Compliance, particularly for multinational institutions, needs to occur based upon a careful assessment of the risks posed by the way in which the financial institution conducts its business around the world. Nonetheless, careful consideration of the compliance best practices listed above

will likely yield significant compliance dividends at most international financial institutions that need to pay close attention to the AML and OFAC regulatory requirements imposed by US regulators.

The purpose of this research paper is to emphasize the role of OFAC sanctions in the AML/CFT compliance process by analyzing the interaction between the US sanctions in the EU and Moldavian economic region. Furthermore, we aim to understand how sanctions and AML legal framework influence the level of money laundering in the country.

CONTENT

In order to ensure a high level of protection of the country from various point of view, including economically, OFAC publishes sanctions lists of individuals, institutions, or countries that threaten national security. These lists are called OFAC Sanctions Lists. Some of these lists are:

- Specially Designated Nationals List (SDN List): Specially Designated Nationals (SDN) Lists, published by OFAC, list persons who are prohibited from doing business by U.S. citizens and those who must comply with US regulations;
- The Consolidated Sanctions List: Consolidated Sanctions List is another sanction list other than SDN sanction lists published by OFAC.

From the legal perspective, OFAC regulations apply to all US citizens, US companies, and individuals or businesses doing business with the United States. OFAC lists impose heavy penalties on firms and persons dealing with persons in the sanction lists. Companies have to follow customer transactions and report suspicious transactions to OFAC. There are numerous and different formats of OFAC sanction lists. Firms must follow the sanction lists to ensure OFAC compliance.

However, all companies, as well as banks, worldwide that want to have and maintain their legal, commercial and partnership relation with the USA must also take into consideration these sanctions. In field of banking sector, commercial banks worldwide have correspondent banks on different matters such as money remittances, money transfers, international payments, or even taxes (ex. FATCA). In the same time, the reputation of the banks is under risk as the non-compliance may lead both to sanctions and partnership cessations, that is why the AML compliance department of commercial banks from all countries across the world often stop transactions that imply OFAC Sanctions, even though the specific person, company or country do not present any danger for the bank or the home country.

AML compliance requires close knowledge of the risk profile of the company. This requires a careful review of the financial institution's business and product lines, its types of customers, and its activities and operations, to determine where problems are most likely to arise. [2]

The Moldovan legal framework regarding AML/CFT includes 3 main documents:

- Law no. 308 of 22.12.2017 on preventing and combating money laundering and terrorist financing (AML Law); transposing into national law some provisions of EU Directive 2015/849 (also known as the "Fourth Anti-Money Laundering Directive - AML") and the Recommendations of the International Financial Action Task Force (FATF);
- Law no. 75 of 21.05.2020. Published: 12-06-2020 in the Official Gazette no. 142-146 art. 260, on the procedure for finding violations in the field of preventing and combating money laundering and terrorist financing and the application of sanctions ("Law 75/2020");
- Regulation on requirements for prevention and combating money laundering and terrorist financing in the activity of banks No. 200 of 09 August, 2018. [1]

In the Republic of Moldova, the responsible body for AML is the Office for Prevention and Fight against Money Laundering (OPFML). OPFML receives, records, analyses, processes and submits to competent authorities the information regarding the suspicious activities and transactions of money laundering, associated offences and terrorism financing and proliferation of weapons of mass destruction.

During 2020, OPFML received from the financial-banking sector 420 suspicious transactions, 393 062 threshold transactions and 1 231 701 cash transactions, as it is seen in Figure 1.

There is no substantial difference between number of cash and threshold transactions in 2020 compared to 2019, but the suspicious ones decreased 50 times, which demonstrates that the reporting entities have focused to the risk-based approach according to recommendations to orient the reporting system from quantity to quality.

In this positive trend, an important role had the improved AML/CFT practice, including the higher level of use of international sanctions. [3]

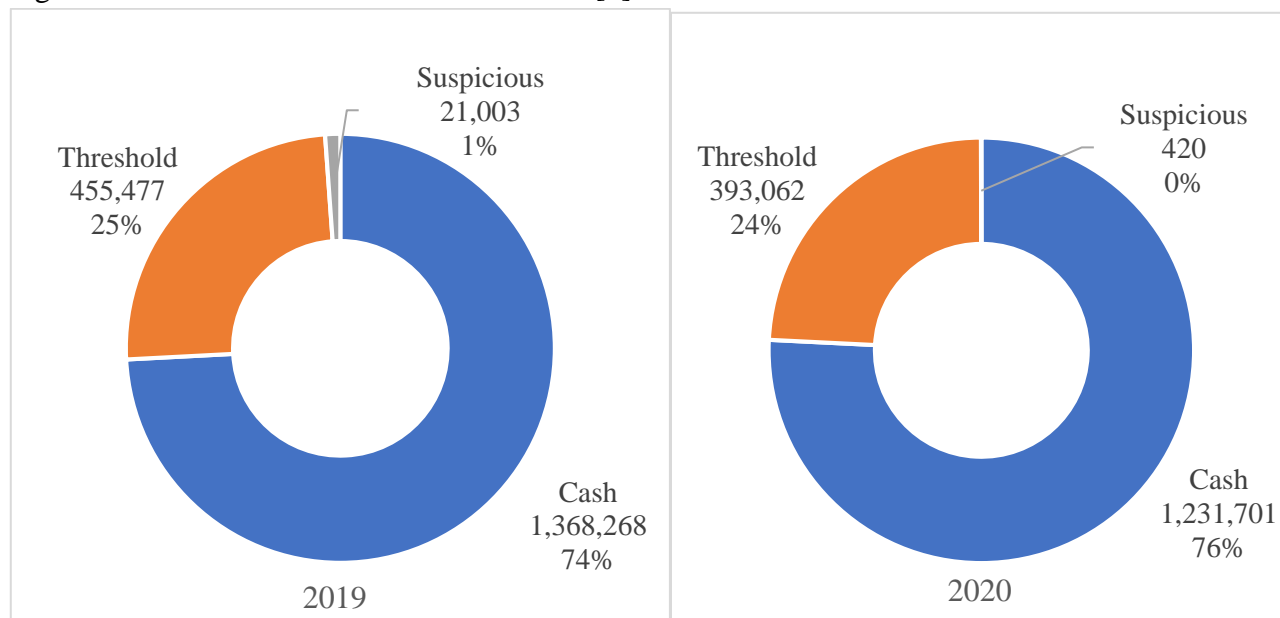

Figure 1. Types of transactions registered at OPFML in 2019 and 2020, total number and %

Source: Elaborated by the author based on the information from the OFFICE FOR PREVENTION AND FIGHT AGAINST MONEY LAUNDERING, Annual report, 2020

Even though our Moldovan legal framework, as well as the EU legal framework does not mention the compliance of AML/CFT practices with the US OFAC Sanctions List, there is a natural interaction of AML and OFAC requirements, as both require the identification of suspicious financial transactions, benefiting both US government, as well as Moldovan and EU financial and banking sector.

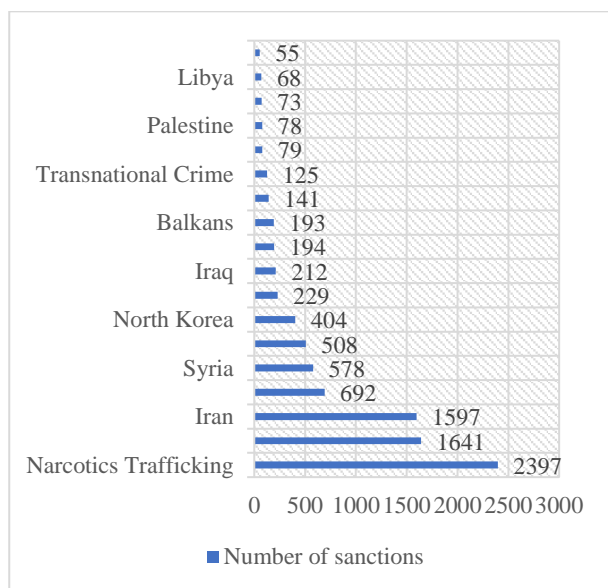

Figure 2. U.S. Designated entities per Sanctions Regime in 2019

Source: Elaborated by the author based on the information from <https://articles.sanctionsassociation.org/steady-increase-in-ofac-enforcement-a-shift-towards-unilateral-sanctions-a-new-focus-on-international-trade-and-much-more-according-to-accuity/>

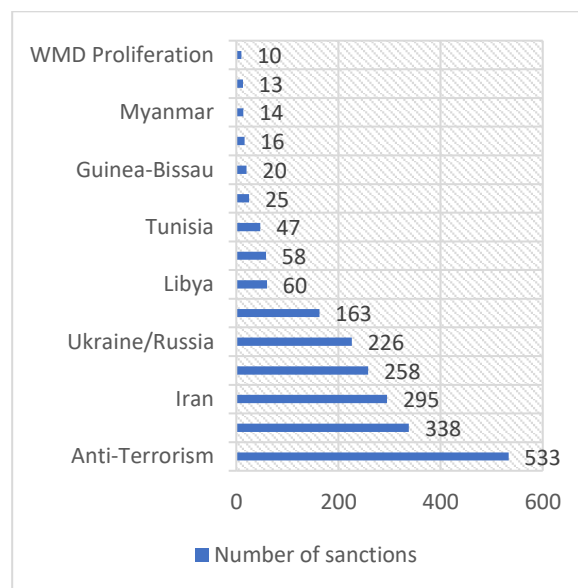

Figure 3. E.U. Designated entities per Sanctions Regime in 2019

In Figure 2 and Figure 3 we can see another point in the importance of OFAC Sanctions List. The US and the EU implement 28 and 22 sanctions regimes respectively, and many tend to be similar. Both the US and EU take a tough stance on terrorism, it being the top reason for EU designations and the second most common reason for designations in the US (behind Narcotics Trafficking). The main differences center around Venezuela, which has 229 US designations compared to the EU's 25 (10 times more), and Cuba, which features heavily on the US list, but not at all on the EU list. The US also designates 5 times more entities than the EU in relation to Iran (1,587 vs. 295). [5]

AML policies are put in place to deter criminals from integrating illicit funds into the financial system. Money laundering schemes are used to conceal the source and possession of money obtained through illegal activities, such as drug trafficking and terrorism. Banks and other financial institutions are legally obligated to follow AML regulations to ensure that they do not support money laundering activities. Therefore, the OFAC Sanctions List helps AML main purpose – to mitigate the risks of involving the bank in money laundering actions and other illegal activities that might be unintentionally financed by them.

As well, the non-compliance of banks with the OFAC Sanctions (or their violation) could lead to:

- reputational problems for the banks;
- cessation of any kind of relations between US banks and other banks across the globe;
- penalties.

In OFAC Sanctions List, Moldova has only one sanction which is on the “Evil Corp” the Russia-based cybercriminal organization responsible for the development and distribution of the Dridex malware. Evil Corp has used the Dridex malware to infect computers and harvest login credentials from hundreds of banks and financial institutions in over 40 countries, causing more than \$100 million in theft. This malicious software has caused millions of dollars of damage to U.S. On this matter, two Ukrainian nationals were extradited from the U.K. to the U.S. and pleaded guilty to

related charges in Nebraska in 2015, the Justice Department said. In October of that year, U.S. prosecutors also indicted Moldovan national Andrey Ghinkul for cyber-attacks using Dridex. [6]

CONCLUSION

OFAC Sanctions List is not important only in the AML field in the USA's commercial banks, but for all banks worldwide as the business relations between them can take place exclusively under the condition of conformity to the internal frameworks of both countries. Therefore, all entities that perform their transactions and operations through US banks or have relations of economic nature with those entities, automatically have to comply with OFAC Sanctions.

The violation of these sanctions can cause legal, commercial and reputational damage to banks, being under the risk to be penalized, banned from the USA, or even being convicted under the US legislation.

The compliance of banks with this list will ensure a high level of AML conformity, therefore the banks will be trusted by their clients, increasing the quality of their profitability and their main financial indicators.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

1. AML Prevenirea Și Combaterea Spălării Banilor și Finanțării Terorismului în Republica Moldova. [online]. [accessed 18.03.2022]. Available on: < <https://balaban.md/ro/aml-prevention-and-combating-of-money-laundering-and-terrorism-financing-in-the-republic-of-moldova/> >.
2. Anti-money laundering and OFAC compliance for multinational financial institutions: implementing a risk-based approach. [online]. [accessed 17.03.2022]. Available on: < <https://www.financierworldwide.com/anti-money-laundering-and-ofac-compliance-for-multinational-financial-institutions-implementing-a-risk-based-approach#.YjhZrufPIEY> >.
3. OFFICE FOR PREVENTION AND FIGHT AGAINST MONEY LAUNDERING, *Annual report, 2020*, p. 7-8.
4. Office of Foreign Assets Control - Sanctions Programs and Information. [online]. [accessed 18.03.2022]. Available on: < <https://home.treasury.gov/policy-issues/office-of-foreign-assets-control-sanctions-programs-and-information> >.
5. Steady Increase in OFAC Enforcement; A Shift Towards Unilateral Sanctions; A New Focus on International Trade; and much more, according to Accuity. [online]. [accessed 18.03.2022]. Available on: < <https://articles.sanctionsassociation.org/steady-increase-in-ofac-enforcement-a-shift-towards-unilateral-sanctions-a-new-focus-on-international-trade-and-much-more-according-to-accuity/> >.
6. Treasury Sanctions Evil Corp, the Russia-Based Cybercriminal Group Behind Dridex Malware. [online]. [accessed 18.03.2022]. Available on: < <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm845> >.

Coordonatorul științific: MISTREAN Larisa, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 69029992
e-mail: mistrean_larisa@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.58>

CZU: [336.717.13:004]:336.71(478)

THE FUTURE OF BANKING SERVICES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF THE FINTECH DEVELOPMENT

VIITORUL SERVICIILOR BANCARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII TEHNOLOGIILOR FINANCIARE

GRECU Luminița, studentă, specialitatea: Finanțe și Bănci

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 61090501

e-mail autor: luminita.grecu13@gmail.com

Rezumat. *Băncile tradiționale s-au bucurat de multă vreme de un monopol pe piața financiară de pe tot globul. Tehnologiile financiare (FinTech), care sunt larg răspândite în sectorul bancar de astăzi, reprezintă o evoluție revoluționară pentru toate țările, inclusiv Republica Moldova. După globalizare, băncile au început să fie martorii unei concurențe tăioase din partea altor bănci în a oferi clientului o gamă largă de produse/servicii tehnologice de ultimă generație, o experiență favorabilă pentru clienți, o rețea bună de sucursale bancare, privilegii, servicii promoționale. Această cercetare își propune să analizeze produsele și serviciile actuale care au fost implementate în Moldova și se bazează pe proiecte FinTech, precum și tendințele internaționale care ar putea influența sectorul bancar național. Digitalizarea sectorului bancar din Republica Moldova se dezvoltă cu pași accelerați, băncile implementând soluții de înaltă tehnologie pentru nevoile clienților lor, inclusiv Internet Banking, Mobile Banking, precum și diferite transferuri rapide fără numerar, soluții moderne de plată și identificarea biometrică în aplicațiile mobile. Odată cu schimbările continue și radicale ale tehnologiei, băncile se transformă, de asemenea, profitând de tehnologie. Covid-19 a perturbat fiecare industrie la nivel global și a forțat întreprinderile să-și schimbe modul actual de a face afaceri, oamenii și companiile bazându-se mai mult pe digital banking în activitățile lor zilnice.*

Cuvinte cheie: digitalizare, client, bancă, COVID-19, gestiune, tehnologie, deservire calitativă.

JEL CLASSIFICATION: F62, F66, G21, H12, O31, O33

INTRODUCTION

Traditional banks, for a long time, have enjoyed a monopoly in the financial market across the globe. They are licensed, highly regulated, and compliant bodies of their respective nations – well supported by the ruling national governments to shape the economy

After globalization, banks started witnessing cut-throat competition from other banks in providing the customer with a wide range of high-end technology products / services, good customer experience, a good network of bank branches, privileges, promotional services, and so on.

The Financial Technologies (FinTech) which are widely spread in today's banking sector are a groundbreaking evolution for all countries, including Republic of Moldova. Digital technologies are reshaping payments, lending, insurance and wealth management – a process that COVID-19 pandemic has accelerated. [1]

This research aims to analyze the current products and services that were implemented in Moldova and are based on FinTech projects, as well as the international trends that might influence our national banking sector.

CONTENT

The technology boom in developed and developing countries has slowly moved from Internet banking to mobile banking and is now taking a new direction toward digital banking. We can see a new revolution evolving with an increase in the usage of mobile gadgets, telecom, and data services at affordable rates, regulated e-commerce platforms assuring security, and the emergence of new market players with growing customer awareness and expectations.

After the technology boom, competition in the banking sector became extensive and included non-banks who provided products / services in the niche areas of banking revenue. Banks slowly started feeling the pinch of growing customer acceptance of such non-banks or start-ups, threatening them with their competitive high-technology low-cost products / services to keep customers delighted and raise the bar of expectations. [2]

In January 2021, Moldovan commercial banks collected a profit of 165.8 million lei. The registered value exceeding the one notified in the first month of 2020 by 5.1 million lei. Interestingly, over 90% of the total profit is held by only four commercial banks, which are in the same time and the banks with systemic importance for the Moldovan banking sector, the banks and the profits being presented in Figure 1.

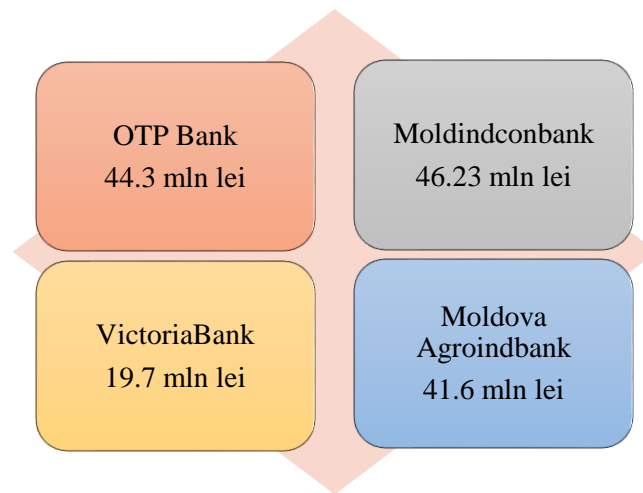

Figure 1. Top 4 banks in the Republic of Moldova in terms of profit, 2020

from the National Bank of Moldova. Available at:

<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB6.xhtml>

Source: Elaborated by the author based on the information

These non-banks could be giants in other businesses or could also be startups with no business presence. Many such non-banks started identifying and targeting different high-growth areas of the banking business and using their core competencies to demand a share of the banking

Analyzing the digital transformations of these 4 main banks in the Moldovan banking industry, including their annual reports and the press releases, we can mention several changes.

In the last years, all 4 banks have accelerated their transformation of the IT infrastructure and have advanced in the digitalization projects, invest in modernizing the IT infrastructure, to cover the

bank's ambitions to implement the new FinTech solutions, part of the development and digitalization movement which is currently spreading.

In the case of OTP Bank this was manifested through accelerating the launch of Internet and Mobile Banking services in the pilot phase, at the end of 2020. As well, OTP Bank has strengthened the commercial offer in digital solutions for treasury management of multinational companies, focusing on digital alternative services. In order to meet the digital requirements of bank's clients, the OTP

Bank team has been enrolled within complex project for modernization of local solution for Internet and Mobile Payments. Moreover, unlike the other banks in the country, the bank introduced electronic bank guarantee within the frame of a Pilot Project being the only one bank on the market having this solution. [3]

One of the strategic goals of VictoriaBank includes the digitalization of products and services. In this direction the previously launched Garmin Pay service became available in 2020 for Mastercard cardholders as well. The number of users of remote service systems is increasing, with web-banking increasing by 30.1% and by mobile-banking by 58.3%. The total number of operations increased by 40.1% and their volume increased by 28.1%, increasing at a faster rate than during 2019. Digitization will be a priority for the Bank in the coming years, so that it can respond and anticipate how much better present and future customer requests, and as well keep up with the other banks as it's digitalization goes in a slower rhythm. [7]

Moldindconbank's information system is in continuous improvement and development. What is specific for this bank is that it is the undisputed leader in the ATM segment in the Republic of Moldova being the first bank that implemented ATM Cash-In, including multi-currency, the first bank that implemented cash-by-code technologies and P2P transfer to ATMs. The Bank has unique systems for remote payment service through money remittance systems and is operating in this area with 8 systems. Remote service systems for individuals are also intended for mobile devices offering solutions on Android and IOS platforms. [4]

Maib is developing the quality of its remote relationship with customers, focusing on the development of digital services that offer convenience, speed and flexibility. What is particular to maib is the implementation of new functionalities in the area of digitization of traditional banking services, such as: opening an account/card, making deposits, taking out loans. In addition to the developments in the digital area, the Bank implemented new solutions for the Contact Center activity, internal accounting and human resources management. Of major importance is the launch of the implementation of the complex business process management platform, with the following processes already in production: customer relationship management and processes designed to support Retail and SME sales activities. The implementation of systems aimed at streamlining activity in the areas of cash management and purchasing has been launched. [5]

All these transformations were backed-up by the increasing evolution of transactions conducted in the Republic of Moldova and abroad with cards issued by Moldovan banks as it is seen in Figure 2 and Figure 3 where we can see that non-cash payments become more and more popular.

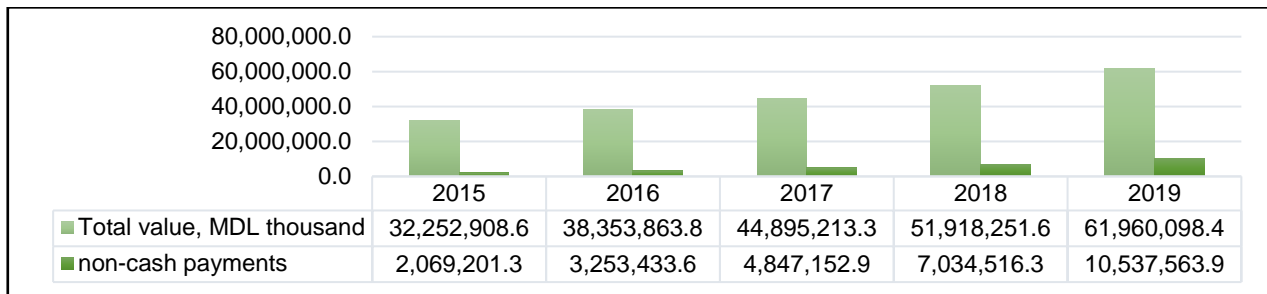

Figure 2. The value of transactions conducted in the Republic of Moldova by means of cards issued in the Republic of Moldova

Source: Elaborated by the author based on the information from the National Bank of Moldova. Available at: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dsp/DSP1.xhtml>

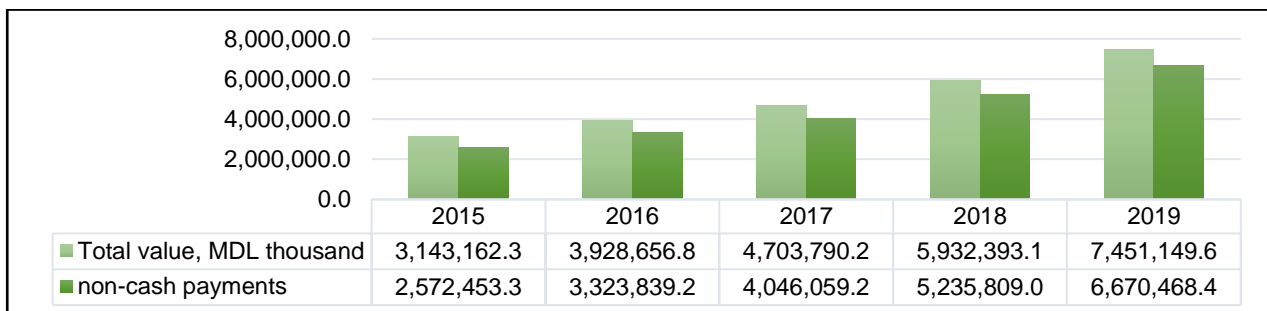

Figure 3. The value of transactions conducted abroad by means of cards issued in the Republic of Moldova

Source: Elaborated by the author based on the information from the National Bank of Moldova. Available at: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dsp/DSP1.xhtml>

Analyzing the international digital trends in banking, we can mention 5 most cut-edging trends which are widely spread and soon or later will be implemented on the Moldovan market.

Firstly, the most widespread trend is the personalized products and services. Big data, Artificial Intelligence and machine learning encourage financial marketers to offer more personalization to consumers. In this digital era, personalization doesn't merely refer to fundamental data such as a customer's name. Instead, it includes knowing your customers' likes and dislikes and developing unique packages of banking products and services for each customer as per their requirements and desires.

Secondly, we can mention the targeted services provided through artificial intelligence. The trends in digital banking for 2022 suggest using real-time AI-based bots to gather information about customer preferences. Financial marketers can leverage this data and advanced analytics to provide predictable personalization and delight their customers.

Thirdly, the cloud computing is highly adopted by banks. There has been a massive growth in the use of cloud computing in digital banking innovation trends. We can expect a massive shift towards cloud computing in the banking industry for 2022 because it provides banks with such benefits as: cost efficiency, global scalability, increased productivity, speed, adequate security, reliability, and convenience.

Furthermore, an important feature that clients look for is security and privacy. Banks and theft has a parallel relationship. With newer digital banking products and services, customers are now more exposed to the threat of losing money. Cybersecurity is now becoming a major customer demand for any digital bank.

Lastly, the improvements that banks implement must be easy to use. A user-friendly and intuitive graphics interface is now a major requirement of any service. Tailored mobile banking super apps are more popular than limited functionality tools. So, we can expect newer features and functionality from banking apps in 2022. [6]

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

The digitalization of the banking sector in the Republic of Moldova is developing with accelerated steps, the banks implementing high-tech solutions for the needs of their clients, including Internet Banking, Mobile Banking, as well as different fast cashless transfers, modern payment solutions and biometric identification in the mobile apps.

Even though the international trends regarding the FinTech use in the banking sector show that Moldova's banking industry digitalization is behind, our commercial banks are in constant development, becoming closer to their clients from the point of view of digital solutions, adopting the international trends that fit Moldovan market, as not all innovations could be suitable for the client portfolios of the banks.

The recommendations we could suggest for the Moldovan banks would include:

- implement advanced technologies such as AI, cloud computing, and machine learning to gain a competitive edge over others;
- adapt the internal policies and standards in order to become much more open and customized;
- introduce tailored products to cater to the new needs of their customers;
- learn to act quickly as the new age customer service and support want to spend as less time as possible doing their transactions and banking needs;
- create a better visualization, privacy, and cybersecurity as it will gain much more importance in the upcoming months and years.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

1. FEYEN E., FROST J., GAMBACORTA L., NATARAJAT H., SAAL M., *Fintech and the digital transformation of financial services: implications for market structure and public policy*, [online]. 2021, p. 22-23. [accessed 20.03.2022]. Available on: <<https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap117.pdf>>.
2. GNANMOT A. K., *Fintech revolution in banking: leading the way to digital*. [online]. 2020, p. 2. [accessed 20.03.2022]. Available on: <<https://www.infosys.com/industries/financial-services/white-papers/Documents/fintech-revolution-banking.pdf>>.
3. Mobiasbanca, OTP Group, *Annual report, 2020*, p. 3, 31-32, 38-39.
4. Moldindconbank, *Annual report, 2020*, p. 4, 11.
5. Moldova-Agroindbank, *Annual report, 2020*, p. 21, 34, 42-43.
6. TOP 10 DIGITAL BANKING TRENDS FOR 2022 – RESHAPING THE BANKING LANDSCAPE. [online]. [accessed 21.03.2021]. Available on: <<https://geniusee.com/single-blog/digital-banking-trends>>.
7. Victoriabank, *Annual report, 2020*, p. 8, 32-36, 49.

Coordonatorul științific: Ciobu Stela, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 79528979

e-mail: stela.ciobu@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.59>

CZU: 005:[336.77:336.71]

IMPROVING CREDIT RISK MANAGEMENT IN A COMMERCIAL BANK

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ В КОММЕРЧЕСКОМ БАНКЕ

CURDOVA Iulia, studentă, Specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 78944051

e-mail: curdova.iulia@ase.md

Annotation: *The article considers the relevance of the problem of credit risk management, the concept and methods of credit risk management, problems and methods of credit risk management. The report was made in order to analyze the shortcomings and improve the management of credit risk in a commercial bank in the Republic of Moldova. The subject of the study is the system of financial relations associated with the implementation of banking activities and the emergence of credit risks. The object of the study is the bank's credit risk arising in the course of lending activities in a commercial bank. The paper considers the theoretical foundations of credit risk management, conducts a financial analysis of the main indicators of credit operations in the banking sector of the Republic of Moldova, identifies the problems of credit risk management, and outlines ways to solve them.*

In conclusion, recommendations were developed to improve the management of credit risk of commercial banks by minimizing it.

Keywords: *credit risk; credit risk management system; methods of regulation of credit risks; credit risk management process, credit risk minimization, credit risk level.*

JEL Classification: G21, G 28

Банковская деятельность напрямую связана с понятием «риск». В современной экономической литературе представлен широкий спектр определений этого понятия. В экономической теории риск рассматривают как неопределенность результата от совершения той или иной операции, возможное отклонение реального значения от планируемого.

В процессе своего функционирования банки подвергаются множеству рисков по самым разнообразным причинам. К ним можно отнести экономические кризисы, инфляционные процессы, рост внешней задолженности, рост расходов банка и др. При этом стоит отметить, что в основе риска лежат не как таковые события, а именно ошибки. Ошибки могут быть связаны с неверными управленческими решениями на всех уровнях: оценочные при выдаче кредита, прогнозные при составлении плана и бюджета и др. Такие ошибки являются следствием неполноты информации об изменениях внешней среды в будущем [3, с.12].

Главной целью данной работы является выявление недостатков и пути совершенствования управления кредитным риском в коммерческих банках Республики Молдова.

Методы управления кредитными рисками – это приемы и операции, которые позволяют воздействовать на кредитный риск. Целью этого воздействия является уменьшение влияния риска и сглаживание колебаний величины прибыли предприятия, так как именно прибыль подвергается действию указанного риска.

Анализируя качество кредитного портфеля всего банковского сектора Республики Молдова, начиная с 2013 года и по сегодняшний день, можно сделать некоторые выводы, например, какую тенденцию и какие перспективы имеют банки в сфере управления кредитным портфелем, а также, нельзя оставить незамеченным и влияние пандемии коронавируса Covid-19 на качество кредитного портфеля всего банковского сектора.

Таблица 1. Анализ качества кредитного портфеля банковского сектора
(млн. лей)

Показатель	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Остаток задолженности по кредитам	42170,70	40841,98	38186,61	34761,27	33473,29	35452,75	40375,46	45643,21	56359,17
Остаток задолженности по неблагоприятным кредитам	4876,44	4790,34	3798,58	5702,64	6151,46	4445,36	3428,31	3369,65	3460,46
Сумма рассчитанных скидок на потери по активам и условным обязательствам	5210,93	5970,50	4425,14	6173,25	6594,39	5659,12	4766,94	4835,97	4788,50
Сумма сформированных скидок на потери от обесценивания активов и резервов на потери условных обязательств	2389,90	3009,64	2690,83	3692,59	3999,44	3847,92	2903,38	3144,50	3216,97
Всего просроченные кредиты	4393,15	4862,16	3310,95	4721,47	3774,53	2427,25	1921,98	2046,75	1739,99

Источник: Отчёт: Информация о финансово-экономической деятельности банков РМ [электронный ресурс], [цитирован 28.03.2022]. Доступен: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?id=0&lang=ru>

Анализируя значения показателей качества кредитного портфеля (Таблица 1.), таких как остаток задолженности по кредитам, сумма просроченных кредитов и т.д., можно заметить, что в 2013 году остаток задолженности по кредитам составляет 42 170,70 млн. леев и имеет тенденцию к спаду до 2018 года. После чего замечаем рост данного показателя, а именно в период 2020-2021 года заметен резкий скачок в размере 10 715,96 млн. леев. Что

касается остатка задолженности по неблагоприятным кредитам, видим нестабильное движение. Так, с 2013 по 2015 имеем тенденцию к спаду данного показателя, с 2016 по 2017 наблюдается рост, а с 2017 по 2021 год снова происходит спад. То есть, если сравнить конечные значения, замечаем, что с 2013 года на 2021 год остаток задолженности по неблагоприятным кредитам снизился на 1 415,98. Относительно остальных показателей нельзя пронаблюдать какую-либо тенденцию, так как на протяжении 8 лет значения колебались в небольших размерах. Однако, нельзя не заметить, что объём просроченных кредитов значительно уменьшился с 2013 на 2021 год, а именно на 2 653,16 млн. леев, что положительно характеризует качество кредитного портфеля банковского сектора.

Рассматривая отдельно 2020 и 2021 год, выделенный в таблице, а именно период пандемии коронавируса Covid-19, можно заметить только явное увеличение остатка задолженности по кредитам по всему банковскому сектору, до размеров больших, даже чем в 2013 году, когда данный остаток был равен 42 170,70 млн. леев, то есть на 14 188,47 млн. леев меньше. Далее замечаем, что остаток задолженности по неблагоприятным не только не увеличивается, но даже немного уменьшился в 2020 году по сравнению с 2019 на 58,66 млн. леев, и чуть возросла в 2021 году. То же самое можно сказать и про остальные показатели, что особо сильное влияние не оказала пандемия на процесс кредитования в целом.

Таблица 2. Анализ качества кредитного портфеля банковского сектора
(%)

Показатель	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Остаток задолженности по неблагоприятным кредитам /Общая сумма собственных средств	0	0	0	0	0	41,06	29,81	24,74	22,83
Остаток задолженности по неблагоприятным кредитам /Остаток задолженности по кредитам	11,56	11,73	9,95	16,41	18,38	12,54	8,49	7,38	6,14
Остаток задолженности по кредитам в иностранной валюте / Остаток задолженности по кредитам	41,13	39,83	42,13	44,29	41,66	38,48	33,34	30,48	26,51
Сумма первых десяти задолженности по кредитам/Общий кредитный и условных обязательств портфель, включены в расчет первых десяти задолженности по кредитам ($\leq 30\%$)	0	0	0	0	0	0	21,15	20,35	18,71

Источник: Отчёт: Информация о финансово-экономической деятельности банков РМ [электронный ресурс], [цитирован 28.03.2022]. Доступен: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?id=0&lang=ru>

Проводя анализ показателей в вышеуказанной таблице (Таблица 2), можно сделать вывод, что остаток задолженности по неблагоприятным кредитам в общей сумме собственных средств в 2018 году занимает 41,06%, что достаточно много, однако данный показатель имеет тенденцию к спаду и к 2021 году принимает значение 22,83%, то есть даже несмотря на время пандемии, уровень неблагоприятных кредитов в общей сумме

собственных средств уменьшился. Однако с 2013 по 2017 год значений данного показателя не было зарегистрировано. Также замечаем, что в сумме остатка задолженности по кредитам меньшую долю занимает остаток задолженности по неблагоприятным кредитам, который в 2017 году достигает максимума – 18,38%, однако к 2021 году снижается до 6,14%, что можно характеризовать неплохим значением. Большую долю в сумме остатка задолженности по кредитам занимает остаток задолженности по кредитам в иностранной валюте. Данный показатель колеблется в пределах 40 %, однако в 2016 году достигает максимума – 44,29%, а к 2021 году снижается до 26,51%.

Анализируя отдельно последние два года, 2020 – 2021 гг., выделенные в таблице, то есть период пандемии коронавируса Covid-19, замечаем, что доля остатка задолженности неблагоприятных кредитов в сумме остатка задолженности по кредитам уменьшается примерно на 1,15%, то же самое можно сказать и про долю остатка задолженности по кредитам в иностранной валюте, который в 2021 году уменьшился на 3,97%. Уменьшение данных показателей означает ни что иное, как положительная характеристика кредитного портфеля, то есть пандемия не произвела отрицательное влияние на процесс кредитования, согласно анализируемым показателям.

При общем увеличении размера задолженности по кредитам на протяжении всего анализируемого периода, размер просроченных кредитов банковского сектора в целом уменьшался, из чего можно сделать вывод о качественном управлении кредитным риском. Тем не менее, это не освобождает банковский сектор от поиска новых усовершенствованных методик по оценке кредитоспособности заемщиков для обеспечения сотрудничества только с надежными клиентами.

В процессе управления кредитным риском, чаще всего встречаются такие недостатки как:

1. отсутствие письменно зафиксированной кредитной политики;
2. поверхностный финансовый анализ заемщиков или отрасли;
3. недостаточность информационной базы;
4. неумение эффективно контролировать и аудировать кредитный процесс; отсутствие контроля над кредитами после их выдачи; неучтенная инфляция;
5. отсутствие отработанной методики оценки кредитоспособности.

В качестве рекомендаций по минимизации кредитного риска и совершенствования управления кредитным риском в коммерческих банках, можно рассмотреть следующие предложения:

- совершенствование кредитного скоринга путём углублённого изучения потенциального заемщика и более детального рассмотрения данных [4, с. 89].;
- увеличение эффективности обслуживания и скорости реагирования на возникающие проблемы путем системы банковских кураторов и персональных менеджеров;
- улучшение существующих методик работы с должниками путем индивидуального подхода;
- внедрение новых механизмов, побуждающих заемщиков к желательному поведению [3, с. 94].

Одним из главных условий, который будет способствовать эффективности управления кредитной системой Республики Молдова, является разработка единой стратегии устойчивого развития кредитной системы в целом, которая основана на реальных

целях и потребностях экономики, направленная на развитие процесса кредитования, с разграничением обязанностей и полномочий для каждого уполномоченного органа. Эта стратегия должна быть разработана в соответствии с основными целями других документов, существующих или разрабатываемых (например, Стратегия экономического подъема и борьбы с бедностью в Республике Молдова и др.). Его разработка должна основываться на сотрудничестве всех государственных органов (Правительство, Министерство Экономики, Министерство Финансов, Национальный банк Молдовы, Служба государственного надзора и др.), кредитные учреждения (банковские и небанковские), другие организации, связанные с кредитной деятельностью [2, с. 138].

Подводя итоги, следует сказать, что ключевыми элементами эффективного управления кредитным риском являются четко сформулированная кредитная политика, качественное управление кредитным портфелем, эффективный контроль кредитного процесса. Стоит отметить, что кредитный риск является главной угрозой для любого банка. Следовательно, методы управления риском требуют постоянного совершенствования. Минимизировать кредитный риск позволяет тщательный отбор заемщиков, постоянный контроль их финансового состояния, возможности и желания погасить кредит, а также анализ условий выдачи кредита, корректное определение стоимостной оценки залога, надлежащий контроль документирования, подбор квалифицированных сотрудников и прочее. Выполнение вышеперечисленных условий способствует успешному проведению такой важнейшей банковской операции как предоставление кредитов.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ СПИСОК

1. Отчёт: Информация о финансово-экономической деятельности банков РМ [электронный ресурс], [цитирован 28.03.2022]. Доступен: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?id=0&lang=ru>
2. MISTREAN L. Metode contemporane de gestionare a riscului de credit. În: Politici economice de integrare Europeană. 23-24 Septembrie 2005, Chișinău, p. 431-434.
3. АГЕЕВ В.И., ЧЕРНЫШОВ П.В. Эволюция подходов к управлению кредитными рисками в коммерческих банках. Российское предпринимательство. – 2013. – № 19 (241). – с. 59–68. – [электронный ресурс], [цитирован 28.03.2022]. Доступен: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-podhodov-k-upravleniyu-kreditnymi-riskami-v-kommercheskih-bankah>
4. БАТИЩЕВ Р. Банковское кредитование Молд. Экон. Акад. - Ch.: Dep. Ed.-Poligr. al ASEM. 2006. -320 p. ISBN 978-9975-75-069-1

Coordonatorul științific: MISTREAN Larisa, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 69029992
e-mail: mistrean_larisa@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.60>

CZU: 005:[336.77:336.71(478)]

CREDIT RISK MANAGEMENT IN BANKS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

GESTIUNEA RISCULUI DE CREDIT ÎN BĂNCILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

TULUM Cătălina, studentă, Specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 68325501

e-mail autor: catalinatulum23@gmail.com

Rezumat. *Riscul de credit reprezintă riscul actual sau de viitor ce afectează negativ profiturile sau capitalul băncii ca urmare a neîndeplinirii obligațiilor contractuale de către debitor. Acesta este unul dintre principalele riscuri cu care orice bancă comercială se confruntă iar managementul acestuia reprezintă o parte integrată a proceselor decizionale ale băncii. Gestiunea riscului de credit în bănci cuprinde definirea politicii privind managementul riscurilor în conformitate cu strategia băncii, diversificarea portofoliului de credite, stabilirea limitelor privind riscurile întâlnite, respectarea normativelor stabilite de către Banca Națională a Moldovei.*

Scopul cercetării vizează importanța gestiunii riscului de credit și îmbunătățirea acestuia pentru o mai bună performanță a băncilor.

În urma cercetării s-a concluzionat că gestiunea riscului de credit este importantă întrucât reduce pierderile de venituri. Monitorizarea riscului de credit permite băncilor să analizeze într-o mai mare măsură potențialii clienți, astfel reducând posibilul viitor risc.

Cuvinte cheie: risc, credit, management, bancă, administrare.

JEL CLASSIFICATION: E58, F65, G01, G21, H12.

INTRODUCTION

Nowadays, banking sector is the heart of the money circulation in one country's territory. Credits are an important tool in increasing the economy; it allows people, banks and other financial institutions to borrow money and in this way economic transactions can take place efficiently and the economy can grow.

A good credit risk management is important for mitigating the risks that banks are facing, it helps to identify problematic clients and to diminish the losses. Also, it provides better management which leads to the development of the economy.

The purpose of this research paper is to analyze and study the particularities, tools and regulations used in order to minimize credit risk; alongside with the importance and improvement of the management of credit risk in banks.

CONTENT

In order to have a good and comprehensive credit risk management, there are some principles and techniques that the banks in the Republic of Moldova should follow.

There are 5 useful principles for the assessment of banks' management of credit risk. The first principle is resuming at establishing an appropriate credit risk environment, meaning that the management of the bank should implement the credit risk strategy which should be approved and periodically reviewed by the board of directors. The second principle – operating under a second credit granting process implies that banks must operate under well-defined credit-granting criteria and establish credit limits. The third principle – maintaining an appropriate credit administration, measurement and monitoring process implies that banks should implement a system for ongoing administration of the various credit risk-bearing portfolios. The fourth principle – ensuring adequate controls over credit risk implies that banks must ensure that the credit-granting process is being properly controlled and managed. Finally, the fifth principle is about the role of the supervisors.

They should request that banks should have an effective credit risk system which is periodically controlled, measured, monitored and controlled.

Moreover, in order to establish a comprehensive credit risk management system, banks should consider the next important elements when deciding over granting the credit to an individual or entity:

- know your customer: creating a comprehensive customer profile;
- creditworthiness assessment: verify customer's data, e.g. income, credit agreement;
- risk qualification: determining the probability of default, loss given default and risk-adjusted return on capital;
- credit decision: analyzing customers' data in order to understand if the customer will be able to reimburse the credit;
- price calculation: calculating the credit terms for each bank customer;
- monitoring after payout: monitoring how the customers reimburse the credit.

In the Republic of Moldova, the National Bank of Moldova provides necessary regulation for banks for creating a good credit risk management system. Along with the regulations of the NBM, there are regulation of Basel Committee of which all banks in the world follow. The guidelines issued by the Basel Committee encourage banking supervisors globally to promote sound practices for managing credit risk. Although banks may have specific credit risk management practices depending upon the nature and complexity of their credit activities a comprehensive credit risk management policy needs careful evaluation and implementation.

In order to better understand how important a good credit risk management system is, we will further analyze the credit portfolios and bank indicators.

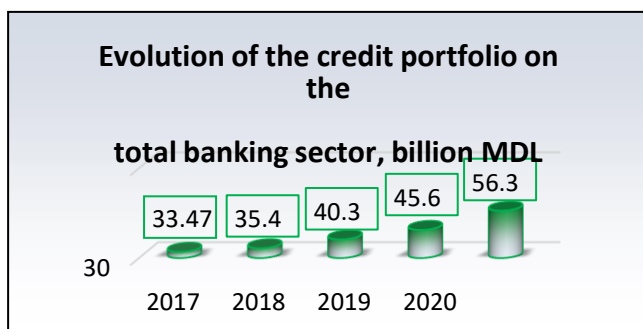

Figure 1. Evolution of the total credit portfolio on the banking sector during 2017-2021

Source: Elaborated by the author based on information provided by the NBM. Available: <<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB8.xhtml>>.

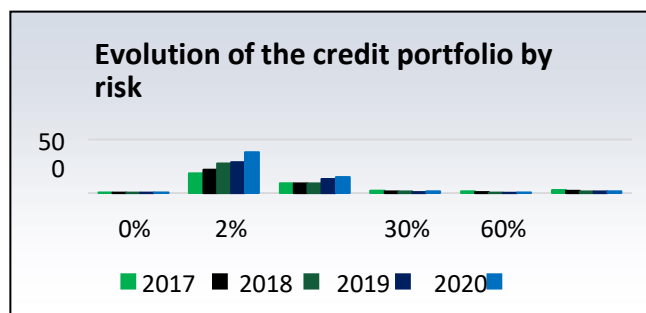

Figure 2. Evolution of the credit portfolio by risk on the total banking sector, during 2017-2021

Source: Elaborated by the author based on information provided by the NBM. Available: <<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB12.xhtm>>

In the Figure 1 we can observe the evolution on the total credit portfolio on the banking sector during 2017 and 2021. As we can see in the chart above, comparing with 2017, there is an increase by 68.37% in 2021, which shows the importance that credits have in the banks' assets.

In the Figure 2, we can observe the evolution of credit on the banking sector by risk: (2% - standard, 5% - supervised, 30% - substandard, 60% - doubtful, 100% - compromised). As we can see in the graph, the most part is taken by the standard credits and supervised ones, which means that the bad credits are decreasing and that the banks have established a comprehensive credit risk management system.

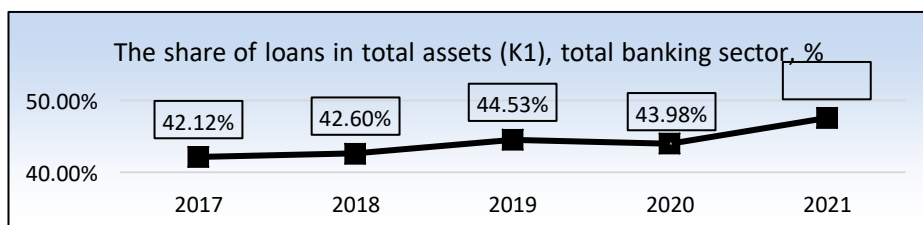

Figure 3. The share of loans in the total assets (K1), total banking sector, during 2017-2021

Source: Elaborated by the author based on the information provided by the NBM. Available: <<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>>

In the Figure 3 we can observe how the bank indicator K1 changed during 2017-2021. K1 indicator is influenced by the volume of loans granted and by the total assets. According to the figure the smallest percent was recorded in 2017 – 42.12%, and in 2021 it increased by 5.43%, recording a value of 47.55%, showing the fact that the loan portfolio increased on the total banking sector. The increase of K1 indicator is due to the evolution of loans in the same period, because they are linked to each other.

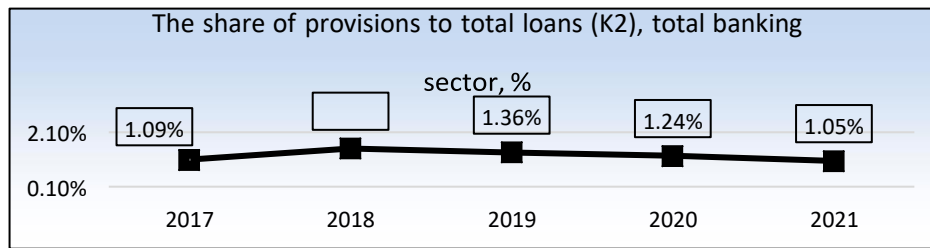

Figure 4. The share of provisions in the total loans (K2), total banking sector, during 2017-2021

Source: Elaborated by the author based on the information provided by the NBM.
Available: <<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>>.

In the Figure 4 we can observe the evolution of K2 indicator, which represents the share of provisions to the total loans of the banks. This is a great indicator which shows us the measure of the management of assets and liabilities of the bank. At the beginning of the analyzed period, K1 measured 1.09%, increasing by 0.41% in 2018 and decreasing since then. In 2021, K2 measured 1.05%. The decrease in the K2 has been caused by the decision of the bank management and how they decide on the creation of provisions.

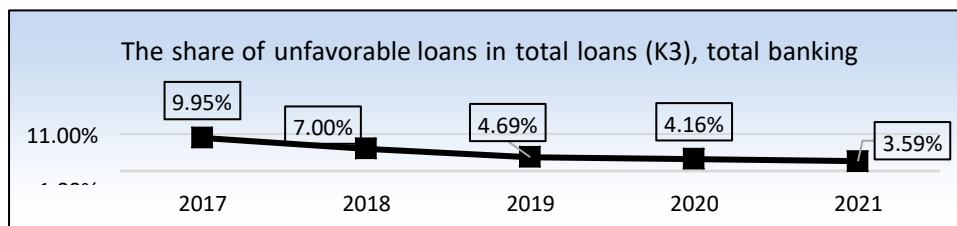

Figure 5. The share of unfavorable loans in the total loans (K3), total banking sector, during 2017-2021

Source: Elaborated by the author based on the information provided by the NBM.
Available: <<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB12.xhtml>>

In the Figure 5, the evolution of the unfavorable loans in the total loans, we observe a decrease by 6.36% in 2021, comparing with 2017, which shows us the fact the unfavorable loans have decreased and total loans have increased during the analyzed period and that the system of credit risk management was implemented correctly. Also, the progress made in reducing the volume of unfavorable loans was due to measures taken by the management of the bank to develop and implement new strategies in order to make the banking sector more profitable.

The best credit risk management system is conducted after some steps which will provide banks a more comprehensive information and analysis:

- identify credit risk: involves taking account of vulnerabilities and various types of risks;
- measuring credit risk: careful examination of macroeconomic factors, rates, risks;
- monitoring credit risk: monitoring the condition of individual and entities credits;
- controlling credit risk: involves putting in place predetermined credit ceilings to assist the authorities in banks to take prompt action if the credit limits are exceeded.

Furthermore, due to the fact that credit risk is inevitable nowadays for banks, in order to create the best credit risk monitoring system, banks should find the best ways in which they can reduce the credit risk. Two of the best credit risk mitigation techniques are:

- credit risk protection and mitigation, which implies reduction in exposure, in probability of

default, in loss given default and in maturity;

- credit risk transfer, which involves the transfer of the credit risk.

Risks are an inevitable part of banking operations, but that doesn't mean they can't be mitigated. Commercial banks and private lenders are constantly taking efforts to reduce the risk of fraud and cybersecurity threats to protect the financial information of their clients. When a borrower misses a monthly payment, or worse, defaults on a loan altogether, the lending party is at a loss. That's why it's incredibly important for banks to carefully evaluate each borrower's credit risk, their own reserves and environmental factors before signing off on a loan.

One of the banks' priorities in the Republic of Moldova is to increase their granted credits and to increase their assets as well. In order to do so they should improve their credit risk management process.

CONCLUSION

Through effective credit risk management banks are able to greatly improve overall performance and secure a competitive advantage and they also allow banks planning strategies ahead to avoid a negative outcome;

After analyzing the credit risk management process we would recommend the next procedures for the improving the credit risk management process for banks in the Republic of Moldova:

- close monitoring of commercial loan portfolio: visualizing the information in charts and pictures about customers' data, about loans granted, risks, in order to understand better where they have a problem;
- have a regular update of customers' report and key financial data: This will allow banks to build better client relationships by having a better understanding of the clients' current state of affairs;
- review and monitor the agreement terms: Covenants, agreement terms, if effectively monitored, it can provide lenders with an early warning of loan deterioration.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

1. Basel Regulation on Credit risk. [online]. [cited 21 March]. Available: <<https://www.bis.org/publ/bcbssc125.pdf>>.
2. Credit risk management process. [online]. [cited 22 March]. Available: <<https://learning.edx.org/course/course-v1:State-Bank-of-India+SBICRM002x+3T2020/home>>.
3. Credit risk management. [online]. [cited 20 March]. Available: <https://www.sas.com/en_us/insights/risk-management/credit-risk-management.html>.
4. Credit risk transfer. [online]. [cited 20 March]. Available: <<https://structuredfinance.org/wp-content/uploads/2020/02/SFA-White-Paper-Credit-Risk-Transfer-Transactions-FINAL.pdf>>.
5. Credit risk. [online]. [cited 19 March 2022]. Available: <<https://www.investopedia.com/terms/c/creditrisk.asp>>.
6. Important elements of management of credit risk. [online]. [cited 21 March]. Available: <<https://www.actico.com/blog-en/elements-successful-credit-risk-management-process/>>.
7. National Bank of Moldova reports, credit. [online]. [cited 20 March]. Available: <<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB8.xhtml>>.
8. Types of credit risk. [online]. [cited 19 March]. Available: <<https://www.gdslink.com/what-are-the-different-types-of-credit-risk/>>.

Coordonatorul științific: Ciobu Stela, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 79528979

e-mail: stela.ciobu@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.61>

CZU: [336.711(478):336.71]:614.4

THE INFLUENCE OF THE NATIONAL BANK OF MOLDOVA ON BANKING SECTOR ACTIVITY IN THE CONTEXT OF COVID-19

INFLUENȚA BĂNCII NAȚIONALE A MOLDOVEI ASUPRA ACTIVITĂȚII SECTORULUI BANCAR ÎN CONTEXTUL DE COVID-19

NEGRUȘA Alexandru, student, Specialitatea: FB,

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: alexandrspeia@mail.com

Rezumat. Pandemia Covid-19 a destabilizat toate sectoarele economice la nivel mondial, fiind o provocare la fel și pentru sectorul bancar, pe care se bazează funcționarea tuturor proceselor economice, respectiv și nivelul de bunăstare a celor sociale. Banca Națională a Moldovei a intervenit cu o politică de suport și stimulare a sectorului bancar, utilizând așa instrumente ca rezervele minime obligatorii, regularea ratei de dobândă, oferirea posibilității unor modificări în contractele de credit entităților ce au suferit de consecințele pandemice. În aceasta lucrare, bazându-ne pe metode de cercetare precum metode general-științifice de cunoaștere, analiză logică, metoda documentară s.a., urmărind scopul general de determinare a influenței autorităților din Republica Moldova asupra sectorului bancar pentru suportul acestuia, considerînd rolul acestui sector ca baza funcționării economice și stabilității țării.

Cuvinte cheie: Banca Națională a Moldovei, rezerve obligatorii, rata dobînzilor, sectorul bancar

JEL CLASSIFICATION: E4, E5, G2

1. INTRODUCTION

The COVID-19 pandemic has been an unexpected challenge for economics of all around the world, including both developed and developing countries. The lockdown-induced economic downturn, the ensuing anti-crisis measures by governments that launched broad government programs to support the economy, interruptions in global value supply chains, rising of prices, affected all sort of businesses in most countries and initiated many negative aspects which forced the authorities to implement measures regarding supporting of banking sector in order to maintain the economic stability.

All of the above, determined the purpose of this paper, which is to investigate the measures implemented by the National Bank of Moldova for improving banking sector activity and to analyze their positive and negative results.

2. PROPOSED RESEARCH METHODS

Presented in this article investigation was implemented based on such research methods as: *general-scientific methods of cognition, logical analysis*, documentary method, analogy and grouping data method, graphical method, method of synthesis. Analyses are found on the data obtained from

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), National Bank of Moldova (NBM), European Central Bank (ECB) etc.

3. THE RESULTS OF RESEARCH

Banking sector faced many crisis during the history. In this regard, in order to minimize the risk of instability and ensure an efficient activity, banking sector has a strictly regulated legal framework, limits and procedures through which it is operating. The main role of the regulator of the banking sector in many countries is assigned to the Central Bank.

An essential factor for the financial sector is resource allocation. The banking sector is activating according to principle of attracting resource as deposits and placing them as credits, receiving profit from the interest rate gap. The problem of the pandemic phenomena was affection of the credit/deposit portfolio of the banks. As a result of lock-down many business domains, such as food industry, tourism, entertainment industry could not continue its activity as it was before. People were losing their jobs and, according to a research made by Federation of American Scientists in April 2020, the unemployment rate reached 14.8% - the highest rate observed since data collection began in 1948 [2]. In this regard, people were not interested in making deposits, indeed, population was focused on collecting savings and planning its finance for the period of lock-down.

The Central Banks for the banking sector regulation, use such financial instruments as obligatory reserves regulation, interest rate regulation, open market operations etc. [1]. The ECB states that the key functions of the minimum reserve system are to stabilise money market interest rates and to enlarge the structural liquidity shortage of the banking system [3]. According to Fisher, the nominal interest rate is directly linked to the inflation rate and a high level of inflation supposes a high level of interest rate [4]. It affects the volume of borrowed money, and respectively, the perspectives of future economic growth.

The COVID-19 pandemic in the Republic of Moldova as well as all around the world, caused decreasing of economic development in all the business sectors, especially it affected HORECA segment. Investigation of the activity of the NBM as a regulator of national banking sector, demonstrates that it uses different financial instruments according to the international experience for adequate support provision.

In particular, the NBM widely uses such an instrument of regulation as interest rates. The high level of base rate at the beginning of analyzed period is explained by the need to reduce the level of inflation, which at the end of 2015 reached 13.4%. However, later, taking into account that the high level of the base interest rate leads to an increase in interest rates on loans issued by licensed banks in Moldova, resulting in an increase in the cost of investment capital, as well as the fact, that the inflation rate by June 2016 decreased to 7.4 %, the NBM began to reduce the base rate, initiating economic activity and growth (Figure 1.)

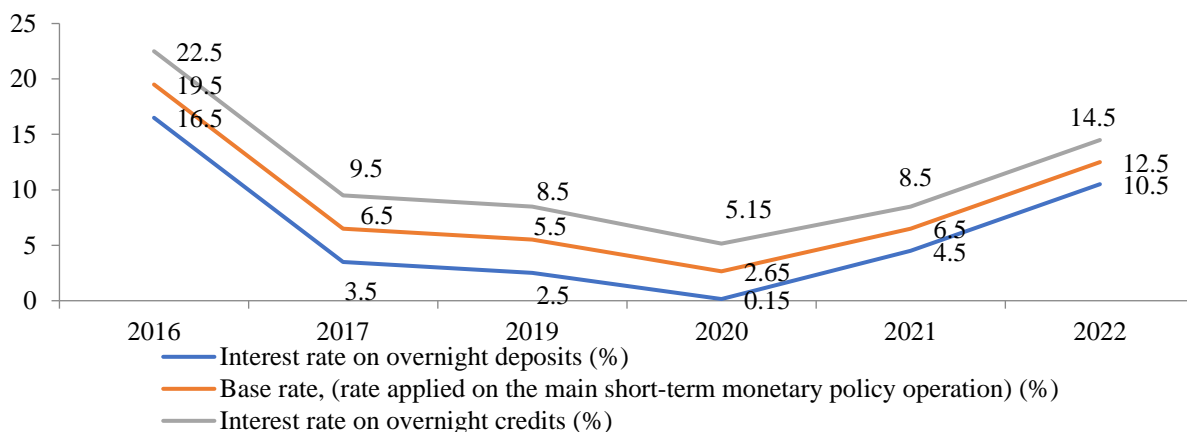

Figure 1. Evolution of base rate and overnight credits and deposits rates, 2016-2022, %

Source: elaborated by the author based on www.bnm.com

Starting from the 2020, when appeared the Covid-19 problem, authorities began to encourage banks to alleviate the situation of their borrowers (restructuring their debt, introducing credit holidays, etc.), and continued to help reduce the cost of bank loans by decreasing the base rate, which by January 2021 was reduced to 2.65%. However, later, in the fight against rising inflation, the authorities again began to raise the base rate, which increased to 12.5% in 2022. Simultaneously an unprecedented measure became the reduction of the gap between base rate and overnight deposit/credit rates from 3% to 2%.

The measures taken by the NBM largely affected the volume of deposits attracted by banks. which was about at the same level during 2019-2020 due to low interest rate on bank deposits. In this regard, people were not interested in making deposits, instead, population was focused on collecting savings and planning its finance for the period of lock-down. It is well demonstrated in the figure 2, that only starting from 2021, in the context of an increase in the base rate, it is notices a growth in the volume of deposits. It should also be noted that the additional interest of the population in placing money on deposits was initiated by an increased level of inflation, since income from deposits allows them to reduce inflation negative effects.

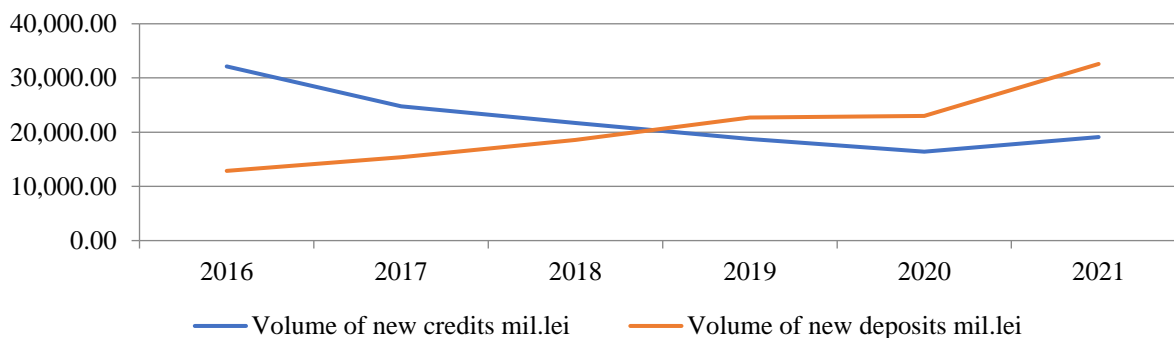

Figure 2. Evolution of volume of new deposits and credits, 2016-2022, mil.lei

Source: elaborated by the author based on www.bnm.com

Decreasing of the base rate by BNM made money cheaper for licensed banks and, respectively for their clients – physical persons and economic entities, resulted in increasing of volume of crediting.

Lending activities of licensed banks in the Republic of Moldova were also stimulated by the decrease in the required reserve ratio to 26%, which lasted from mid-2021, freeing up significant financial resources for banks, and the increase in the yield on reserves provided banks with financial support to a large extent. However, inflation growth in 2021 initiated an increase in the required reserve rate in 2022 to 28%, at the same time, the remuneration rate was also increased (figure 3).

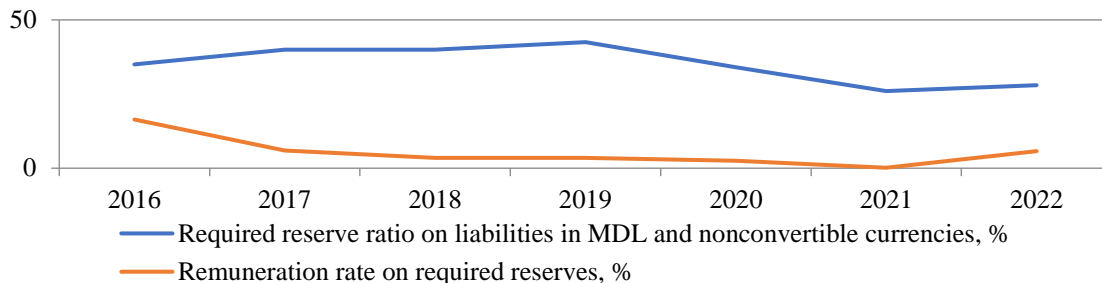

Figure 3. Dynamic of required reserves and remuneration rate, 2016-2022, %

Source: elaborated by the author based on www.bnm.com

At the same time, the authorities were taking activities for supporting the people via banking sector through implementation of possibilities of contract changes. For example, the executive board of the NBM has approved a decision allowing licensed banks to defer or change the due dates of payments and / or the amounts of payments due by June 30, 2020 to loans to economic agents. The amendment of these deadlines was considered not to have the effect of automatically classifying those appropriations in a tougher category than the one existing at the time of the adoption of this Decision [7]. The decision refers to legal persons whose financial situation has been temporarily affected as a result of the state of emergency and the economic consequences generated by COVID-19.

Also the BNM following international practice and taking into consideration decisions taken by most central banks in the European Union, approved a decision recommending that licensed banks refrain from distributing dividends to shareholders and other forms of capital distribution until at least September 30, 2020 [5]. The conserved capital could be used to absorb any deterioration in the quality of the credit portfolio and to support the financing of the business environment and the population. In this context, banks were encouraged to continue to promote appropriate policies on the recognition and coverage of non-performing exposures and to carry out sound capital and liquidity planning as well as robust risk management.

Simultaneously the banking sector activity was influenced by the increase in the volume of government securities issues from 7914 mil. lei in 2018 to 18168 mil. lei in 2021, growth of external debt to 8.5 bln. dollars, which amounted to 66.1% of national GDP, as well as an increase in the M3 monetary aggregate from 64,643 mln.lei in 2016 to 113,011 mln.lei in 2021.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

In the context of the crisis caused by the COVID-19 pandemic, which affected the country's economic situation and taking into account the importance of banks in performing their financial intermediation function, the National Bank of Moldova as regulator of national banking sector, had a significant impact on banking sector activity. The measures implemented by the authorities and instruments used for banking sector stabilization and support of financial and economic stability was based on the best international experience.

In this regard, it was noticed that regulation of the base interest rates in the Republic of Moldova strongly influenced the inflation rate evolution, as well as dynamic of crediting costs, resulted in increase of the volume a number of new credits. Also by decreasing the minimum mandatory reserves the National Bank was trying to support the banks, especially, since 2020. This strategy was aimed on releasing the resources of commercial bank in order to use them for future crediting of economic agents. The positive impact on the economic agents' activity had restructuring of their loan contracts executed by licensed banks in according of NBM recommendations. Banks refrain from distributing dividends and other forms of capital gave commercial banks the opportunity to absorb deterioration in the quality of their credit portfolios and supported the financing the economic agents and the population.

As a recommendation, I would like to suggest that the NBM take an even more responsible approach to making decisions regarding its monetary policy, given the fact that measures that help to reduce inflation can significantly increase the cost of loans, resulting in a decrease in investment activity and in decline in economic growth.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

1. BNM. Masurile BNM in contextul starii de urgenta generate de COVID-19. April 2021. [online] [accessed 25.03.2021] available on <https://www.bnm.md/ro/content/masurile-bnm-contextul-situatiei-de-urgenta-generate-de-covid-19#art9>
2. CRS report. Unemployment Rates During the COVID-19 Pandemic. August 2021. [online] [accessed 25.03.2021] <https://sgp.fas.org/crs/misc/R46554.pdf>
3. ECB. The monetary policy of the ECB - European Union. January 2011. [online] [accessed 25.03.2021] available on <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf>
4. Levy Economics Institute of Bard College by Éric Tymoigne. Fisher's theory of interest rates and the notion of real: a critique. November 2006. [online] [accessed 25.03.2021] available on <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/31485/1/570233917.pdf>
5. OECD. The COVID-19 crisis and banking system resilience. October 2021. [online] [accessed 25.03.2021] <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-markets/COVID-19-crisis-and-banking-system-resilience.pdf>
6. <https://www.bnm.md>
7. <https://www.bnm.md/en/content/nbm-offers-banks-flexibility-approaching-economic-agents-bank-loans>

Coordonator științific: BILOOCAIA Svetlana, conf. univ., dr.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: biloocaiasvetlana@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975359030.62>

CZU: 336.74(510):004

DIGITAL REVOLUTION: THE ADVANTAGES OF A GLOBAL CHINESE DIGITAL CURRENCY

REVOLUȚIA DIGITALĂ: AVANTAJELE UNEI MONEDE DIGITALE CHINEZEȘTI GLOBALE

Coica Iulia, studentă, Specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: coica.iulia@ase.md

Plămădeală Olivia, studentă, Specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: plamadeala.olivia@ase.md

Abstract: *This work analyzes the process of introducing Chinese digital currency in world economy. The aim of the project is to determine the impact of the Chinese digital currency on world development and society. Where analyzed the most known currencies such as: US dollar against the Chinese Yuan. Also, was discussed the alternative of introduction of Chinese digital currency in international circuit.*

Key words: *digital yuan, digital renminbi, Central Bank Digital Currency, People's Bank of China.*

JEL CLASSIFICATION: B21, E44, G1

INTRODUCERE. Pe măsură ce pandemia de COVID-19 continuă să aibă un impact major asupra comerțului și a schimburilor financiare globale, multe țări din întreaga lume, determinate de necesitatea introducerii monedelor digitale, au explorat din ce în ce mai mult integrarea acestei noi forme valutare în cadrul sistemului său financiar. Spre deosebire de Bitcoin, o monedă digitală a băncii centrale oferă autorității monetare a unei țări capacitatea de a o reglementa și de a o susține cu rezerve, sporind securitatea financiară pentru utilizatori și asigurând, de asemenea, controlul băncii centrale asupra ofertei de bani. Deși nicio țară nu a lansat oficial un CBDC până în prezent, băncile centrale din mai mult de 60 de țări - inclusiv Canada, Japonia, Rusia și Marea Britanie - au efectuat fie studii de fezabilitate, fie proiecte-pilot pentru a evalua posibilitatea integrării monedei digitale în sistemul lor bancar național. Dintre toate economiile majore, China este înaintea altora astăzi în încercarea de a emite un CBDC. În acest sens, pentru cercetarea dată ne-am propus următoarele obiective:

- Evidențierea obiectivelor Chinei în emiterea renminbului digital și funcționarea acestuia;
- Analiza avantajelor în emiterea unei monede digitale pentru cetățeni și pentru stat, pe modelul Chinez;
- Cercetarea provocărilor la adresa internaționalizării;
- Examinarea contrastării dolarului american de către renminbul chinez digital.

CONȚINUTUL DE BAZĂ. Monedele digitale emise de băncile centrale reprezintă un fenomen nou cu care se va confrunta sistemul financiar global în viitorul apropiat. Acestea diferă de moneda electronică, criptomonede bazate pe blockchain și monedele digitale private, care vor fi emise de corporații fintech. Dezavantajele acestor tipuri de monede viitoare sunt emiterea necontrolată, lichiditatea limitată, divizibilitatea insuficientă, dependența de motivele emitenților și consumul de energie.

Lansarea monedelor digitale de către băncile centrale trebuie să depășească limitările descrise, să fie centralizată și garantată de autorități. Moneda digitală creată de Banca Populară Chineză va avea propriile caracteristici: programabilitate, trasabilitate, tehnologie alternativă de înregistrare. Se bazează pe dezvoltări software inovatoare ale băncii centrale chineze, experiența împrumutată a corporațiilor fintech chineze. Centrele speciale de înregistrare și analiză big-data vor contribui la asigurarea stabilității renminbi-ului digital. Lansarea sa își propune să înlocuiască dolarul american în tranzacțiile mondiale, pentru care China dezvoltă o infrastructură financiară specială în întreaga lume.

Algoritmul digital de distribuție a yuanilor în rândul utilizatorilor menține în continuare o abordare conservatoare care include atât banca centrală, cât și instituțiile comerciale. Pentru utilizatori, yuanul digital oferă beneficii precum, accesul la servicii offline și personalizarea tranzacțiilor. Acesta din urmă va fi realizat de companii private prin păstrarea unora dintre elementele construite în tehnologia blockchain. Printre deficiențele modelului Chinei de lansare a monedei sale digitale se numără confidențialitatea limitată în mod artificial și operabilitatea transfrontalieră. După depășirea propriilor limitări, yuanul digital va putea restructura sistemul relațiilor financiare globale prin introducerea standardelor naționale chineze în practica mondială a decontărilor monetare.

e-RMB reprezintă un pas crucial în atingerea strategiei financiare a Chinei. Este o soluție ingenioasă la numeroasele probleme care decurg dintr-o politică financiară și monetară bazată pe necesitatea de a menține un grad ridicat de control asupra mișcărilor internaționale de capital. De asemenea, reduce costul circulației banilor de hârtie și crește controlul ofertei de bani de către politicieni. Înainte de apariția ideii unui e-RMB administrat de stat, impulsul inițial pentru plățile digitale a fost motivat de facilitarea cumpărăturilor online de către gigantii tehnologici, cum ar fi „Alipay”, „Alibaba” și „WeChat Pay” de la Tencent, deoarece cea mai mare valoare nominală renminbi a bancnotelor este de 100 aproximativ 14 USD, moneda fizică este prea mică și incomodă pentru elementele cu valoare ridicată. În special în timpul pandemiei de Covid-19, tranzacțiile digitale au fost preferate pentru a minimiza oportunitățile de contact și contagiune. Din perspectiva factorilor de decizie politică, plățile digitale pot contribui la descurajarea fraudei, a corupției și a falsificării bancnotelor.

„Deși oficialii PBOC au subliniat în mai multe rânduri că prioritatea pentru programul său de monedă digitală este de a promova utilizarea sa internă, ceea ce China încearcă să realizeze cu o monedă digitală suverană este probabil cu mult dincolo de utilizările de la granița sa. După ce s-a angajat într-un efort de internaționalizare renminbi timp de mai bine de un deceniu după criza financiară globală din 2008, PBOC a făcut diverse încercări de a extinde utilizarea renminbi în soluționarea comerțului internațional și a înregistrat unele progrese, dar nu atât de semnificative. În ciuda includerii sale din 2016 în coșul special de drepturi de tragere al FMI, un grup de valute proeminente utilizate pentru activul de rezervă global al Fondului, renminbi a reprezentat doar 2,16% din plățile comerciale globale și 2,25% din rezervele valutare oficiale până la sfârșitul anului 2020 – în scădere cu cota de 15% a țării în comerțul mondial.

Utilizarea unei monede digitale interne pentru tranzacțiile internaționale și compensare ar putea reprezenta, fără îndoială, câștiguri mult mai mari pentru China decât utilizarea monedei la domiciliu, iar acest lucru înaintea altor țări va oferi Chinei avantajul de a obține tracțiune și de a ocoli în mod eficient conversia valutară, reducând astfel costurile de schimb valutar și incertitudinile în tranzacțiile dintre companiile chineze continentale și partenerii lor comerciali. Se consideră pe scară largă că obiectivul final al Beijingului este de a reduce dominația de care se bucură SUA, deoarece SUA pot imprima pur și simplu moneda pe care alte țări o cer pentru tranzacții internaționale și continuă să ruleze un deficit comercial finanțat de alții, lucru pe care îl face de mulți ani. PBOC s-a aliat cu o serie de parteneri transfrontalieri de când s-a alăturat (în februarie 2021) proiectului Central Bank Digital Currency Bridge, care își propune să sprijine tranzacțiile valutare transfrontaliere în timp real utilizând tehnologii digitale. PBOC ar putea testa tranzacțiile transfrontaliere pentru yuanul său digital cu membrii proiectului, inclusiv Autoritatea Monetară din Hong Kong, băncile centrale din Thailanda și Emiratele Arabe Unite. Acest proiect multinațional este susținut în continuare de rețeaua Băncii Reglementelor Internaționale (BIS), care are 63 de membri ai băncii centrale din întreaga lume.” [7, pag.4]

Analizând rapoartele financiare, estimăm faptul că China colaborează cu Rusia pentru a-și reduce dependența de dolarul american într-o mișcare catalogată drept o "alianță financiară" și că abia în prima jumătate a acestui an a redus pentru prima dată cota de comerț a dolarului între cele două țări sub 50%, cu o creștere a euro și a monedelor lor naționale respective. În centrul acestei alianțe se află rolul de lider al SUA în finanțele globale care, pe baza statutului dolarului ca monedă de rezervă a lumii și a controlului absolut al sistemului de mesagerie SWIFT (Worldwide Interbank Financial Telecommunication) cu sediul în Belgia, oferă Washingtonului posibilitatea de a monitoriza fiecare tranzacție globală și de a impune în mod unilateral sancțiuni țărilor și companiilor care folosesc dolarul în tranzacțiile lor.

China a lansat în 2015 Sistemul de plăți interbancare transfrontaliere (CIPS), o rețea de mesagerie financiară pentru tranzacțiile transfrontaliere dintre China continentală și cele două regiuni administrative speciale, care servește, de asemenea, în efortul de a internaționaliza utilizarea yuanului, dar nu este ușor să se renunțe la sistemul SWIFT care este acceptat la nivel mondial, și este, probabil, mai mult de un plan pe termen lung. Urgența care vine din riscul real de a fi întreruptă de sistemul de plată în dolari, în cazul unor tensiuni în creștere cu Statele Unite, nu oferă Chinei altă alternativă decât să găsească alte modalități de a-și reduce dependența de dolar, care astăzi reprezintă mai mult o datorie decât un activ.

Deschiderea pieței interne pentru companiile străine de carduri de credit care permit plățile renminbi on-shore și offshore, creșterea utilizării monedei chineze în tranzacțiile internaționale, împreună cu dezvoltarea continuă a infrastructurii financiare digitale și extinderea testelor pilot pentru un sistem de plăți transfrontaliere de yuani digitali susținut de guvern sunt toate decizii care încearcă să influențeze poziția dominantă a dolarului american, crearea în paralel a unei zone de circulație a renminbu-lui digital.

În ciuda efortului riguros al Chinei de a-și internaționaliza moneda, RMB se situează în continuare mai jos decât alte valute de rezervă majore din lume. Potrivit datelor compilate de Fondul Monetar Internațional (FMI, 2020), dolarul american este în continuare moneda cea mai solicitată, deoarece se situează pe primul loc în toate privințele: în ponderea plăților globale, ponderea cifrei de afaceri de pe piața valutară și ponderea rezervelor valutare alocate. Dolarul american și euro sunt cu mult înaintea RMB în toate aceste privințe, ceea ce le face dificil de detronat ca monede principale,

având în vedere cât de integrate sunt în sistemul financiar internațional. În plus, atractivitatea și gradul de utilizare a unei monede sunt definite de ușurința cu care poate fi utilizată în întreaga lume. În esență, schimbul între țări de mărfuri majore, cum ar fi petrolul este facturat în dolari SUA și, atâta timp cât prețurile lor sunt exprimate în termeni de dolar, probabilitatea ca o nouă monedă să facă o adâncitură pe piața internațională rămâne destul de scăzută. Pe piața internațională a plăților, 40,33% din plăți au fost efectuate în dolari SUA și doar 1,76% în RMB, ceea ce evidențiază și mai mult decalajul dintre monede în ceea ce privește atractivitatea și gradul de utilizare a acestora.

CONCLUZIE. Cu intensificarea globalizării în ultimul secol, procesul digitalizării a tuturor domeniilor dependente de influența umană devine tot mai pronunțat și inevitabil. Acesta are drept scop de a diversifica, ușura și securiza prestarea serviciilor de diferită natură, faptul care contribuie pentru crearea nenumăratelor politici de digitalizare socială.

Pandemia Covid 19 a favorizat introducerea acestui concept mai aprofundat în politica Noii Normalități de restabilire post criză a societății contemporane. Această idee a fost propulsată mai ales în statele cele mai dezvoltate, ale căror resurse și economie sunt deja pregătite de implementarea acestui trend. Domeniul financiar este unul dintre cele mai importante și relevante pentru a intensifica dezvoltarea economică al statului, iar alegerea introducerii unei monede digitale de către China semnifică un pas nou implementat pentru menținerea supremației sale pe arena internațională.

Beneficiile digitalizării financiare reprezintă nu doar rapiditatea și inovarea sistemelor bancare, care vor satisface ușor cerințele societății moderne, acestea au drept scop de a accentua potențialul dezvoltării rapide a Chinei pe lângă celelalte puteri majore precum SUA și UE. La fel acestea joacă un rol de redistribuire a influențelor marilor puteri pe piața mondială financiar bancară, contribuind la o reorientare a fluxurilor de ISD și de capital.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. J. Ferguson, & M.S. Parker (2020). Perspectives on chinese digital, 20p.
http://www.johnandrewferguson.com/documents/Ferguson_Chinese_Digital_RMB_Strategy.pdf
2. D.K.C. Lee, L. Yan, Y. Wang A global perspective on central bank digital currency, 16p.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17538963.2020.1870279?src=getfr>
3. *China's Digital Yuan: An Alternative to the Dollar-Dominated Financial System* RAJESH BANSAL, SOMYA SINGH, 20p., CARNEGIE INDIA
<https://carnegieindia.org/2021/08/31/china-s-digital-yuan-alternative-to-dollar-dominated-financial-system-pub-85203#:~:text=According%20to%20the%20PBoC%2C%20one,system%20could%20be%20highly%20detrimental>
4. *THE CURRENCY REVOLUTION*, CHRIS WELLISZ, 9P., International Monetary Fund
<https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/03/Currency-revolution-Prasad>
5. *BANK OF CHINA* <https://www.boc.cn/en/>
6. *Digitalrevolution: perks of a global Chinese CBDC*, Rachael King, 8p., Central Banking
<https://www.centralbanking.com/central-banks/currency/7867221/digital-revolution-perks-of-a-global-chinese-cbdc>
7. *China Bets on Digital Currency as the Next Fintech Revolution*, Xiaoting (Maya) Liu, 8p., APF Canada
<https://www.asiapacific.ca/publication/china-bets-digital-currency-next-fintech-revolution>

Coordonator științific: BUNU Mariana, dr., conf.univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: bunu.mariana@ase.md

În redacția autorilor

Machetare: Budan Maria

Bun de tipar 12.12.2022
Coli editoriale 19,09. Coli de autor 19.02.
Comanda nr. 42.

Serviciul Editorial-Poligrafic al ASEM
Republica Moldova, mun. Chișinău, MD-2005,
str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61
Telefon: + 373 (22) 402 910